

Helsingin kansallisen kaupunkipuiston esiselvitys

Vuorovaikutuspilotti

Liiteraportti 1

Helsinki

Helsingin kansallisen kaupunkipuiston esiselvitys

Vuorovaikutuspilotti

Liiteraportti 1

Kaupunkiympäristön aineistoja 2020:5

Ohjausryhmän asettama työryhmä:

Puheenjohtaja: Jussi Luomanen, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupäällikkö, kaupunkiympäristön toimiala

Sihteeri: Raisa Kiljunen-Siirola, maisema-arkkitehti, kaupunkiympäristön toimiala, maankäytön yleissuunnittelu

Viestintä ja asukasyhteistyö: Juha-Pekka Turunen, vuorovaikutussuunnittelija, kaupunkiympäristön toimiala

Kaarina Heikkonen, kaupunkiekologi, kaupunkiympäristön toimiala, ympäristöpalvelut

Hannu Airola, projektipäällikkö, kulttuurin- ja vapaa-ajan toimiala

Maria Jaakkola, yksikön päällikkö, kaupunkiympäristön toimiala, kaupunkitila ja verkostot

Heikki Salmikivi, tiimipäällikkö, kaupunkiympäristön toimiala, maankäytön yleissuunnittelu

Petri Angelvuo, ulkoilupäällikkö, kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Sari Saresto, kulttuuriympäristöpäällikkö, Helsingin kaupungin museo

Pihla Väänänen, kehityskoordinaattori, kaupungin kanslia, elinkeino-osasto (2017 saakka)

Jukka Punamäki, erityissuunnittelija, kaupungin kanslia, elinkeino-osasto (1.5.2018 alkaen)

KKPH! -liikkeen aloitteesta työryhmää on täydennetty:

Risto Keskinen, varhaiskasvatuksen asiantuntija, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Annukka Kokkonen, ympäristöasiantuntija, sosiaali- ja terveystoimiala

Lisäksi Kansallinen kaupunkipuisto Helsinkiin! -liikkeestä on työryhmän kokouksiin osallistunut 4–6 henkilöä:

Eeva Kuuluvainen, Marja Leino, Riitta Korhonen, Katri Penttinen, Matti Lipponen, Pete Lipponen, Aija Vainio

Julkaisija | Helsingin kaupunki / kaupunkiympäristön toimiala

Tekijä(t) | Esiselvityksen työryhmä

Kannen kuva | Mapita Oy

Taitto | Sari Yli-Tolppa

ISBN | 978-952-331-748-2 (verkkoversio)

ISSN | 2489-4257 (verkkoversio)

Sisältö

VUOROVAIKUTUKSEN TOTEUTUS, ONNISTUMINEN JA MERKITYS	7
Taustaa	7
Viestinnän ja vuorovaikutuksen tavoitteet	7
Viestinnän ja vuorovaikutuksen toteutus	7
Arviointia viestinnän ja vuorovaikutuksen onnistumisesta	8
Vuorovaikutuksen vaikutus esiselvitystyöhön	9
Vuorovaikutus hankkeen jatkovalmistelussa	10
TYÖVAIHEIDEN TARKASTELUITA	11
Verkkokyselyn tulokset	11
Dialogin yhteenveto	15
Alueen rajaaminen	15
Valmisteluprosessin ja vuorovaikutuksen tärkeys ja merkitys	16
Kansallisen kaupunkipuiston merkitys Helsingin brändille ja matkailulle	17
Luottamus	17
Jännite Helsingin ja valtion ohjauksen välillä	17
Verkkokeskustelun yhteenveto	17
Vaikutukset elinkeinoelämälle	18
Vaikutukset luonnonympäristöön, maisemaan ja kulttuuriympäristöön	18
Vaikutukset oppimisympäristöön	18
Vaikutukset maankäytön suunnitteluun	18
Vaikutukset matkailuun	18
Vaikutukset viihtyvyyteen, terveyteen ja hyvinvointiin	18
Vaikutukset kaupunkilaisten osallisuudelle	19
Vaihtoehdot jatkosuunnittelun pohjaksi	19
Työvaiheiden karttatarkasteluita	19
KKPH! -liikkeen työstämät alustavat tarkastelut	19
Karttatyöpajan (V työpaja) aluetarkastelut	21
Työryhmän tarkastelut	22
Keskusta-alueen tarkastelut	22
HELSINGIN TARINAN VALMISTELU	23
Luonto ja maisema -työpaja 14.9.2017	23
Historia ja kulttuuriympäristöt -työpaja 1.11.2017	24
Elämyksiä, kokemuksia ja hyvinvointia -työpaja 23.11.2017	24
Tulevaisuus ja vaikutukset -työpaja 22.3.2018	25
Työpajan keskustelu - Mitä lisäarvoa kansallinen kaupunkipuisto toisi? Mitä vaikutuksia seuraa, jos Helsinkiin perustetaan / ei perusteta kansallista kaupunkipuistoa?	26
Tarinatyöpajat	29
KKPH! -LIIKE	30
VUOROVAIKUTUKSESSA TULLEET MIELIPITEET	32
Vuorovaikutuksessa tulleet kirjeet	32
Mielipiteiden huomioon ottaminen	33
LIITTEET:	35

Vuorovaikutuksen toteutus, onnistuminen ja merkitys

Mervi Rauhala Eficode Oy.

Taustaa

Helsingin kansallisen kaupunkipuiston valmistelutyöhön on kytketty osallisuus työn alusta saakka. Kun kaupunginvaltuusto hyväksyi valtuustoaloitteen kansallisen kaupunkipuiston perustamisselvityksen tekemisestä, niin samassa yhteydessä valtuusto päätti, että selvitystyön yhteydessä kaupunkilaisille tulee järjestää kysely siitä, mitä helsinkiläiset kaupunkimetsät ja -puistot ja kulttuuriympäristöt kaupunkilaisille merkitsevät. Myöhemmin kaupunginhallitus linjasi, että perustamisselvitys on Helsingin uuden osallisuus- ja vuorovaikutustoimintamallin pilottihanke.

Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen päätökset loivat selkeän perustan esiselvitystyön avoimuudelle ja vuorovaikutukselle. Myös kaupunkipuistoaloitteen taustalla oleva Kansallinen kaupunkipuisto Helsinkiin! -liike on korostanut vuorovaikutuksen merkitystä ja tarvetta. KKPH! -liikkeen taustalla on noin 80 järjestöä, joista suurin osa on kaupunginosayhdistyksiä ja luontojärjestöjä.

Haasteita vuorovaikutukselle on puolestaan tuonut se, että kansallisen kaupunkipuiston konsepti on yleisesti ottaen kaupunkilaisten keskuudessa huonosti tunnettu. Kaupunkipuisto sanana herättää monenlaisia mielikuvia ja siitä keskusteluun onkin liittynyt tietynlaista epämääräisyyttä, epärealistisia toiveita, ennakkoluuloja sekä vääriä käsityksiä ja mielikuvia. Lisäksi haasteita selvitystyön vuorovaikutukselle on tuonut osallisten suuri määrä ja moninaisuus sekä

hallinnollisesti asian laajuus ja monialaisuus. Hankkeen taustalla on myös yleiskaavan laadinnasta kumpuavia voimakkaita viheralueisiin liittyviä ristiriitoja ja pettymys yleiskaavaratkaisuun.

Viestinnän ja vuorovaikutuksen tavoitteet

Sen lisäksi että kansallisen kaupunkipuiston esiselvityksen laadinnassa on pyritty toteuttamaan uutta Helsingin osallisuus- ja vuorovaikutusmallia, niin hankkeelle laadittiin myös oma viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelma. Viestinnän tavoitteiksi määriteltiin kansallista kaupunkipuistoa koskevan perustiedon tuottaminen ja levittäminen, prosessin avoimuus ja seurattavuus sekä kaupunkilaisten innostaminen osallistumaan.

Esiselvitysvaiheen vuorovaikutuksen tavoitteeksi määriteltiin avoin ja moniääninen prosessi, jossa pyritään entistä enemmän avaamaan asiantuntija-valmistelua ja tekemään sitä helpommin seurattavaksi ja keskustelevammaksi. Lisäksi tavoitteena oli kansallista kaupunkipuistoa koskevan ymmärryksen kasvattaminen keskustelevasti, valmistelutyön tieto- ja kokemuspohjan laajentaminen sekä luottamuksen rakentaminen ristiriitaisessa ja moniulotteisessa toimintaympäristössä.

Viestinnän ja vuorovaikutuksen toteutus

Viestintää on toteutettu hankkeen omilla verkkosivuilla, kaupunkiympäristön Facebook- ja Twitter tileillä, Helsinki info - lehdessä sekä mediatiedottein. Lisäksi järjestettyä karttakyselyä ja verkkokeskustelua markkinoitiin printti- ja sosiaalisessa mediassa. Myös kaupunkiympäristölautakuntaa on informoitu työstä ja sen edistymisestä. Lisäksi Kansallinen kaupunkipuisto Helsinkiin! -liike on ylläpitänyt omia verkkosivuja.

Kaikille kaupunkilaisille avoimia osallistumismahdollisuuksia ovat olleet hankkeen käynnistymistapahtuma kesäkuussa 2017, verkossa toteutettu karttapohjainen kysely sekä verkkokeskustelu vaihtoehtoista ja vaikutuksista. Avaustapahtumaan osallistui noin 100 henkeä ja verkkokyselyyn vastasi 1419 vastaajaa loka-joulukuussa 2017. Verkkokeskusteluun osallistui noin 50 keskustelijaa yhteensä vajaalla 200 puheen- vuorolla.

Asiantuntijavalmistelua on avattu niin, että KKPH! – liikkeen edustajat ovat osallistuneet asiaa valmistelevan työryhmän kokouksiin ja verkkokyselyn laadintaan sekä pidettyjen työpajojen suunnitteluun ja kutsuttavien määrittelyyn.

Valmistelun avoimuutta ja tietopohjaa on kasvatettu verkkokyselyn ja keskustelun lisäksi eri alojen asiantuntijoille sekä järjestöjen ja yhdistysten edustajille järjestetyissä viidessä työpajassa, joissa on perehdytty muun muassa luonto- ja maisemakysymyksiin, historiaan, hyvinvointiin, matkailuun ja oppimiseen sekä pohdittu kaupunkipuiston vaikutuksia sekä hahmoteltu kaupunkipuiston rajaushaasteita. Näiden viiden työpajan lisäksi Helsingin tarinaa hahmoteltiin kahdessa tarinatyöpajassa.

Keväällä 2018 järjestettiin lisäksi kaupunkipuisto-dialogi, johon kutsuttiin kaupunkiympäristölautakunnan jäsenet, hankkeen ohjausryhmä, työryhmän jäseniä, asiantuntijoita sekä eri järjestöjen ja yhdistysten edustajia. Tilaisuuden tavoitteena oli selvittää ja lisätä ymmärrystä osallistujien aiheeseen liittyvistä tavoitteista, huolista ja kysymyksistä. Tilaisuus toteutettiin Sitran kehittämän Erätauco – konseptin mukaan. Keskustelua käytiin kansallinen kaupunkipuisto – käsitteen epäselvyydestä, puiston laajuudesta, vuorovaikutuksen tärkeydestä, puiston merkityksestä kaupungin brändille ja matkailulle, luottamuksesta kaupungin kaavoitukseen ja jännitteestä Helsingin ja valtion ohjauksen välillä.

Eri alojen asiantuntijoiden, kaupunkilaisten, yhdistysten ja järjestöjen edustajien lisäksi myös ympäristöministeriön edustaja on osallistunut useisiin työpajoihin ja kaupunkipuistodialogiin.

Osana Helsingin kansallisen kaupunkipuiston esiselvitystyötä järjestettiin kaikille kiinnostuneille avoin verkkokeskustelu. Verkkokeskustelun aiheena olivat aikaisemmin prosessin aikana tunnistetut mahdolliset vaikutukset joita kaupunkipuiston perustamisella voisi olla sekä neljä erilaista vaihtoehtoa jatkotyön pohjaksi. Keskustelun tuloksia hyödynnetään osana vaikutustenarvioinnin laadintaa. Keskusteluun kutsuttiin eri alojen asiantuntijoita, etujärjestöjä, yrityksiä ja yhdistyksiä sekä tavallisia kaupunkilaisia.

Helsingin kansallisen kaupunkipuiston perustamisen vaikutuksia ja rajaushaasteita käsittelevä verkkokeskustelu toteutettiin viikon mittaisena kokeiluna 22.–26.10.2018. Verkkokeskustelun toteutuksessa testattiin avoimeen lähdekoodiin perustuvaa Decidim-alustaa, joka ei ole ollut aiemmin kaupungin käytössä. Keskustelijoita kutsuttiin eri kohderyhmien mukaan personoiduilla sähköpostikutsuilla sekä kaupunkiympäristön toimialan sosiaalisen median kanavissa. Sähköpostitse kutsuja lähetettiin keskustelua

edeltäneen viikon alussa yli 250 vastaanottajalle joista yli 150 oli erilaisia järjestöjen ja yhdistysten edustajia. Uusintakutsu lähetettiin kaikille ennakkokutsun saaneille vielä 22.10. keskustelualustan auettua ja joitakin tahoja kutsuttiin aktiivisesti mukaan myös keskustelun aikana. Kaupunkiympäristön Twitter- ja Facebook -tapahtumakutsujen lisäksi käytettiin myös maksullista FB-mainontaa. Sosiaalisen median kanavilla tavoitettiin yli 55 000 henkilöä. Keskustelualustalla ei ollut kävijälaskuria mutta sosiaalisen median avulla tavoitetuista henkilöistä yli tuhat kävi keskusteluvuorossa ja voidaan olettaa, että myös sähköpostitse kutsun saaneista monet ovat sivulla vierailleet. Keskusteluun osallistuminen edellytti sivulle kirjautumista ja yhteensä sivulle rekisteröityi 83 henkeä joista 50 osallistui keskusteluun ja kirjoitti yhteensä 194 kommenttia.

Vaikka kutsumenettelyllä tavoitettiin laaja joukko ihmisiä, niin keskusteluun osallistuneiden määrä ei vastannut odotuksia. Kutsumenettelyllä ei yrityksestä huolimatta myöskään onnistuttu juurikaan saamaan keskusteluun mukaan sellaisia tahoja, jotka eivät olisi osallistuneet jo keskusteluun jossain hankkeen valmistelun varhaisemmassa vaiheessa.

Arviointia viestinnän ja vuorovaikutuksen onnistumisesta

Hankkeen viestinnän osalta kaikkia tavoitteita ei ole saavutettu siinä laajuudessa kuin prosessin alussa suunniteltiin. Vuorovaikutuksen osalta tavoitteisiin on päästy paremmin.

Viestinnän osalta kansallisen kaupunkipuiston valmistelusta laaditut mediatiedotteet eivät ole juurikaan menneet läpi lehdistössä. Kaupunkitoimittajien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella kansallinen kaupunkipuisto on tuntematon käsite ja sen valmistelun ei ole nähty olevan niin kiinnostavaa, että se olisi ylittänyt uutiskynnystä. Medianäkyvyyden puuttumisen takia asian saaminen laajemman yleisön tietoisuuteen ei ole toteutunut suunnitellusti. Sen sijaan sosiaalisessa mediassa kansallinen kaupunkipuisto ja sen valmistelu on ollut paremmin esillä, tosin pääasiassa kanavilla, joita seuraavat kaavoituksesta ja varsinkin Helsingin uudesta yleiskaavasta ja viheralustoista jo valmiiksi kiinnostuneet kaupunkilaiset.

Karttakyselyn vastaajamäärää (1 400 vastaajaa) voidaan kuitenkin pitää hyvänä. Kyselyn näkyvyys on pitkälti seurausta Helsinki Infon artikkelista ja markkinoinnista sosiaalisen median kanavilla. Verkkokeskustelun osalta markkinointiin kiinnitettiin erityistä huomiota ja sen myötä tavoitettiinkin suuri joukko kaupunkilaisia.

Vuorovaikutuksen osalta asetettuja tavoitteita on saavutettu osin viestintää paremmin. Alussa laadittua vuorovaikutussuunnitelmaa on tarkennettu prosessin aikana ja toteutettu osallisten toiveita vuorovaikutuksen toteutuksesta, esim. avattu työryhmä KKPH! – liikkeen edustajille ja järjestetty kaupunkipuistodiologi. Myös kyselyn laadinnassa, työpajojen suunnittelussa ja kutsuttavien tahojen määrittelyssä on tehty yhteistyötä KKPH! – liikkeen kanssa. Tällä perusteella voidaan sanoa, että valmistelua on pystytty avaamaan tavanomaista merkittävästi enemmän.

Myös tieto- ja kokemuspohjaa valmistelussa on onnistuttu lisäämään suhteellisen hyvin. Karttakysely on ollut avoin kaikille kiinnostuneille ja vastaajamäärä on muihin vastaaviin kaupungin kyselyihin verrattuna hyvä. Viiteen teematyöpajaan on osallistunut joko alustajina tai osallistujina yhteensä noin 50 eri alojen asiantuntijaa tai etujärjestöjen sekä yhdistysten ja yritysten edustajaa. Näiden lisäksi työpajoihin on osallistunut runsas 20 kaupungin asiantuntijaa kaikilta eri toimialoilta.

Kansallista kaupunkipuustoa koskevan ymmärryksen lisäämiseen on pyritty työryhmätyöskentelyn ja työpajojen lisäksi erityisesti kaupunkipuistodiologissa ja verkkokeskustelussa. Kaupunkipuistodiologin erityisenä tavoitteena oli luoda kaupunkiympäristölautakunnan jäsenille, johtaville virkamiehille, eri alojen asiantuntijoille ja kaupunkilaisille yhteinen foorumi jossa kansalliseen kaupunkipuistoon liittyviä näkökulmia voitaisiin pohtia. Tavoitteeseen päästiin vain osittain, sillä lautakunnan jäsenistä tilaisuuteen osallistui vain kaksi varajäsentä. Kaupunkipuistodiologin perusteella selvisi myös, että yhden laajasti hyväksyttävän rajausehdotuksen aikaan saaminen osana esiselvitysvaihetta ei ole mahdollista. Yhden rajausesityksen sijaan valmistelussa onkin kiinnitetty huomiota esiin tulleiden rajausvaihtoehtojen ja VENyky+ vaihtoehdon tasapuoliseen esittämiseen ja vaikutusten arviointiin.

Kaupungin uuden osallisuus- ja vuorovaikutusmallin näkökulmasta voidaan todeta, että kaupunkilaisten osaamista ja tietopohjaa on pystytty hyödyntämään suhteellisen hyvin jo kansallisen kaupunkipuiston esiselvitysvaiheessa. Kaupunkilaisten omaehtoista toimintaa on tuettu lähinnä siinä, että KKPH! -liikkeellä on ollut pääsy työryhmään ja se on voinut omassa toiminnassaan ja kanavissaan hyödyntää ja jakaa työryhmästä saamaansa tietoa ja esimerkiksi työpajojen tuloksia. Karttakyselyn tulokset on julkaistu myös avoimena datana Helsinki Region Infoshare:ssa.

Suurin puute vuorovaikutusprosessissa liittyy kaupunkilaisten yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien toteutumiseen. Karttakyselyä, verkkokeskustelua ja käynnistystilaisuutta lukuun ottamatta

osallistuminen on perustunut pitkälti joko asiantuntemukseen tai olemassa olevaan aktiivisuuteen ja vaikuttamishaluun. Osallistumisen kannalta heikommassa asemassa olevia ryhmiä ei ole erikseen huomioitu. Tähän on ollut syynä lähinnä valmisteltavan asian moniulotteisuus ja toisaalta käytössä olleet rajalliset resurssit.

Vuorovaikutuksen vaikutus esiselvitystyöhön

Laajalla ja intensiivisellä vuorovaikutusprosessilla on ollut kahdenlaisia vaikutuksia esiselvitystyöhön. Ensimmäkin prosessin aikana on esitetty monia toiveita itse vuorovaikutuksen toteutukseen ja tapoihin. Näitä toiveita on pitkälti huomioitu ja prosessia ja toimintatapoja on muokattu niiden mukaisesti. Esimerkiksi avaustilaisuuden ohjelma suunniteltiin yhdessä KKPH! –liikkeen edustajien kanssa, työryhmän kokoonpanoa on laajennettu ja avattu KKPH! –liikkeen edustajille, verkkokyselyn toteutusta on suunniteltu yhdessä liikkeen aktiivien kanssa, työpajojen osallistujien kutsumisessa on huomioitu liikkeen ehdotuksia sekä toteutettu kaupunkipuistodiologi ja verkkodiologi.

Toiseksi vuorovaikutus on vaikuttanut merkittävästi esiselvitystyön sisältöön, erityisesti tutkittuihin vaihtoehtoihin, Helsingin tarinan muodostamiseen, vaikutusten arviointiin sekä käytössä olleeseen tietopohjaan. Laajasta vuorovaikutuksesta huolimatta esiselvitystyössä ei kuitenkaan pystytty muodostamaan yhtä yhteisesti hyväksyttävää kansallisen kaupunkipuiston rajuusesitystä tai selkeää näkemystä siitä, tulisiko Helsingin hakea kansallisen kaupunkipuiston perustamista vai ei.

Vuorovaikutusprosessin tuloksena esiselvitystraportissa on kuitenkin esitetty kaikki keskeiset esiin tulleet vaihtoehdot. Esiselvityksen vaihtoehto (VE1) perustuu KKPH! –liikkeen esittämään näkemyskseen tarkastelualueeksi. Virkamiestyöryhmän esittämän vaihtoehdon (VE2) taustalla ovat pitkälti karttakyselyn tulokset, Keskuspuiston ja Helsingipuiston rajaukset sekä olemassa olevat kaavalliset valmiudet. VENyky+ -vaihtoehdon taustalla on vuorovaikutuksessa esiin tulleet toiveet kansallisen kaupunkipuiston ulottumisesta koko kaupungin alueelle alueiden tasapuolisen kehittämisen turvaamiseksi sekä pohdinta siitä, voitaisiinko kansallisen kaupunkipuiston tavoitteita huomioida kaupungin omin toimin ilman ympäristöministeriön roolia ja maankäyttö- ja rakennuslain statusta.

Keskeinen tulos vuorovaikutuksessa oli, että kaupunkilaiset arvostavat lähiympäristöään ja maisema-, luonto- virkistys- ja kulttuuriympäristöjen kehittämisen kokonaisuutena nähtiin tärkeänä.

KKPH!-liike on toimittanut mielipiteensä vuorovaikutuksen onnistumisesta 22.4.2019. Palaute osallisuuspilotista on esitetty kokonaisuudessaan raportin liitteessä. Palautteessaan liike totesi, että alkuun vuorovaikutus oli innostavaa, mutta työssä oli vuorovaikutusongelmia ja työryhmän työtapaa ei antanut mahdollisuutta aitoon vuoropuheluun. Erätaukodialogi koettiin epäonnistuneeksi, vaikka liike oli aloitteentekijänä dialogin kokeilussa. Myös kokeilu verkkokeskustelusta koettiin epäonnistuneeksi, vaikka keskustelua markkinoitiin laajalti. Myös perustamiselvitystyön suhde uuteen yleiskaavaan nähtiin jatkuvasti ongelmallisena ja keskustelua rajoittavana.

Vuorovaikutus hankkeen jatkovalmistelussa

Jos esiselvitysvaiheen jälkeen jatketaan varsinaiseen hakuvaiheeseen ja hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaan, niin silloin vuorovaikutusta tulee suunnata esiselvitysvaihetta selkeästi enemmän eri kaupunginosaan sekä aktivoida mukaan enemmän myös sellaisia tahoja jotka saattaisivat olla kiinnostuneita toimimaan tai järjestämään jotakin toimintaa puiston alueella tai siihen liittyen. Helsingin osallisuusmallin mukaisesti tulee kiinnittää enemmän huomiota myös yhdenvertaisempien osallistumismahdollisuuksien luomiseen.

Jo esiselvitysvaiheessa suuri osa työryhmän valmistelijoiden työpanoksesta suuntautui vuorovaikutuksen järjestämiseen, työpajoihin sekä työryhmätyöskentelyyn. Jos työtä jatketaan niin itse sisällön valmisteluun sekä viestintään ja vuorovaikutukseen tulee varata enemmän aikaa ja resursseja.

Työvaiheiden tarkasteluja

Verkkokyselyn tulokset

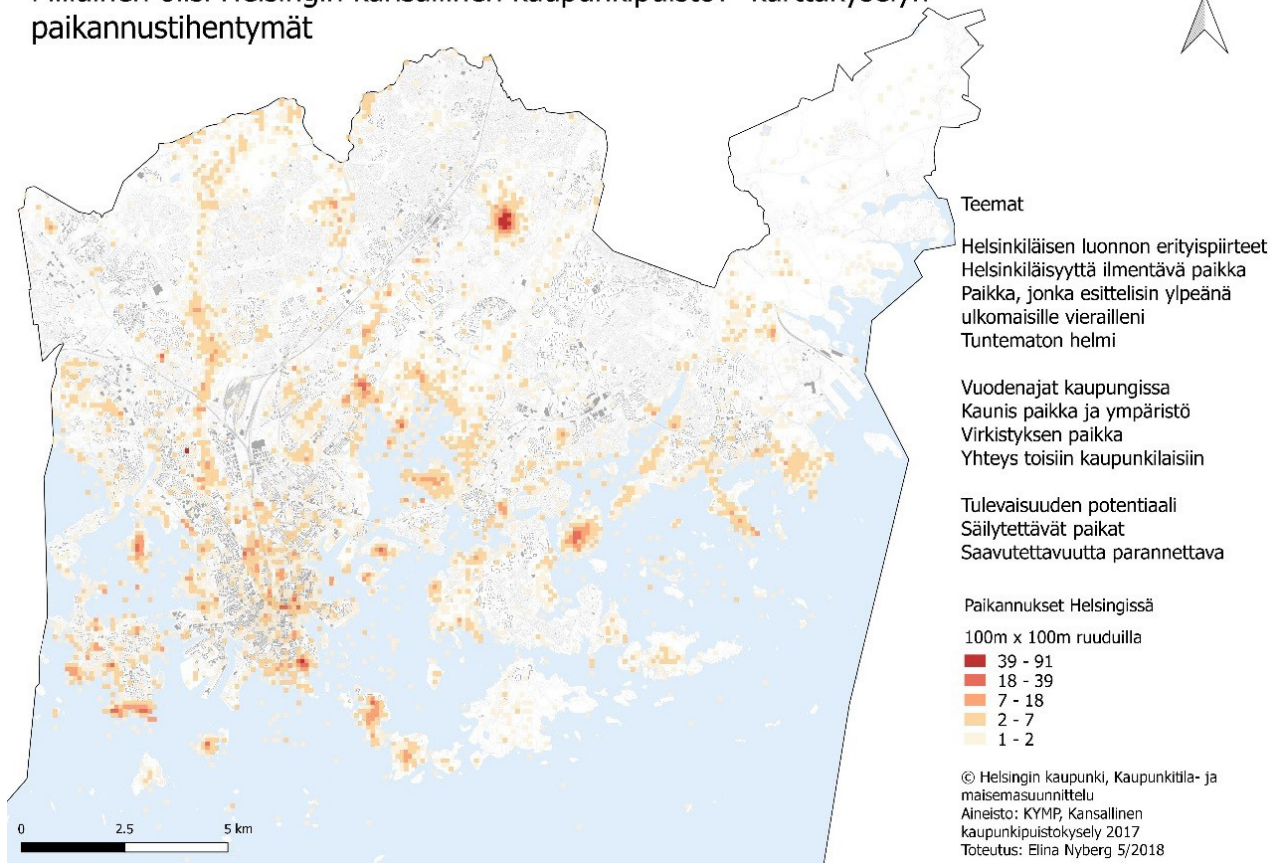
Verkkokyselyn yhteenveto. Asukaskysely 2017. Mapita Oy <https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/asuminen-ja-ymparisto/luonto/Verkkokyselyn%20yhteenveto.pdf>

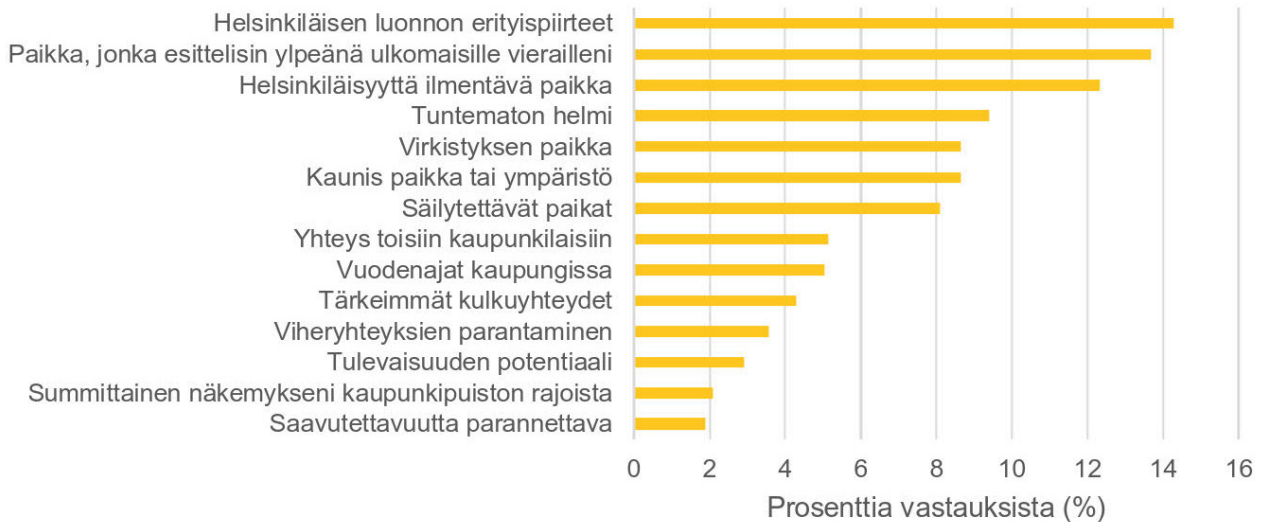
Millainen olisi Helsingin kansallinen kaupunkipuisto? –kysely toteutettiin syksyllä 2017 osana Helsingin kansallisen kaupunkipuiston esiselvitystyötä. Kysely toteutettiin Mapita Oy:n toimesta Maptionnaire –kyselytyökalulla, ja se oli avoinna 23.10.2017–17.12.2017 (Forss & Broberg 2018). Kyselyn kysymykset valmisteltiin kansallisen kaupunkipuiston valmistelun työryhmässä. Kyselyn avointa dataa analysoitiin kaupunkiympäristötoimialan Kaupunkitila- ja verkostot -yksikössä kevään 2018 aikana tarkemmin. Analyysi on esitetty Millainen olisi Helsingin kansallinen kaupunkipuisto? PehmoGIS -kyselyn tulokset –nimisessä raportissa. Seuraava kooste on tehty kaupunkiympäristön toimialan ja Mapita Oy:n analyysien perusteella (Nyberg, Elina 2018).

Kyselyyn vastasi yhteensä 1419 henkilöä, joista 1408 kyselyn ollessa avoinna. Vierailijoita sivustolla oli 3705 mukaan lukien henkilöt, jotka eivät tehneet yhtään paikannusta. Karttapaiannuksia tehtiin kokonaisuudessaan 12 150, joista 11984 kyselyn ollessa avoinna. Paikannusten mediaani oli viisi paikannusta jokaista vastaajaa kohden. Kyselyn taustatietoihin vastasi vain noin puolet vastaajista, ja näistä suurin ikäluokka olivat 50–59 –vuotiaat.

Pistemäisistä paikannuksista liki 80 prosenttia sijoitui viher- ja vesialueille. Paikannuksia tehtiin alueellisesti eniten Malmin lentokentälle ja Kaivopuistoon. Myös Vartiosaari, Lammassaari, Vanhankaupunginkoski, Lauttasaaren rannat, Seurasaaari, Töölönlahti ja ydinkeskustan akseli Esplanadin puistosta Kauppatorille ja Senaatintorille sekä Mustikkamaa, Kivinokka ja Suomenlinna keräsivät paljon paikannuksia (Kuva 1).

Millainen olisi Helsingin kansallinen kaupunkipuisto? -karttakyselyn paikannustihentymät

Vastausten määrä kysymyksittäin. Eniten vastattiin ensimmäisen osion kysymykseen luonnon erityispiirteistä.

Eniten vastattiin ensimmäisen osion kysymyksiin kaupungin identiteettiin, luonnonarvoihin ja kulttuurihistoriaan liittyen ja erityisesti helsinkiläisen luonnon erityispiirteisiin. Toisella sivulla esiintyvät kysymykset käsittelevät toiminnallisesti ja kokemuksellisesti tärkeitä paikkoja esimerkiksi kauniita ja virkistyspaikkoja, kohtaamisen paikkoja ja eri vuodenaikoihin tärkeitä paikkoja. Viimeisessä karttakysymyksessä kysyttiin kaupunkipuiston tulevaisuuteen liittyen säilytettäviä, saavutettavuudeltaan parannettavia ja tulevaisuuden potentiaalin paikkoja. Kaikkien kysymysten vastauksissa korostuivat Malmin lentokenttä, Vartiosaari ja Keskuspuisto ja etenkin näiden säilyttäminen pitkälti ajankohtaisen ja yleiskaavaprosessiin liittyvän keskustelun jälkimainingeissa.

Malmin lentokenttä haluttiin usein säilyttää ilmailukäytössä. Alue haluttiin liittää osaksi kansallista kaupunkipuistoa tärkeiden virkistys-, kulttuuri- ja luontoarvojen vuoksi. Keskuspuiston toivottiin pysyvän yhtenäisenä ja luonnontilaisena. Sitä arvostettiin etenkin virkistyspaikkana ja tärkeänä pyöräreitinä. Vartiosaarella korostettiin ainutlaatuista luontoa, kulttuurihistoriaa sekä tärkeitä virkistysarvoja. Toiveena oli kulkuyhteyksien parantaminen.

Avovastauksissa esiin tulivat luontokohteet, rannat, saaret ja metsät korostuivat useiden kysymysten avovastauksissa. Niihin liitettiin usein myös kauniit maisemat, ulkoilumahdollisuudet ja -reitit. Paikka, jonka esittelisin yleensä ulkomaisille vieraille, luonnon erityispiirteet, kauniit paikat ja virkistyspaikat -kysymyksissä korostuivat kyseiset teemat. Tihentymät sijoituivat useimmiten Keskuspuistoon, Etelä-Helsingin rannoille ja saariin, Vanhankaupunginlahdelle, Malmin lentokentälle, Vartiosaareen ja

Seurasaareen. Kauniit paikat -kysymyksessä nousi muita enemmän esiin puistoja ja puutarhoja kuten Esplanadi, Tähtitorninvuori sekä kartanoympäristöjä. Virkistyspaikoissa korostuivat lisäksi uimarannat sekä rauhallisuus, hiljaisuus ja kauneus. Virkistyspaikoiksi paikannettiin usein Mustikkamaa ja hautausmaita. Tuntemattomissa helmissä korostuivat samat teemat, mutta ne sijoituivat hieman eri paikkoihin. Merkintöjä paikannettiin useimmiten keskustan ulkopuolelle, Vuosaaren huipulle ja rannoille, Munkkiniemen ympäristöön, Talin liikuntapuiston sekä Siltamäen ympäristöön.

Eri vuodenaikoina arvostettiin eri asioita, kuitenkin usein samoissa paikoissa. Suosittuja kohteita olivat Suomenlinna, Kaivopuisto ja Töölölahti. Kesä oli suosituin vuodenaika ja silloin korostui rannoilla virkistyttyminen. Talvella painotettiin talviliikuntaa kuten hiihtoa, syksyllä ruskamaisemia, ja keväällä luonnon heräämisen seuraamista.

Helsinkiläisyyttä ilmentävät ja kohtaamisen paikat keskittyivät muita useammin keskustan alueelle. Yhteyttä toisiin kaupunkilaisiin koettiin etenkin kanta-kaupungin puistoissa konserttien, tapahtumien ja juhlapyhien aikaan. Helsinkiläisyyttä ilmentävät paikat taas sijoituivat keskustan maamerkkien yhteyteen ja niitä perusteltiin merellisyydellä ja historiallisella merkityksellä. Tällaisia olivat Kaivopuisto, Suomenlinna, Töölölahti ja Kaisaniemen puisto. Mustikkamaa, Korkeasaari ja Keskuspuisto nähtiin myös erityisen helsinkiläisinä.

Kansallisen kaupunkipuiston tulevaisuuden osalta merellisten alueiden ja saarten saavutettavuutta haluttiin parantaa veneyhteyksin esimerkiksi Villinkiin ja

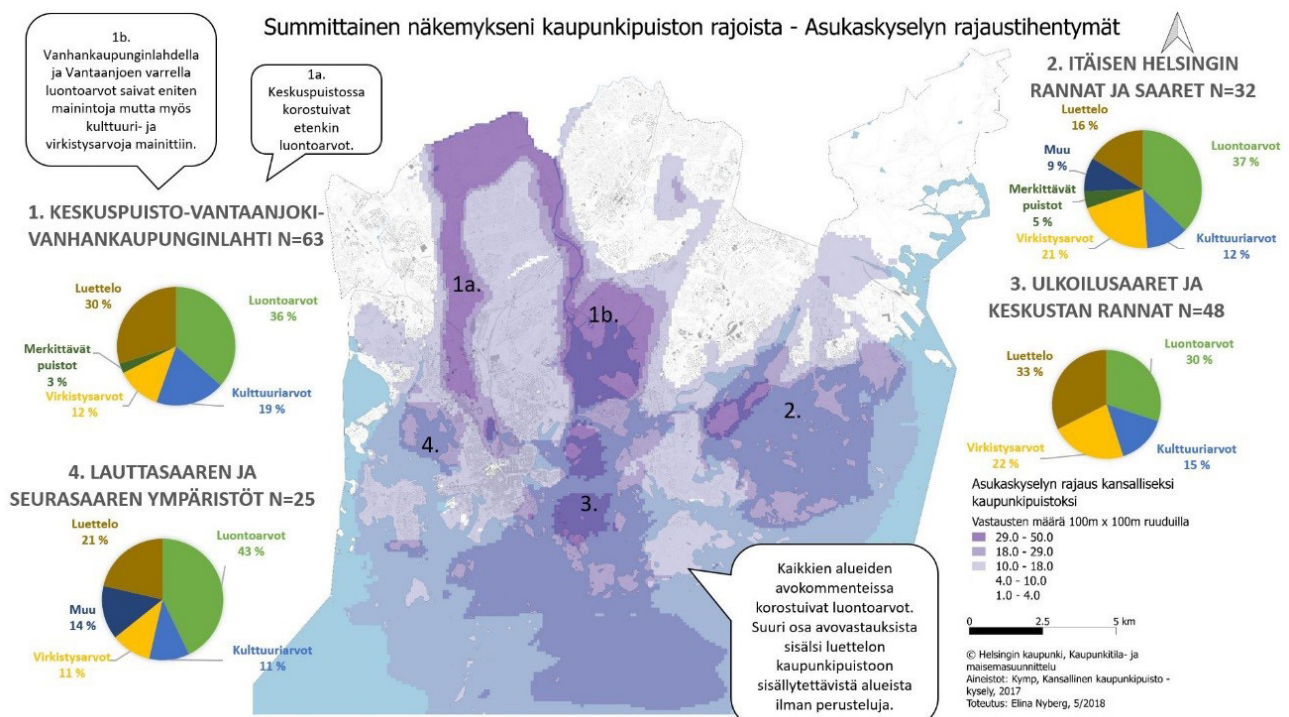
Melkkiin. Tulevaisuuden potentiaalina pidettiin uusien saarien kuten Vartiosaaren avaamisen lisäksi Jät-käsaarta, Lapinlahtea, Teurastamoa ja Kalasatamaa. Lisäksi toivottiin tunnettujen paikkojen kuten Töölönlahden uudistamista ja ylläpitoa. Malmin lentoken-tän, Keskuspuiston ja Vartiosaaren lisäksi Kivinokka, Lauttasaari, Annalan kartano ja Seurasaari koettiin tärkeiksi säilytettäväksi paikoiksi muun muassa luon-nontilaisuuden, maisemien säilymisen, rantojen va-paan käytön, kulttuuriperinnön ja sosiaalisten koh-taamisten osalta.

”Summittainen näkemykseni kaupunkipuiston rajois-ta” –kysymyksessä korostuivat Vanhankaupunginlahti ja Vantaanjoen varsi. Myös Keskuspuiston alue halutiin sisällyttää puistoon. Muita aluerajauskeskittymiä keskittyi Itäisen Helsingin rannoille ja saariin, ulkoi-lusaariin ja keskustan rannoille sekä Lauttasaaren ja Seurasaaren ympäristöihin. Puistorajaukset ulotuivat usein myös numeroidun alueen ulkopuolelle. Vastaajat korostivat erityisesti tärkeitä luontoarvoja perustellessaan alueiden liittämistä kansallisen kau-punkipuiston osaksi. Useat avovastaukset eivät sisäl-täneet erityisiä perusteita alueen liittämiseksi kansal-lisen kaupunkipuiston osaksi.

Verkkokyselyssä kaupunkipuiston suurimpina mah-dollisuuksina (=toiveet) nähtiin:

- Luonto- ja kulttuuriarvojen säilyttäminen ja näiden parempi esilletuonti: Kansallisen kaupunkipuiston nähdään säilyttävän alkuperäistä luontoa, niin ettei kaikkia rantoja ja puistoja olisi pakko rakentaa täy-teen, vaan luontoa ja metsiä voitaisiin säilyttää riit-tävän laajoina ja viheryhteyksin turvattuina aluei-na. Asukkaille turvattaisiin helposti saavutettava lähiluonto. Kaupunkipuistosta tulisi kaupunkilaisten yhteisesti vaalima alue, joka henkii Helsingin his-toriaa. Puiston nimeäminen kansalliseksi kaupun-kiipuistoksi lisäisi sen arvostusta, suojelua ja tun-nettuutta. Luonto-, virkistys- ja kulttuuriarvot tulisi-vat enenevässä määrin osaksi kaupunkilaisten jo-kapäiväistä arkea.
- Virkistyskäytön ja toiminnallisuuden parantami-nen: Kansallista kaupunkipuistoa voitaisiin käyttää enemmän tapahtumien järjestämiseen. Puisto pal-velisi yhteisöllisen kansalaistoiminnan foorumina ja kaupunkilaisten henkisenä kollektiivisena kotina. Toiveena oli, että yhteydet ja jalankulkureitit saa-taisiin toimiviksi ja turvallisiksi.

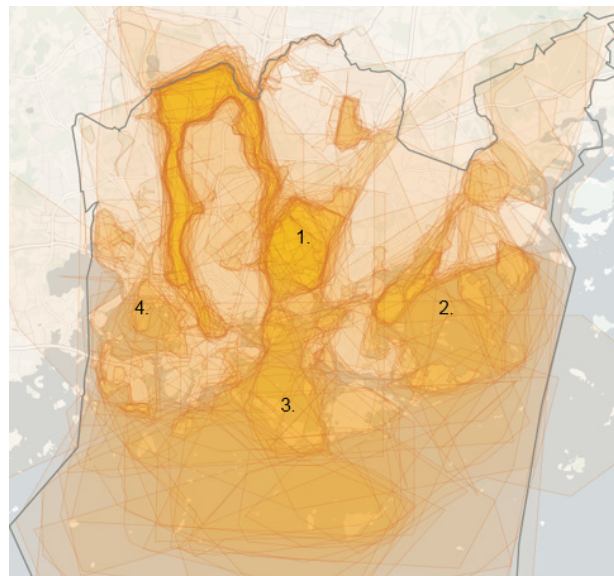
Verkkokyselyn aineiston analyysi. Mapita Oy:n avoi-men datan tarkastelun on tehnyt Kaupunkiympäris-tön toimialalla Elina Nyberg 2018.

- Hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen: Kansalliseen kaupunkipuistoon käytetyt resurssit kasvat-
taisivat kaupunkilaisten ja vierailijoiden hyvinvointia
liikkumisen, sosiaalisen kanssakäymisen ja luonto-
kokemusten kautta. Viihtyisä ympäristö lisäisi tur-
vallisuuden tunnetta. Metsäalueilla on positiivisia
terveysvaikutuksia.
- Kaupunkipuiston positiiviset vaikutukset kaupun-
gin brändiin: Kansallisen kaupunkipuiston nähdään
lisäävän Helsingin vetovoimaa, viihtyisyyttä ja kult-
tuuripalveluja. Puisto kehittäisi kaupungin merellis-
tä imagoa. Viher- ja kulttuurialueverkosto voitaisiin
nostaa osaksi maailman luontopääkaupunkibrän-
dia. Helsingin vetovoimatekijänä korostuisi ainut-
laatuinen yhdistelmä elinvoimaista urbaania mei-
ninkiä, hyvinvoivaa kaupunkiluontoa ja meren lähei-
syyttä asukkaiden ja matkailijoiden ulottuvilla.
- Esteettömyys ja tasa-arvo: Luontokohteiden säi-
lyttäminen kaupunkilaisten ilona ja virkistykseenä.
Kaikilla kaupunkilaisilla ei ole mahdollisuutta lähteä
kansallispuistoihin.

Verkkokyselyssä yleisimpinä huolenaiheina (=pelot)
nähtiin:

- Puiston aluerajaus; puistosta tulee joko liian sup-
pea tai hajanainen, mukana vain keskusta-alueet:
Huoli tiettyjen kaupunginosien jäämisestä ulkopuo-
lelle ja se, että puiston rakentamiseen vedoten ra-
kennushankkeita ohjattaisiin puiston ulkopuolelle
jääville luontoalueille. Suurkaupunki tarvitsee suu-
ren kansallisen kaupunkipuiston.
- Puistosta tulee liian yksipuolinen, suositetaan vain
tiettyjä arvoja: Huolena, että estää kaupungin ko-
konaisvaltaisen kehittämisen suojelemalla rannat
huomioiden joko luonnonarvot tai kaupunkikuvan,
mutta unohtaen virkistuksen ja palvelut. Huolena,
että tehdään massaturismia varten unohtaen pai-
kalliset asukkaat. Kaupunkipuiston liiallinen brän-
däys. Ympäristöjen tulee olla asukkaiden luontevas-
sa käytössä, suhde ympäristöön ei saisi olla liian
ohjelmallinen.
- Puistosta tehdään liian hoidettu, luonnontilaisten
alueiden väheneminen: Huolena nousivat esiin kau-
pungissa sijaitsevien viheralueiden jatkuva pienen-
tyminen ja pirstoutuminen, metsäisten alueiden ns.
puistoutuminen (liiallinen siistiminen) ja rakentami-
nen, luonnontilaisten alueiden tuhoutuminen, aito-
jen luonto-ominaisuuksien yksipuolistuminen, ran-
tojen ja rantaraittien rakentaminen sekä luonnon-
paikkojen kaupallistaminen.
- Kaupunkipuiston varjolla typistetään ja rakenne-
taan muita viheralueita: tai vastustetaan rakennus-

*Vastaajien piirtämät puistorajaukset näkyvät ku-
vassa läpinäkyvällä oranssilla. Mitä tummempana
alue erottuu, sitä useammin sama alue on sisälly-
tetty vastauksiin. Kaikista tummimmat tihentymät
sisältävät noin 100–150 piirtokertaa. Summittaisia
näkemystyyppejä kaupunkipuiston rajoista piirrettiin 260
kappaletta. Alueita rajattiin laajasti koko Helsingin
alueelle, mutta kartalta on erotettavissa muutama
tihentymä, johon merkinnät keskittyivät selkeimmin.
Erityisesti merialueille ja saaristoon melko laajalle
alalle levittyvät merkinnät tukevat kyselyn muita tu-
loksia, joissa meri, saaret ja rannat koettiin olennai-
sena osana Helsinkiä ja mahdollista tulevaa kaupun-
kipuistoa. Metsät ja liikkumista tukeva yhtenäinen
viherverkosto nähtiin tärkeinä.*

ja muita kehityshankkeita ja uusien yhteyksien ra-
kentamista, vaikka ne todellisuudessa hyödyttäisi-
vät puistoa ja sen käyttöä.

- Ettei kaupunkipuistohanke toteudu ollenkaan esi-
merkiksi ristiriitojen ja rahoituksen vuoksi: Huoli
siitä, että kaupunkipuisto voi haitata ja sitoa kau-
pungin suunnittelua tulevaisuudessa ja rajoittaa
kaupungin vapautta suunnitella maankäyttöä tar-
koituksenmukaisesti. Huoli siitä, että rakennettujen
alueiden sisällyttäminen puistoon uhkaa tehdä niis-
tä ulkomuseoita, ja puistolle aletaan vaatia pusku-
rivyöhykkeitä. Tavoitteita voisi toteuttaa nykyisten
järjestelmien ja yleis- ja asemakaavoituksen puit-
teissa. Huoli siitä, etteivät päättäjät kuuntele kau-
punkilaisten toiveita viheralueiden säilyttämiseksi.

Karttakyselyn rajauksissa tulivat esiin seuraavat kokonaisuudet:

KESKUSPUISTO - VANTAANJOKI – VANHANKAUPUNGINLAHTI

Useimmiten kaupunkipuistoon kuuluvaksi rajattiin Keskuspuistoa ja Vantaanjokea seuraileva kapea vyöhyke, joka yhdistyy Vanhankaupunginlahden ympäristöön.

2. ITÄISEN HELSINGIN RANNAT JA SAARET

Villingin, Vartiosaaren ja Uutelan muodostama ympärämäinen alue. Myös Vuosaaren huippu otettiin useasti mukaan aluerajaukseen.

3. ULKOILUSAARET JA KESKUSTAN RANNAT

Suosittu ulkoilusaaret, kuten Suomenlinna, Pihlajasaaari, Korkeasaari ja Mustikkamaa. Keskustan rannat, esim. Kaivopuisto. Mereisiä alueita on rajattu tiheimmin aina Isosaaren ympäristöön saakka.

4. LAUTTASAAREN JA SEURASAAREN YMPÄRISTÖT

Lauttasaaren rannat, Seurasaaren selän ympäristö ja ulkoilureitit.

Kyselyn 140 paikannukseen sisältyi avovastauksia. Vastauksista etsittiin perusteluja sille, miksi alueen tulisi kuulua kansalliseen kaupunkipuistoon. Avovastaukset luokiteltiin kansallisten kaupunkipuistokriteerien sisältövaatimusten mukaisesti alueittain teemoihin luonto- tai kulttuuriarvoiltaan tärkeät alueet tai puistoarkkitehtonisesti merkittävät puistot. Edellä mainittujen luokitusten lisäksi tarkasteltiin virkistykseen liittyviä perusteluja. Muu perustelu -osio sisälsi muihin luokkiin kuulumattomia perusteluja kuten viheralueiden säilyttämisen. Vastaukset, jotka sisälsivät luettelon kaupunkipuistoon liitettävistä alueista ilman erityisiä perusteluja, sisällytettiin luokkaan luettelo. Useat avovastaukset sisälsivät perusteluja, jotka liitettiin useaan eri luokkaan. Avovastausten luokittelua vaikeutti kysymyksenasettelu, joka pyysi tarkentamaan rajausta, mutta ei suoraan perustelemaan sitä.

Kaikkien osa-alueiden avokommenteissa korostuivat luontoarvot. Myös koko Helsingin tasolla kaupunkiluonto nähtiin tärkeäksi kaupunkilaisten viihtymisen kannalta, vihreyden runsautta arvostettiin ja luontoalueita haluttiin säilyttää tulevaisuudessa. Useat avokommentit eivät sisältäneet perusteluja alueen liittämisestä kansalliseen kaupunkipuistoon vaan sisälsivät luettelon rajatuista alueista. Vähiten vastauksia liitettiin puistoarkkitehtonisesti merkittäviin puistoihin. Näissä perusteluissa mainittiin siirtola-puutarhat tai kartanopuistot.

Eniten paikannuksia ja avovastauksia liitettiin Keskuspuisto-Vantaanjoki-Vanhankaupunginlahti -akselille etenkin Vantaanjoenvarteen ja Vanhankaupunginlahden alueelle. Vastaukset liittyivät usein myös laajempiin aluekokonaisuuksiin tarkkojen aluerajauksen sijaan. Tästä johtuen moni perustelu esiintyy useassa aluerajauksessa ja monessa eri kategoriassa.

Summittaisia rajauksia teki vain noin kymmenen prosenttia koko kyselyyn vastanneista. Vastaaajien pieni määrä suhteessa koko kyselyyn vastanneisiin saattaa johtua kysymyksen haastavuudesta ja kyselyn rakenteesta. Puistorajauksia käsittelevä kysymys sijoittuu suhteellisen pitkän kyselyn loppupuolelle.

Dialogin yhteenveto

Helsingin kansallisen kaupunkipuiston selvitystyöhön liittyvä kaupunkipuistodialogi järjestettiin to 31.5. klo 17.00–20.00 Tieteiden talolla. Kaupunkipuistodialogin tavoitteena oli selvittää ja lisätä ymmärrystä osallistujien aiheeseen liittyvistä tavoitteista, huolista ja kysymyksistä – ei niinkään ottaa kantaa siihen, tulisiko kaupunkipuisto perustaa vai ei.

Keskustelun pääkysymys oli pohtia, mitä kansallisen kaupunkipuiston perustaminen tarkoittaisi Helsingille. Tilaisuuden avauksen jälkeen osallistujat jaettiin kolmeen ryhmään, joiden työskentelyä ohjasivat ulkopuoliset fasilitaattorit ja keskustelua kirjasi muistiin joka ryhmässä ollut kirjuri. Tilaisuuden lopulla ryhmät kokoontuivat yhteen ja esittelivät ryhmässä käytyä keskustelua ja esiin nousseita asioita sekä keskeisimpiä oivalluksia.

Keskusteluun oli kutsuttu kaupunkilaisia, yhdistysten ja järjestöjen edustajia, kaupunkiympäristölautakunnan jäseniä sekä virkamiehiä ja asiantuntijoita. Noin 50 kutsutusta keskusteluun osallistui 28 henkilöä.

Tähän yhteenvetoon on koottu ryhmissä ja loppukeskustelussa käytyä keskustelua ja esiin nousseita asioita teemoittain eli eri ryhmissä käytyä keskustelua on yhdistetty asiakokonaisuuksiksi. Näitä tuloksia hyödynnetään selvitystyön tekemisessä ja myöhemmin järjestettävässä jatkokeskustelussa.

Alueen rajaaminen

Kansallisen kaupunkipuiston rajaamiseen nähtiin liittyvän lukuisia kysymyksiä ja näkökulmia. Kansallisen kaupunkipuiston käsitteen koettiin olevan jo itsessään sillä tavalla haastava, että monien asiaa tuntemattomien mielessä se näyttäytyy ennen kaikkea yhtenä paikkana kuten esimerkiksi Esplanadi tai Keskuspuisto. Toisille tällaisen puiston perustaminen herättää ajatuksen jonkinlaisen kokonaan uuden puiston

rakentamisesta ja on vaikeaa hahmottaa sitä, että kansallisen kaupunkipuiston perustaminen ei tuo tullessaan yhtään uusia viheralueita tai puistoja vaan muodostuisi jo olemassa olevista alueista. Laajan, keskustasta kaupungin rajoille ulottuvan puiston hahmottaminen yhdeksi yhtenäiseksi alueeksi on haastavaa, varsinkin tässä vaiheessa, kun aluerajausta ei ole tehty. Kansallisen kaupunkipuiston kriteerien mukainen laajuus ja toisaalta alueen yhtenäisyys ja tunnistettavuus ovat vaikea yhtälö.

Puiston laajuuteen ja rajojen määrittelyyn liittyy erilaisia näkemyksiä. Toisaalta toivotaan mahdollisimman laajaa kaupunkipuistoa joka näin takaisi mahdollisimman suuren alueen säilymisen viheralueena ja turvaisi erilaisten kulttuuriympäristöjen säilymisen. Mahdollisimman laajasta rajauksesta seuraa paljon työtä valmisteluprosessiin ja todennäköisesti se tarkoittaisi myös valmisteluprosessin pitkää kestoa. Tämä johtuu muun muassa siitä, että mitä laajempi rajausta olisi, sitä enemmän vaadittaisiin kaavallisten edellytysten selvittämistä ja asemakaavojen laatimista ja tämä on helposti vuosien työ. On myös mahdollista, että laaja valmistelualue toisi epävarmuutta erilaisten hankkeiden kehittämiselle ja tätä kautta myös lisäisi kriittistä suhtautumista koko kansallisen kaupunkipuiston perustamiseen. Yhtenä näkökulmana tuotiin esiin myös se, että puistoon rajattavat alueet eivät ole kenties taloudellisesti hyödynnettävissä esimerkiksi myymällä tai vuokraamalla.

Tuotiin myös esiin, että kansallisen kaupunkipuiston perustaminen herättää huolia niiden alueiden kohdalta jotka eivät mahdolliseen puistoon kuuluisi. Kohdistuisiko niihin entistä suurempi rakennuspaine jatkossa ja kohdentuisiko viheralueiden hoitoon ja ylläpitoon osoitetut määrärahan erityisesti kansalliseksi kaupunkipuistoksi valitulle alueelle jolloin sen ulkopuolelle rajatut alueet joutuisivat huonompaan asemaan? Myös eri kaupunginosien tasapuolinen kohtelu nousi esiin tässä yhtenä näkökulmana eli onko vaarana että jotkut kaupunginosat jäävät huonompaan asemaan jos niiden alueet eivät kuuluisi perustettavaan kaupunkipuistoon. Rajauksen nähtiin vaikuttavan myös siihen, miten kaupunkilaiset kokevat puiston omakseen. Jos rajausta painottuisi esimerkiksi enemmän keskustan alueisiin, voisi puisto jäädä enemmän vaikkapa matkailijoiden asiaksi. Jos painotus olisi enemmän laajempien asuinalueiden ympäristössä, voisi se muodostua enemmänkin kaupunkilaisen olohuoneeksi.

Valmisteluprosessin ja vuorovaikutuksen tärkeys ja merkitys

Kansallisen kaupunkipuiston valmistelu ja selvitysprosessin itsessään koettiin olevan hyvin tärkeä ja merkityksellinen monella tavalla.

Valmisteluprosessin ja vuorovaikutuksen merkitys nähtiin suurena. Kokemusten mukaan pelkkä perustamispäätös ei vielä takaa sitä, että kansallisesta kaupunkipuistosta muodostuisi toivottu kaupunkilaisten olohuone vaan nähtiin, että vasta vuorovaikutteisen prosessin pohjalta voidaan saada aikaan todellista sitoutumista ja omistajuuden tunnetta kaupunkipuistoon. Kansallinen kaupunkipuisto voisi toimia parhaimmillaan myös kaupungin osallisuusmallin mukaisena osallistumisen alustana joka edistäisi kaupunkilaisten omaehtoista toimintaa puiston alueella. Helsingissä käynnissä olevan selvitysprosessin eduksi nähtiin se, että työtä tehdään yhdessä kaupungin asiantuntijoiden ja kaupunkilaisten kanssa eikä konsulttivetoisesti niin kuin monissa muissa kaupungeissa on tehty. Tämän arveltiin osaltaan edesauttavan sitoutumista mahdollisesti perustettavaan puistoon.

Keskusteltiin myös sitoutumisesta ja prosessin johtajuudesta. KKPH! – liikkeen aktiivisuus kaupunkipuiston edistämässä näyttäytyi joillekin vähän hämmentävänä ja kaupungin toiminta esiselvityksen valmistelussa on jäänyt ehkä vähän liikkeen toiminnan varjoon. Pohdittiin myös sitä, että ovatko kaupunki ja KKPH! – liike jollakin tavalla vastapuolet asiassa. Kaupungin asiantuntijoilta odotettiin ehkä suurempaa sitoutumista puiston perustamiseen ja intensiteettiä valmisteluun. Toisaalta tuotiin esiin että käynnissä on vasta esiselvitysvaihe.

Dialogiin perustuvan toimintatavan koettiin olevan hyödyllinen ja sen nähtiin mahdollistavan eri näkökulmien esiin tulemistä ja ymmärryksen lisääntymistä. Tämän kaltaisen dialogin merkitystä ja tärkeyttä korostettiin niin kaupungin valmistelijoiden ja ympäristöministeriön välillä kuin kaupungin ja kaupunkilaisten välillä. Sitä, että tähän tilaisuuteen osallistui vain kaksi lautakunnan edustajaa, pidettiin valitettavana.

Moniäänisyyttä kaivattiin valmisteluun lisää. Asiassa aktiivisen kansanliikkeen nähtiin edustavan vain rajallisesti kaupunkilaisia ja tuotiin esiin, että kaupungin tulisi varmistaa se, että mukaan saadaan mahdollisimman monipuolisesti erilaisten ryhmien näkemystä asiasta, kuten esimerkiksi työttömiä, maahanmuuttajia, lapsia ja nuoria sekä ylipäättään sellaisia tahoja jotka eivät yleensä itse aktiivisesti osallistu tällaiseen keskusteluun. Todettiin, että esimerkiksi Helsingin partiolaisten kautta voisi olla mahdollista tavoittaa suuri määrä nuoria eri puolilta kaupunkia ja saada heidän ajatuksiaan asiasta. Tämä tosin vaatisi huolellista pohdintaa ja kysymyksenasettelua, jotta saataisiin valmistelun kannalta relevanttia tietoa, sillä kansallinen kaupunkipuisto ei ole käsitteenä juuri tunnettu ja siitä keskustelu ei ole aivan yksiselitteistä varsinkaan, jos aluetta ei ole rajattu. Arveltiin, että kansallinen kaupunkipuisto on käsitteenä niin moniulotteinen, että asiaan paneutuneidenkin mielissä se saa hyvin

erilaisia merkityksiä. Osalle dialogiin osallistuneillekin se oli entuudestaan tuntematon ja hyvin hankalasti hahmotettava käsite.

Kansallisen kaupunkipuiston merkitys Helsingin brändille ja matkailulle

Yhtenä kansallisen kaupunkipuiston perustamisen mahdollisena lisäarvona nähtiin sen tuoma hyöty tai etu Helsingistä muodostuvan mielikuvan kehittäjänä tai parantajana niin helsinkiläisten kuin kotimaisten ja ulkomaisten matkailijoiden ja sijoittajien silmissä. Kansallinen kaupunkipuisto ja sen kertoma tarina olisi yksi keino luoda ja vahvistaa mielikuvaa Helsingistä kaupunkina jossa luonto kaikkine myönteisine vaikutuksineen (terveys, viihtyisyys, rauha, liikunta-mahdollisuudet) ovat vahvasti läsnä ja kaikkien asukkaiden helposti saavutettavissa. Kansallisen kaupunkipuiston konseptin nähtiin olevan myös kiinnostava kansainvälisesti kaupunkisuunnittelun strategisena välineenä.

Toisaalta tuotiin esiin se, että kansallinen kaupunkipuisto on brändinä vähän tunnettu ja haastavasti hyödynnettävä matkailu- ja kaupunkimarkkinoinnissa ja pelkällä statuksen saamisella ei vielä olisi juurikaan merkitystä tässä mielessä vaan vaatisi suuria panostuksia markkinointiin ennen kuin se kehittyisi oikeasti merkittäväksi matkailuvaltiksi. Helsingin luontoarvoja ja kulttuurihistoriallisia arvoja voidaan myös hyvin käyttää matkailumarkkinoinnissa hyväksi ilman kansallisen kaupunkipuiston statusta.

Luottamus

Yksi keskeinen keskusteluissa esiin noussut teema oli luottamus tai paremminkin sen puute siihen, että kaupungin valmistelevat virkamiehet ja päättäjät olisivat sitoutuneet viheralueiden ja kulttuuriympäristöjen suojeluun ja säilyttämiseen pitkäjänteisesti. Kansallisen kaupunkipuiston perustamisen merkitys olisi juuri siinä, että se toisi yleiskaavoja tai yksittäisiä asemakaavoja sekä valtuustokausia pitkäjänteisemmän säilyttävän statuksen kaupunkipuistoon valituille alueille. Tämän statuksen myötä viheralueiden kohtalosta huolestuneiden kaupunkilaisten ei enää tarvitsisi seurata intensiivisesti kaavoitusta ja tarvittaessa valmistautua tärkeinä pitämiensä viheralueiden puolustamiseen uusissa kaavaprosesseissa kerta toisensa jälkeen.

Päätöksellä hakea kansallisen kaupunkipuiston statusta nähtiin olevan myös symbolista ja psykologista merkitystä ja arvoa. Parhaimmillaan se toimisi valmistelijoiden, valtuuston ja kaupunkilaisten yhteisenä julkilausuttuna tavoitteena ja sitoumuksena säilyttää, turvata ja ylläpitää tärkeiksi ja arvokkaiksi koetut viheralueet ja kulttuuriympäristöt Helsingissä.

Toisaalta nähtiin, että mahdolliset kansalliseen kaupunkipuistoon liitettävät alueet ovat nimenomaan kaupungin suunnittelukoneiston pitkäjänteisen suunnittelutyön tulosta ja kertovat siitä, että viheralueiden ja kulttuuriympäristöjen arvot ovat hyvin tiedostettu ja niiden suojeluun on sitouduttu muun muassa kaavoituksessa ja näin ollen uudelle suojelutasolle ei ole tarvetta. Viheralueiden ja viherverkoston kehittämistä voitaisiin tehdä toki pontevammin, mutta esimerkiksi Vistra II tarjoaa tähän jo nyt hyvät lähtökohdat.

Luottamuksen lisääminen nähtiin mahdolliseksi tämän kaltaisen prosessin ja dialogin avulla ja tilaisuutta pidettiin hyvänä alkuna tälle kehitykselle. Nähtiin, että valmisteluprosessi on vaativa ja tarvitsee riittävästi aikaa. Tuotiin esiin kuitenkin myös huoli kaupungin valmistelijoiden prosessiin ja lainsäädäntöön liittyvän tiedon ja ymmärryksen tasosta.

Jännite Helsingin ja valtion ohjauksen välillä

Keskustelussa nousi esiin Helsingin ja ympäristöministeriön välinen jännite. Kansallisen kaupunkipuiston perustamisen myötä koettiin samalla päätäntävaltaa kaupungin maankäytöstä siirtyvän osin ympäristöministeriölle. Esimerkiksi kansallisen kaupunkipuiston alueeseen kuuluvien asemakaavojen mahdolliset muutokset eivät olisi jatkossa ainoastaan kaupungin itsensä käsissä vaan kaavamuutoksista tulisi konsultoida myös ympäristöministeriötä. Tämä nähdään toisaalta olevan hyvä asia koska sen koetaan vähentävän riskiä, että kansalliseen kaupunkipuistoon määritellyt alueet voisivat muuttua esimerkiksi rakennus-alueiksi. Toisaalta tämän koetaan olevan huono tai ainakin arveluttava seikka joka tuo kaupungin omaan suunnitteluun epävarmuutta ja ennakoimattomuutta joko niin, että kaupungin mahdollisesti tärkeiksi kokemat kaavamuutokset eivät olekaan mahdollisia tai että kaavaprosessit hidastuvat ja lopputulos on vaikeimmin ennakoitavissa. Tämä kaavamuutosten mahdollisuuden ennakoimattomuus saattaa karsia myös yksityisten toimijoiden halukkuutta lähteä suunnittelemaan erilaisia hankkeita. Yksi esiin nostettu huoli oli myös se, että muodostuuko mahdollisesta kansallisesta kaupunkipuistosta jonkinlainen valitusperuste eli pyritäänkö siihen vetoamalla vaikeuttamaan myös puistoon kuulumattomien mutta esimerkiksi siihen rajautuvien alueiden kaavoitusta. Kansallista kaupunkipuistoa koskeva lainsäädäntö nähtiin myös jossain määrin epätasomallisenä tai ainakin sitä tunnuttiin tulkitsevan keskustelussa eritavoin.

Verkkokeskustelun yhteenveto

Osana Helsingin kansallisen kaupunkipuiston esiselvitystyötä järjestettiin kaikille kiinnostuneille avoin verkkokeskustelu syksyllä 2018. Verkkokeskustelun

aiheena olivat aikaisemmin prosessin aikana tunnistetut mahdolliset vaikutukset, joita kaupunkipuiston perustamisella voisi olla sekä neljä erilaista vaihtoehtoa jatkotyön pohjaksi (VE1-VE0+). Keskustelun tuloksia hyödynnettiin osana vaikutustenarvioinnin laadintaa. Keskusteluun kutsuttiin eri alojen asiantuntijoita, etujärjestöjä, yrityksiä ja yhdistyksiä sekä tavallisia kaupunkilaisia.

Vaikka kutsumenettelyllä tavoitettiin laaja joukko ihmisiä, niin keskusteluun osallistuneiden määrä ei vastannut odotuksia. Kutsumenettelyllä ei yrityksestä huolimatta myöskään onnistuttu juurikaan saamaan keskusteluun mukana sellaisia tahoja, jotka eivät olisi osallistuneet jo keskusteluun jossain hankkeen valmistelun varhaisemmassa vaiheessa.

Keskustelun pohjaksi oli laadittu aikaisemman vuorovaikutuksen pohjalta seitsemää eri vaikutusluokkaa koskevia väittämiä. Jokaisella vaikutusluokalla oli oma keskusteluosionsa. Lisäksi oli esitetty neljä erilaista alustavaa tarkastelualuearajausta ja näistä käytiin oma keskustelunsa. Yhteensä erillisiä keskustelupalstoja oli siis kahdeksan. Alla on tiivistelmät kussakin keskustelussa esiin nousseista vaikutusten arviointiin liittyneistä keskeisistä asioista sekä kannanotot rajausvaihtoehtoihin.

Vaikutukset elinkeinoelämälle

(6 kommenttia / 5 keskustelijaa)

Vaikutuksia elinkeinoelämälle ei keskustelussa pidetty kovinkaan merkittävänä. Mahdollisuuksia voisi syntyä lähinnä pienimuotoiselle palvelutoiminnalle kuten kahvila, kanoottivuokraamo jne.

Vaikutukset luonnonympäristöön, maisemaan ja kulttuuriympäristöön

(13 kommenttia / 11 keskustelijaa)

Erityisesti luonnonympäristön suojelun näkökulmasta kansallisen kaupunkipuiston perustamista pidettiin tärkeänä koska se toisi luontoalueille asemakaavaa vahvemman statuksen. Tuotiin esiin, että kaupungin kehittäminen nähdään nykyisin vain lisärakentamisena ja että myös luontoalueiden varaaminen säilytettäväksi pitäisi nähdä kehittämisen välineenä. Peräänkuulutettiin viheralueiden kokonaisvaltaisen tarkastelun merkitystä. Rakennetun ympäristön suojelun koettiin olevan nykyisin ja hyvällä tolalla.

Vaikutukset oppimisympäristöön

(14 kommenttia / 9 keskustelijaa)

Suurin merkitys nähtiin olevan siinä, että viheralueet säilyisivät nykyisessä laajuudessaan ja samalla mahdollisuudet niiden opetuskäyttöön säilyisivät. Kaupunkipuiston perustamiseen liittyvä aineisto ja sen

jalostaminen esitteiksi ja digitaalisiksi alustoiksi voisi tukea myös opetuskäyttöä ja jos kaupunkipuistoa ei perusteta, niin tuskin syntyy tällaista opetusta tukevaa aineistoaakaan. Kansallisen kaupunkipuiston hyödyntäminen opetuksessa tai muillakin tavoilla nähtiin vaativan myös resursseja pelkän perustamispäätöksen lisäksi.

Vaikutukset maankäytön suunnitteluun

(21 kommenttia / 12 keskustelijaa)

Kansallisen kaupunkipuiston perustamisen nähtiin tuovan selkeän ja pitkäjänteisen statuksen siihen liitettävälle viheralueille. Se edistäisi myös luontoalueiden kokonaisvaltaista suunnittelua nimenomaan luontoalueina eikä vain rakentamisen reservialueina. Toisaalta tuotiin esiin huoli tulevaisuuden tarpeiden ennakkoinnista eli pystytäänkö puiston rajausta ja hoito- ja käyttösuunnitelma laatimaan niin, ettei kaupunkipuiston perustaminen hankaloita tai mahdollisesti estä esimerkiksi tärkeiden infrahankkeiden toteutusta tulevaisuudessa. Epäiltiin myös Ympäristöministeriön roolia ja kapasiteettia osallistua voimakkaasti kasvavan Helsingin kaavoituksen ohjaamiseen mahdollisen kaupunkipuiston alueella.

Vaikutukset matkailuun

(22 kommenttia / 14 keskustelijaa)

Merkittävin vaikutus matkailun kannalta nähtiin olevan siinä, että kansallinen kaupunkipuisto takaisi luonnon säilymisen osana kasvavaa kaupunkia ja näin ylläpitävän Helsingin luonnonläheistä imagoa. Viestinnällisesti se rajaisi tietyn kohdealueen jonka esiin tuominen voisi olla helpompaa niin matkailijoille kuin kaupunkilaisillekin. Kansallisen kaupunkipuiston perustaminen ei kuitenkaan sinällään vielä edistäisi matkailua merkittävästi vaan lisäksi tarvittaisiin erilaisten matkailupalvelujen tuotteistamista ja markkinointia. Toisaalta esitettiin myös, että kansallinen kaupunkipuisto tulisi perustaa ennen kaikkea helsinkiläisiä varten ja esitettiin huoli matkailun ja erilaisen harrastustoiminnan tuomista uhista luonnolle.

Vaikutukset viihtyvyyteen, terveyteen ja hyvinvointiin

(22 kommenttia / 11 keskustelijaa)

Kansallisen kaupunkipuiston vaikutukset viihtyvyyteen, terveyteen ja hyvinvointiin syntyisivät ennen kaikkea sen kautta, että se turvaisi nykyisten viheralueiden säilymisen asemakaavoja vahvemmin. Tämän nähtiin olevan entistä tärkeämpää tulevaisuudessa kaupungin kasvaessa jatkuvasti kovalla vauhdilla ja asukasmäärän myös kasvaessa. Nähtiin myös, että kansallinen kaupunkipuisto mahdollistaisi lukuisten liikunta- ja harrastusmuotojen tarpeiden huomioinnin, turvaamisen ja kehittämisen.

Vaikutukset kaupunkilaisten osallisuudelle

(37 kommenttia / 15 keskustelijaa)

Jos kansallinen kaupunkipuisto perustettaisiin, niin sen idean toteutuminen laajimmillaan vaatisi myös kaupunkilaisten laajaa osallistumista. Kaupungilla tulisi olla tiettyyn rajaan asti mahdollistajan, organisoijan ja koordinaattorin rooli mutta tilaa pitäisi jättää merkittävästi myös kaupunkilaisten omaehtoiselle toiminnalle ja aktiivisuudelle. Tunnistettiin myös kaupunkilaisten omaehtoisen toiminnan ja luonnonsuojelun mahdollinen ristiriita, joka tulee huomioida kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

Vaihtoehdot jatkosuunnittelun pohjaksi

(59 kommenttia / 32 keskustelijaa)

Laajin rajasvaihtoehto sai ehdottomasti suurimman kannatuksen jatkotyön pohjaksi. Sitä perusteltiin pitkäjänteisellä viheralueiden säilymisellä, suurella potentiaalilla, ilmastonmuutoksen torjunnalla, luonnon monimuotoisuuden turvaamisella ja kaupunkilaisten mahdollisimman tasapuolisella mahdollisuudella nauttia kaupunkipuistosta. Tuotiin esiin myös laajan rajauksen mukanaan tuoma työn suuri määrä ja valmistelun pitkä aika, mutta siitä huolimatta tätä vaihtoehtoa kannatettiin. Laajaan rajaukseen esitettiin lisättäväksi myös lukuisia laajan rajauksen ulkopuolisia alueita, mm. lähiöitä ja itä – länsi suuntaisia yhteyksiä sekä kaupunkipuroja.

Muutamassa kannanotossa kannatettiin suppeampaa rajasvaihtoehtoa, jotta kaupungin kehittäminen ja täydennysrakentaminen eivät vaarantuisi. Nähtiin myös, että rakennettuja alueita ei juuri pitäisi kaupunkipuistoon liittää. Perustamalla suppeampi kaupunkipuisto voitaisiin siihen ohjata tehokkaammin resursseja ja puistoa mahdollisesti jatkossa laajentaa, jos se osoittautuu hyväksi konseptiksi.

Työvaiheiden karttatarkasteluita

Ennen verkkodialogia tehtiin KKPH! -liikkeen piirissä ja työpajoissa erilaisia rajasvaihtoehtoja, jotka on esitetty alla.

KKPH! -liikkeen työstämät alustavat tarkastelut

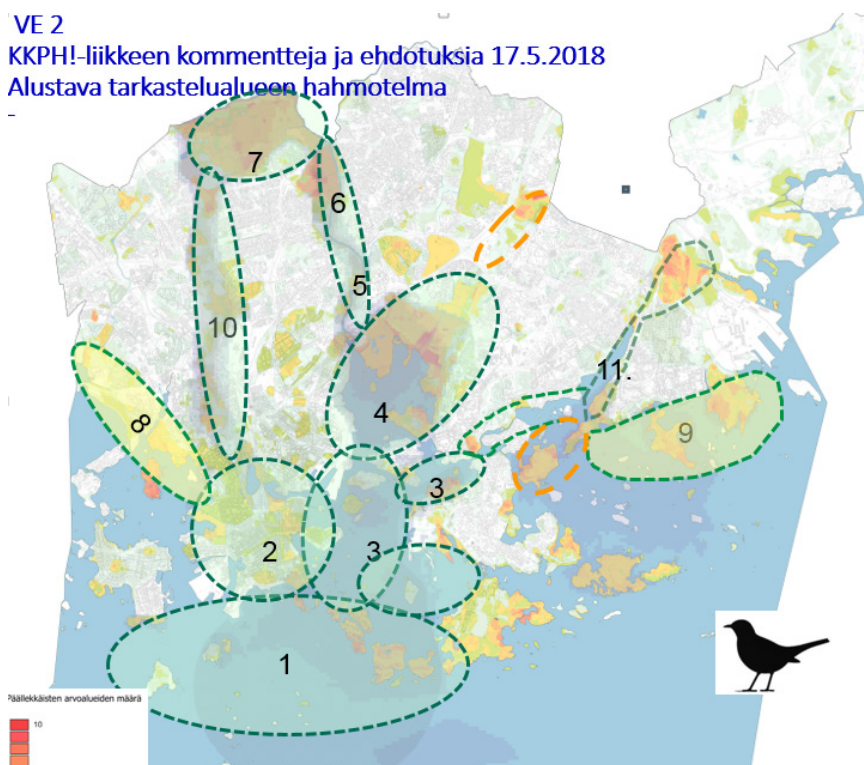
Valtuustoaloitteessa kansallisen kaupunkipuiston rajauksena esitettiin laajaa ja merellistä, idästä länteen ja etelästä pohjoiseen sijaitsevaa aluetta, johon sisältyisi urbaaneja alueita, saaristoa ja merellisiä rantoja, Vantaanjoki, kaupunkipuroja, puistoja, luonnonmetsiä, keskustakortteleita sekä esikaupunkien kulttuuriympäristöjä. Ytimenä olisi ekologisesti merkittävimmät vihersormet sekä valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt. KKPH! -liike työsti keskustelun pohjaksi kartan, jossa on tunnistettu Helsingin tarinan kannalta keskeisiä alueita.

KKPH!-liikkeen tunnistamat kaupunkilaisten kannalta tärkeät ja kaupungin selvityksissä esiin tulleet alueet. Kartta on toiminut pohjana alustavan tarkastelualueen muodostamiselle.

Rajauksessa on kansallisen kaupunkipuiston kriteerit täyttävät ja riittävän kytkeytyneet viher- ja kulttuurialueet yleiskaavan virkistys- ja vihervarkosto-teemakartan, yleiskaavan kulttuuriympäristö-teemakartan ja kaupunkiympäristölautakunnan vuonna 2016 hyväksymän Vistra-selvityksen mukaisesti ja Helsingin luonnonsuojeluohjelman 2015-2024 mukaisesti. Esitetyssä laajuudessaan hanke kuvaa hyvin viheralueiden tärkeyttä kaupunkilaisille.

VE 2
KKPH!-liikkeen kommentteja ja ehdotuksia 17.5.2018
Alustava tarkastelualueen hahmotelma

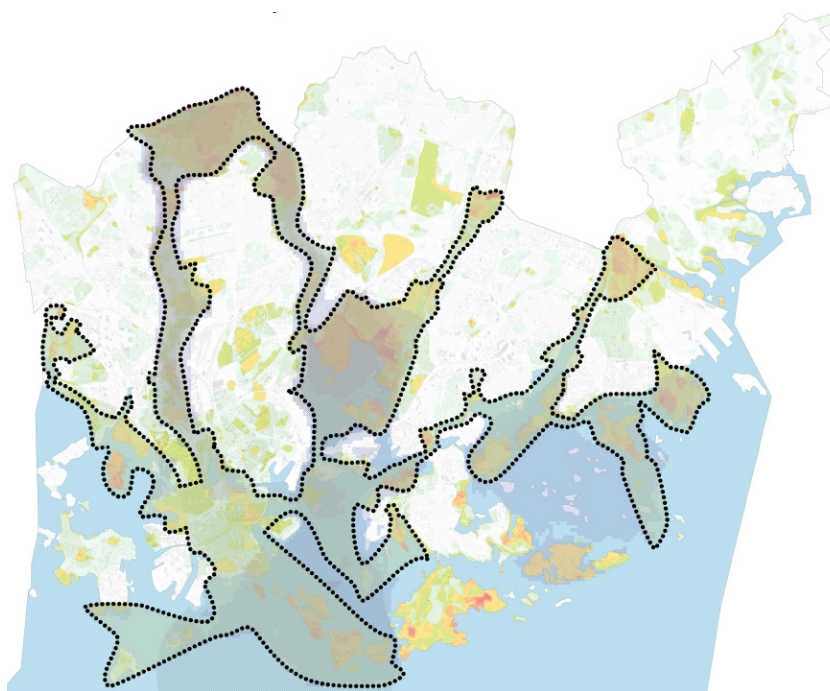
Kansallinen kaupunkipuisto
Helsinkiin liikkeen esitys tarkastelualueeksi 5/2018. Esi-
tetty työryhmän kokouksessa
17.5.2018.

KKPH! liikkeen karttatyö 7.1.2019

Jatkotyössä karttaan täydennettävät alue- ja asiakokonaisuudet Helsingin kansallisen kaupunkipuiston tarkastelualueen rajausta ja osa-alueiden määrittämistä ohjaa Stadin Stoori. Koska tarinan koostaminen on kesken, alustavan tarkastelualueen rajauksen tulee täydentyä tarinan mukaisesti myös Helsingin kasvutarinan osalta.

Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden lähiökokonaisuuksien liittäminen mukaan kartan tarkastelualueeseen selvitetään jatkovalmisteluvaiheessa. Kaupungin keskustan alueella kartta on vain viitteellinen eli rajausta suoritetaan kokonaisuudessaan myöhemmin kaupunginmuseon tekemän yksityiskohtaisen arvioinnin mukaisesti.

Merialueen ja saariston osalta rajausta tarkennetaan ja laajennetaan siniyhteyksien osalta jatkotyössä kaupungin uutta merellistä strategiaa toteuttaen ja kehittäen. Helsingin luontoekosysteemiin oleellisenä osana kuuluvat purot sekä pintavesien näkökulma tarkentuvat kartalle jatkovalmistelussa. Puhtaan veden ja hulevesien huollon merkitys on työn aikana noussut esille erityisesti kestävän tulevaisuuden tekijänä.

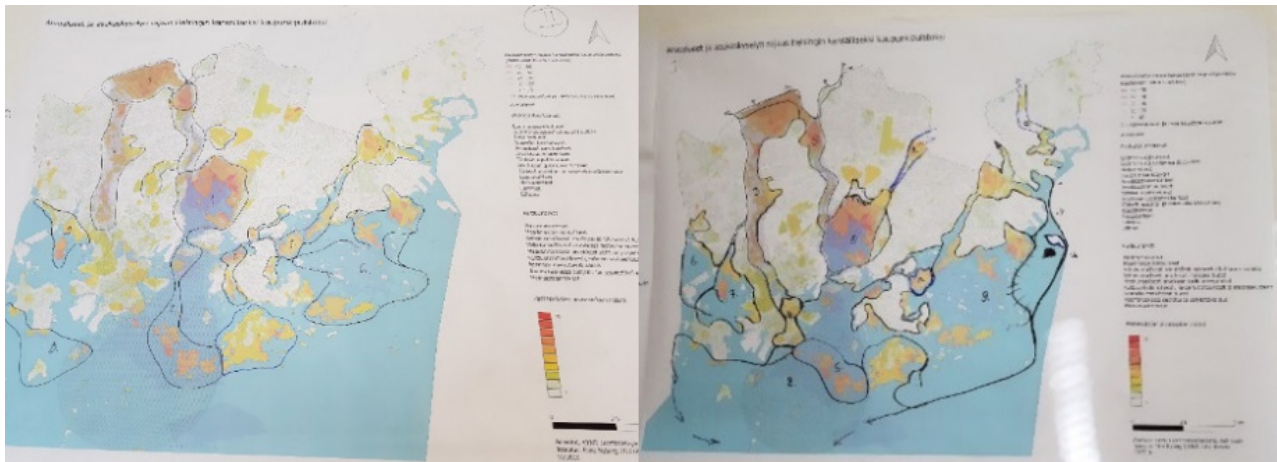

Poikittaisten Itä-länsisuuntaisten viheryhteyksien vahvistaminen tulee olla erityisen huomion kohteena tarkastelualueen jatkotyössä. Erityisesti tämä on haasteena koillisissa ja itäisissä kaupunginosissa. Jatkossa tulisi tutkia yhteyksien parantamista myös muutos- ja laajentumisalueina. Kartan esittämä Helsingin kansallisen kaupunkipuiston rajausta mahdollistaa viheryhteydet naapurikuntien arvokkaille luontoalueille ja siten myös puiston mahdollisen laajentamisen tulevaisuudessa.

Karttatyöpajan (V työpaja) aluetarkastelut

Maaliskuussa 2018 järjestetyn työpajan ryhmätöissä tunnistettiin Helsingin tarinan kannalta keskeisimmät alueet.

Karttatyöpajan ryhmien karttatarkasteluita

Karttatyöpajan ryhmätöissä esitetyjä tarkastelualueita keskustan osalta.

Työryhmän tarkastelut

Työryhmän asiantuntijat kävivät läpi karttatyöpajan tuloksia ja muodostivat alustavan esityksen tarkastelualueesta. Helsingissä on runsaasti sellaisia arvokkaita kohteita, jotka voisivat olla osana kansallista kaupunkipuistoa. Puiston kriteerien täyttämiseksi ja toteuttamiskelpoisen ratkaisun tekemiseksi tarvitaan karsimista. Puiston alustavaksi tarkastelualueeksi esitettiin Helsingipuiston ja keskustan kulttuuriympäristöjen kokonaisuutta, jota täydennettiin ohjausryhmässä Keskuspuiston alueella (VE2). Ohjausryhmä näki yhtenä vaihtoehtona myös merellisen vaihtoehdon, josta muodostettiin vaihtoehto VE3. Kaupunkilaisten mielipiteen ja ympäristöministeriön kannan mukaan tarkastelualueajaukseen tulee liittää puiston kriteerien täyttämiseksi Helsingipuiston lisäksi myös sellaisia alueita keskustasta, jotka ilmentävät Helsingin rakennettua kulttuuriympäristöä ja kaupunkirakenteen kansallisia arvoja.

Helsingipuiston mukaan ottamista perusteltiin mm. sillä että, Helsingipuiston yleissuunnitelman periaatteet on hyväksytty tulevien asemakaavojen sekä alueen muun jatkosuunnittelun ja toteutuksen lähtökohdaksi (Kslk 7.2.2012). Lisäksi todettiin, että Hel-

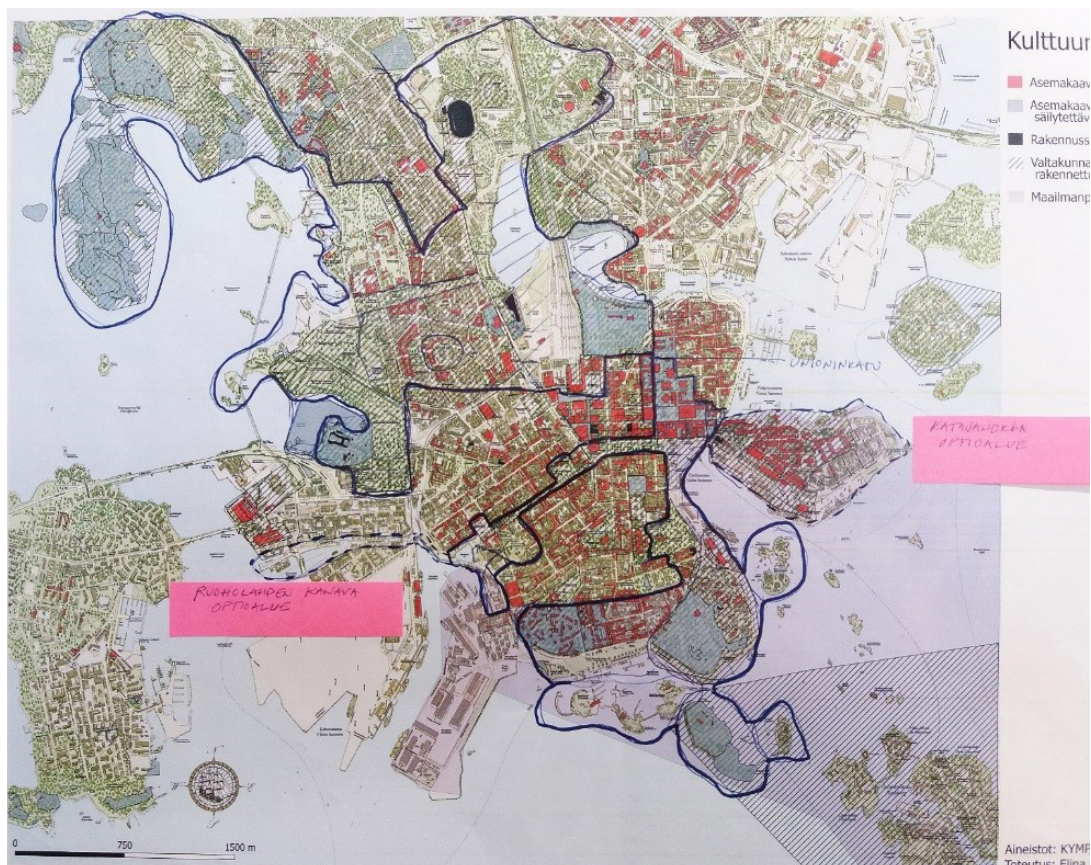
sinkipuistolla on prosessi-luonne: se ei tule koskaan valmiiksi. Alueen historiaa on leimannut dynaamisuus ja kehittyminen ympäröivän kaupungin mukana. Tämä on myös puiston kehittämisen kantavia ajatuksia. Kehittämisen tarkoituksena on muokata koko kaupungin identiteettiä nivomalla puiston osa-alueet yhteen ja vahvistamalla niiden luonnetta.

Helsingipuiston ja Keskuspuiston mukaan ottamista alustavaan tarkastelualueeseen perusteltiin myös sillä, että Helsingin uuden yleiskaavan virkistys- ja viherverkosto- teemakartalla on osoitettu Helsingipuisto ja Keskuspuisto ja todettu että niiden arvot turvataan.

Keskusta-alueen tarkastelut

Kaupunginmuseon asiantuntijat kävivät läpi keskustan alueen kansallisen historian tai kaupungin omien kehitysvaiheiden kannalta merkittäviä kulttuuriympäristöt rakennuksineen. Alustava tarkastelu on osoitettu alla olevassa kuvassa. Tarkastelua on jatkettu asemakaavoituksen reunaehdot huomioiden siten, että alustava tarkastelualue keskustan osalta on osoitettu vaihtoehdoissa VE2 ja VE3.

Historiallisen keskustan kohteet, joiden arvot täyttäsivät kansallisen kaupunkipuiston kriteerit. Alustava tarkastelu. (Kaupungin museo 2018)

Helsingin tarinan valmistelu

Kansallisen kaupunkipuiston tarkastelualueen tulee ympäristöministeriön ohjeiden mukaan kertoa Helsingin tarinaa. Vuorovaikutuspilotissa ja työryhmässä on Helsingin kansallisen kaupunkipuiston selvityksen pohjaksi rakennettu kansallisen kaupunkipuiston alustavaa tarinarunkoa. Tarinatyö jatkuu perustamis- selvityksen seuraavassa vaiheessa. Helsingin kansallisen kaupunkipuiston tarinan ja tarkastelualueen ytimen muodostavat karttakyselyssä, asiantuntijaraporteissa ja tarinan valmistelussa tunnistetut helsinkiläiset ja kansallisesti kohteet, jotka täyttävät kansallisen kaupunkipuiston kriteerit ja jotka halutaan säilyttää jälkipolville. Lisäksi kansallisen kaupunkipuiston tarkastelualueen pohjana ovat kaupungin merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman ja luonnonympäristöjen ja merellisen verkoston kohteet, jotka on tunnistettu asiantuntijatyönä koko kaupungin osalta yleiskaavatyössä ja Helsingin kaupungin, Itä-Helsingin kulttuuripuiston ja muiden vihersormien selvitystyössä sekä VISTRAssa (VISTRA osa I: lähtökohdat ja visio 2013 ja VISTRA osa II Helsingin viher- ja virkistysverkoston kehittämissuunnitelma 2016) sekä merellisen strategian valmistelussa. Luonnonsuojelu-kohteet on tunnistettu Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2015-2024 ja ekologiset verkostot Helsingin yleiskaavassa (2016).

Kansallisen kaupunkipuiston sisältöä on työstetty kaupunkilaisten ja asiantuntijoiden kanssa 5 työpajassa, avoimella verkkoalustalla ja kahdessa erillisessä konsultin (Eficode Oy) vetämässä Tarinatyöpajassa. Tarinatyötä jatkettiin työryhmässä työpajojen pohjalta keväällä 2019, mutta työssä todettiin, että työtä on parempi jatkaa siinä vaiheessa, kun raja- alku on selvillä.

Kaikissa työpajoissa nousi esiin läpileikkaavana teemana kaupungin virkistys- ja kulttuuriympäristöjen pysyvyyden ja kokonaisvaltaisen suunnittelun merkitys kaupunkilaisten hyvinvoinnille.

Luonto ja maisema -työpaja 14.9.2017

Työpajassa todettiin, että luontomme monimuotoisuudesta saamme olla kiitollisia jääkaudelle, joka muovasi kallio- ja maaperäämme ja antoi pohjan monimuotoiselle maisemalle ja luontotyypeille. Kaupungin muutoksessa kaupunkilaisten luontosuhde on edelleen vahva ja kaupungissa tulee olla mahdollisuuksia hiljentymiseen. Merelliset elinkeinot ja niiden ympäristöt ovat muuttuneet kaupungin kehittyessä ulkoilun ja harrastusten ympäristöiksi. Teollistumisen

ja kaupungin laajenemisen myötä havahduttiin toimenpiteisiin saastumisen estämiseksi ja terveellisen ympäristön luomiseksi.

Luonto ja maisema näyttäytyvät käsikädessä. Nykyinen Helsinki kelpaa kansainvälisen tason villiksi urbaaniksi luontopääkaupungiksi. Keskustassakin voi liikkua lähellä luontoa ja liikkuminen luonnossa onnistuu kaikkina vuodenaikoina. Nähtävää on jo paljon kokeneille mutta myös niille, jotka vasta etsivät ja opettelevat asioita. Luontopääkaupunki-brändi nousee luontevasti helsinkiläisten vahvasta ja syväjuurisesta luontosuhteesta. Sitä emme vielä varmuudella tiedä, miten viisas ja villi urbaani rannikkoihminen elää 100 vuoden päästä? Todennäköisesti kuitenkin edelleen metsistä ja merestä nauttien.

Työpajassa nousivat esiin seuraavat teemat:

Urbaani rannikkoihminen” eli helsinkiläinen tapa kokea ja olla luonnossa osana kaupunkia

Luontokokemus – kokemuksellisuus, meri, metsä, maisemien avoimuus

Meri / vesi – veden tarina

Luontopääkaupunki

Kattavuus, kytkeytyneisyys

Auringon kierto, valoisuus ja pimeys

Muutos ja tulevaisuus

Luontotyytit ja niiden tarinat

Yhdistävä vesi

Itämeren tytär - metsän poika

Kompassi

Aito maaperä

Monimuotoisuus

Kaupungin ja luonnon symbioosi

Historia ja kulttuuriympäristöt –työpaja 1.11.2017

Työpajassa ideoitiin tulokulmia Helsingin historiaan ja Helsingin tarinaan ja keskusteltiin Helsingin vaiheista kuninkaan käskystä nykypäivään.

Työpajassa nousivat esiin seuraavat teemat:

Kuninkaan ja keisarien kaupunki

Sulatusuuni, monikulttuurisuus

Kasvien kaupunki, puutarhakulttuuri

Erilaiset vapaa-ajan vieton muodot eri aikakausina

Kartanot ja huvilat

Työ

Sodat

Hyvinvointi

Laajeneva kaupunki

Ihmisen ja luonnon vuorovaikutus

Sivistynyt luontosuhde

Meri, maisema mereltä, muuttuva rantaviiva

Elämyksiä, kokemuksia ja hyvinvointia -työpaja 23.11.2017

Työpajassa oli aistittavissa, että kansallisesta kaupunkipuistosta on syntymässä vahva aate, joka heijastelee uudenlaista elämäntapaa. Todettiin, että puistoaatteen kautta syntyy uudenlaista liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja. Niiden syntymistä voidaan edistää merkittävästi yhteisellä palvelualustalla. Sen kehittämisen Helsinki voisi käynnistää välittömästi.

Työpajassa nousivat esiin seuraavat teemat:

Hyvinvointia luonnosta

Mitä lisäarvoa KKKPH voisi tuoda Helsingin matkailulle ja markkinoinnille?

ON YKSI HELSINKI-BRÄNDI JA TARINA, KKK on yhtenä tarinana matkailumarkkinoinnissa

Kansallinen kaupunkipuisto aatteena!

PALVELUKONSEPTI EI VAIN FYYSSINEN PAIKKA

KKK-brändi on vaikea markkinoitava

Matkailullinen tuotteistaminen

Erityisryhmät mukaan

Viherverkoston laatu

KKK yhteisöllisenä viestinnän ja tekemisen KANAVANA

Digialustat

Vetovoimatekijä, kasvualusta uudentilaiselle liiketoiminnalle, yritykset ja ekososiaalinen toiminta, elämysmatkailu, lähimatkailu, hyvä arki, verkottuminen, viennin edistäminen

Metrolla avannolle!

Rakennuskulttuurin helmet

Turvallisuus

Tulevaisuus ja vaikutukset -työpaja 22.3.2018

Työpajassa Samuli Saarinen Turusta kertoi KKP-päätöksen vaikutuksista maankäytön suunnitteluun.

Alla olevat muistiinpanot kuvaavat työpajan esityksissä ja keskustelussa tulleita asioita:

Ollut valmistelemissa Turun kkp:a. Kokemuksia on vielä vähän ja miettivät vielä mitä tarkoittaa.

Lähti liikkeelle 3. sektorin aktiivisuudesta ja Ruissalosta. Kkp nähtiin luontokeskeisenä asiana ja sillä oli suojeluhankkeen leima alkuun. (Luonnonsuojelupiiri teki kansallispuistoehdotuksen)

Puisto perustettiin 2013. Aurajoki on merkittävä elementti. Liittyi kulttuuripääkaupunki 2011 -hankkeeseen, mikä lisäsi myös päätöksenteon helppoutta.

Kkp:a käytetään valitusperusteena, mutta lähinnä lehtien palstoilla. Museoviranomaiset eivät perustele enää kkp:lla, ei ole oikeusvaikutteinen, eikä haluta ottaa oikeusvaikutteisiin prosesseihin.

Muuttuvat alueet pois rajauksesta: Kakolan entinen vankila-alue, Telakkaranta ja satama.

Kirjastosilta rakennettiin samana vuonna, ei ristiriidassa kkp:n kanssa, vaikka ollaan kkp:n ytimessä. Koetaan enemmän positiivisena asiana kuin pilaajana.

Uusin rakennushanke Kaupunginteatterin laajennus valmistunut 2017, mutta vaikutus maisemaan on ollut pieni.

Tulevia rakennushankkeita: Kakolan rakentaminen jatkuu, Kakolan funikulaari 2018, Herrainkulman kaavamuutos sis. hotelli Marinan laajennus, Ylioppilaskylään toimitiloja ja asumista.

Veritaksen uusi konttori? Rakentamaton tontti kuuluu kkp:oon, mutta toimistorakennus kkp-alueelle? Mitä alueelle ylipäättään voisi tulla? Toimistotalo ei voi olla veturi alueen kehittämisessä.

Turussa paljon rakentamista ja tarvitaan kokonais-suunnittelua. Keskustavisiio on tehty, nyt mietitään, missä järjestyksessä voidaan toteuttaa. Nyt rakentaminen on kovassa vauhdissa. Alue on edelleen liikennepäristönä ei viihtymisympäristönä. Voidaan kehittää kaupunkilaisille toiminnallisena ympäristönä.

Miten alue erilainen, kuin jos olisi normaalia ak-alueita? Ei merkittävästi muuttanut. On otettu kkp:oon, koska ovat jo merkittäviä alueita. Kaava-asiakirjoissa lukee, että on osa kkp:a, mutta kaavoihin ei merkitä kkp:a sellaisenaan. Katsotaan aina lähtökohdat ja mit-

kä ovat paikan erityiset arvot (Eränsalmen kaava; louhittu rinne = maisemavaurio). Kkp on kaupunkisuunnittelua ja turvaa ehjää kaupunkitilaa. Lähtökohta on, että parannetaan kaupunkikuvaa kaupunkilaisten näkökulmasta ja säilytetään erityisarvot.

Nyt Historian museolle haetaan tiloja – edellyttää lisää rakentamista.

Hotelli Marinan laajentuminen – lautakunta teki päätöksen, että uusi massa on takana, jokiranta otetaan huomioon. Yhteisymmärryksessä laadittiin. Marina on tuote ja kuuluu kkp:oon. On suojeltu 1970-luvulla, nyt viereinen puutalo suojeltiin ja sallittiin pienen siiven rakentaminen.

Kymmenkunta kaavaa on tullut voimaan kkp:n välittömässä läheisyydessä.

Kkp ei estä täydentämistä, kunhan kaupungin määrittelemät arvot säilyvät. Kkp säilyttää kertomuksen Turun kehitysvaiheista.

Kaupungin tulisi aktiivisesti olla rakentamassa kaupunkipuistoa, sen positiivista imagoa, viestintää ja kehittämistä, ettei puisto jää vain valitusperusteeksi

Kaupungin tulisi alusta saakka olla se, joka vie keskustelua ja tuo esiin, mitkä ovat ne arvot joihin sitoudutaan. Ei käytettäisi valitusperusteena. Kaupungin on otettava pallo haltuun ja päätettävä kuka ottaa vastuun. Paikallinen malli pohdintaan jo perustamisvaiheessa. Viestittävä, että kkp:n alueella tapahtuu hurjasti positiivisia asioita.

Mitä olisi tapahtunut, jos kkp:a ei olisi perustettu? Kaikki toimisivat samassa ympäristössä, mutta työtä tehtäisiin omissa silloissa. Nyt tehdään yhteisesti ympäristöä ja yhteinen maali. Pienillä resursseilla saadaan paljon aikaan, tehdään yhteistyötä ja kokoonnutaan yhteen.

Kaupungin rooli, johdon sitoutuminen, miten muuttanut yhteistyötä, onko uusia rakenteita luotu? Ruohonjuuritasolla on yritetty tehdä mahdollisimman kustannusneutraalisti, ei ole erikseen kkp-rahaa. On sovittu, että tietyt ihmiset ovat mukana; työrukkaiset ja isompi ryhmä. Päätetään mitä tehdään ja mitä tavoitellaan. Rakennuttamispäällikkö on eniten vastuussa. Uusi kaupunginjohtaja suhtautuu positiivisesti kkp:oon. Toimitaan normaalilla budjetilla, mutta paremmassa yhteistyössä.

Mukana tekemisessä? Kaavoittajat (kkp näkyy kaava-asiakirjoissa, ei kaavakartalla), julkisen omaisuuden asia, infra, yleisten alueiden ylläpito, tonttien luovuttaminen, sivistystoimiala.

Talousvaikutuksia? Ei välittömiä vaikutuksia, paitsi työaika. Alueista pidetään paremmin huolta, kun ovat keskeisiä ja näkyvämpiä.

Tonttipotentiaalia ei laskettu? Rakentamiseen sopivia tontteja ei oikein ollut. Ne tontit, joista tulee rahaa, jätettiin ulkopuolelle. Kriteerit oltava osa kaupunkirakennetta. Oli valtava määrä suojelematonta Aurajoen varrella ja tehtiin samaan aikaan suojelutoimia, mutta uudisrakentamisen arvo huomattiin. On otettu myös arkkitehtuuripolitiikkaan mukaan. On menty pala palalta. Maailma on myös muuttunut.

Johtaja? On pallon haltuun ottamista. Oma työ tehty ja Mari otti kopin, ja hänellä mahdollisuus tehdä päätöksiä. Kaupunkisuunnittelu ei ole paras vetämään. Julkisten alueiden ylläpidosta on parempi ottaa se johtajuus tai tontinluovutuksesta. On hyvä, että johtajuus on otettu; hän ja kutsuu koolle ja vastaa tiedusteluihin ja luo positiivista kuvaa. Tarvitsee hyvän tyyppin.

Miten kaupunkilaiset tuntevat kaupunkipuiston rajauksen? Kaupunkilaiset eivät ehkä kauhean hyvin tunne rajoja. Se ei ole tärkeää, vaan se että tapahtuu kkp:n alueella. Rajan miettiminen ei enää ole tärkeää.

Onko käytetty matkailun vetovoimatekijänä? Sitä nimenomaan yritetään vahvistamaan ja ottamaan sisältöä. Asiat ja kohokohdat pitää saada tietoisuuteen. Turku ollut pj kaupunkipuistoverkostossa. Visit Finland tuntee verkoston nyt ja tulevat tuotteeksi ulkomaanmarkkinoille. Kaupunkimatkailun edistämisen elementit ovat olemassa. Jokaiselle kaupungille syntyy jotain.

Miten paljon mietitte paikkojen tunnettuutta? Helppo oli nähdä mitä siinä ainakin on eli Ruissalosta vanhaan keskusta. Paikallisempaan mukaan 4 keskiaikaista keskuspaikkaa. Mukaan myös valtakunnallisesti merkittäviä, mutta ei niin tunnettuja kohteita esim. Halinen. Ruutukaava-alue eli piti saada vaakasuntaista ulottuvuutta myös. Mietittiin myös, että mitä muuta se on myös kuin ne varmat alueet? Saatiin hyvin yhdistettyä.

Työpajan keskustelu - Mitä lisäarvoa kansallinen kaupunkipuisto toisi? Mitä vaikutuksia seuraa, jos Helsinkiin perustetaan / ei perusteta kansallista kaupunkipuistoa?

- Kkp brändi
  - Positiivista medianäkyvyyttä
  - Kansainvälinen myyntivaltti ja kilpailukyky
  - Uskottava maine
  - On oltava uskottava kaupunkilaisten ja kau-

pungin työntekijöiden silmissä (ylpeys kaupungista)

- Uskottava, luotettava luontometropoli.
- Helsinki-identiteetti saattaisi vahvistaa tätä. Helsinki valittu parhaimmaksi kaupungiksi ja kkp vahvistaa positiivisia asioita. Lisäarvo, joka tulee, on symbolinen. Verkostosta on tullut konsepti ja sitä voidaan käyttää ja kertoa muille.
- ”My Helsinki” -strategian ja voimavarojen yhdistäminen mahtuu tähän hyvin, luonnon ja kulttuuriympäristön kohtaaminen. Sopii Helsingin identiteettiin. Kontrastisuus tuo lisäarvoa.

- Ainutlaatuisuuden esiintuominen

- Liiketoiminnan mahdollisuudet - terveysympäristö
- Tiikerinloikka - miksi ei oteta sitä loikkaa, kun se on tulossa meidän syliin. Ainutlaatuisuus on se juttu ja Helsingillä on oma tarinansa. Mutta jotta sitä voidaan käyttää kilpailuvalttina, tarvitaan status

- Päätöksenteon symboliarvo

- Millaista puhetta kaupungista pidetään? Mikä on se yhteinen henki ja mikä on kaupungin taloudellinen tilanne?
- Turussa oli tilanne, ettei mitään tapahtunut (taloudellinen tilanne). Haluttiin mahdollisimman paljon / vähän kaikkea ja sitten siitä välistä löytyi se kompromissi.

- Demokraattinen päätöksenteko

- Uusilla kaupunkilaisilla tulisi olla mahdollisuus päästä puistoihin. Tarvitaan uusia malleja, joilla voitaisiin päästä parempaan.
- Juridinen status pohjautuu demokratiaan: on kaupunginvaltuuston päättämä yleiskaava, on kkp:sta kaupunginvaltuuston toimeksianto ja jatkoponsi. Kaupungin tiivistyminen ja hyvän kaupungin tarjoaminen on oikeudenmukaisuutta ja myötätuntoa.

- Juridinen status

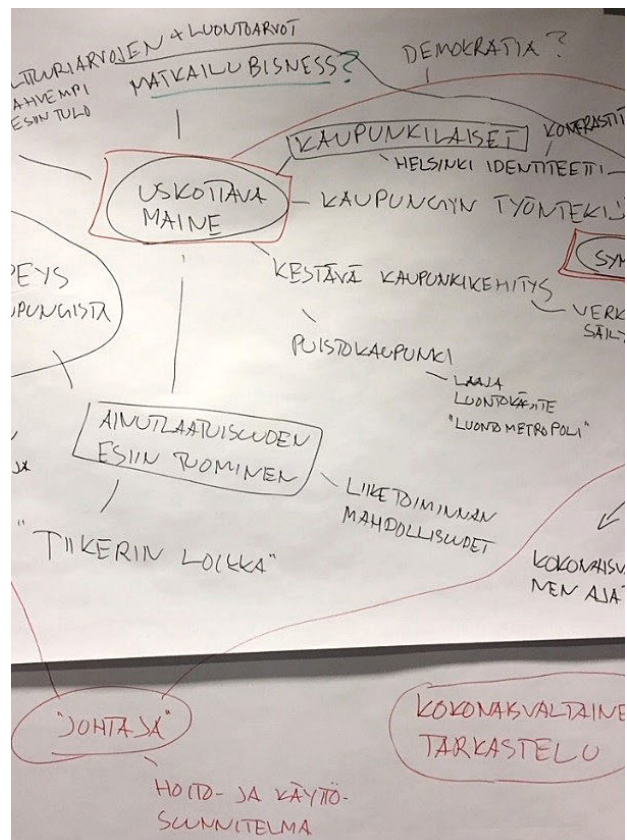
- Arvojen turvaaminen - pääoman hyödyntäminen, mitkä ovat meille kaikista tärkeimmät
- Kulttuuri- ja luontoarvojen vahvempi esiintulo. Jos ei saada päätöstä, niin arvot jäävät sirpaleiseksi. Voi tuoda esiin arvopaikkoja, jotka eivät niin esillä luonto- ja kulttuurialueiden suhteen. Profiilin nosto

- Helsinki ymmärtää poikkeuksellisen aseman-
sa
- Miksi ei luoteta siihen mitä virkamiehet ovat
tehneet? Päävastoin ollaan oltu tyytyväisiä
Vistraan, kun on kaavailtu tätä kaupunkipuisto-
toa. Lähtökohtana kkp:n lakisääteinen perus-
ta / sertifiointi.
- Vistra ei riitä – kulttuuriympäristö on myös
suuressa osassa – vahvaa Helsinki-identiteet-
tiä ja sen kirkastaja. Konsepti pakottaa yhdis-
telemään asioita toisin.
- Ennustettavuuden parantaminen niin kau-
punkilaisille kuin rakennuttajille on merkittä-
vä asia, kun kaikki muuttuu koko ajan. Laki-
sääteisen tilanteen kautta ennustettavampi yli
vaalikauden
- Toimintatavat – Helsinki-puisto hautautui kos-
ka ei ollut kasvoja. Olisi pitänyt olla mandaat-
ti ja kehittää puistoa sovitusti. Hoito- ja käyt-
tösuunnitelma – yleensä tällainen suunnitel-
ma on itseään toteuttava – ja huomataan järki.
Status voi pistää vipinää systeemiin.
- Hoito- ja käyttösuunnitelmassa päästään
konkreettisempiin kysymyksiin.
- Eri hallintoalat toimisivat paremmin yhdessä
– jos tämä auttaa yhteisen hyvän etsimisessä,
niin tärkeä asia.
- Kkp tulisi nostaa johdon asiaksi, riittävän korkeal-
le tasolle.
  - On nyt kaupunkistrategiassa
  - Valtuuston päätös (kyllä / ei) tehdään valtuus-
tokauden aikana – ei vielä strategista sitoutu-
mista
  - Perustettavaan puistoon sitoutuminen. Joh-
taja ja seuraaminen riittävän korkealla tasolla,
jotta saadaan sujuvasti prosessit toimimaan.
  - Läpäisyperiaate – toimintaperiaatteiden ja
strategioiden muurien läpäisy
- Ilman toimenpiteitä ei tapahdu mitään.
  - Kokonaisvaltainen tarkastelu.
  - Toimenpiteet, joita pitäisi aloittaa jo nyt teke-
mään, ettei menetetä tehtyä työtä. On lisäar-
voa kaupungin suunnittelulle. Organisaatio-
muutos antaa paremmin mahdollisuuksia teh-
dä yhteistyötä. Aikaisemmin oli Keskuspuisto-
ryhmä, hyviä toimintatapoja on hukattu.
- Yhteistyön parantaminen – mitä lisäarvoa?
  - Paljon tehdään vihersormiasian brändäämi-
seksi.
- Matkailumarkkinointi iso aspekti
- Merellinen strategia
  - Merenrannat ja niiden kehittäminen
  - Hankkeita on Helsingissä paljon ja kkp pitäisi
integroida olemassa oleviin kehityskulkuihin,
joissa on poliittisia päätöksiä takana.
- Lisää resursseja ei ole tulossa – muuttuisi kiinnos-
tavaksi, jos kumuloisi uusia resursseja ja integroi-
taisiin muuhun.
- Matkailubisnes
  - Kkp on asukkaille ja matkailijoille
  - Skeptisyys: Tullaan Helsinkiin, jossa sattuu
olemaan kansallinen kaupunkipuisto
  - Matkailun kasvuluvut valtavia: Helsinki on
maailman luontometropoli – terveysluonto-
konsepteja tarvitaan
  - Kkp on alusta ja tarkoittaa tiettyjä asioita.
Kaupungin pitää tehdä tiettyjä kynnysinves-
toiteja (Vallisaari).
  - Matkailijat ovat sektoroituneet ja etsivät paik-
koja joita bongata. Symboliarvot ovat isoja jut-
tuja matkailupuolella – sieltä se arvo tulee
- Luontometropoli
  - Lomittuva kaupunki, ranta-alueet on putsat-
tu teollisuudesta. Ei vain puistoja vain paljon
muuta.
  - Luontoarvot ja matkailun trendit
- Hyvinvointivaikutukset
  - Tunnettuus, sallittavuus, innostavuus. Tunnet-
tuus ja ylpeys kasvavat.
  - Mitä kaikkea kaupunkilaiset tästä saavat – tar-
vitaan kaikki viheralueet ja kkp kärkenä sym-
boloi hyvinvointikenttää. Herättää ihmisten
tietoisuutta
  - Ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa.
  - Terveysvaikutukset. Poikkeuksellinen suhde
luontoon. Hoidetaan luontoalueiden yhteydet
kuntoon.
- Kaupunkitilan positiivinen strukturointi
  - Tuntemattomien arvopaikkojen esiintuomi-
nen. Esikaupunkialueilla tunnistaminen ei ole
niin itsestään selvää ja kkp voisi tuoda jotain
uutta.

- Tontit voivat olla kalliimpia puiston vieressä
  - Miten parantaa uskottavuutta ongelmallisimmilla alueilla ja miten paikkaa sitä missä meillä on ongelma? Olisi ratkaisu johonkin – liikennejärjestelyt, viherkäytävät.
- Kaupungistumisen trendi
- Ekologinen suurkaupunki – jos kaupunkisuunnittelu on muutakin kuin rakentamista, pitäisi ymmärtää ekologisesti kestävä, mutta suurkaupunkina (konteksti urbaani)
- Tapahtumat – pitää olla attraktio, jota lähdetään katsomaan
  - Massoja koskettavia asioita voi olla monenlaisia (Paloheinä),
- Rajaaminen
  - Kaupungin jatkumo, millaisia rajoja kaupunkiin tehdään ja mikä niiden merkitys on kaupunkiin? Yleiskaavassa ei tarkkoja rajoja. Turussa kaavamuutoksilla halutaan rajata jotain, jotta voimakkaat tahot eivät pääse sielä mellastamaan.
  - Fokus rajanylityskohtiin.
  - Status - mitä asioita me rauhoitetaan, suojellaan ja varjellaan ja mikä instrumentti paikallaan. Minkä tyyppistä statusta halutaan haakea? Onko alueen identiteetti sopiva / ei sopiva? Mikä on paikan henki? Joudutaan tekemään kartta, jossa rajat kartalle ja suunnittelijoiden päähän
- Taloudelliset vaikutukset
  - Kaupunki menettäisi saatavia tuloja (tonttien myyntituloja) - ei välttämättä.
  - Uudisrakentamiskohteita ei liitetä, vaan liitetään alueita, joiden arvot ovat jo olemassa eli ei pitäisi olla ristiriidassa. Rakentaminen on kuitenkin rajattua.
  - Kun tulee kiinnostavuutta ja houkuttelevuutta, niin se nostaa hintoja.
- Joukkoistaminen – iso puistokummien verkosto on jo olemassa, saataisiin se filis, että tämä on yhteinen asia
- Ympäristövastuun sitoutumisen suunnitelma(?)

Flander: Hieno harjoitus. Saman tyyppistä keskustelua oli, kun kansallispuistoja perustettiin. Nyt kaikki hyväksyvät ja valitettavasti matkailijoita alkaa olla liikaa. Jos ei synny rajoja, ei synny mitään. YM:ssa tullaan arvioimaan halua, on myös perusteena, jos päätöstä ei (helposti) synny. National urban park kiinnostaa kansainvälisesti. Kkp:oon valitut alueet voivat olla sen tyyppisiä, joita tarvitaan rakentamisen vastineeksi. Esim. Aasiassa kaupungeissa on ekologinen ongelma, että vesi ei enää imeydy. Kkp on väline ilmastonmuutoksen pehmentämiseen. Rantarakentaminen ja viivat, tarvitaan rantakallioita ja vyöhykkeitä, jos meillä on viivoja, niin meri pakkautuu niihin. On isommasta kaupunkisuunnittelukysymyksestä kiinni. Rajaus sen tyyppisesti, että tarjoaa ekologisen vastapainon. National urban park, sellaista ei tule löytymään muista Itämeren suurista kaupungeista, ei ole sellaista lain-säädäntöpohjaa eli on erottautumistekijä, jonka voi esittää fyysisesti. Kkp päätös edellyttää, että on rajat. Kkp-verkoston yhteistyötä on syntynyt. Kun Suomi on EU:n puheenjohtajamaana, niin tulee herättämään kiinnostusta (tehty kansainvälinen esite).

IV Työpajan keskustelun pääkysymyksiä.

Tarinytöpajat

Erillisissä tarinytöpajoissa (8.1.2018 ja 11.2.2018) tarinan rungoksi muovattiin seuraavat tarinarungon pääkokonaisuuudet, jotka tukevat Helsingin hiljattain valmistunutta brändityötä:

1. **OMAPERÄINEN HELSINKI**
2. **HYVINVOINTIA TYÖSTÄ, KAUPUNKILUONNOSTA JA KULTTUURISTA**
3. **MUUTTUVA HELSINKI**
4. **MERI KESKELLÄ HELSINKIÄ**
5. **VAIKUTTAVIEN IHMISTEN, TEKOJEN JA KOHTAAMISTEN KAUPUNKI**

Tytöpajoissa tarinan aiheiksi muodostuivat myös mm. seuraavat teemat: pääkaupunki, hallinnon kaupunki, idän ja lännen sekä pohjoisen ja etelän kulttuurisen ulottuvuuden kaupunki, kulttuuripääkaupunki, luontopääkaupunki, viherverkostojen/vihersormien ja sinikämminen kaupunki, hyvinvoinnin kaupunki, muutoksen kaupunki, nuori ja nuorten pääkaupunki. Tytöpajoissa tuli esiin historia, mutta myös nykyhetki sekä vahva visio tulevaisuudesta hyvinvoinnin kaupunkina. Asiantuntijatyönä laadittu alustava luonnos Helsingin tarinasta sekä konsultin koostama alustava runko Helsingin tarinasta ovat tämän selvityksen liitteinä. Tarinytötä varten perustettiin myös avoin verkkoalusta, mutta kokeilu ei tuottanut varsinaisesti tuloksia. Tarinan koostaminen tytöpajoissa herätti innostusta, mutta olisi vaatinut arvioitua suuremman työpänoksen ja asiantuntijatyötä.

Tarinytöpajan antia. Tarinytötä jatkettiin myös googledocs alustalla.

KKPH! -liike

Kansallinen kaupunkipuisto Helsinkiin! –liikkeen aktiivisella toiminnalla on ollut suuri merkitys valmistelun vuorovaikutteisuuden ja avoimuuden keinojen kehittämisessä. Kansallinen kaupunkipuisto Helsinkiin! -liike on syntynyt yleiskaavan valmistelun yhteydessä vuonna 2013. KKPH! -liikkeestä neljästä kuuteen edustajaa ovat osallistuneet aktiivisesti kaupungin asiaa valmistelevan työryhmän toimintaan ja järjestäneet selvitystyön rinnalla liikkeen omaa toimintaa kaupunginosayhdistysten kanssa asian eteenpäin viemiseksi. Toiminta on kuvattu raportin liitteessä.

Alla on luettelo kansallista kaupunkipuistoa Helsinkiin esittävän yleiskaavalauseunnon allekirjoittajat ja kuntalaisaloitteen tukijat. Toiminnan päämääränä on, että Helsinkiin perustetaan etelästä pohjoiseen ja idästä länteen ulottuva verkostomainen urbaani uuden ajan kansallinen kaupunkipuisto – Helsinki National Urban Park.

KAUPUNGINOSAYHDISTYKSET

Alppila-Seura ry, Sällskapet Åshöjden rf

Artova (Arabianranta–Toukola–Vanhakaupunki -kulttuuri- ja kaupunginosayhdistys ry)

Eteläiset Kaupunginosat ry, Södra Stadsdelarna rf

Helsingin Aurinkolahti-Seura ry

Helsingin kaupunginosayhdistykset ry Helka

Hermannin-Vallila-Seura r.y.

Herttoniemi-Seura ry, Herttonäs-sällskapet rf

Kaarelan Omakotiyhdistys ry

Kallio-Seura ry

Kanta-Helsingin Omakotiyhdistys r.y.

Katajanokkaseura ry - Skatuddssällskapet rf

Koillis-Seura ry

Koskela-Forsby-Seura ry

Kruununhaan asukasyhdistys ry - Föreningen för Invånarna i Kronohagen ry

Kulosaarelaiset - Brändöborna r.y.

Kumpula-seura r.y.

Käpylä-Seura r.y.

Laajasalo-Degerö Seura r.y.

Lauttasaari-Seura ry-Drumsö Sällskapet r.y.

Meilahti-Seura ry - Sällskapet Mejlans ry

Mellunmäki-Seura ry

Metsälä-Seura ry

Munkinseutu ry - Munksnejden r.y

Munkkisaari-Hernesaari-Seura ry

Oulunkylä-Seura ry

Pajamäki Seura r.y.

Pakila-Seura ry

Pakilan Omakotiyhdistys ry.

Paloheinän-Torpparinmäen kaupunginosayhdistys r.y.

Pasila Seura ry

Pihlajamäki-seura ry

Pirkkolan Omakotiyhdistys r.y.

Pohjois-Haaga Seura-Norra-Haga förening r.y.

Pro Eira r.y.

Pro Haaga - Pro Haga ry

Puistola-Seura ry

Pukinmäki-Seura – Bocksbacka-Sällskapet ry

Punavuoriseura ry, Föreningen Rödborgen rf

Puotila-Seura r.y.

Puu-Vallilalaiset ry

Roihuvuori-Seura ry

Ruskeasuo-Seura r.y.

Savela-Seura ry

Siltamäki - Suutarila - Seura ry

Siltasaariseura r.y.

Suomenlinnaseura ry

Tammisaloseura ry – Tammelund sällskapet rf

Tapaninvainion Kaupunginosayhdistys ry,
Staffansslättens stadsdelsförening rf

Töölö-Seura - Sällskapet Tölö ry

Töölön kaupunginosat - Töölö ry

Vartiosaari-Seura - Vårdö Sällskapet ry

Viikki-Seura ry

Vuosaari-Seura ry

Vähä-Meilahti - Lill-Mejlans -seura r.y.

Luonto-Liiton Uudenmaan piiri ry

Maatiainen ry

Malmin lentoaseman ystävät ry

Marjaniemen siirtolapuutarha ry

Ogelin plantaasit ry

Pro Lapinlahti ry

Pro Tuomarinkylä

Stadin rantaryhmä

Stansvikin kyläyhdistys

Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry

Suomen Latu ry

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Suomen Siirtolapuutarhaliitto ry

KUNTALAISALOITETTA KANNATTAVAT MUUT YHTEISÖT JA RYHMÄT:

Artovan luonto- ja liikuntaryhmä

Demokraattinen Sivistysliitto ry

Helsingin asukkaiden luonto- ja ympäristöliike

Helsingin Seudun lintutieteellinen yhdistys Tringa ry

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry

Helsinkiläisten loma- ja virkistysyhdistys ry

Helsinki-Seura ry

Hertsikan Pumppu -osuuskunta

Hyötykasviyhdistys ry

Kivinokkalaiset ry

Kumpulan siirtolapuutarhayhdistys ry

Lapinlahden Lähteen tukiyhdistys ry

Vuorovaikutuksessa tulleet mielipiteet

Vuorovaikutuksessa esiin tulleet mielipiteet on kirjattu osaksi työpajojen ja työryhmän muistioita. KKPH!-liikkeen edustajat osallistuivat 18 työryhmän kokoukseen ja välittivät tietoa taustayhteisöilleen. Lisäksi kaupungin edustajat osallistuivat joihinkin KKPH!-liikkeen järjestämiin tilaisuuksiin. KKPH!-liikkeen edustaja osallistui myös kaupunkitaloudellisten vaikutusten arvioinnin konsulttityön ohjausryhmään ja kommentoi liikkeen edustajana konsulttityötä. Dialogin ja verkkodialogin yhteenvedot on esitetty tässä raportissa. Lisäksi on saatu palautetta sähköpostitse mm. KKPH! -liikkeeltä. Palaute on koskenut alustavan tarkastelualueen laajuuden merkitystä ja vuorovaikutuksen tärkeyttä.

Vuorovaikutuksessa tulleet kirjeet

Vuorovaikutuksessa on korostunut erityisesti luontoarvojen merkitys kaupunkilaisille, luontopääkaupunki ja kulttuuriympäristöjen merkitys sekä ennen kaikkea virkistys- ja kulttuuriympäristöjen kokonaisuuden merkitys. Lisäksi kaupunkilaiset ja 4. sektoria edustava Kansallinen kaupunkipuisto Helsinkiin! -liike haluavat toiminnallaan osallistua kaupungin julkisten alueiden kehittämiseen ja palveluiden kehittämiseen esim. uudenlaisen digialustan avulla. Kirjeet on liitetty kaupunkiympäristölautakunnan esityslistan liitteeksi.

KKPH! -liikkeen kirjeessä 13.4.2018 kaupunkisuunnittelulautakunnalle perustellaan kansallisen kaupunkipuiston tarvetta ja todetaan, että kaupunkilaisia tulee kuulla ennen esiselvityksen jatkotoimista päättämistä. Kaikille avoin kuuleminen kommentointitilaisuuksissa, lausuntokierroksella ja nettipalautteella on tärkeää. Helsingiläisiltä järjestöiltä tulee pyytää lausunto Helsingin kansallisen kaupunkipuiston esiselvityksestä.

Vastine: Esiselvitykseen on liittynyt vuorovaikutuspilotti, johon on kuulunut avoin työryhmätyö, karttakysely, dialogi ja verkkokeskustelu, joissa on ollut mahdollisuus jättää palautetta.

Kansallinen kaupunkipuisto Helsinkiin -liike! jätti 30.6.2018 muistion, jossa esitetään perustelut siitä, että kansallinen kaupunkipuisto tukee kaupunkistrategian tavoitteiden saavuttamista.

Vastine: Perustelut on liitetty esiselvitysraporttiin.

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaanpiiri ry korostavat ohjausryhmälle 29.5.2018 lähettämässään mielipiteessään, että tarkastelualueen tulee olla mahdollisimman laaja. Tarkastelualueeseen on syytä sisällyttää kaikki valmistelussa tulleet osa-alueet.

Vastine: Palautteen pohjalta esiselvityksessä on esitetty eri vaihtoehtoja.

KKPH! -liikkeen palaute 7.10.2018 verkkodialogin valmisteluaineistoista on otettu huomioon verkkodialogin kysymysten valmistelussa.

KKPH! -liike jätti kommentit vaikutusten arvioinnista 21.11.2018. Vaikutusten arvioinnin kommentoissa korostui tarve tasapuolisuudelle ja koko kaupungin kattavalle kansalliselle kaupunkipuistolle.

Vastine: Palautetta on hyödynnetty vaikutusten arvioinnissa.

Keskuspuistoryhmä ehdottaa 10.12.2018, että kansallisen kaupunkipuiston perustamisselvityksen tarinaan sisällytetään arkkitehti Bertel Jungin aloitteesta vuonna 1914 syntynyt Keskuspuisto. Ryhmän mielestä Keskuspuisto tulee sisällyttää kaupunkipuiston alueeseen kokonaisuudessaan, Keskuspuiston nykyisten asemakaavojen mukaisessa laajuudessa. Tätä tukee myös korkeimman hallinto-oikeuden päätös, joka kumosi yleiskaavassa Keskuspuistoon esitetyn rakentamisen.

Vastine: Palautteen pohjalta raportissa on esitetty vaihtoehtoja, joihin Keskuspuisto kuuluu.

KKPH!-liikkeen toiminnan kuvauksessa 22.4.2019 todetaan, että liikkeen päämääränä on perustaa laaja etelästä pohjoiseen ja idästä länteen ulottuva verkostomainen urbaani uuden ajan kansallinen kaupunkipuisto.

Vastine: Liikkeen tavoite on otettu työssä huomioon esiselvityksen vaihtoehtoisissa VE1 ja VENy-ky+.

KKPH!-liike jätti palautetta 22.4.2019 osallisuuden ja vuorovaikutuksen onnistumisesta vuosien 2017-2019 välillä. Vuorovaikutus koettiin toisaalta innostavaksi, mutta vuorovaikutuksessa oli runsaasti ongelmia esimerkiksi kiireentunnon takia. Dialogi nähtiin hukattuna mahdollisuutena.

Vastine: Vuorovaikutuspilottia toteutettiin yhteistyössä KKPH!-liikkeen kanssa, ja liikkeen aloitteesta järjestetyssä SITRAn erätaukomallin mukaisessa dialogissa tuli monipuolisesti esiin hankkeen vaikutukset. Dialogi ei tuonut ratkaisua rajauskysymykseen, minkä takia esiselvityksessä päädyttiin esittämään vaihtoehtoisia ratkaisuja. Palaute vuorovaikutuksen kehittämistä otetaan huomioon jatkotyössä.

KKPH!-liike jätti palautetta 23.4.2019 osallisuuspilotista ja kommentit työryhmän 7.3.2019 päivättyyn raporttiluonnokseen.

Vastine: Raporttia koskeva palautteen mukaisia korjauksia on tehty esiselvitysraportin luonnokseen. Lisäksi liike toimitti KKPH! -liikkeen toiminnan kuvauksen.

KKPH! -liike jätti 9.8.2019 vetoomuksen perustamiselvityksen jatkamisesta valtuustopäätöksen mukaisesti.

Vastine: Esiselvityksessä on esitetty vaihtoehtoja, jotka vastaavat valtuuston päätökseen.

KKPH! -liikkeen 9.9.2019 jättämässä palautteessa 17.6.2019 päivätyistä esiselvitysraportista todetaan, että karttakyselyssä, verkkokeskustelussa ja koko vuorovaikutuksessa esitettyjä rajoituksia ja tavoitteita ei ole otettu huomioon riittävällä painoarvolla. KKPH!-liike on toimittanut 9.9.2019 kopion oikaisusta (4.11.2016), joka koski kaupunkisuunnittelulautakunnan lausuntoa 4.11.2016. Oikaisussa on konsultoitu ympäristöministeriön asiantuntijoita ja todetaan, että lausunnossa esitetyt ongelmat ovat normaalia kaavoitustyötä. Suomen malli on joustavampi kuin Tukholman. Rajausmuutoksia on tehty mm. Hämeenlinnassa ja Porissa supistamalla puistoa toisaalla esim. liikennehankkeiden takia ja toisaalla liittämällä siihen alueita. Rajausmuutoksiin liittyvää valmistelutyötä tehdään hyvässä yhteistyössä kaupunkien ja ympäristöministeriön kanssa.

Vastine: Palaute on otettu huomioon siten, että raporttia on tarkennettu ja esiselvityksessä on esitetty vaihtoehtoja, joiden vaikutuksia on arvioitu.

KKPH!-liikkeen edustaja jätti 7.11. ja 28.11.2019 palautetta liikkeen puolesta konsultin laatimaan kaupunkitaloudellisten vaikutusten arviointiraporttiin. Pa-

lautteessa korostettiin ekosysteemipalvelujen sekä hyvinvointi- ja terveyshyötyjen merkitystä kaupunkilaisille.

Vastine: Kaupunkitaloudellisten vaikutusten arviointityön työohjelmaa ja raporttia laajennettiin palautteen perusteella ja kommentit otettiin huomioon.

Mielipiteiden huomioon ottaminen

Kansallisen kaupunkipuiston esiselvitystyöhön liittynyt Helsingin uuden vuorovaikutusmallin vuorovaikutuspilotti on toteutettu yhteistyössä kaupunkilaisten kanssa valtuuston päätöksen ja kaupunginhallituksen linjauksen mukaisesti. Lähes kolme vuotta kestäneen vuorovaikutuspilotin, karttakyselyn, dialogin, avoimen työryhmätyön, verkkokeskustelun ja mielipidekirjeiden perusteella todettiin, että viher- ja kulttuuriympäristöt ovat kaupunkilaisten hyvinvoinnin kannalta erittäin tärkeitä ja niiden pysyvyydestä ollaan huolestuneita kaupungin tiivistyessä. Lisäksi kaupunkilaiset ovat valmiita olemaan mukana viheralueiden kehittämisessä. Valtuustoaloitteessa esitetty ympäristöministeriön päätöksellä perustettava mahdollisimman laaja kansallisen kaupunkipuisto on nähty yhtenä ratkaisuna turvata viheralueiden pysyvyys. Esiselvityksessä ja vuorovaikutuspilotin eri vuorovaikutuskokeilussa on tullut esiin tarve kehittää yhteinen toimintatapa viher- ja kulttuuriympäristökokonaisuuksien kehittämiseen. Vuorovaikutuksen tuloksena on päädytty esittämään kolme laajuudeltaan erilaista alustavaa tarkastelualuetta kansalliselle kaupunkipuistolle. Lisäksi on esitetty vaihtoehto VENyky+, jossa kaupunki turvaa viher- ja kulttuuriympäristön arvot tasapuolisesti koko kaupungin alueella kaavoituksen ja muun suunnittelun keinoin ilman ympäristöministeriön päätöstä. VENyky+ vastaa sisällöltään valtuustoaloitteen ja KKPH!-liikkeen tavoitteita, mutta ei vastaa KKPH!-liikkeen odotukseen turvata rajatun alueen viherverkosto ja kulttuuriympäristöt ympäristöministeriön päätöksellä. KKPH!-liikkeen vahva kantaa laajasta kansallisesta kaupunkipuistosta on esitetty esiselvitysraportissa. Selvitysraportin luonnos on ollut kommentoitavana KKPH!-liikkeellä heti, kun se oli saatu koottua. Kommentit on otettu huomioon raportin viimeistelyssä. Raporttiluonnokseen on voinut tutustua myös kaupungin verkkosivuilla.

Liitteet:

- LIITE 1: ”Millainen olisi Helsingin kansallinen kaupunkipuisto”-kysely
- LIITE 2: Helsingin kansallisen kaupunkipuiston tarinarunko.
Mervi Rauhala, Eficode
- LIITE 3: Helsingin tarinan runko työskentelyn pohjaksi
(Asiantuntijaraportin luonnos)
- LIITE 4: Tarinan työstäminen. Työpaja 1, 11.1.2018.
Mervi Rauhala, Eficode

MILLAINEN OLISI HELSINGIN KANSALLINEN KAUPUNKIPUISTO?

Asukaskysely syksyllä 2017

Kyselyn taustaa

"Millainen olisi Helsingin kansallinen kaupunkipuisto" -kysely laadittiin Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimialan pyynnöstä, ja sen aktiivinen tiedonkeruun aika oli 23.10.-17.12.2017.

Kyselyn tarkoitus oli selvittää mahdollisuuksia perustaa Helsinkiin kansallinen kaupunkipuisto. Kyselyn rakentamisen lähtökohdaksi otettiin ympäristöministeriön kriteerit kansalliselle kaupunkipuistolle, joiden tavoitteena on säilyttää suomalaista kaupunkiluontoa ja rakennettua kulttuuriympäristöä laajoina, eheinä kokonaisuuksina, sekä tukea kestävästä kaupunkisuunnittelusta ja -rakentamisesta. Kyselyn sisältö räätälöitiin osallistavassa työpajassa Helsingin kaupungin ja Kansallinen kaupunkipuisto -aktiivien kanssa.

Kyselyllä kerättiin tietoa alueista ja paikoista, jotka kaupunkilaiset haluaisivat liittää osaksi mahdollista Helsingin kansallista kaupunkipuistoa. Kysely oli saatavilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Osassa kyselyä pohjakartan päälle oli mahdollista asettaa esille karttatasot tunnistettujen luontoarvojen ja kulttuuriarvojen tihentymistä.

Lisätiedot raportista ja aineistosta:

Kirsi Forss
Mapita Oy
Kirsi.forss@mapita.fi

Anna Broberg
Mapita Oy
anna.broberg@mapita.fi

Sisältö

1. Perustietoja kyselystä ja vastaajista
  - o Menetelmänä karttakysely
  - o Perustiedot vastaajista
  - o Vastaajien suhde kyselyyn
  - o Yhteenvedo karttapaikannusten määrästä
2. Helsinkiläisyyttä ilmentävät paikat osana puistoa
  - o Paikka, jonka esittelisin yleensä ulkomaisille vierailleni
  - o Helsinkiläisen luonnon erityispiirteet
  - o Helsinkiläisyyttä ilmentävä paikka
  - o Tuntematon helmi
3. Toiminta ja kokemukset osana puistoa
  - o Vuodenajat kaupungissa
  - o Tärkeimmät kulkureitit
  - o Kaunis paikka tai ympäristö
  - o Virkistyspaikka
  - o Yhteys toisiin kaupunkilaisiin

Sisältö

4. Helsingin kansallisen kaupunkipuiston tulevaisuus

- Säilytettävät paikat
- Parannettavat viheryhteydet
- Tulevaisuuden potentiaali
- Saavutettavuutta parannettava
- Summittainen näkemykseni kaupunkipuiston rajoista

5. Tämän haluaisin vielä sanoa kansallisesta kaupunkipuistosta

- Vastaajien halukkuus osallistua kaupunkipuiston kehittämiseen
- Vastaajien näkemyksiä kaupunkipuistoon liittyen
- Näkemyksiä kaupunkipuistoon liittyvästä potentiaalista
- Yleisimmät huolenaiheet kaupunkipuistoon liittyen
- Vastaajien vapaa sana

1. PERUSTIETOJA KYSELYSTÄ JA VASTAAJISTA

Menetelmänä karttakysely

Millainen olisi Helsingin kansallinen kaupunkipuisto? -selvitys tehtiin käyttäen Maptionnaire-karttakyselyä. Karttakyselyn ydin muodostuu kartasta, jolle vastaajat voivat merkitä paikkoja ja vastata näihin liittyviin jatkokysymyksiin. Tässä kyselyssä vastaajia pyydettiin merkitsemään kartalle paikkoja (pisteitä) sekä piirtämään reittejä (viivoja) ja alueita (monikulmioita). Kartalle tehdyn merkinnän jälkeen vastaajaa pyydettiin sanallisesti perustelemaan, miksi juuri tämä paikka pitäisi sisällyttää kansalliseen kaupunkipuistoon. Kysely sisälsi myös perinteisiä monivalintakysymyksiä, joilla kerättiin taustatietoja vastaajista.

1/5

**Helsinkiläisyyttä
ilmentävät paikat
osana puistoa**

Mitkä paikat ja alueet Helsingissä ovat tärkeitä kaupungin identiteetin ja tarinan kannalta? Mitä kulttuurihistoriallisesti tai luonnonarvoiltaan merkittävää olet tunnistanut omasta ympäristöstäsi? Voisivatko nämä paikat toimia osana kansallista kaupunkipuistoa?

Valitse teema, johon liittyviä paikkoja haluat paikantaa, liikuta karttaa tai nappulaa, ja vastaa paikkaa koskeviin lisäkysymyksiin.

Paikka, jonka esittelisin yleisenä ulkomaisille vieraillessi

Paikka, jonka esittelisin yleisenä ulkomaisille vieraillessi

Pitäisikö tämän paikan mielestäsi kuulua kansalliseen kaupunkipuistoon? Jos pitäisi, kerro miksi.

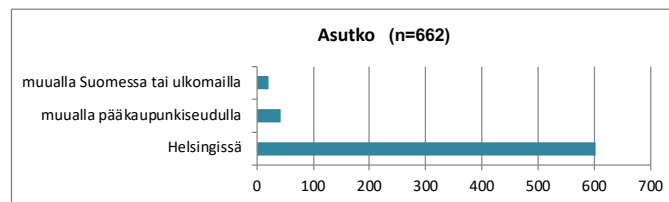
Tallenna

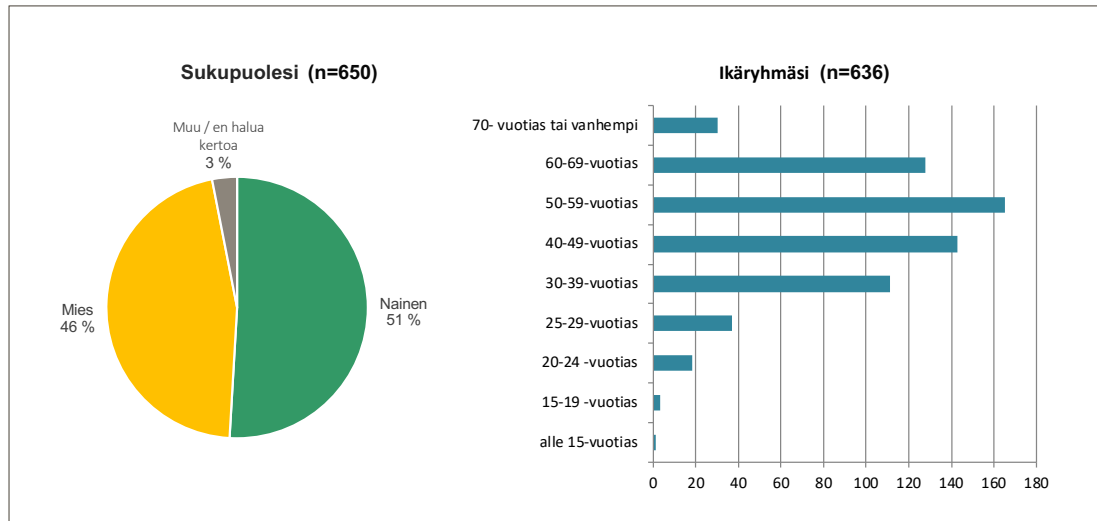
Perustiedot vastaajista

- o Kysely oli avoinna 23.10.-17.12.2017.
- o Vastaajien lukumäärä: 1419
- o Vierailijoiden määrä (mukaan luettuna ne, jotka eivät vastanneet mitään): 3705
- o Karttapaikannusten määrä: 12150

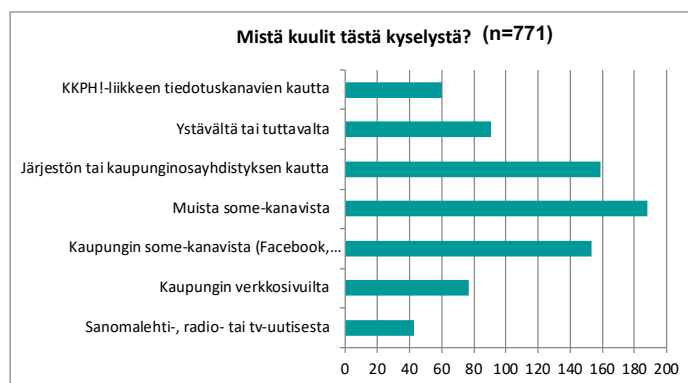
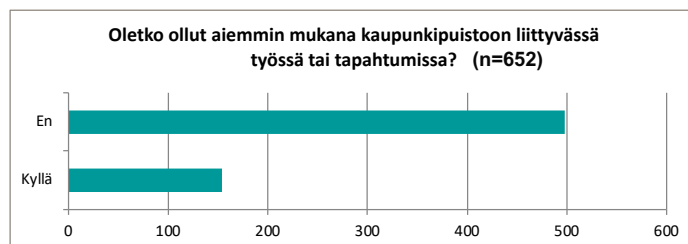
Vastaajien taustoja kysyttiin perinteisillä monivalintakysymyksillä. Vain noin puolet vastaajista vastasi taustakysymyksiin, mikä voi osaltaan johtua siitä että kaikki kyselyn kysymykset oli asetettu vapaaehtoisiksi. Sen sijaan vastaajat merkitsivät kartalle runsaasti karttapaikannuksia ja antoivat näihin liittyen hyvälaatuisia ja monipuolisia avovastauksia. Tässä raportissa esitellyt avovastaukset ja kommentit on valittu sekä tunnistamalla kartalta tiheimmät paikannusten keskittymät että suodattamalla kirjallisesta aineistosta useimmin esiin nousevia teemoja. Mukaan on poimittu myös joitakin yksittäisiä kommentteja, jotka liittyvät harvemmin paikannuksia saaneisiin alueisiin ja mielenkiintoihin ideoihin.

Perustiedot vastaajista

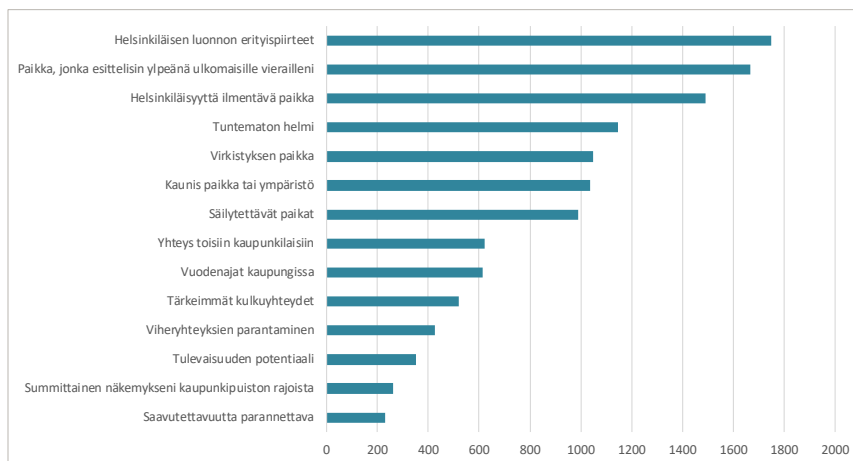

Vastaajien suhde kyselyyn

Yhteenveto karttapaikannusten määrästä (n=12150)

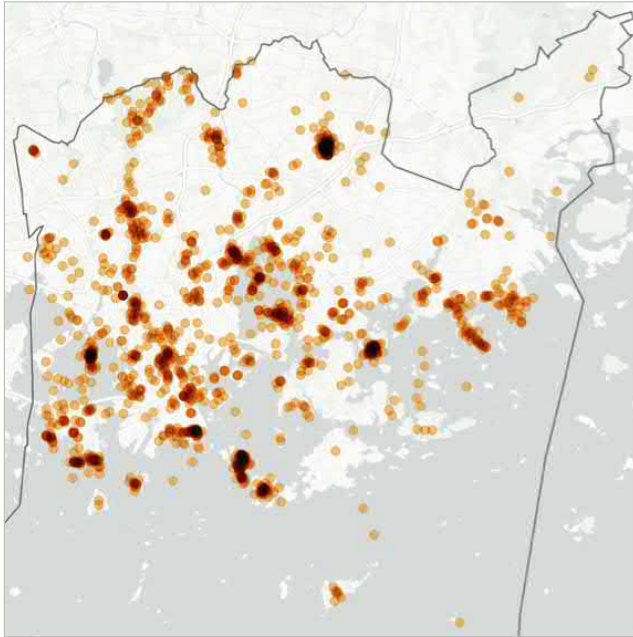

Vastaajat merkitsivät kartalle paikkoja pääosin monipuolisesti ja laaja-alaisesti. Kuumien ajankohtaisen keskustelun kohteena olevat alueet (Malmin lentokenttä, Vartiosaari ja Keskuspuisto) korostuivat kuitenkin hyvin vahvasti jokaisessa kysymyksessä, eivätkä kaikki perustelut liittyneet kaupunkipuistoon. Näitä alueita on tarkasteltu erikseen tarkemmin osiossa *Säilytettävät paikat*, jotta muissa kohdissa saatiin nostettua esille monipuolisempia tuloksia.

Mitkä paikat ja alueet Helsingissä ovat tärkeitä kaupungin identiteetin ja tarinan kannalta? Mitä kulttuurihistoriallisesti tai luonnonarvoiltaan merkittävää olet tunnistanut omasta ympäristöstäsi? Voisivatko nämä paikat toimia osana kansallista kaupunkipuistoa?

2. HELSINKILÄISYYTTÄ ILMENTÄVÄT PAIKAT OSANA PUISTOA

Paikka, jonka esittelisin ylpeänä ulkomaisille vierailleni

"Ehdottomasti - saaret, meri, kallioluodot ovat osa Itämeren tytärtä"

"Avantouimapaikka"

Karttamerkintöjen perusteella ylpeydellä ulkomaisille vieraille esiteltäisiin erityisesti luontoon liittyviä kohteita. Eniten vastauksia saivat merenrannat, kaupunkimetsät ja muut ulkoilualueet. Näitä kuvailtiin usein ainutlaatuisiksi ja upeiksi. Vastauksissa toistuvivat useimmiten metsät, meri ja ulkoilureitit. Karttapaikannusten tihentyminä erottuvat Vanhankaupungin lahti, Keskuspuisto, keskustan ympäristöstä Seurasaari, Suomenlinna ja Kaivopuisto, Lauttasaaren eteläinen ranta, sekä itäisestä Helsingistä Vartiosaari.

"Kaivopuisto ja sen edustan saaret ovat Helsingin helmiä, joihin tutustutan ulkomaiset vieraani."

"Keskuspuisto on Vanhankaupunginlahden lisäksi Helsingin arvokkain luontokohde. Näin upeaa metsää on hienoa esitellä ulkomaisille vieraille keskellä Helsinkiä."

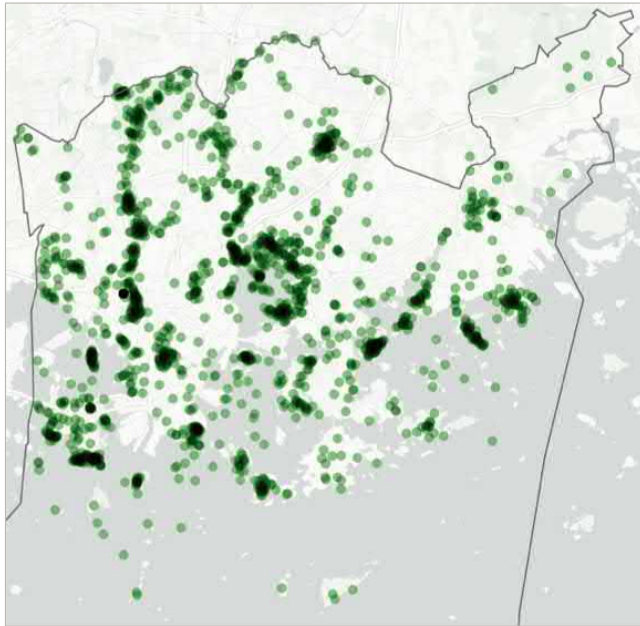
"Taivallahden-Seurasaaren ulkoilumaisemat ovat upea hengähdyspaikka, unohtamatta kaupungin parasta koirapuistoa Rajasaaressa."

Ylpeänä ulkomaisille vieraille esiteltävistä paikoista sanottua (n=1194):

- Vanhankaupunginlahti, koski ja joki, paikassa yhdistyy historia ja arvokas maisema ja teollisuushistoriallinen ympäristö. Helsingin juuret ovat siellä!
- Näkymä merelle, mäntymetsä, hiekkaranta ja kioskit. Melontapaikka avaa oven merelle - lisää niitä.
- Haagan Alppiruusuupuisto alppiruusujen kukinta-aikaan on upea ja hätkähdyttävä näky, jota esittelen mielelläni ulkomaisille vierailleni.
- Töölönlahden ympäristöstä tulossa hieno keidas erilaista kulttuuritarjontaa ja oleskelupaikkoja
- No, Suomenlinna on Suomenlinna. Ei sitä voi ohittaa.
- Suomen vanhimmat ja Helsingin suurimmat hiidenkirnut Aarnipata ja Rauninmalja.
- Munkkiniemi ja sen ihanat vanhat talot, ranta-alue, kalastajatorppa ja puistotie. Veisin ulkomaalaiset vieraani johonkin Munkkiniemen pienistä kahviloista ja kävelsimme ympäri katuja kunnes otetaan raitiovauni keskustaan.
- Hieno retkipaikka, kalliot ja kelot kuin erämaassa. Komeaa metsää kallioiden väleissä, mustikkapaikkoja.
- Näitä paikkoja on lukuisia, mutta ehdottomasti Kaivopuiston ja Eiran ranta. Näkymät merelle saaristoon ovat huikeat ja aluetta voisi ennestään elävöittää ja julkisia kulkuyhteyksiä parantaa. Miten olisi sporayhteys aivan Kaivarin rannassa?
- Monipuolinen ulkoilualue. Ulkomaalaiset oppisivat paljon suomen luonnosta ja löytäisivät viihtyisiä ulkoilumahdollisuuksia
- Uutelan rantakalliot ovat hieno osa merellistä Helsinkiä.
- Taivaskalliolta saa hyvän kuvan kaupungista. Suureksi harmiksi puusto estää näkymän etelään lähes kokonaan. Sen sijaan länteen avautuu upea näkymä auringonlaskuineen. Korkeimmalle paikalle voisi rakentaa kahvilan!
- Kivikon ulkoilupuiston kalliot ja niillä olevat I MS:n aikaiset linnoituslaitteet. Kivikon alue on yksi parhaiten säilyneistä linnoitekokonaisuuksista
- Tuomarinkylän kartano ja sen pellot on hienoa aluetta. Siellä näkee, että Helsingissä on myös vihreyttä ja historiaa.

- *Annalan kartanon kaunis miljöö palstoineen, poneineen ja läheisine muistomerkkeineen ja vanhankaupunginkoskineen on kaunis ja rauhallinen ulkoilukohde lähellä keskustaa ja helposti saavutettavissa.*
- *Kävelytin hollantilaiset vieraani upeilla Laakson kalliolla ja metsässä. Ihastuivat rauhalliseen keitaaseen lähellä kaupungin keskustaa ja liikennettä. Ainutlaatuista helsingissä.*
- *Roihuvuoren kirsikkapuisto on kaunis ja uniikki osa helsinkiläistä luontoa.*

Helsinkiläisen luonnon erityispiirteet

Meri ja metsät olivat vahvasti läsnä merkinnöissä helsinkiläisen luonnon erityispiirteistä. Vastauksissa arvostettiin maisema-arvoja, virkistätymismahdollisuuksia sekä luonnon monimuotoisuutta. Tiheimmin karttamerkintöjä tehtiin rannoille ja saarille, erityisesti eteläisille rannoille, joilta on hyvät näkymät merelle. Myös kaupunkimetsät, kuten Keskuspuisto nousivat esiin. Kohteita kuvailtiin usein sanoilla tärkeä, hieno, monimuotoinen. Useimmin vastauksissa mainittiin rannat ja kalliot. Yksittäisistä lajeista selkeästi esiin nousivat männyt. Myös Vantaanjokea ja sen kaloja pidettiin tärkeänä. Suurena etuna nähtiin Helsingin luonnonläheisyys ja se, että luonnonrauha on helposti saavutettavissa verrattuna moniin muihin pääkaupunkeihin.

"Vanhankaupungin lahden ympäristö on aivan upea luontokohde mm. lintujen tarkkailuun. Rakastan piilokojua!"

"Kaivopuisto ja etenkin sieltä näkyvä koko merimaaisema ajoittaisine karuuksineen on minusta hieno ja rauhoittava. Viettäisin täällä paljon enemmän aikaa, jos olisi mahdollista."

"Merialue, saaret ja luodot. Hienosti ihailtavissa myös laivaristeilyillä."

"Tähtitorninmäeltä puuttuu puistoon sopiva lähikiikuntapaikka."

Helsinkiläisen luonnon erityispiirteistä sanottua (n=1281):

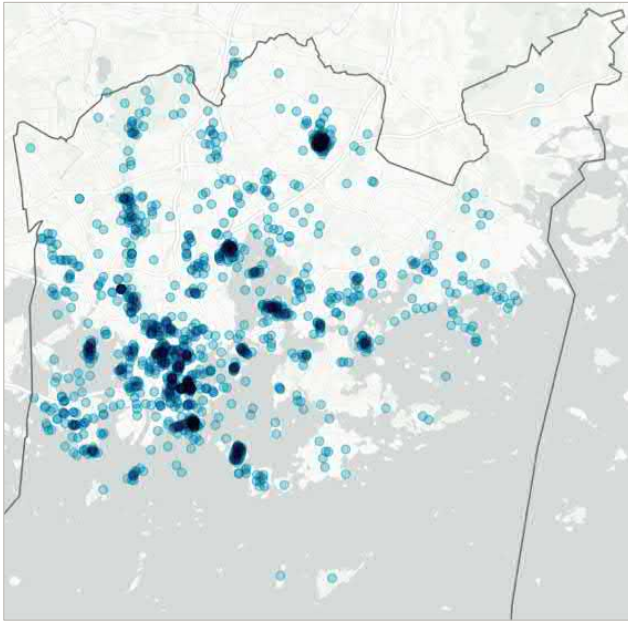
- Töölönlahti on yksi kauneimmista ulkoilu- ja liikuntapaikoista keskustan tuntumassa. Hieno esimerkki siitä miten keskellä kaupunkiaakin on mahdollista seurata luonnon elämää.
- Viikin pellot. Keskellä pääkaupunkia on kunnon maalaismaisemaa. WAU!
- Upeita kallioita. Kalliot ovat ehdottomasti Helsingin tärkein luonnonhelmi. Juuri missään muualla maailmassa ei ole näkyvissä tällaisia graniitti- ja gneissi paljastumia. Kalliot täällä ovat muinaisten vuorten juuria, jotka ovat syntyneet kymmenien kilometrien syvyydessä ja nousseet miljardien vuosien kuluessa pintaan vuorten kuluessa pois päältä. Siksi niistä täytyy pitää erityistä huolta.
- Kivinokka tarjoaa opastetun, myös näkövammaisille mahdollisen luontopolun. Hieno osa Helsinkiä ja ehdoton helmi esitellä vierailijoille.
- Meri, meri ja meri. Kaikilla kaupungeilla ei ole vastaavaa rantaviivaa.
- Meren rooli kaupungissa on itselleni suurin kaikista luontoelementeistä. Merisatama ja sen takaa aukeava näkymä avomerelle on minulle yksi helsinkiläisimpiä erityismaisemia joka tulee mieleen.
- Ehdotan että Vantaanjoen suulle perustettaisiin luontokeskus palveluineen. Vkk avaa valmiit kävelytiet aina Vantaankoskelle saakka, eikä missään muussa pääkaupungissa ole moista mahdollisuutta ! Mahdollisuudet: kalastusmatkailu, maastopyöräily, ojattu jokiluonto, saunominen ja muu liikunta valokuvausta unohtamatta.
- Keskuspuisto on parasta, mitä Helsingistä löytyy. Se että voi mennä metsään, tai edes metsikköön, keskellä kaupunkia ja kulkea samaa reittiä koko kaupungin läpi on mahtavaa. Se on jotain, jolla Helsinki todella erottuu monista muista suurista kaupungeista ulkomailla.
- Se että Helsingissä pääsee hetkessä luonnon helmaan.
- Upea Villinki, merellinen paratiisi
- Mätäjoenvarsi on ainutlaatuinen luontomiljöö.
- Mustikkamaa on keidas keskellä kaupunkia. Sen poluilla ja rannoilla tuntee olevansa keskellä erämäätä.
- Kalareittien avaaminen ja kalaportaiden rakentaminen myös uhanalaisille kalalajeille.
- Kallahdenniemi on erityinen asia lajissaan sekä Helsingissä että Suomessa. Jännä mereen laskeutuva

harju.

- Kaikki Helsingin rannat tulisi suojella. Tehdä kävelytiet, jotta rantoja pitkin voisi kiertää koko kaupungin.
- Kasvititeelliset puutarhat kuuluvat mielestäni Helsinkiin kaupunkimaisina keitaina.

Helsinkiläisyyttä ilmentävä paikka

"Jäähallin ja Olympiastadionin luoma
helsinkiläisen urheilun sydän."

"Tokoinrannassa on karheaa
viehätystä."

Keskustan alue korostui vastauksissa helsinkiläisyyttä ilmentävissä paikoissa. Keskustan tunnetut maamerkit, Töölönlahden ja Kaisaniemen ympäristö, Kaivopuisto ja Suomenlinna mielettiin erityisen helsinkiläisiksi. Keskustan ulkopuolella helsinkiläisyyttä ilmentävinä paikkoina koettiin Mustikkamaa ja Korkeasaari sekä Keskuspuisto. Syiksi helsinkiläisyyden tunnulle kerrottiin useimmiten paikan merellisyys ja historia. Vastaajille oli myös tärkeää se, että kaikilla kaupunkilaisilla on pääsy paikkaan.

"Seurasaari on ollut helsinkiläisten
ajanviettopaikka jo yli 100 vuoden ajan, joten
se on kulttuurihistoriallisestikin merkittävä."

"Espa, tärkeä urbaani
viherakseli."

"Alppipuisto, Leninipuisto,
Linnanmäki – Stadia, jos mikä!"

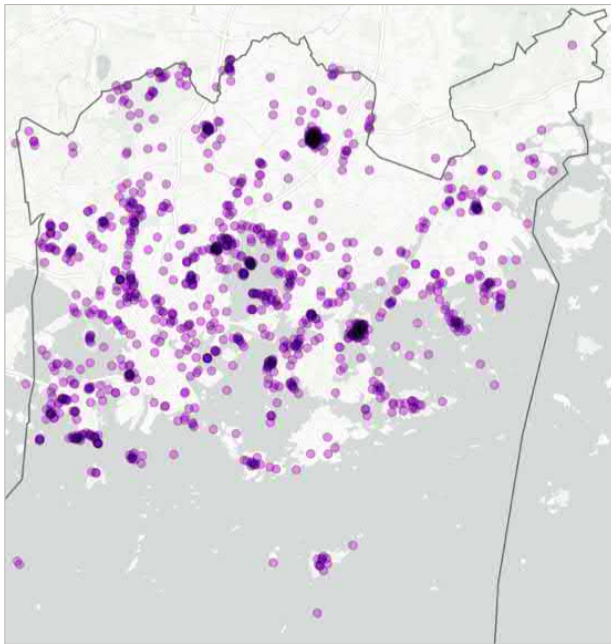
"Helsinki - meri ja metsät yhdistettyinä
urbaaniin cityelämään - aivan mietetön
kombo!!"

Helsinkiläisyyttä ilmentävistä paikoista sanottua (n=1034):

- Kävelylenkki Töölönlahden ympäri on stadilaisuutta parhaimmillaan.
- Alppipuiston kalliot ja koko puisto, Helsingin helmi!
- Kanalen mellan Gräsviken och Busholmen med sina stolta broar är en rofylld plats där det går att också att få ett glas vin. Med vinglasen i handen är det möjligt att sätta sig vid bänkarna invid den prydda kanalen. Små och medelstora båtar kör förbi och bildar ringar efter sig, vilket är otroligt vackert.
- Helsinkiä ilmentää sitä ympäröivä meri. Rannat, vihreät puistot lähellä rantaa, luonnonvaraiset alueet, mahdollisuus tutkia luontoa, eläimiä, lintuja, uimamahdollisuus, saaret kaupunkilaisten käytössä.
- Kaivopuisto, meri, rantabulevardi ja kahvilat, sekä mattolaiturit ja merisataman pienveneetliikenne.
- Merenranta, Soutustadion ja Sibeliuspatsas.
- Talvipuutarha, kaupunginpuutarha ja Töölönlahden ja eläintarhan näkymä mäeltä sekä Linnunlaulu. Näkyy kaikki Helsingin maamerkit ja kaupunginäkymät. Historiallinen talvipuutarha ja ruusutarha elämykselliset käyntikohteet. Kaupunginpuutarhassa tuotetaan mm. kesäkukkia jotka ovat kaupunkilaisille ja turisteille Helsingin käyntikortteja eripuolilla kaupunkia.
- Rug washing (and beating) locations around the city are an essential part of everyday living in Helsinki. They offer a practical benefit for cleaning, but also allow for local community members to comfortably interact side-by-side and to both use and respect the sea.
- Rodopuisto, historiallinen osa puutarhahelsinkiä, joka on saanut avustettuna kukoistaa jo vaikka kuinka kauan
- Lammassaaren ympäristö ja ajatus "luonnosta lähellä kaupungin ydintä". Pitäisi ehdottomasti kuulua kaupunkipuistoon.
- Lammassaari ja pitkospuumatka sinne ovat rakkainta Helsinkiä, pakopaikka metelistä lintujen keskelle.
- Munkkiniemi on hyvin kaunis, mukava osa hieman rennompaa Helsinkiä. Vanhat puut, kauniit rakennukset, yllätyksellisiä asioita joka korttelissa ja viehättävä tunnelma. Loistava paikka ulkoilla ja harrastaa maalla ja merellä. Tämä on mukava paikka poissa hypetyksestä mutta TODELLA Helsinkiä.
- Kaivopuisto on ikoninen osa Helsingin historiaa ja kaupunkilaista luontoa.
- Vartiosaari on säilynyt ja toivottavasti säilyy tuleville sukupolville muistona huvilakulttuuristaan.
- Kontula on tämän päivän helsinkiläisyyden ytimessä. Kontulan asuinalue ja kauppakeskus ovat eri kansallisuuksien kohtaamispaikka, missä suomalainen yhteiskunta tapaa eri yhteiskuntaluokat. Kontulaan on viime vuosina muuttanut yhä enemmän tavallisia lapsiperheitä ja siitä on veikattu Helsingin seuraavaa Kalliota.
- Baana. Se on uusi ja siitä voidaan muodostaa keskeinen osa kaupunkilaisten arkea, koska se toimii kevyen

liikenteen väylänä kaupungissa etelästä pohjoiseen. Baanan varrella on "kaupunkilaisten olohuoneita" kuten Musiikkitalon viheralue ja vesialue Töölönlahdella. Baana voidaan jatkaa pohjoiseen radanvarteen. Baana ei korvaa tärkeää Keskuspuistoa jossa on myös paljon työmatkaliikennettä kävellen ja pyörillä.

Tuntematon helmi

" Kaupunkipuiston pitäisi muodostaa verkosto, jossa voi liikkua kaupungin laidalta toiselle (ja yli puistoihin toisissa kunnissa). Urheilupuisto Siltamäki on törkeän hieno nykyvinkelistä."

Suurelle yleisölle vähemmän tunnettuja nähtävyyksiä merkittiin laajalti keskusta-alueiden ulkopuolelle. Vastauksissa korostettiin maisemia ja näköaloja sekä ulkoilumahdollisuuksia. Vuosaaren ympäristössä paljon saivat merkintöjä Vuosaaren huippu ja rannat. Munkkiniemen ympäristö ja erityisesti Talin liikuntapuisto. Siltamäen ympäristö urheilupuistoinen erottuu Pohjois-Helsingistä tiheydellä. Kartalle merkittiin myös jo melko tunnettuja paikkoja, joiden kuitenkin arveltiin jäävän piiloon lähinnä keskustassa liikkuvilta suurelta yleisöltä. Näitä paikkoja olivat esimerkiksi Vanhankaupunginlahti ja Haagan alppiruusuipuisto.

" Annalan alue on kulttuurihistoriallisesti tärkeä ja hieno alue. Yhdistyy monia kerroksia."

" Itäisen, merellisen Helsingin yllättävä näköalapaikka. <3 "

" Itä-Helsingin puistoalueet – Uutela, Kallahti ovat maisemiltaan huikeita alueita."

Tuntemattomista helmistä sanottua (n=837):

- Pikkuhuopalahden vesistön kierros.
- Vartiokylänlahden kiertävä lenkki on "itäinen töölönlahti" eli todellinen asukkaiden liikuttaja
- Uusikylän asutus ja mahtava kallioalue tukeutuu Helsingin joukkoliikenteeseen ja Malminkartanon luontoon. Ulkoilualueet voisi yhdistää (Espoo, Vantaa, Helsinki).
- Lapinlahti - yksi Helsingin ehdottomasti ihanimmista paikoista, todellinen helmi! Ei toki tuntematon, mutta varmaan muualta tulleille kyllä.
- Haagan alppiruusuipuisto ei varmaan esittelyä kaipaa. Lähialueen asukkaat sen tuntevat ja vähän hirvittää nostaa sitä esiin tässä koska puisto on jo parhaimpina rintojen kukinta-aikana nyt jo melko täynnä. Upea puisto joka tapauksessa ja ansaitsee tulla huomioduksi.
- Jakomäen kalliot ja Joldianmeren ranta ym. Viitoja ja parkkipaikka kävijöille.
- Pajamäkeä ympäröivä yhtenäinen metsäalue muodostaa kulttuurihistoriallisesti tärkeiden Patterimäen, Talin kartanon ja siirtolapuutarhan ja Pajamäen 50-luvun metsälähiön kanssa upean kokonaisuuden ja helposti saavutettavan retkikohteen.
- Kumpulan kasvitieteellinen puutarha, jonka ympäristössä erinomainen kaupunkipolku, joka esittelee alueen kulttuurihistoriaa. Puutarhan ystävälle todellinen viiden tähden paikka koska vieressä Vallilan siirtolapuutarha, Kumpulanlaakson viljelypalstat, Kumpulan puutaloalueen puutarhat ja Kumpulan siirtolapuutarha. Tästä voisi kehittää kansainvälisesti kiinnostavan kohteen, joka vetäisi puutarhaharrastajia Helsinkiin.
- Majavakallio. Näkymät koko vanhankaupungin lahden yli.
- Uutela tietysti kokonaisuudessaan, mutta Skantanniemen kärki vielä ehkä hieman tuntemattomana helmenä.
- Tulevaisuudessa ranta Kalasatamasta Arabianrantaan mahdollistaa kävelyn rantaa pitkin
- Ehdottomasti kehityskelpoinen paikka, miksei liikuntaesteisille voida rakentaa ulkoilureittiä ?
- Riistavuoren puisto on keskuspuiston varjoon jäänyt tuntematon helmi. Rauhallinen hengähdyspaikka, lenkkireitti ja metsämaisema keskellä kaupunkia.
- Vuosaaren eteläranta kokonaisuudessaan on upea alue. Moni helsinkiläinenkään ei tunne tätä aluetta.

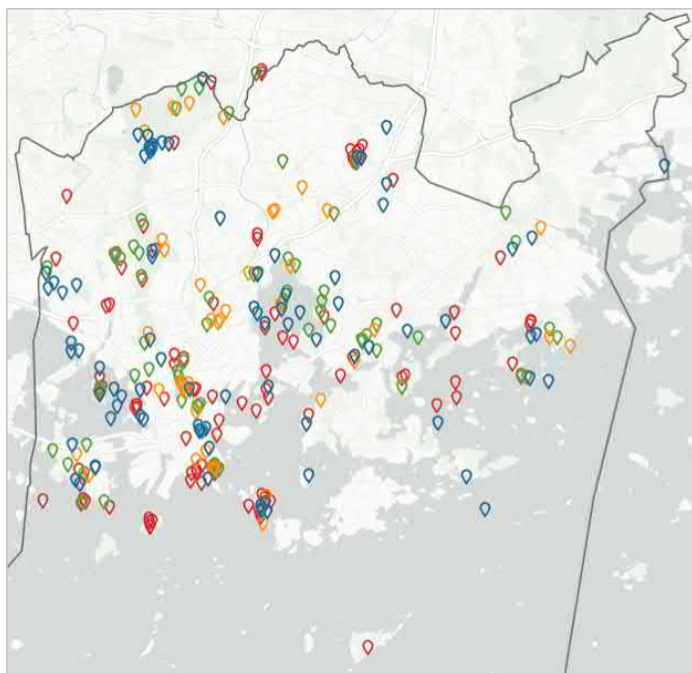
Koko reitti Rastilasta Ramsinrannan, Kallahdenrannan ja Aurinkorannan kautta Uutelaan on kaunis kävelyreitti ja hieno luontokokemus.

- Huipulta (Vuosaaren huippu) on mahtava näkymä yli Itä-Helsingin ja alueen luontoarvotkin taitaa olla aika korkeat.
- Pyysaari ja sen edessä oleva Tullisaari. Huonosti tunnettu alue jopa kaupunkilaisille.

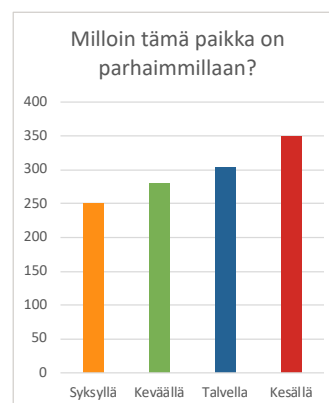
Mitkä paikat ovat toiminnallisesti ja kokemuksellisesti tärkeitä, ja tulisiko ne ottaa osaksi kaupunkipuistoa?

3. TOIMINTA JA KOKEMUKSET OSANA PUISTOA

Vuodenajat kaupungissa

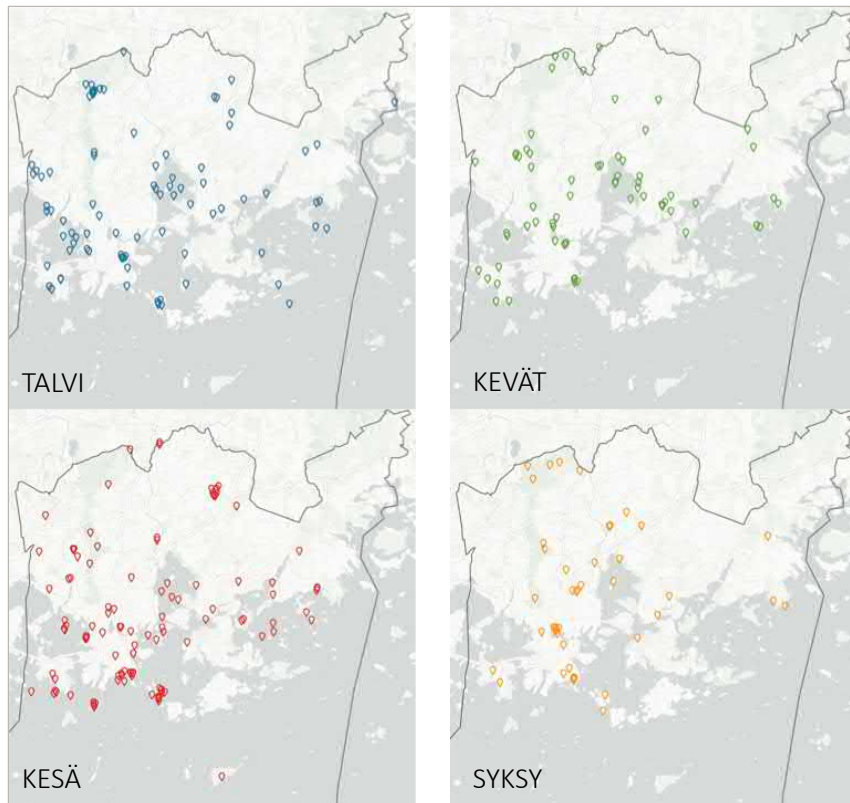

Vastaajat arvostivat eri vuodenaikoina kaupungissa erilaisia asioita. Vastausten perusteella talvi on talviliikunnan aikaa, syksyllä ihastellaan ruskamaisemia ja syysmyrskyjä, keväällä seurataan luonnon heräämistä ja kesällä virkistytään veden äärellä. Kaikkina vuodenaikoina tiheiden karttamerkintöjä tehtiin suosittuihin monipuolisiin kohteisiin, kuten Suomenlinnaan, Kaivopuistoon ja Töölönlahden ympäristöön.

Vuodenajat kaupungissa

Kommentteja eri vuodenaajoista tietyissä paikoissa (n=415):

Kesä

*Rannat, uiminen (uimarannat ja maauimalat), saaret, kukat, tapahtumat, juhannus
Hietaniemen uimaranta, Alppipuisto, Suomenlinna, Pihlajasaari*

- Helsingin urbaanit rannat ja kantakaupungin ympärillä olevat uimarannat ovat kesällä hienot.
- Kesä ja Hietsu kuuluvat yhteen.
- Hietaranta, uimaranta & konsertit
- Alppipuiston kesä on tapahtumaketju, joka viihdyttää koko heinäkuun.
- Seurasaaren juhannus
- Herttoniemen puiston syreenit
- Rhodojen kukkimisen aikaan aivan ehdoton kohde kaupunkilaisille.

Syksy

Ruska, värit, maisema, syysmyrskyt, sadonkorjuu (sienet, marjat), tunnelmallisuus

- Minun syksyni alkaa Viikinmäen ruskan näkemisestä.
- Japanilainen puisto värikylläinen kirsikan syysväri ja upea sammaleiden väri
- Skatanniemi, syysmyrskyt.
- Hautausmaa on upea syksyisin. Tunnelmallinen ja kaupunkilaisille tärkeä.
- Linnunlaulun vaahterat, syysväri

Talvi

Talvilajit (hiihtäminen, pulkkamäki, luistelu, jäällä liikkuminen, pilkkiminen, avanto, jääkiekko...), tapahtumat, joulunodotus (esimerkiksi joulukoristeet ja -valot), talvimaisemat, hiljaisuus

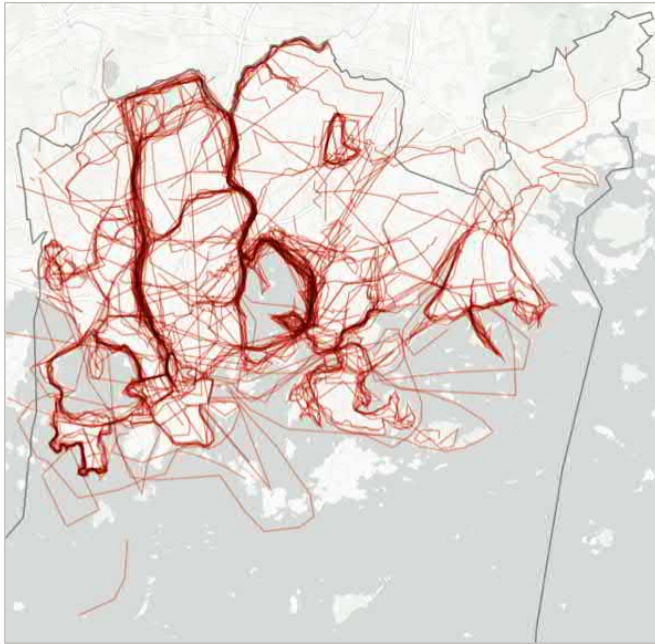
- Paloheinässä on yksi kaupungin parhaita pulkkamäkiä.
- Talvella Seurasaarenselkä tarjoaa hienot puitteet luistelu-, hiihto- ja pilkkiretkille.
- Rantareittejä ei kannata unohtaa talvella. Hyvinhoidettu kävelytie on talvipakkasilla upea
- Suomenlinnassa on erityistä kulkea sesongin ulkopuolella.
- Jäitä pitkin pääsee talvella seikkailuille lähisaariin. Voi löytää ihan uusia yllätyksiä kotikulmilta.
- Luistelurata, Munkkiniemen kahvila. Presidenttiparikin käy täällä.
- Hautausmaan ympäristö on talvisin jo lähtökohtaisesti hiljaisen luonteensa takia uniikki rauhoittumisen paikka.
- Pulkkamäki talvella on tärkeä kohtauspaikka. Paloheinän maja on hieno osa paloheinän talven ulkoilumahdollisuuksia. Sekä hiihto- että pulkkamäkimahdollisuudet ovat upeat Paloheinässä ja niitä pitää vaalia.

Kevät

Luontohavainnot, lintujen kevätmuutto, kukinnat (kirsikkapuut, kielot, tuomet, valkovuokot), jäidenlähtö, vappu

- Ihana upea Seurasaari, täällä näkee kevän tulon parhaiten. Se hento, kuuluu vihreä valo joka suodattuu juuri puhkenneista hiirenkorvien katveen läpi ja merituuli on vielä viileä mutta aurinko lämmittää ihoa jo hieman. Muhkea mutta raikas kevään tuoksu ja linnut jotka ovat tulleet jostain kaukaa. Upein paikka seurata kevättä.
- Kirsikkapuisto, ei ihan tavallinen suomalainen puisto
- Jäiden lähdön aikaan koski on hyvin vaikuttava.
- Tärkeä vappupaikka
- Töölönlahden tuomet

Tärkeimmät kulkureitit

"Työmatkapyöräilyä Tammisalosta Kumpulaan Viikin tai Kulosaaren-Mustikkamaan kautta. Talvella on yleensä pari kuukautta käytössä suora kävelyreitti Vanhankaupunginlahden jäiden yli."

Tärkeimpien kulkureittien tihentymät muodostavat rengasmaisia väyliä. Pohjois-etelä – suunnassa keskuspuisto ja Vantaajoen ja Keravanjoen varret erottuvat tärkeimpinä reitteinä. Itä-länsi –suunnassa korostuivat rannat, erityisesti Lauttasaari, Seurasaaren selkä, Vanhankaupunginlahti ja Viikin ranta, Marjaniemen ranta sekä Vuosaari. Lähes kaikki vastaukset koskivat kevyttä liikennettä, mutta lauttareiteistä ja veneilystä oli myös merkintöjä. Yksityiskohtina mainittiin talvella käytettävät jääreitit. Työmatkoille tärkeäksi erityisesti pyöräillen kuvailtiin Keskuspuistoa, kun taas virkistytymiselle ja liikunnalle tärkeimpiä reittejä olivat rannat ja yhtenäiset viherkäytävät sekä rengasmaiset lenkit.

"Parhaat ulkoilureitit kulkevat Lauttasaaren ympäri, upeat maisemat eri vuodenaikoina."

"Isoisänsilta on tärkeä yhteys kantakaupungista luontoon."

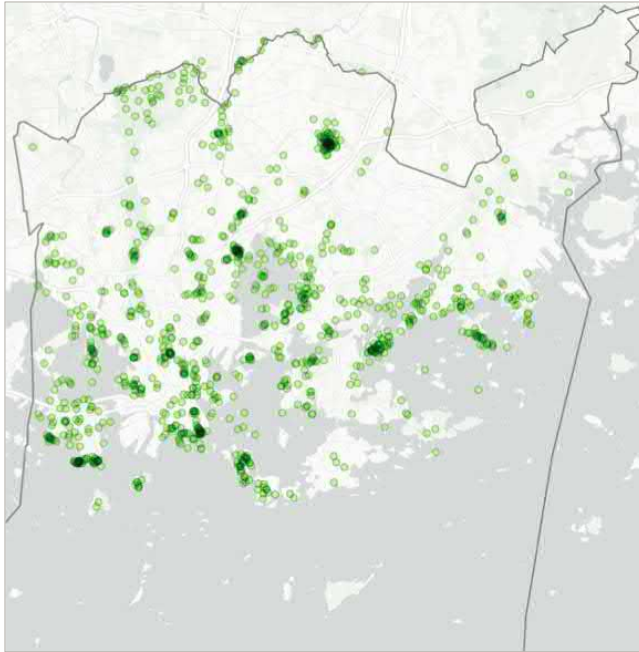
"Jäätynyt meri suo lisää mahdollisuuksia ulkoiluun."

"Venereitti Seurasaarenselältä Pihlajasaaressen ja takaisin Ruoholahden kanavan kautta. Pikku Buster mahtuu sillan alta :)"

Tärkeimmistä kulkuyhteyksistä sanottua (n=297):

- Yhteys Käpylästä Arabian rantaan on tärkeä, mutta aika vaarallinen ainakin lapsille
- Roihuvuoren metsikkö, ja sen lenkkipolku sekä kuntoilulaitteet. Yhdessä Marjaniemen siirtolapuutarhan kanssa ne muodostavat Itä-Helsingin hienoimman metsä- ja puisto-osuuden, josta pääsee merenrantaa pitkin kävellen Herttoniemen rantaan. Toivottavasti täältä reitti jatku vielä kaupunkiin asti
- Helsingissä on vielä mahdollista löytää viherreitti töihin, välttämällä ruuhkaisia liikenneväyliä. Mielijuoksureittini töistä kotiin.
- Koko keskuspuiston läpi Paloheinästä Laaksoon on paras ja tärkein siirtymäreitti viheralueella. Joissain kohdissa tosin reitteihin ja niiden opasteisiin olisi paljonkin parannettavaa. Turistit eksyvät.
- Ruoholahden alikulkukäytävän jälkeen alkavalta puistoteiltä voi tehdä lenkin seurasaareen asti. Minulle on tärkeää päästä äkkiä pois liikenteen melusta ja asfalttiteiltä luonnonhelmaan. Suosin aina yhtenäisiä reittejä kaukaisimmille luonnon alueille.
- Joenrantareitti on nopein, kaunein ja sympaattisin. Hyödyllinen liikkumisen kannalta sekä luonnosta nauttimisen kannalta.
- Parhaat ulkoilureitit kulkevat Lauttasaaren ympäri, upeat maisemat eri vuodenaikoina.
- Rantareitti keskustasta Itäkeskukseen. Lyhimmat reitit osin väistävät maisemallisia kohokohtia, rantareitti mutkittelee, voisi hakea parempaa tasapainoa.
- Pyöräreitit rantoja pitkin erityisesti itään päin, myös Vanhankaupungin ympärillä. Länteen päin eivät yhtä hienoja, koska liikaa liikennettä. Pyörätiet pitäisi pitää kunnossa talviajoon.
- Retkeilemme perheen kanssa Kalliosta Kalasataman, Mustikkamaan ja Kulosaaren kautta Kivinkkaan vuoden ympäri.
- Haaganpuroilta keskuspuistoon. Ikävän meluisa, mutta onneksi lyhyt matka Hämeenlinna väylän yli.

Kaunis paikka tai ympäristö

"Vuosaarenhuipun "Lapin maisema"

"Katsopa alas Viikinkikalliolta!"

Kauniiksi paikoiksi tai ympäristöiksi merkityt kohteet olivat hyvin pitkälti samoja kuin jo edellisissä kohdissa esitellyt vastaukset. Esille nousevia teemoja ovat meri, kalliot (sekä sisämaassa että rannoilla) ja metsät. Tärkeinä pidettiin maisemia ja näkymiä, ja siksi kartalle merkittiin avaria paikkoja, kuten rantoja ja kallionlakia, joista näkee kauas. Aiempia kysymyksiä selkeämmin tässä esille nousivat Helsingin puistot ja puutarhat, esimerkiksi Esplanadi ja Tähtitorninmäki, sekä kartanoympäristöt esimerkiksi Tuomarinkylä ja Annala.

"Humallahden kalliot on mahtava paikka tähyillä merta ja seurata vuodenaikojä"

"Aino Acktén huvilan puisto on yksi kaupungin kauneimmista ja rauhallisimmista puistoista. Se on todella kaunis vuoden ympäri."

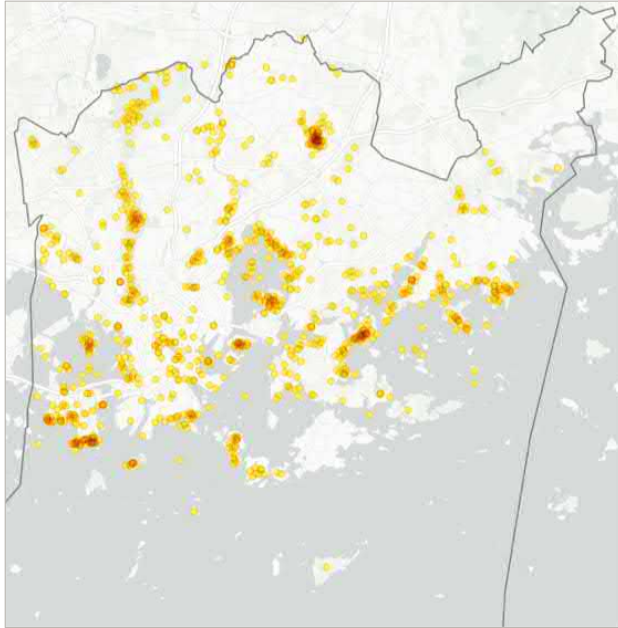
"Harakan luonto ja merimaisemat"

"Käppyrämännyn ja kalliojyrkäne tekevät tästä spesiaalisen paikan. Tähne tulen rentoutumaan ja nauttimaan luonnon kauneudesta aina kun ehdin."

Kauniista paikoista tai ympäristöistä sanottua (n=478):

- Esplanadin puistossa on upea ympäristö. Sen ympärillä on arkkitehtuuria parhaimmillaan.
- Eiran puisto keskellä aluetta, josta on mahtava näkymä merelle.
- Keravanjoen laakson puistot (Suutarian, Siltakylän puisto ...)
- Tervasaaren satamamiljö
- Tuomarinkylän kartanon miljö on tärkeä liittää kansalliseen kaupunkipuistoon - pellot, metsiköt ja historiallinen rakennuskanta ovat keidas kulttuuriympäristöä kaupungissamme
- Haltialan ja Niskalan peltomaisema aivan upea.
- Lintsin kallioilta hienot näkymät
- Ryssänkärki, kalliot, hieno kesällä, melontapaikka ja uima/lekottelukallio
- Laajasalon uimarannan kaunis merenranta ja siihen liittyvät ulkoilualueet
- Tullisaari - Pyysaari - Killingholma ulkoilureitteineen, Aino Akten huviloineen ovat kiinnostava nurkkaus helsinkiläistä luontoa ja historiaa
- Maunulan alueen keskuspuisto on upeaa korkeuseroineen. Korkeuserot vanhan hyppyrimäen alueella tekevät alueesta mielestäni ainutlaatuisen ja mukavan rentouttavan paikan.
- Siirtolapuutarhat ovat osa kaunista kaupunkiympäristöä.
- Yliopiston puutarha. Pieni keidas keskellä kaupunkia. Suojaisia puistoja tarvitsisi olla lisää. Tämäkin turhan avoin nykyisin, mutta rauhallinen, koska ei läpikulkupaikka.

Virkistystyksen paikka

"Marjaniemen ranta on siisti, rauhallinen uimaranta. Kaupunki voisi panostaa paikkaan hieman, ja kunnostaa esim. rannan kivirappusia."

Tärkeimmät virkistystyksen paikat keskittyivät rannoille, saarille ja metsiin – vastaukset olivat yleisesti ottaen hyvin samankaltaisia kuin aikaisemmissakin kohdissa. Virkistystyksi paikoiksi koettiin erityisesti uimarannat sekä metsät. Usein mainittuja paikkoja olivat esimerkiksi Mustikkamaa, hautausmaat ja Lauttasaari. Virkistystyksen paikka tarkoitti useimmille rauhallisuutta, hiljaisuutta ja kauneutta. Usein toistuvia vastauksia olivat myös ulkoilu, erityisesti kävely sekä muu liikunta. Useisiin vastauksiin liittyivät palvelut, esimerkiksi kahvilat ja muut ruokapaikat.

"Hietaniemen kaunis hautausmaa on ainutlaatuinen paikka virkistystyymiseen."

"Kumpulan maaumala ja vastaavasti uimastadionin ovat virkistysmielessä merkittäviä ja näyttäviä paikkoja."

"Kahvilakeskittymä Ursulasta tänne on hyvä."

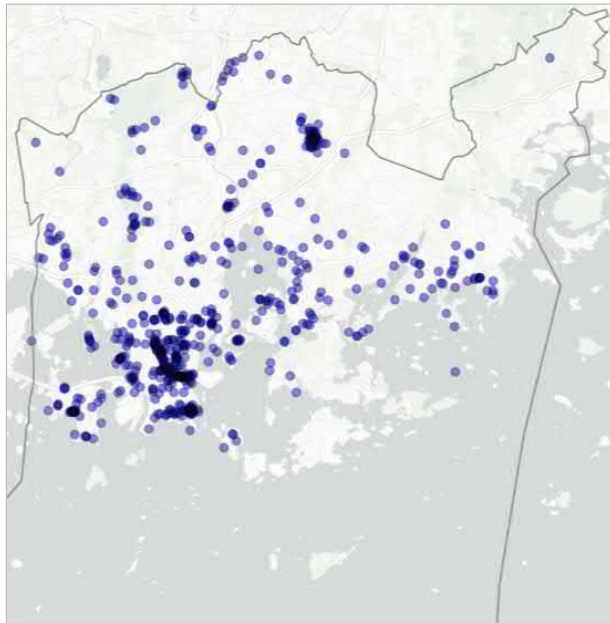
"Vanhankaupunginlahden vieressä olevat Viikin metsät ovat hieno ulkoilualue!"

"Kerrassaan kaunista maisemaa pitkän matkaa Maunulasta Oulunkylän ja jokivarren kautta Vanhankaupungin Lahdelle."

Virkistystyksen paikoista sanottua (n=580):

- Rannat ja meri. Linnut ja metsä. Palvelut ja uimaranta
- Ainoa uimaranta lähelläni on uunisaari, toivoisin uimarantoja myös muualle kallion lähetyville.
- Merenrannan virkistysreitti virkistää ja piristää päivittäin satoja ulkoilijoita, myös minua.
- Hietaniemi. Aina rauhallista.
- Mustikkamaa on kaupungin paras puisto!
- Sompasauna on ainutlaatuinen kokemus helsinkiläisillekin.
- Töölönlahden kahvilat. Osaakohan turisti kiertää ne kaikki?
- Siltasaaren etelärannan laiturilla on kiva ottaa aurinkoa ja käydä piknikillä. Sopii myös liikuntaesteidille.
- Jäätelöä meren rannassa puiden alla.
- Vallilan kalliot.
- Humallahden kalliot, upea avara näkymä, kalliot.
- Herttoniemen kartanopuistossa on paljon ihailtavaa mutta lampi on se jonka luona vietän paljon aikaa, alkukesän ja syksyn värit ja telkän ja sorsanpoikueet erityisesti eivät kyllästy koskaan. Metsä myös havisee kesäisin ihanasti.
- Kyllä. Luonto ja meren haju elvyttää ja ilahduttaa yhä uudelleen.
- Longinojan ranta-alue on vuosikautia pysynyt samantyyppisenä, sitä jaksetaan kunnostaa vapaaehtoisvoimin. Sen solinan äärellä on hyvä rentoutua.

Yhteys toisiin kaupunkilaisiin

"Kansalaistori ja Töölönlahden ympäristö, kaikkien saavutettavissa, kaupungin sydän."

Keskusta korostuu selkeästi kohtaamisen paikkana. Kohtaamisen paikoiksi miellettiin useimmiten Töölönlahden ympäristö ja Kauppatori, sekä monet puistot, kuten Alppipuisto, Kaivopuisto ja Kaisaniemi.

Yhteys toisiin kaupunkilaisiin syntyy esimerkiksi konserttien ja yleisö tapahtumien myötä sekä juhlapäivinä: erityisesti vappu nostettiin vastauksissa usein esiin. Liikunta piknikit ja rentoutuminen olivat usein mainittuja toimintoja kohtaamisen yhteydessä. Leikkipaikat miellettiin tärkeiksi lasten ja aikuisten kohtaamispaikoiksi.

"Alppipuisto, kivat konsertit kesällä"

"Lähipuistoni ulkoliikuntapaikka. Siellä saa melkein aina juttuseuraa niin lapsista kuin aikuisistakin."

"Ullanlinnanmäki on varsinkin vappuna paikka, jossa kaikki kohtaavat"

"Torilla tavataan!"

Kohtaamisen paikoista sanottua (n=360):

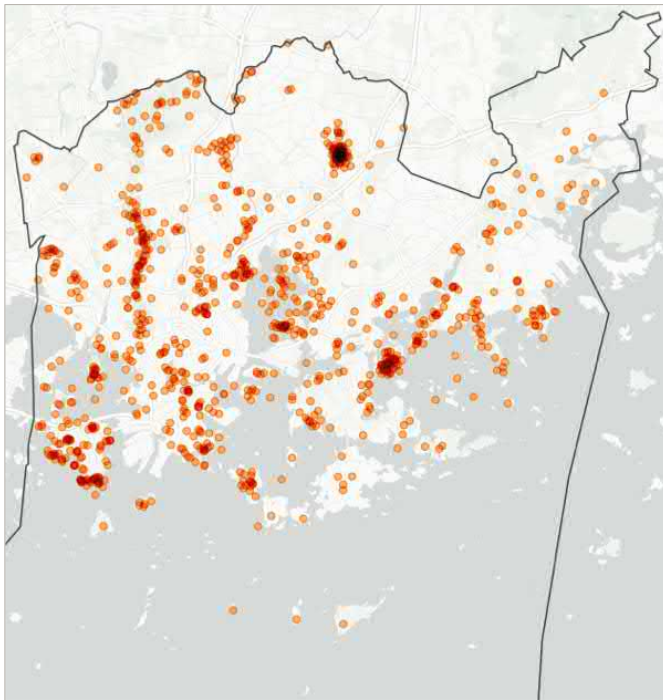
- Koko Töölönlahden/Linnunlaulun/Tokoinrannan ja Kaisaniemen alue on mitä vilkkainta kaupunkilaisten kohtaamisen ja rentoutumisen paikkoja. Finlanditalon takaa, ratapihan läntiseltä puolelta, tulisi yhdistää puistoalueet Kaisaniemeen. Alikäytävä voisi olla tavanomaista leveämpi ja mielenkiintoisella tavalla puistomainen. Se jatkaisi puistoa myös alikulun alueelle...
- Keskustan henkireikä, paljon ihania kesätapahtumia/-harrastuksia hieman liikenteeltä suojassa (mm salsaa, tai-chitä etc..soutelua töölönlahdella)
- Pitkäsillanranta. Siellä on maisemaa, veneliikennettä + muuta liikennettä ja piknik porukkaa. ihmisiä juttuseuraksi asti.
- Seurasaaressa voisi olla vielä enemmän yleisö tapahtumia.
- Espan puisto on upea paikka istuskeluun ja seurusteluun.
- Maunulan maja ja Suomen Ladun ja muiden yhdistysten toiminta. Majalla myös yksityistilaisuuksia kuten häitä ja syntymäpäiväjuhlia.
- Kyllä! Koko Kaivopuiston ja Merisataman ranta. Siellä ovat kaikki heti kun on lämmintä tai kun jotain tapahtuu.
- Ruoholahden kanavan rantapenkat muuttuvat vuosi vuodelta viihtyisämmiksi.
- Ulkoilureitillä on tullut tutuksi vuosikymmenien aikana paljon samanhenkisiä ihmisiä, kävely ja hiihtolenkeillä on mukava vaihtaa kuulumisia lenkkeilyn lomassa

Näkemyksiä säilytettävistä kohteista, parannettavista yhteyksistä ja tulevaisuuden potentiaalista

4. HELSINGIN KANSALLISEN KAUPUNKIPUISTON TULEVAISUUS

Säilytettävät paikat

Säilytettävistä paikoista eniten merkintöjä keräsivät Malmin lentokenttä, Keskuspuisto ja Vartiosaari. Merkintöjä tehtiin tiheästi myös Kivinokkaan, Lauttasaareen, Annalan kartanon ympäristöön sekä Seurasaaareen.

Säilytettäväksi merkityt paikat olivat tyypiltään vaihtelevia. Useimmiten toivottiin luonnontilaisuuden säilyttämistä ja hiljaisia ulkoilumaastoja (Ramsinniemi, Uutela). Osa merkinnöistä koski hienojen maisemien säilymistä ja kaikkien vapaita kulkemismahdollisuuksia erityisesti rannoilla (Lauttasaari). Muutamiin kohteisiin liittyi myös kulttuuritoimintoja ja sosiaalisia kohtaamisia (Kivinokka, Sompan sauna). Kulttuuriperintöön ja rakennuksiin liittyviä merkintöjä tehtiin Annalaan ja kartanomiljöiseihin, kuten Tuomarinkylän kartano.

Säilytettävistä paikoista (n=396) sanottua:

- Jakomäen/Rajamäen hiekkakuopat. Alueella oma historiansa ja vaatisi kunnostettavan kaupunkilaisten virkistyskäyttöön.
- Talin/Munkkivuoren lähimetsä on arvokas, vanha metsä, jonka soisi säilyvän tuleville sukupolville virkistyspaikaksi ja muistuttamaan luonnon arvosta. Alue, joka toivottavasti säilyisi tässä muodossaan, ilman suurempia muutoksia (seikkailupuisto nykyisellään riittää, enempää kaupallista kuormitusta pieni alue ei kestä)
- Kumpula-Koskela-Vanhakaupunki, koko alue pitäisi rauhoittaa liialta Grynder-kiimalta, koska on aivan liian paljon esimerkkejä historiasta miten asioihin on herätty vasta kun vahinko on jo tapahtunut ja mahdoton korjata.
- Maunulanpuro pitää säilyttää ja sen lohikantaa jatkuvasti elvyttää. Puro tarjoaa ympäri vuoden mielenkiintoista katsottavaa ja luontoretkimahdollisuuden lapsillekin.
- Upea metsä ja merenranta on säilytettävä tulevaisuuden sukupolville Veräjämäen kalliot ja metsät ovat olennainen ulkoilualue alueen asukkaille. Niitä ei tule rakentaa täyteen.
- Siirtolapuutarhat ovat oleellinen osa Helsinkiä ja sen identiteettiä
- Rastilan kartano, sen ympäristö ja leirintäalue tarjoaisi hyvän kiintopisteen, josta käsin voisi kehittää niin luonnonläheidempää kuin urbaanimpaakin, kuten myös niitä yhdistävää matkailua, jossa Helsingin sekä luonnollisuus että kaupunkimaisuus pääsisivärt oikeuksiinsa
- Rastilan ja Vuosaaren kartanot tulisi säilyttää piharakennuksineen kunnossa ja mahdolliset omistajat velvoittaa pitämään ne kunnossa myös tuleville sukupolville.

- Halkolaiturin purjelaivat
- Kivisilta, joka avannut pysyvän yhteyden ja antanut nimen koko Siltamäen kaupunginosalle. Osa historiaa, joka hyvä pitää muistissa.
- Keravanjoen laakso toimii yhteysreittinä Vantaan suuntaan
- Pohjaveden puistosta Ullaksen puiston ja Sjököllan torpan kautta Kallahden harjulle. Tämä reitti säilytettävä jälkipolville!

Paikallinen keskustelu: Malmin lentokenttä

Malmin lentokenttä oli kyselyn ylivoimaisesti eniten paikannuksia kerännyt kohde (avovastauksia N>500). Kohdetta toivottiin säilytettäväksi ilmailukäytössä ja sisällytettäväksi kansalliseen kaupunkipuistoon niin historiallisten arvojen, harrastustoiminnan kuin luonto- ja virkistysarvojenkin vuoksi. Joitakin kommentteja oli merkitty myös lentokentän lakkautamisen puolesta, liittyen esimerkiksi lentokoneiden meluun.

Alueen luontoa kuvailtiin monipuoliseksi mm. linnuston ja eläimistön sekä Longinojassa kutevan taimenen puolesta. Alueella koettiin olevan merkittävä arvo virkistysalueena. Lentokentän ympäri kulkevia hiekkateitä kuvailtiin rauhallisiksi lenkkipoluiksi, joilta avautuvat avarat maisemat. Myös pyöreä asemarakennus koettiin virkistyspaikaksi arkkitehtuurin ja palveluiden vuoksi.

Tulevaisuuden potentiaalina nähtiin esimerkiksi matkailijoiden lennättäminen tarkastelemaan kaupunkipuistoa ilmasta käsin, drone-kentän perustaminen sekä tapahtumien, kuten lentonäytösten tai kaupunkiluontokierrosten järjestäminen.

31.1.2018
25

Paikallinen keskustelu: Keskuspuisto

Keskuspuistoon liittyviä kommentteja merkittiin myös runsaasti ($N < 400$). Keskuspuistoa koskevat erityiset huolenaiheet liittyivät täydennysrakentamisesta johtuvaan puistoalueen lohkomiseen ja alueiden luonnontilaisuuden säilymiseen.

Kaupunkipuiston kannalta Keskuspuiston koettiin olevan tärkeä virkistäytymisen paikka ja toisaalta näppärä kulkureitti etenkin pyörällä. Keskuspuistoa kuvailtiin usein "kaupungin keuhkoiksi". Alueen keskeinen sijainti koettiin tärkeäksi.

Toiset vastaajista kokivat, että puisto tulisi ehdottomasti säilyttää luonnontilaisena metsänä, kun taas toiset haluaisivat Keskuspuistoon lisää palveluita sekä hoidettua puistomaisempaa ympäristöä. Toisaalta koettiin, että kohde on vielä suurelle yleisölle ja matkailijoille suhteellisen tuntematon, mutta aluetta voisi kehittää esimerkiksi laatimalla opasteita ja esteettämiä kulkureittejä.

A word cloud visualization of comments about Keskuspuisto. The words are arranged in a circular shape, with larger words indicating higher frequency or importance. Key terms include: 'keskellä' (center), 'tärkeä' (important), 'säilyttää' (preserve), 'luontoa' (nature), 'kaupunkia' (city), 'keuhkot' (lungs), 'metsä' (forest), 'ympäristö' (environment), 'palvelut' (services), 'opasteita' (signposts), 'esteettämiä' (barriers), 'kulkureittejä' (routes), 'kaupunki' (city), 'keskus' (center), 'puisto' (park), 'aluetta' (area), 'kehittää' (develop), 'matkailijoille' (for tourists), 'suhteellisen' (relatively), 'tuntematon' (unknown), 'yleisölle' (to the public), 'kohde' (subject), 'hoidettua' (maintained), 'puistomaisempaa' (more park-like), 'ympäristöä' (environment), 'lisää' (more), 'palveluita' (services).

31.1.2018
26

Toiset vastaajista kokivat, että puisto tulisi ehdottomasti säilyttää luonnontilaisena metsänä, kun taas toiset haluaisivat Keskuspuistoon lisää palveluita sekä hoidettua puistomaisempaa ympäristöä. Toisaalta koettiin, että kohde on vielä suurelle yleisölle ja matkailijoille suhteellisen tuntematon, mutta aluetta voisi kehittää esimerkiksi laatimalla opasteita ja esteettömiä kulkureittejä.

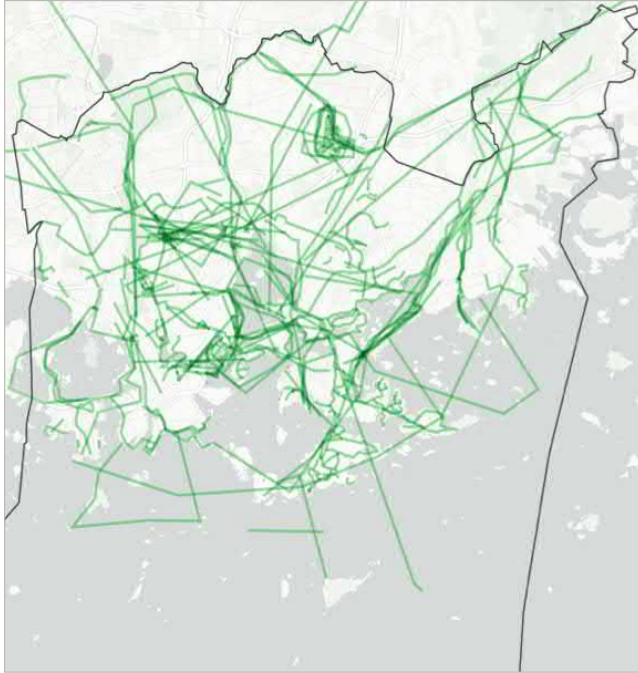

31.1.2018
26

Parannettavat viheryhteydet

Parannettaviksi viheryhteyksiksi tuli vähemmän ehdotuksia, joten ne eivät muodosta aivan yhtä selkeää tihentymien verkostoa kuin edellä esitellyt tärkeät reitit. Muutamat vastasivat, etteivät olleet täysin ymmärtäneet mitä käsitteellä *viheryhteys* haettiin.

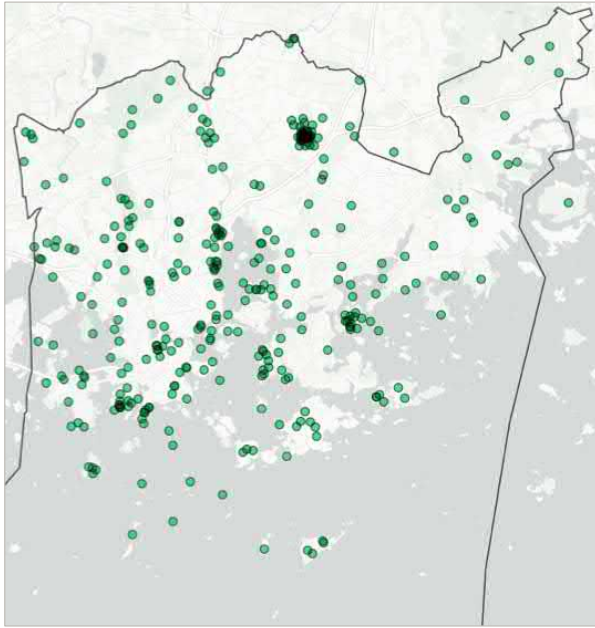
Ehdotettujen yhteyksien toivottiin palvelevan sekä kaupunkilaisia että turvaavan viherverkoston eheyden. Parannuksia toivottiin erityisesti Laajasalosta Vuosaaren suuntaan Vartiosaaren ja Ramsinniemen kautta, sekä poikittaisiin viheryhteyksiin Keskuspuisto-Kumpula-Vanhankaupunginlahti -välille. Kaisaniemen ja Töölönlahden puiston välille toivottiin yhteyttä tunnelin kautta.

Viheryhteyksien parantamisesta (n=125) sanottua:

- Kevyenliikenteen tunneli Kaisaniemen puistosta Töölönlahden puistoon avaa pitkän viherkäytävän Töölön ja Baanan suuntaan.
- Puutarha-alikulku yhteistyössä Yliopiston kasvitieteellisen puutarhan kanssa.
- Olisi upeaa, jos Töölönlahdelta pääsisi ilman valoissa odottelua Mäntymäen kautta keskuspuistoon - ehkäpä talvisin voisi vaikka hiihtää rautatieasemalle asti!
- Keskuspuiston poikittaisia viheryhteyksiä tulee parantaa.
- Vallilalaakson yhteys vanhankaupunginlahdelle aste tulee 'turvata Kumpulanpuron entistämisen yhteydessä.
- Vanhankaupunginlahden reittivene olisi kiva: Kuusisaareen ja Kivinokkaan pysäkilaiturit, lähtö vaikka Arabianrannasta tai Kalasatamasta
- Kumpulasta Keskuspuistoon pitäisi saada kunnon viheryhteys, jota etenkin pyöräillä. Eli Pasilat ovat pahoja sumppuja ja pullonkauloja.
- Vanhankaupungin lahden ja Keskuspuiston välinen yhteys kaipaisi parannusta
- Toivon jatkuvien, yhtenäisten rantareittien kehittämistä - haaveenani on rantareitti (rengasreitti Vanhankaupunginlahden ympäri. Tälläkin rantapätkällä olisi valtavasti potentiaalia kun sitä "viherrytettäisiin" ja asteittain yhdistettäisiin Arabianrantaan. Ympäriällä kuitenkin kasvava kaupunki, jonka asukkaat tarvitsevat helposti saavutettavia virkistysalueita.
- Kalasatama-kruunuvuorenranta viheryhteys
- Herttoniemenrannan viimeistelyssä tulisi huolehtia siitä, että merenrannan kävelyreitti jatkuu katkeamattomana ja riittävän levyisenä uimarannalta myös toiseen suuntaan - rantapengertä pitkin venesatamaan ja siitä edelleen Kipparilahden kautta ja Itäväylän ali Viikkiin lähtevälle ulkoilureitille.
- Vuotien ylitse on syytä rakentaa leveä vihersilta olemassaolevan Kallahdenniemi-Mustavuori-reitistön ekologisen yhteyden parantamiseksi. Kyseessä on ainoa muutoin katkeamaton

- yhteys luonnontilaisen merenrannan ja pohjoisten metsäalueiden välillä
- Vantaan ja Keravanjokilaakosjen reittien risteyskohdassa voimakasta liikennemelua, melusteet rakennettava pikaisesti Tuusulanväylälle
  - Haluaisin, että Longinojan vartta pitkin pääsisi pyöräilemaan etelään selkeästi.
  - Yhteyksiä Vartiosaareen tarvitaan ehdottomasti lisää.

Tulevaisuuden potentiaali

"Jätkäsaari on ollut pitkään vähän takapihaa, vaikka on aivan paraatipaikalla meren rannalla. Tämä on alkanut keittyä hyvään suuntaan. Toivottavasti paranee."

Suurin osa tulevaisuuden potentiaalista miellettiin liittyvän rantoihin ja saariin. Uusien ulkoilusaarten avaaminen ja nykyisten lautta- ja veneyhteyksien ylläpito ja parantaminen nähtiin suurimpana mahdollisuutena kaupungille, jonka identiteetti on vahvasti sidottu mereen. Kehityksen alla olevassa Jätkäsaaressa nähtiin myös olevan paljon potentiaalia. Potentiaalia uusiksi kohtaamisen, toiminnan ja kaupunkikulttuurin paikoiksi koettiin olevan esimerkiksi Lapinlahden entisen sairaalan alueella sekä Teurastamon ja Kalasataman alueella. Jo tunnetuilla paikoilla nähtiin myös olevan potentiaalia, mikäli niitä ylläpidetään ja uudistetaan, kuten Töölönlahden alue ja Tähtitorninmäki.

"Saapumiset Helsinkiin, esim. Lauttasaaressa, pääradan varrella ja valtakunnallisten pääteiden varsilla ne kohdat, 'portit' joissa Helsinkiin tullaan sisään fyysisesti"

"Saaret haltuun kaupunkilaisille."

"Teurastamo ja Kalasatama ovat todella potentiaalisia! Niissä on uutta pohinää ja nuorta väkeä."

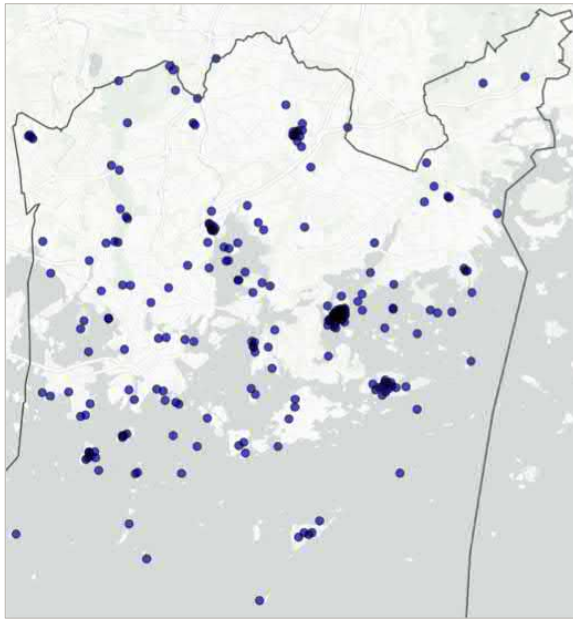
Tulevaisuuden potentiaalista (n=217) sanottua:

- Annalan tuleva puutarhakulttuurin keskus
- Tähtitorninmäki loistonsa takaisin, enemmän kukkaistutuksia ja lisää moderneja lähiliikuntapaikkoja ja kahviloita
- Baana. Sitä voisi jatkaa ja luoda matkan varrelle keitaita, kuten on jo Musiikkitalon viheralue.
- Töölönlahtea kehittämällä (luonnon monimuotoisuuden tukeminen, miellyttävien puistomaisten alueiden luominen sekä erilaisten kulttuuri ja liikunta-aktiiviteittien tukeminen rakentamalla toimivia alueita näille) alueen virkistysaluepotentiaali aivan ydinkeskustan tuntumassa on valtava.
- Jätkäsaareen on syntymässä mielenkiintoista uutta puistorakentamista, joka tulisi saada yhteyteen Merisatamanrannan puistovyöhykkeen kanssa.
- Koko merialue kaupungin ympärillä rantainen ja saarineen.
- Siltamäen liikuntapuisto voisi nousta ulkoliikunnan osalta hieman vastaavaksi keskittymäksi kuin Tapanilan Erä on sisäliikunnan osalta. Saataisiin Koillis-Helsingin ympärivuotisen liikunnan osalta selkeät keskuspaikat ja akseli syntymään.
- Rajasaaren venevarikko voisi olla jotain muutakin, kuin varastoalue..
- Lapinlahden entisen sairaalan uusi elämä on osoittanut uusien toimijoiden (Lapinlahden Tilajakamo ja Lähde) kaupunkikulttuuria edistävän toiminnan alueelle erittäin hyvin sopivaksi ja kaikkia osapuolia hyödyttäväksi.
- Historian kerrostumat Vallilanlaakson alueella voisi tuoda näkyviksi historiasta kertovilla kylteillä. Isoniityn alue oli viljelypalstoja. Mäkelänrinteen mäessä oli

Hagertin hevoshaka, tallit ja talo. Villa Novillan historia? Kumpulan kartanon menneisyys.

- Jätkäsaari on nyt hieman klininen ja kova tuulitunneli. Tänne sopisi hyvin jotain "suurempaa" puistomaisuutta pehmentämään "jätkän" kasvoja.

Saavutettavuutta parannettava

"Malmikartanon huipun saavutettavuutta myös julkisen liikenteen avulla tulee parantaa. Kansallisen kaupunkipuiston tarinan verkostomaisuus edellyttää monenlaisia yhteyksiä."

Suurin osa vastauksista liittyi ulkoilusaarten ja muiden merellisten alueiden saavutettavuuteen vene- ja lauttayhteyksin. Olemassa olevaa vesiliikenneverkostoa toivottiin tiivistettävän ja yhteyksiä uusille saarille avattavan. Uusista kohteista erityisesti Villinki ja Melkki nousivat esiin. Saarien välille ehdotettiin myös hop on, hop off –tyyppistä lauttaratkaisua.

Sisämaan merkityt kohteet olivat yksittäisempiä, sisältäen esimerkiksi Keskuspuiston ja muiden ulkoilualueiden saavutettavuuden parantamisen julkisella liikenteellä myös viikonloppuisin.

Kaupunkilaisten liikkumisen ohella toivottiin myös kaloille parempaa pääsyä Vantaanjokeen.

"Kehä I:n ylittäminen kävellen tai pyörällä on aina ongelma. Ylikulkuja on rajallisesti, ja ne käyrävät pakokaasulle."

"Maunula ja Pirkkola helpommin saavutettavaksi itäisestä (kanta)kaupungista."

"Mustavuori on luonnoltaan upea alue, jonne on julkisilla turhan hankala matkustaa"

"Helsingin saaristo voisi olla kaunista ja rauhallista kansallista kaupunkipuistoa. Yhteydet niille ovat kuitenkin huonot"

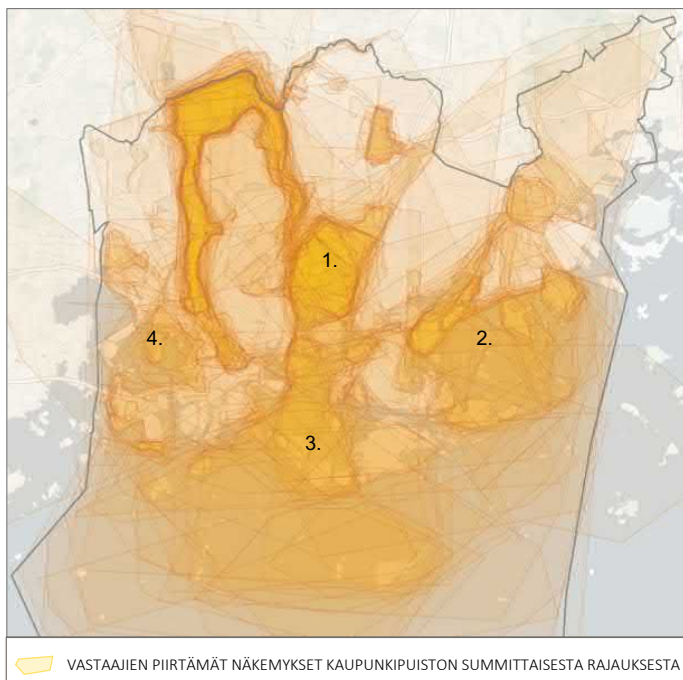
Saavutettavuuden parantamisesta (n=111) sanottua:

- Helsingin Saaristo on jätetty huntingolle. Satunnaisia kulkuyhteyksiä. Pitäisi olla ympyräreittiliikenne joka palvelisi ainakin kesäisin.
- Ehdotan saaristolaislauttojen liikennöintiä hop on-hop off tapaan...
- Vasikkasaari. Vesibussit kiertämään tätä kautta
- Helsingin saaristo voisi olla kaunista ja rauhallista kansallista kaupunkipuistoa. Yhteydet niille ovat kuitenkin huonot
- Villinki, tuo "unohdettu" helmi. Miksi sinne ei voisi päästä helpommin? Nyt taitaa olla että mitään säännöllistä yhteysalustakaan ei ole. Silta mantereeseen ja saaren välillä ei olisi huono ratkaisu. Vaikka ponttoonisilta, kuten on Uunisaaren ja mantereeseen välissä. Voisi olla samalla tavalla, vain osan vuodesta käytössä.
- Melkki julkiseksi ja vesiteitse saavutettavaksi virkistysaareksi.
- Pääsy Seurasaareen helpottuisi paljon, jos sinne pääsisi kulkemaan esimerkiksi Hietaniemestä siltaa pitkin eikä tarvitsisi kiertää koko matkaa pressan resorttien taakse. 24 bussin lähtöpaikka ja reitti ovat itselleni pysyvä mysteeri.
- Kalareittien avaaminen ja kalaportaiden rakentaminen myös uhanalaisille kalalajeille.
- Vartiosaari ja Villinki, upeita paikkoja joihin pitäisi saada esim. kevyenliikenteen silta tai muu helppo/ilmainen ympärivuotinen yhteys virkistysille.
- Termin "merellinen Helsinki" tulisi tarkoittaa sitä, että asukkaat tulotasosta riippumatta pääsevät saaristoon ulkoilemaan. Lisää lauttayhteyksiä, vähemmän rantojen pilaamista liian likeisellä rakentamisella.
- Vanhankaupunginlahden rannat ja Herttoniemen metsäselänne, yhdyskulku Herttoniemenrannan, Kulosaaren ja Länsi-Herttoniemen rantojen välille
- Pirkkolan urheilupuisto ja kulku Länsi-Pasilasta keskuspuistoon sekä monet puistoa sivuavat alueet saisivat olla paremmin saavutettavissa myös viikonloppuisin. Moni kätevä bussilinja lakkaa viikoloppuisin kulkemasta kokonaan, esim. bussi 51 ei kulje sunnuntaisin, ja poikittaislinjat 50 sekä 59 eivät kulje la-su lainkaan.

- Mustavuoressa on luonnonpolut, jotka kaipaivat tukemista esim. karkea sora, joihinkin kohtiin luonnonmukaiset sillat ja pitkospuut. Kulutus on melko kova ja maapohja ei kestä sitä. Sivupolkuja on syntynyt rutakoiden ja kaatuneiden puiden ohittamiseksi tosi paljon ja herkkä kasvusto on jo kärsinyt siitä.
- Vuosaaren huipun saavutettavuutta myös julkisen liikenteen avulla tulee parantaa. Kansallisen kaupunkipuiston tarinan verkostomaisuus edellyttää monenlaisia yhteyksiä.
- Pyörätieverkosto kaipasi päivitystä ja kartoittamista.

Summittainen näkemykseni kaupunkipuiston rajoista

Kuva: Kartalla näkyvät vastaajien piirtämät summittaiset kaupunkipuiston aluerajaukset. Värin tummuusaste ilmaisee kuinka usein vastaajien piirtämät alueet ovat osuneet päällekkäin. Vastausmääriin pääsee tutustumaan tarkemmin projektista laaditulla interaktiivisella Carto-kartalla. Kuvassa näkyviin tummimpiin tihentymiin osuu Cartossa arvioituna 100-150 piirtokertaa.

Summittaisia näkemyksiä kaupunkipuiston rajoista piirrettiin 260 kappaletta. Alueita rajattiin laajasti koko Helsingin alueelle, mutta kartalta on erotettavissa muutama tihentymä, johon merkinnät keskittyivät selkeimmin. Erityisesti merialueille ja saaristoon melko laajalle alalle levittyvät merkinnät tukevat kyselyn muita tuloksia, joissa meri, saaret ja rannat koettiin olennaisena osana Helsinkiä ja mahdollista tulevaa kaupunkipuistoa. Niinikään metsät ja liikkumista tukeva yhtenäinen viherverkosto nähtiin tärkeinä.

1. KESKUSPUISTO - VANTAANJOKI – VANHANKAUPUNGINLAHTI

Useimmiten kaupunkipuistoon kuuluvaksi rajattiin Keskuspuistoa ja Vantaanjokea seuraileva kapea vyöhyke, joka yhdistyy Vanhankaupunginlahden ympäristöön.

2. ITÄISEN HELSINGIN RANNAT JA SAARET

Villingin, Vartiosaaren ja Uutelan muodostama ympyrämäinen alue. Myös Vuosaaren huippu otettiin useasti mukaan aluerajaukseen.

3. ULKOILUSAARET JA KESKUSTAN RANNAT

Suosittu ulkoilusaaret, kuten Suomenlinna, Pihlajasaari, Korkeasaari ja Mustikkamaa. Keskustan rannat, esim. Kaivopuisto. Mereisiä alueita on rajattu tiheämmin aina Isosaaren ympäristöön saakka.

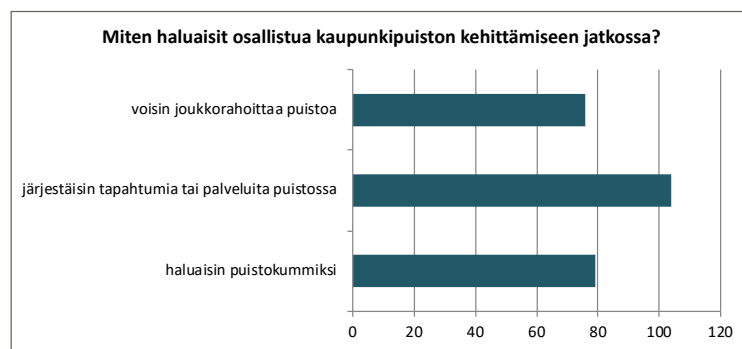
4. LAUTTASAAREN JA SEURASAAREN YMPÄRISTÖT

Lauttasaaren rannat, Seurasaaren selän ympäristö ja ulkoilureitit.

Avoimet vastaukset

5. TÄMÄN HALUAISIN VIELÄ SANOA KAUPUNKIPUISTOSTA JA SEN KEHITTÄMISESTÄ

Vastaajien halukkuus osallistua kaupunkipuiston kehittämiseen

31.1.2018
33

Näkemyksiä kaupunkipuistoon liittyvistä mahdollisuuksista ja huolenaiheista

SUURIMMAT MAHDOLLISUUDET

- Luonto- ja kulttuuriarvojen säilyttäminen ja näiden parempi esilletuonti
- Virkistyskäytön ja toiminnallisuuden parantaminen
- Hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen
- Kaupunkipuiston positiiviset vaikutuksen kaupungin brändiin

YLEISIMMÄT HUOLENAIHEET

- Puiston aluerajaus; puistosta tulee joko liian suppea tai hajanainen, mukana vain keskusta-alueet
- Puistosta tulee liian yksipuolinen; suositaan vain tiettyjä arvoja
- Puistosta tehdään liian hoidettu, luonnontilaisten alueiden väheneminen
- Kaupunkipuiston varjolla typistetään ja rakennetaan muita viheralueita
- Ettei kaupunkipuistohanke toteudu ollenkaan esimerkiksi ristiriitojen ja rahoituksen vuoksi

VASTAAJIEN RISTIRITAISET NÄKEMYKSET KAUPUNKIPUISTOON LIITTYEN

- Luonnontilaisuus vs. hoidetut puistoalueet
- Kaupungin täydennysrakentaminen ja viheralueet
- Tiettyjen alueiden korostuminen vastauksissa

Näkemyksiä kaupunkipuistoon liittyvistä mahdollisuuksista

Minkä näet suurimpana mahdollisuutena kaupunkipuistoon liittyen?

N=385

Luonto- ja kulttuuriarvot

- Merellisyys, vesireitit ja kaupunkimetsät sekä vanhat kulttuuriympäristöt ja niiden tarinat.
- Saariston ja rantojen luonnon ja helposti saavutettavat metsäalueet - luonnonläheisyys osana helsinkiläistä kaupunki-identiteettiä
- Toivoisin, että pohjois-Helsinki pääsiisi mukaan kansalliseen kaupunkipuistoon. Vaarana on, että kaupunkipuisto koskee vain keskustan ja keskuspuiston aluetta. Täällä Siltamäessä on paljon historiallista ja luonnonkaunista maisemaa, jonka toivon olevan mukana kansallisessa kaupunkipuistossa.
- Att pärlarna blir mer uppskattade och deras värde erkända

Virkistys ja toiminnallisuus

- Ulkoilun ja monipuolisen viheralueiden sekä kulttuurihistorian säilyttäminen. Metsäalueet ja rannat ovat tärkeitä myös ympäristökasvatuksen kannalta - koululuokkien ja päiväkotien ulkoluokkia ja opetus sekä leikkialueita. Vihreys luo suojaa sekä ihmisen mielelle että kaupungin ilmalle ja ilmastolle.
- Luontoon pääsee lähelle lenkille, myös julkisilla kulkuneuvoilla. Mieli ja fyysiikka kiittävät.
- Toivoisin, että puistossa voisi viettää aikaa ja tavata kaupunkilaisia
- Nykiviset ja tulevat harrastus- sekä ulkoilumahdollisuudet.

Kaupunkipuisto osana Helsingin brändäystä ja markkinointia

- Helsingin tarinan ja helsinkiläisten identiteetin tunnistamisen ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden ja luonnonlaan merkittävien alueiden säilyttäminen ja nostaminen paremmin esille kaikille asukkaille ja matkalaisille.
- Helsingin kasvun myötä kaupunki muuttuu, kaupunkipuisto on mahdollisuus säilyttää kaupungin vehreys, monipuolisuus, kulttuurihistoria ja virkistyskäyttö.
- Monipuolisen Helsingin luonnon esilletuomisen.
- Markkinointi ja selvä konsepti lisäävät tunnettavuutta.

Esteettömyys ja tasa-arvo

- Selvä näkemys kehittämislinjasta, jolla yhteiset alueet ja asiat myös ovat yhteisesti käytettävissä, esim

- esteettömyyden lisääminen Keskuspuistossa.
- Myös vähävaraisten mahdollisuus päästä luontoon virkistäytymään ja liikkumaan lähellä kotia.
  - Luontokohteiden säilyttämisen kaupunkilaisten iloksi ja virkistykseksi. Suurimmalla osalla ei ole mahdollisuutta arjessaan lähteä kansallispuistoihin.

[illegible]

N=421

- Että se typistyy liian pieneksi, vain keskuspuistoksi.

- ## Puiston yksipuolisuus

- ## Luonnonmukaisuuden katoaminen

- ## Rakentaminen

- Kaupunkipuisto-hanke

- 36

- Huoleni on se että Helsingin kaupunki ei ole kiinnostunut asukkaidensa mielipiteistä eikä tällaisilla kyselyillä ole mitään vaikutusta kaupungin suunnitteluun.
- Kaupunkipuisto voi haitata ja sitoa kaupungin suunnittelua tulevaisuudessa ja luoda uusia pulmia maankäyttöön. Parempi olisi toteuttaa tavoitteet jo nykyisten järjestelmien ja yleis- ja asemakaavoituksen puitteissa.
- Pitkä prosessi, ristiriitoja todennäköisesti tulee.
- Resurssien ja rahoituksen vähyyden.
- Runsaudenpula. On niin paljon kaikkea kivaa! Miten saadaan ihmiset houkuteltua lähtemään keskustasta kauemmas kuin 1 km päähän? Onko käytettävissä riittävästi resursseja tiedottamiseen, puiston ylläpitoon, ohjelmien järjestämiseen ynnä muuhun?

Vastaajien vapaa sana

- Helsingissä on paljon hienoja & vetovoimaisia puistoja ja viheralueita jo nykyisellään. Virkistysalueet ovat erittäin monipuolisia laadultaan sekä myös toiminnallisesti. En koe kansallisen kaupunkipuiston tuovan mitään uutta lisäarvoa puistojen käyttöön ja sisältöön. Helsinki pystyy huolehtimaan suurena kaupunkina itse puistoistaan ja viheralueistaan.
- Puistojen tulee olla hienoja ja hoidettuja (Tervasaari, Esplanadinpuisto, Ruttupuisto jne), ei mitään metsää tai ryteikköjä.
- Helsingissä tulisi Suomen suurimpana kaupunkina huomioida erityisesti kaupunkivihreän eri muodot. Viheralueet voivat olla pieniäkin aloja urbaanin rakenteen seassa, kunhan ne lisäävät niin kaupunkiluonnon kuin kaupunkikulttuurinkin monimuotoisuutta. Siksi voisi ehkä harkita onko tarkkojen rajojen määrittäminen kaupunkipuistolle järkevää. Tulevaisuuden rakennettu kaupunki ja kaupunkiluonto eivät välttämättä ole enää yhtä paljon toistensa vastakohtia kuin ennen on totuttu ajattelemaan.
- Kaupunkipuistokeskustelu tuntuu olleen kovin Keskuspuistovetoista. Toivottavasti suunnittelussa huomioidaan myös kaupungin vähälle huomiolle jääneet laita-alueet.
- Monet nykyiset ulkoilualueet ovat tulleet lisääntyneen väkimäärän myötä erityisen suosituiksi (esim. Vuosaaren Uutela). Tätä myötä myös lieveilmiöt ovat kasvaneet: Säännöllisesti ulkoilualueilla näkee esim. nuotoiden polttoa väärissä paikoissa, autolla ajoa(!) kaukana laillisista reiteistä, koirien vapaana pitoa luonnosuojelualueilla, jne. En haluaisi "nipotuskulttuuria" kaupunkilaisten vapaa-ajan vieton alueille, mutta valitettavasti ei voi välttyä ajatukselta, että kaupungin luontoalueet tarvitsisivat säännöllisesti alueita kiertävää puistonvartijaa.
- Tämä karttakysely oli hyvin mielenkiintoinen ja hyvin toteutettu, kiitos siitä. Tätä tehdessäni ajattelin, että itselleni oikeastaan viherreitit ovat vähintäänkin yhtä tärkeitä kuin erityiset paikat. Ehkä jopa tärkeämpiä, koska tykkään olla liikkeellä ja ottaisin mielelläni esim. pyörän mukaan metroon, jos tietäisin että voisin ajaa sillä jonkun kivan osuuden matkasta. Huvi ja hyöty samalla kertaa.
- Lisää penkkejä ja tapahtumia puistoihin. Väestö ikääntyy myös meille aikuisille tapahtumia.
- Kumpulan kasvitieteellisen puutarhan piha olisi ihanteellinen pienimuotoisten konserttien paikka kesäisin. Liikenteen melu on kaukana ja kahvila palvelee.

eficode

Mervi Rauhala, Eficode

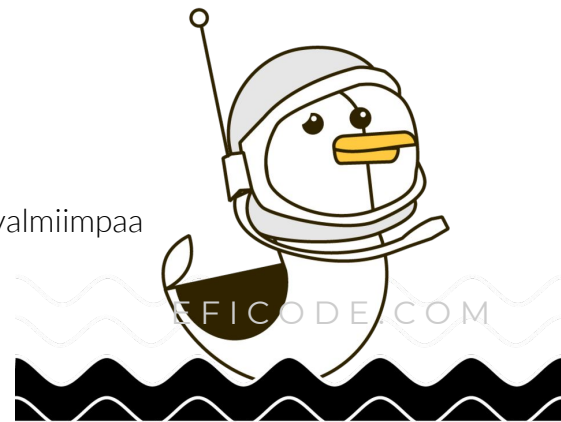
Helsingin Kansallinen kaupunkipuisto - tarinan työstäminen Työpaja 1, 11.1.2018

Työpaja 1 - Näkökulmien valinta & tarina-aihioiden hahmottelu n. 4 h

TAVOITELLUT TUOTOKSEN TÄNÄÄN: olemme valinneet ja yhdistelleet tarinan näkökulmat, sekä konkretisoineet tarinaa työpohjien avulla.

OHEJLMA

- Alustus: Mitä tarinalla tavoitellaan? Millainen on hyvä tarina? Mitä elementtejä siinä pitää olla?
- Ryhmiin jakautuminen
  - Työstetään osallistamispajoissa saatua runsasta raakamateriaalia
  - Jokainen ryhmä valitsee yhden heitä puhuttelevan näkökulman tarinalle kriteerit ja Helsingin brändi huomioiden
- Ryhmä työstää tarinahahmotelman työpohjan avulla “Tulevaisuuden otsikot”
- Ryhmien tarina-aihioiden esittelyt
- Kiinnostavimpien näkökulmien valinta ja jalostus
- Evästys välityöskentelyyn, jossa valittuja aihioita kehitetään ohjeiden mukaan kohti valmiimpaa tarinaa

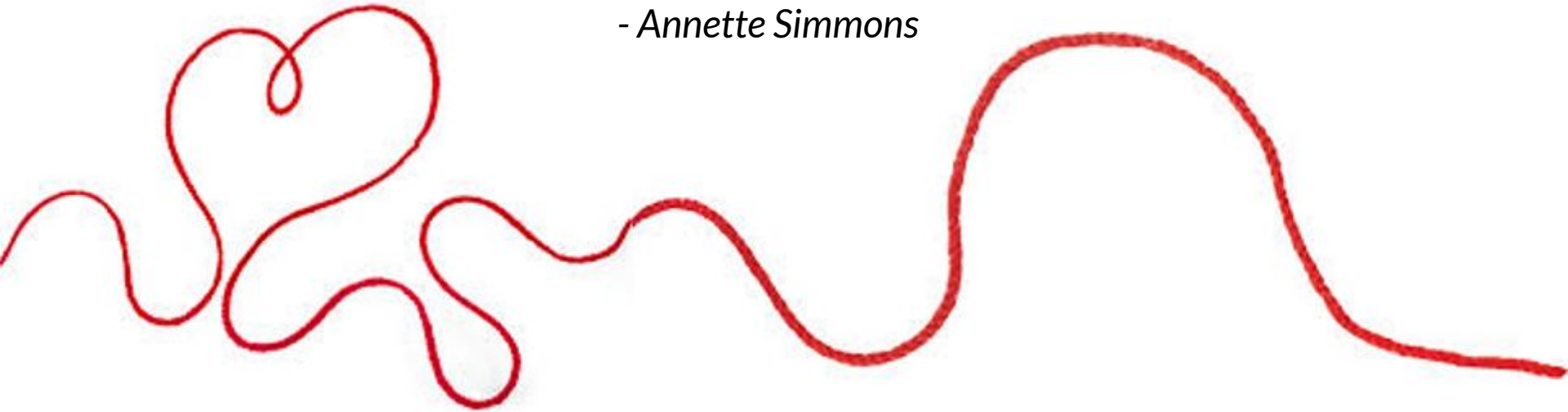

Yhteiset ohjenuorat

- **Työpaja on tekemistä varten.** Jutella saa ja keskustelu on tärkeää, mutta pysytään aikataulussa ja keskitytään tuotoksiin
- **Tarina on valintojen tekemistä.** Ollaan valmiita myös luopumaan jostain ja hakemaan yhdistäviä tekijöitä.
- **Mervi alustaa, mutta pääasiassa fasilitoi ja dokumentoi.** Muut keskittyvät sisältöön.

**“Story is a reimagined experience
narrated with enough detail and
feeling to cause your listeners’
imaginations to experience it as real.”**

- Annette Simmons

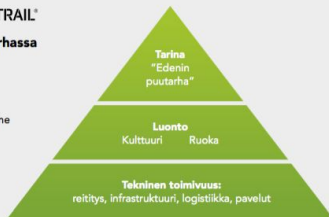
Hyvän tarinan elementtejä

- Onko tarinassa selkeä toimija tai hahmo? Kenen silmin sitä katsotaan/koetaan? Tai toisaalta kuka tarinaa kertoo?
- Onko tarinassa samaistumispintaa?
- Oliko tarinassa kiinnostavia yksityiskohtia?
- Herättääkö tarina visuaalisia mielikuvia?
- Herättääkö tarina tunteita?
- Onko tarinassa yllätystä, koukkua tai jokin käännekohta?

Yhteinen ydin alueellisine
erikolaisuksineen

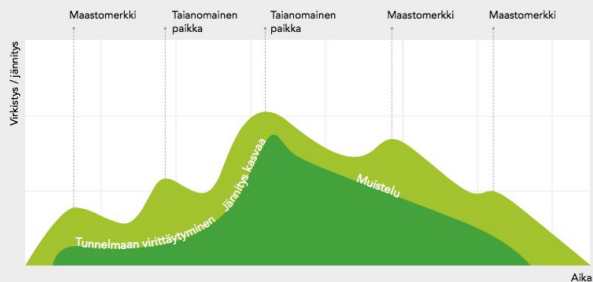
Laatujärjestelmä

Yhteinen viestintä
ja mielikkäät
vastakohdista

Mahdollisuus
erilaistumiseen

Yhteistä kaikille

Alpe Adria Trail

Tarinan näkökulma/ydin

- Esimerkkejä: Lapin slogan “Above the ordinary” Adriana Trail “Vaella Eedenin puutarhassa”, alueidentiteetti “Portti Järvi-Suomen puhtaiden vesien äärelle ja jääkauden muovaamiin Salpausselän metsämaisemiin”
- Kiteyttäkään yhteen lauseeseen tai jopa sanaan mikä on Helsingin ja samalla kaupunkipuiston tarinan näkökulma/ydin
- Jos tarina olisi elokuva olisiko se eeppinen seikkailu, lyyristä tunnelmointia, futuristinen scifi, muutostarina, rosainen kasvutarina joku muu mikä?
- Millaisia tunteita Helsingin tarinan mielestänne pitäisi herättää?

Tarinan näkökulma/ydin - ryhmien tuotokset

- **Lajityyppi:** Rosoinen kasvutarina
Kiteytys: “Skönestä skutsiin”, urbaani kansallispuisto.
Tunteet: Ylpeys, innostus
- **Lajityyppi:** Rosoinen muutostarina
Kiteytys: Kuohuva stadi elää ja kasvaa
Tunteet: Uteliaisuus, ihastus, rakkaus
- **Lajityyppi:** Rosoinen kasvutarina
Kiteytys: KKP avaa aistisi Helsinkiin, mereltä metsiin ja kaduilta kulttuuriin
Tunteet: Rakkaus, ylpeys, muistijäljet, “ kaikilla mahdollisuus rakastua Helsinkiin”
- **Lajityyppi:** Sankarin kasvutarina
Kiteytys: Sankari kasvaa vaikeuksien kautta
Tunteet: samaistuminen, ylpeys, rakkaus

**Tehdään aikahyppy
lähitulevaisuuteen...**

Tulevaisuuden otsikot -menetelmä

- Tulevaisuuden otsikot on tapa hahmottaa vasta idean tasolla olevia asioita ja tehdä niistä konkreettisempia. Se pakottaa tekemään valintoja ja tunnistamaan tärkeimpiä asioita ja näkökulmia.
- Pääsemme nyt menetelmän avulla pohtimaan miten Helsingin kansallisesta kaupunkipuistosta kerrotaisiin Helsingin Sanomissa aukeamajutulla n. kahden vuoden päästä. Kuvitellaan, että puiston viralliset avajaiset ovat juuri olleet. Uutisen lisäksi kaupunkipuistoa halutaan taustoittaa ja siitä halutaan kertoa ymmärrettävästi ja kiinnostavasti ns. suurelle yleisölle. Rajauksena lehtijutussa on kuitenkin, että keskittyykää puiston tarinaan ei avajaisjuhlallisuuksiin :)
- Hyödyntäkää työpohjaa ja hahmotelkaa ryhmässä ainakin:
  - Mitä ja miten puistosta kerrotaisiin? Mihin ilmiöihin kaupunkipuisto linkittyisi? Mikä on kaupunkipuiston tarina? Onko kaupunkipuisto merkittävä kansallisesti? Miten?
  - Ketä juttuun haastateltaisiin? Mitä he sanoisivat?
  - Mitä olisi jutun kuvituksena muuta kuin kartta josta näkee kaupunkipuiston fyysisen rajauksen
  - Ideoikaa hyvä, kuvaava pääotsikko ja ingressikappale. Voitte myös hyödyntää infolaatikkoa

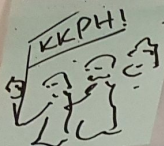

Helsinkiläisten uusi olohuone

Unesco ylistää kaupunkipuistoa.

Kaupunkipuisto
kulkue.

Kaupunkipuisto
kulkue.

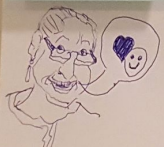
Unescorta:
pääjohtaja

Seuraava seurusteluse-
tuotteita

Kiilman peuvintä
esikulesen
johtaja
Suomenlinna

Marija haas-
tattelaa
KKPH!

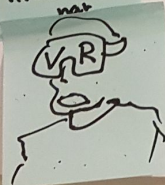
-kasvatana

Arjen
hyötyliikkuja

paikka:
ita- ja länsi;
suuntausten
välillä

Yrittäjä esit-
telee uuden
ympäristö
liiketoimin-
nan

Liisa Tyrväinen
luonnon
terveysvaihtu-
set

INFOLAATIKKO

hel.fi/
kaupunkipuisto

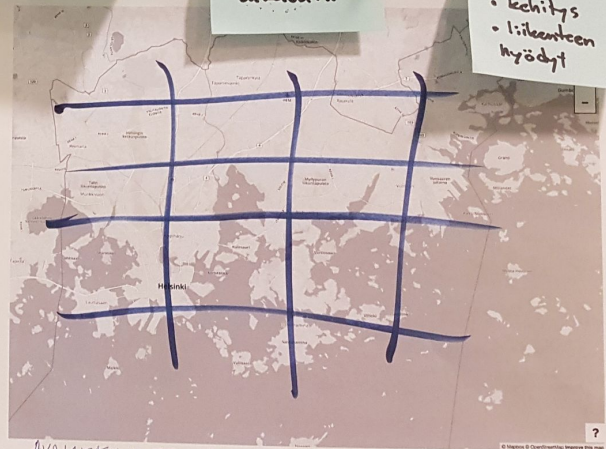
Koulun
vetkipäivä

-kunto
-kulttuuri
-historia toimii

Koulun
oppimis-
skema
tollannista
vierailla

Helsinki
kasvatana
kuvalehdet
alkavat..

Mitä seura-
vaksi?
• kehitys
• liikenteen
hyödyt

AVAJAISKULKUEEN REITTI

HELSINKILÄISET SAIVAT KANSALLISEN KAUPUNKIPUISTONSA

YMPÄRISTÖMINISTERI

Emma Kari ja pormestari Jan Vapaavuori avasivat juhlallisesti ja näyttävästi Helsingin kansallisen kaupunkipuiston, joka on 10. kansallinen kaupunkipuisto Suomessa.

Helsingin kansallinen kaupunkipuisto on ....

Avajaisia vietettiin puiston neljässä keskeisimmässä osassa samanaikaisesti. Juhlat ströimättiin ...

Puiston ydinalueet ovat Vallisaari, Senantintori, Vanhankaupungin lahden Ympäristö ja Vantaanjoen suu, Tuomarinkylän kerätalon maisemakokonaisuus ja Uutela.

Tärkeinä Jussi Heikkilän ympäristöteoksen paljastivat Vikiin luontokoulun 5 C:n oppilaat.

Puiston napakka esittely:

- tarinat
- palvelut
- aluerajaus
- merkitys helsinkiläisille

INFOLAATIKKO

- MRL §68
- kriteerit
- Suomen kansalliset kaupunkipuistot
-

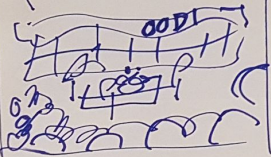
Helsinki sai urbaanin kansallispuiston!

Kansallinen kaupunki puisto
 koostaa yhteen Helsingin
 hienoisimmat kulttuuripaikat
 ja luonnonympäristöt. Sa-
 maan yhteydessä avattiin
 esko kaupunki mittainen
 rantareitti ja 18 uutta nu-
 rvenaluetta, ne roikkia saa-
 ristöön, uittomaggihaan
 lähdeyksi vallosta muu-
 puistotankke, sai tarvittavat
 nosteen ja ~~hienoisia~~ lähdim-
 me ~~vaikuttava~~ koiht. toteutusta
 toteoi intoa puhkua por-
 mottai Jan Vapaaseksi.

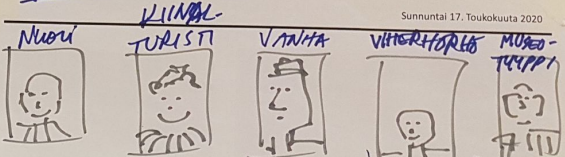
Kansallispuiston
 tapahtum:

KUVA AVAJAISSTA

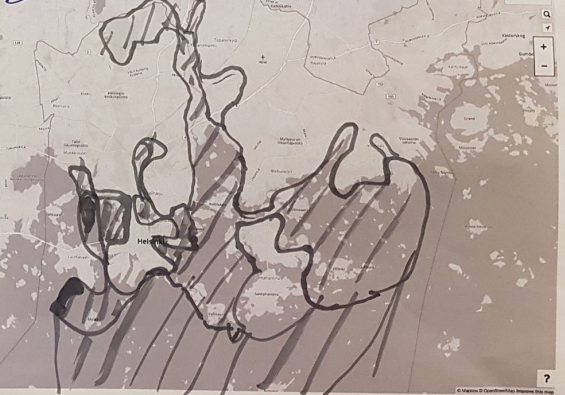
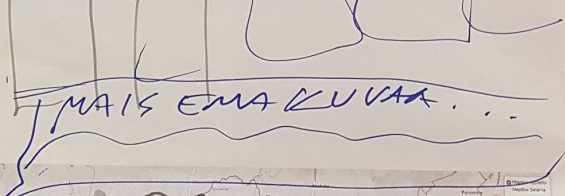
- Jan V.
 - JP Flander

HAASTATELTAVAT:

MITÄ TOIVOT KANSALLISPUISTON UUDelta
 KANSALLISPUISTOLTA?

Stadin puistolle sähköä startti

Söberinä pölyjällä viimeinen
Kant. kaup. puisto
saatiin ~~avattua~~
Helsinkiin.
• Pormentari Vapaavuon
avasi ylipään.....
• Kansalaiset olivat
ottaneet huomioon
Vapaavuon...

Puiston avaamista on
tunnettu maasta ja merestä

Suomen kymmenes
kansallinen Kaupun-
kijavisto avattiin

Pääkaupungin menin
ja puistot kruunaukset
työmaat K.K.P:n tait-
aan Suomessa.....
Tikkimä .....
Huut .....

Telttoja joka niemessä
ja notkossa
Helsingin puistot eivät
malttaneet odottaa...

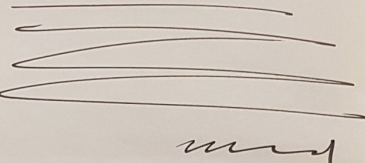
Vapaavuon yhtä
hytynä
Pääkaupunki.....
Hsin Vapaavuon
... liikekäs puistokas
Tikka
= alusta pölyjällä ja....
elämästä puistokas

Vapaavuon yhteen
tuntu
RUNKOJEN JO
HYVÄ PÄÄKÄYTTÖ

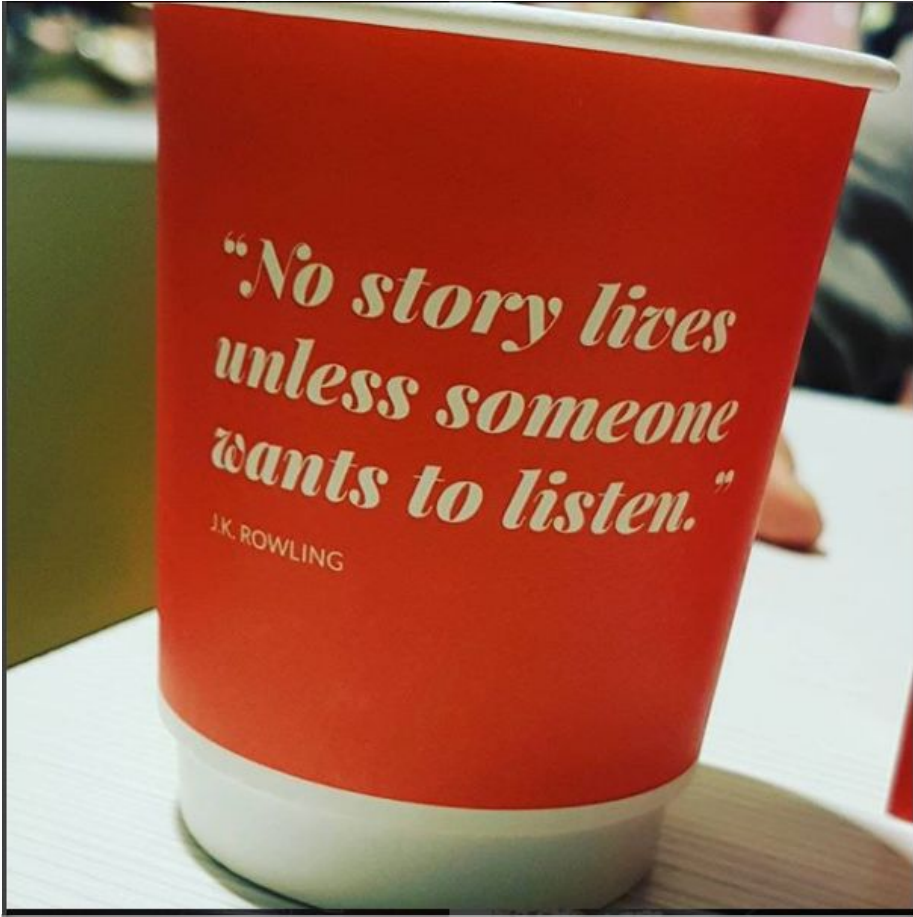
Kaupunkin ja taitto
rauhatti laulus

Kilokien Gnoosujen kanta
omasta, kun kukaan
lojellaan kytkeäkseen ja
pölylle krelle ja hyminä
lähji 76 10 000

- PUISTON KOKO KATTOU
- MITÄ JUURI NYT
- VORTATU MÄKKE
- PUISTON HYÖDY

Kaupunkipuiston yhdistävät verkkeittin ja puistokaduin.

*"No story lives
unless someone
wants to listen."*

J.K. ROWLING

Helsingin kansallinen kaupunkipuisto tarinarunko

Tarinarungon tavoite ja taustaa

Tarinarunko pohjautuu kaikille avoimiin työpajoihin, jotka on toteutettu yhdessä KKPH-liikkeen kanssa syksyn 2017 ja alkuvuoden 2018 aikana.

Toteutetut työpajat:

- Työpaja 1 28.9.2017: Luonto ja luontomaisemat
- Työpaja 2 26.10.2017: Historia, kulttuuriympäristö ja puistot
- Työpaja 3 23.11.2017: Helsingin kansallinen kaupunkipuisto; elämyksiä, kokemuksia
- Työpaja 1 8.1. 2018: Tarinan näkökulma ja tarkastelutapa
- Työpaja 2 11.2.2018: Tarinan rakenteen hahmottelu, teemat ja aiheet

Työpajojen lisäksi Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimiala toteutti laajan karttapohjaisen kyselyn loka-joulukuun 2017 aikana, johon saatiin yhteensä 1419 vastausta.

Tarinarungossa on huomioitu 8.1.2018 ja 11.2.2018 tarinatyöpajoissa vahvasti noussut näkemys Helsingin tarinasta rosoisena muutos- ja kasvutarinana. Tarkastelukulmana on pidetty työpajoissa noussutta näkemystä kertoa tarinaa ihmiskeskeisenä kertomuksena ihmisen suhteesta luonto- ja kulttuuriympäristöönsä. Työpajoissa nousi myös esille, että tarkastelunäkökulmaksi ei haluta perinteistä kronologista lähestymistä, eikä kansallispuiston sisältökriteerejä, joka johtaisi tarinan pirstaloitumiseen. Tarinaa halutaan rakentaa mieluummin arvojen ja merkitysten kautta.

Tarinarungossa ehdotetut pääotsikot ja sisältöteemat ovat nousseet esille työpajoissa ja muissa työryhmän välisissä keskusteluissa. Kokonaisuuksien alle hahmoteltuja pääotsikkoehdotuksia joudutaan varmastikin työn edistyessä yhdistelemään ja karsimaan

Tämänhetkinen, yhteisenä ponnistuksena syntynyt tarinarunko antaa suuntaviivoja kaupunkipuiston rajauksille. On tärkeää huomata, että runko on ennen kaikkea **tarinankerronanalusta**, ei lukkoon lyöty raportin sisällysluettelo. Rungon pohjalle voidaan tuottaa kansallisen kaupunkipuiston selvitystyössä tarvittavaa sisältöä. Tarinarunko voi myös tarjota lähtökohdat työpajoissa toivotulle jatkuvasti kehittyvälle ja elävälle wikityyppiselle alustalle jonne kaikki kaupunkilaiset voivat halutessaan tuottaa sisältöä.

Tarinarungossa on kuvattu:

- Tarinaan tulevat kokonaisuudet. Kunkin kokonaisuuden alussa perustellaan kokonaisuuden tarkoitusta ja kuvataan mitä asioita sen alla on ajateltu käsiteltävän.
- Käsitelläänkö kokonaisuutta kronologisesti, teemoittain vai sekä että. Jos käsittely on kronologinen, kerrotaan minkä ajanjakson kokonaisuus kattaa.
- Mitä työpajoista on ammennettu kokonaisuuteen liittyen, mitä asioita on koettu tärkeäksi ottaa mukaan tarinaan.
- Mikä on kokonaisuuden yhteys Helsingin brändiin.
- Millaisia pääteemoja ja otsikoita kuhunkin kokonaisuuteen voisi sisältyä.
- Joidenkin kokonaisuuksien alle on poimittu tekstipätkiä antamaan suuntaviivoja siitä minkä tyyppistä sisältöä kokonaisuus voisi pitää sisällään

Lisätietoja tarinarungosta ja siihen liittyvästä työskentelystä saa tarvittaessa tarinaa fasilitoineelta konsultilta Mervi Rauhalalta, mervi.rauhala@eficode.com, p. 040 844 6770

Tarinarungon pääkokonaisuudet

□

1 Omaperäinen Helsinki

2 Hyvinvointia työstä, kaupunkiluonnosta ja kulttuurista

3 Muuttuva Helsinki

4 Meri keskellä Helsinkiä

5 Vaikuttavien ihmisten, tekojen ja kohtaamisten kaupunki □

1 Omaperäinen Helsinki

Teeman tarkoitus: Tässä kokonaisuudessa voidaan tiivistetysti kertoa ja kuvata Helsingin ja Helsingin kansallisen kaupunkipuiston omaperäisyyttä ja roolia osana kaupunkipuistojen verkostoa. Kokonaisuus on eräänlainen tiivistelmä tai johdantoluku, johon kiteytetään tiiviisti tärkeimmät asiat.

Tarkastelu: Teemojen mukaisesti, ei kronologiaa.

Mitä työpajoista ammennettiin: Kaupunkilaisnäkökulma halutaan nostaa heti tarinan alkuun. Lisäksi kiteytys- ja muussa sisältöehdotuksessa on pyritty tuomaan esille työpajoissa esille nousseita näkemyksiä.

Linkitys brändiin: Koko otsikko **Omaperäinen Helsinki** on suoraan Helsingin brändin rakennuspalikoista. Kokonaisuudessa tuodaan esille myös Helsingin toimivuutta ja vaikuttavien ihmisten ja kohtaamisten kaupunkia. Lisäksi voidaan nostaa esille kiinnostavia kontrasteja.

Ehdotus kiteytykseksi:

Helsingin kansallinen kaupunkipuisto kertoo jokivesistöjen ja Itämeren luonnonantimien ja kulkumahdollisuuksien varaan syntyneen vaatimattoman maaseutupitäjän kehitystarinan Suomen hallinnolliseksi ja henkiseksi pääkaupungiksi. Kasvava ja muuttuva Helsinki on onnistunut säilyttämään ainutlaatuista ja monimuotoista kaupunkiluontoa ja kulttuuriympäristöä, jotka ovat merkittäviä hyvinvoinnin lähteitä kaupunkilaisille ja kaupungissa vieraileville.

Meri saarineen, rantoineen ja lahtineen, ikivanhat silokalliot, metsät ja viljelymaisema, maamerkit eri aikakausilta, historiallisten tapahtumien paikat, taide, monumentit ja arkkitehtuuri muodostavat kokonaisuuden, jonka kerroksista voi lukea ajan kulumista ja merkkejä kunkin ajan arvoista. Helsinki tarjoaa luonnon- ja kulttuuriperinnöltään omaleimaisen kaupunkimaiseman erottuen muista Itämeren rannikon kaupungeista mutta myös kaikista muista eurooppalaisista kaupungeista.

Ehdotusta muuksi sisällöksi:

Viheralueet peittävät lähes 40 % Helsingin maapinta-alasta. Kokonaispinta-alasta suurin osa on merialuetta saarineen. Merenrannat liittyvät saumattomasti viheralueisiin, joka antaa Helsingille vehreän yleisilmeen. Luonnonkalliot, uimarannat ja tiivis kaupunkikeskusta ovat rinnakkain. Helsinki on kiinnostavien kontrastien kaupunki. Metsää ja pääkaupungin sykettä. Merta ja maata. Vaihtuvia vuodenaikoja.

Helsingin keskustan ja vanhimman yhtenäisen kaupunkirakenteen sijainti Suomenlahteen työntyvällä niemellä graniittikallioiden lomassa tarjoaa luontevan lähtökohdan säteittäiselle

kaupunki- ja viheraluerakenteelle. Kaupunki jakautuu maisemaltaan karkeasti pohjoiseen, metsäiseen osaan ja eteläiseen osaan, jota hallitsee merellisyys. Julkinen rantaviiva sekä virkistyskäytössä olevat saaret ja venereitit tekevät mahdolliseksi tarkkailla kaupunkisilhuettia mereltä päin. Asukkailla on mahdollisuus kokea merellisyyttä.

Tiiviisti rakennetut alueet ja yhteen kytkeytynyt virkistysverkosto tarjoavat kävely- ja pyöräilymahdollisuuksia. Rakentamisen mittakaava ja lyhyet etäisyydet viheralueille ja palveluihin tekevät Helsingistä viihtyisän ja toimivan kaupungin. Idän ja lännen luontevana maisemallisena rajana toimii Vantaanjoki sekä Kruunuvuorenselän ja Vanhankaupunginlahden muodostama vesialuekokonaisuus, joka jatkuu Viikin peltoaukeille. Ne rajautuvat puolestaan kallioisiin ylänkömaisemiin idässä.

Kaupunkimaisemaa hallitsee tasainen ja matalahko kaupunkisilhuetti josta keskustan maamerkit kohoavat. Esikaupunkeja kohti mentäessä metsäisyys ja toisaalta monipuolistuva rakentaminen korostuvat. Kaupungin rakentumisen ”vuosirenkaat” ovat selvästi näkyvissä

Helsinki tunnetaan merkittävistä perinteisistä kohtaamispaikoistaan: Senaatintori, Ullanlinnan mäki, Esplanadin puisto ja kuuluisa Stokkan kello. Toisaalta eri asuinalueiden paikallishistoria synnyttää niille omaa identiteettiä. Käytettävät ulkotilat juurruttavat asukkaita lähiympäristöönsä, ja niistä syntyy kokemusten kautta merkityksellisiä paikkoja.

Kaupunkilaisten toiminta-alusta

Helsingin kansallinen kaupunkipuisto on kaupunkilaisten toiminta-alusta. (Tähän voidaan nostaa kaupunkilaisaktivismia ja kuinka kaupunkilaiset vaikuttavat, millaisia kohtaamisia HKKP mahdollistaa)

2 Hyvinvointia työstä, kaupunkiluonnosta ja kulttuurista

Teeman tarkoitus: Tässä kokonaisuudessa voidaan kertoa ja kuvata miten Helsinki on kasvanut ja kehittynyt, miten ihmiset ovat eläneet ja saaneet toimeentuloa, miten elinkeinot ja kehittyminen ovat vaikuttaneet rakennettuun ympäristöön ja esimerkiksi virkistysalueiden kehittämiseen. Miten on pyritty rakentamaan hyvinvointia kaupungin asukkaille.

Tarkastelu: Tässä kokonaisuudessa tarkastelu on teeman mukaista ja kronologisesti kehittyvää. Teeman alla on ajateltu tarkasteltavan aikaa n. 1800-luvulta toisen maailmansodan paikkeille. Kokonaisuus on kaupunkipuistoselvitystä ajatellen historiallista kuvausta, jossa kerrotaan erityisesti ns. pienen ihmisen tai tavallisen kaupunkilaisen tarinaa. Tämä näkökulma aloittaa tarkoituksella tarinan.

Mitä työpajoista ammennettiin: Hyvinvointi on kautta osallistavien työpajojen koettu tärkeäksi tarkastelukulmaksi ja yhdeksi punaiseksi langaksi. Ihmisten ympäristölle asettamia merkityksiä ja ylipäänsä tarinan kertominen ihmisen kautta on koettu työpajoissa tärkeäksi.

Linkitys brändiin: Kuvaa Helsingin toimivuutta.

Mahdollisia pääotsikoita:

- Teollistuva kaupunki
- Puutarhataiteen kukoistus
- Kansanpuistot
- Ensimmäiset kulttuurilaitokset

- Urheilua ja liikuntaa (liikunnan merkitys oivallettiin, pallokentät, pelit, voimistelu, yleisurheilu)
- Lasten ja nuorten kaupunki (leikki puistot, uimarannat, Korkeasaari, miten lapsia on huomioitu rakentamisessa ja suunnittelussa, mitkä olleet merkittäviä paikkoja lapsille ja nuorille)
- Luontosuhde kehittyä
- Maataloutta kaupungissa

Ehdotusta sisällöksi

Helsingin viimeiset kaksi vuosisataa ovat olleet jatkuvan kasvun aikaa: pikkukaupunki on laajentunut Kruununhaan tienoilta koko nykyisen keskustan alueelle ja muuttunut matalasta puukaupungista hahmoltaan yhtenäiseksi kivikaupungiksi. Laidunmaat, teollisuusrakennukset ja pienimittakaavaiset puutalokorttelit ovat väestönkasvun myötä väistyneet uusien asuin- ja liikerakennusten tieltä. Kasvu jatkuu yhä ja kaupunki tiivistyy sen myötä.

...

Pääkaupungissa tarvittiin uusia paikkoja vapaa-ajan viettoon. Kaivopuistossa sijainnut kylpylaitos muodosti Helsinkiin 1830-luvulla kehittyneen kylpyläkulttuurin keskuksen. Varakkaampi väestö perusti pursiseuroja, joiden rakennuksista edustavin on Valkosaarenkarille rakennettu purjehdusseura NJK:n paviljonki.

Tunnistettut paikat:

- Lammassaari
- Kivinokka
- Seurasaaari
- Ryssänkärki (Särkiniemi)
- Puukäpylä
- Puuvallila
- Keskuspuisto 1914
- Talvipuutarha, kasvitieteellinen puutarha
- Yliopisto
- Kaisaniemi (yleisurheilu)
- Eläintarhan kenttä
- Katajannokka
- Ullanlinna
- Eira
- Töölö (modernismi)
- Kruunuvuoren huvila-alue
- Annala 1826
- Hietaranta
- Pihlajasaari
- Esplanadi
- Haltiala, Falkulla, Viikki
- Seurasaaari (kansanpuistot)
- Mustikkamaa (kansanpuistot)
- Korkeasaari
- Kaivopuiston kylpylä
- Valkosaarenkarille rakennettu purjehdusseura NJK:n paviljonki.

3 Muuttuva Helsinki

Teeman tarkoitus: Tässä kokonaisuudessa voidaan kertoa ja kuvata miten Helsinki on kasvanut ja kehittynyt ja muuttunut ensin sotilaskaupungiksi, sitten hallinnon ja keisarien kaupungiksi ja Suomen pääkaupungiksi. Miten kasvupaineet ja väestömäärän lisääntyminen on ratkaistu, miten viheralueita on kehitetty ja kulttuuriympäristöä rakennettu ja vaalittu muuttuvassa kaupungissa.

Tarkastelu: Tässä kokonaisuudessa tarkastelu on teeman mukaista ja kronologisesti kehittyvää historiallista tarkastelua. Ajallisesti tarkastelu menee osin päällekkäin luvun 2 kanssa. Kronologia ulottuu Suomenlinnan rakentamisesta aina tähän hetkeen. Tämän kokonaisuuden näkökulma on kuitenkin enemmän ns. hallinnossa ja isoissa muutostilanteissa. Teemallisesti tarkastelu menee osin päällekkäin viimeisen kokonaisuuden kanssa, mutta tässä kokonaisuudessa viheralueet ja kulttuuri ovat keskiössä, kun viimeinen luku on enemmän urbaania yhteisöllisyyttä, kaupunkilaisaktiivisuutta ja tulevaisuuden visioita.

Mitä työpajoista ammennettiin: Syksyn 2017 työpajoissa koettiin, että hallinnon ja keisarien kaupunki on merkittävä osa Helsingin olemassaoloa. Lisäksi 11.2. työpajassa todettiin, että sotaan liittyvät teemat ovat todennäköisesti suurelle yleisölle kiinnostavia. Myös lasten näkökulmaa on haluttu nostaa. Sitä on syytä tuoda myös tässä kokonaisuudessa esille.

Linkitys brändiin: Muuttuva Helsinki on suoraan brändin rakennuspalikoista, joskin tarkastelussa ei ole vain tämän hetken ja päivän muutos vaan katsotaan pidemmälle historiaan.

Ehdotusta sisällöksi:

Uuden pääkaupungin ytimenä oli arkkitehtonisesti yhtenäinen keskuskukio, Senaatintori. Torin ympärille rakennetut julkiset rakennukset, yliopiston päärakennus, valtioneuvoston linna ja tuomiokirkko, muodostavat Helsingin identiteetin kannalta tärkeän hallinnon ja oppilaitosten keskittymän. Kokonaisuutta täydentävät yliopiston kirjasto, Kansallisarkisto, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Säätytalo ja Ritarihuone.

Keskustan ruutukaava-alue, joka käsitti 1800-luvun puolivälissä Kruununhaan, Kaartinkaupungin ja Kampin, muuttui vähitellen puukaupungista kivikaupungiksi. Kantakaupungin identiteetin luovat ruutukaavan ohella suhteellisen matala rakentaminen (vuoden 1895 rakennusjärjestyksen mukaan korkeintaan viisi kerrosta) sekä aikakauden arkkitehtuurityylit, empire, kertaustyyli (uusrenessanssi, uusbarokki, uusgotiikka) sekä jugend. Keskustan liikerakennukset Aleksanterinkadulla ja Kampissa, Esplanadeilla ja Bulevardin varrella rakensivat Helsingin kaupunkimaista identiteettiä. Merelliset korttelijulkisivut Etelärannassa ja Pohjoisrannassa sekä Tähtitorninmäki observatorioineen ovat kaupungin hahmon kannalta yhtä tärkeitä. Perinnehenkistä venäläistä arkkitehtuuria edustaa Uspenskin katedraali.

Mahdollisia pääotsikoita:

- Helsinki linnoituskaupunkina (Suomenlinnan merkitys koko Helsingin kehittymiselle, vaikutus kartanoiden kehittymiselle)
- Hallinnon, kuninkaiden ja keisarien kaupunki (merkittävät hallintorakennukset ja empire-keskusta, useat Helsingin keskustan nykyisen kaupunkikuvan olennaiset piirteet ovat peräisin autonomian ajalta)
- Sotien jäljet näkyvät (Krimin sodan linnoitukset yms. näkyvät merkit, pommitukset, sankarihaudat, muistomerkit, Väestönsuojat, Kaupungin kasarmialueet, Hyötyviljely kaupungeissa ja elintarvikepula, Saaristo sotilaskäytössä & pitkään suljettuina olevat saaret avautuvat)
- Betonilähiötä ja puutarhakaupunginosia (alueliitos, asuntopula ja sysäys kasville, jälleenrakennuksen aika, Olympialaisten siirtyminen & rakentaminen niihin liittyen, arkkitehtuurin kehittyminen)
- Maatalous väistyy

- Liikkuminen kasvavassa kaupungissa
- Elävä kantakaupunki (tämän otsikon alle sopisi esimerkiksi Linnanmäen rakentaminen ja lasten näkökulma)
- Vihreää ja monimuotoista luontoa (luonto osana lähiöitä, ympäristötietoisuus nousee, luonnonsuojelu, Natura-alueet ja muut luonnonsuojelualueet)
- Vihreät verkostot (latuverkosto, pyörätieverkosto - metsien halki fillarilla duuniin kantakaupunkiin, luontopolut)
- Kaupunkiviljelyä (puutarhakulttuuri, siirtolapuutarhat, moderni sissiviljely)

Tunnistettut paikat:

- Empire-keskusta
- Hallintokeskusta, Senaatintori
- Suomenlinna
- Saaret
- Kasarmialueet
- Rintamiestaloalueet
- Linnoitusten jäljet
- Töölön sairaala Tilikka
- Hotelli Tomi Helsingin ytimessä
- Omaa aikakauttaan edustava lähiö Pihlajamäki
- Töölönlahti
- Kaivopuisto
- Esplanadi
- Vanhankaupunginlahti
- Viikki
- Haaga, Munkkiniemi, Lauttasaari → Haagan kauppalan olemassaolo päättyy
- Lauttasaari + omenapuut Isokaarella
- Pihlajamäki
- Roihuvuori
- Keski-Vuosaari
- Maunula
- Länsi-Herttoniemi
- Pirkkola (rintamamiestalot)
- Östersundom uutta kaupunkia
- Linnanmäki

4 Meri keskellä Helsinkiä

Teeman tarkoitus: Tässä kokonaisuudessa voidaan kertoa ja kuvata meren merkitystä Helsingille ja kaupunkilaisille.

Tarkastelu: Tarkastelu on teemojen mukaista.

Mitä työpajoista ammennettiin: Meri ja merellisyys on selkeä työpajoissa noussut teema ja leimallinen osa Helsinkiä. Myös joki ja jokilaakso sekä vesireitit ovat olennainen osa Helsingin identiteettiä. Rantoihin ja saariin liittyy myös suuri tulevaisuuden kehittymispotentiaali, joten se puolustaa paikkaansa siksikin omana kokonaisuutenaan. Meri ja esimerkiksi Vanhankaupunginlahti ovat jo itsessään hyvä läpileikkaus Helsingin kerroksellisuudesta.

Linkitys brändiin: Tämä kokonaisuus ei suoranaisesti linkity brändiin. Käsittelyssä voidaan huomioida brändinäkökulmista ainakin toimiva kaupunki, kontrastit j omaperäisyys.

Ehdotusta sisällöksi:

Vesimaisema on tärkeä osa Helsingin identiteettiä. Se sekä tarjoaa moniaistisia elämyksiä, että toimii monimuotoisena elinympäristönä. Helsingin saaristo jakautuu sisälahtien, selkävesien, ulkosaariston ja avomeren vyöhykkeeseen.

Kaksi kolmasosaa Helsingin pinta-alasta on merta. Kaupungissa on yli 200 kilometriä rantaviivaa mantereella ja valtaosa siitä on yleisessä käytössä, samoin kuin suurin osa 315:sta saaresta, joista suurimmat ovat vasta avautumassa yleiseen käyttöön. Tässä suhteessa Helsinki poikkeaa useimmista ulkomaisista ja suomalaisista kaupungeista. Merenrantakaupungeilla on harvoin vastaavaa saaristoa näin lähellä mannerrantaa.

Helsingin edustalla on myös ainutlaatuinen merellisen Helsingin kansallismaisema ja maailmanperintökohde Suomenlinna ja monia kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Saariston kasvillisuus vaihtelee karun ulkosaariston alkuperäislajeista satoja vuosia suljettuina olleiden puolustusvoimain saarien monipuoliseen kasvillisuuteen erilaisine tulokaslajeineen. Myös vedenalainen maisema tarjoaa paljon nähtävää.

Mahdollisia pääotsikoita:

- Joki ja jokilaakso (meren ja vesireittien merkitys kaupungille ja ihmisille)
- Vauhdinhurmaa, avantouintia ja rantaelämää (ihmisten kokemukset, meri virkistymisen lähteenä, huomioidaan perheet, lapset ja nuoret ja heille tärkeät paikat)
- Kahvila- ja saunakulttuuri kukoistaa
- Vanhat satama-alueet muuntuvat merellisiksi asuntoalueiksi (aiemmin rannat satamina ja teollisuuden hallinnassa)

Tunnistettut paikat:

- Suora luontoyhteys on Kruunuvuorenrannalla ja Kalasatamalla. Kalasatamassa Suvilahti ja Teurastamon alue juuruttavat uudet asukkaat ja käyttäjät alueen teollisuushistorialliseen menneisyyteen.
- Lapinlahden sairaala-alue ja rannat
- Vantaanjoki
- Sotilassaaret: Vallisaari
- Lammassaari

5 Vaikuttavien ihmisten, tekojen ja kohtaamisten kaupunki

Teeman tarkoitus: Tässä kokonaisuudessa kuvataan kaupunkipuistoa ja kaupunkia toiminta-alustana.

Tarkastelu: Teemallinen tarkastelu. Maalataan tulevaisuuden visioita.

Mitä työpajoista ammennettiin: Työpajoissa on nähty vahvasti, että kaupunkipuisto on toiminta-alusta, joka tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia.

Linkitys brändiin: Suora linkitys brändiin otsikkotasollakin. Sisältö menee suoraan brändin alle ja kertoo sen mukaisesti Helsingin tarinaa.

Mahdollisia pääotsikoita:

- Urbaani yhteisöllisyys (Sissiviljely, puistokummit, sompasauna ravintolapäivä, taimenaktiivit, Arla-sauna, Kallio-liike ja blockparty, kaljakellunta..)

- Kaupunkilainen luonnonsuojeluliike (1970-luvulta ja suojelualueet, kaupunkilaisaktivismi keskuspuiston suojelu)
- Helsingistä maailman luontopääkaupunki (globaali erottautuminen matkailullisesti, lähimatkailu, luonnon terveysvaikutukset, metsän tuntu kaupungissa)
- Kokemusten kaupunki (mitä mahdollisuuksia kaupunkipuisto voi tarjota, kontrastit kokemuksissa: retkiluistelu/pilkkiminen jäällä ja hiihto ja kesällä helteinen Espa, metsästä suoraan city sykkeeseen keskuspuistoa pitkin)
- Merkitysten kaupunki (omat juuret, ihmisten eri paikoille ja alueille asettamat merkitykset)

Helsinki

Helsingin tarinan runko työskente- lyn pohjaksi

LUONNOS

Idästä, lännestä, etelästä ja pohjoisesta

Kansallinen kaupunkipuistoselvityk-
sen esiselvitysvaiheen liite

Sisällys

1. Vantaanjoen kylästä metropoliksi	5
1.1 Helsingin seutu ennen kaupungin perustamista Vantaanjoen suulle	6
1.2 Kuninkaan Helsinki	6
1.2.1 Vanha Helsinki 1550–1640	6
1.2.2 Vironniemen Helsinki 1640–1721.....	7
1.2.3 Itämeren merilinnointi 1721–1809	7
1.3 Keisarin Helsinki	8
1.3.1 Kansallisen kulttuurin synty, 1900-luvun vaihde ja alkupuoli	9
1.4 Itsenäisen Suomen pääkaupunki	10
1.4.1 Modernisoituva kaupunki	10
1.4.2 Suuri alueliitos	10
1.4.3 Monikulttuurinen Helsinki	11
2. Helsingin maisema ja maisemakulttuuri	12
2.1. Helsingin maiseman ominaispiirteet	12
Suurmaisema kaupunkirakenteen pohjana	12
Kaupunkikuva ja kaupunkimaisema.....	13
2.2. Viheraluejärjestelmä, vihersormet ja sinikämmen	13
Vihersormet.....	14
Merellisyys ja sinirakenne.....	15
Metsäisyys ja vehreys	16
Monipuolista maisemaa.....	16
Ilmasto ja valkorakenne.....	16
2.3 Maisemakulttuuri Helsingissä.....	17
Kerroksellisuus ja identiteetti	17
Maisemakulttuuri näkyvänä historiana	18
3. Meri ja kaupunkiluonto lähellä - Urbaanin rannikkoihmissen luonto.....	21
4. Hyvinvointi ja ympäristötietoisuus (KKPH!-liike).....	31
5. Työpajoissa nousseita teemoja/tämä osa tehdään yhdessä tarinapajan pohjalta	31
8.1 Luonto- ja maisemateemat	31
Historia ja kulttuuriympäristöteemat	35
Hyvinvointi – kokemuksellisuus – teemat	36
6. Helsinkiläisiä tarinoita (KKPH!-liike).....	36

17.8.2018 LUONNOS

7. kansallisen kaupunkipuiston tarina osana Helsingin brändiä	36
8. Lähdeluettelo	38
2.2 Malli kuvapaikasta	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
2.3 Malli taulukoista	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Lähdeluettelo	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

Johdanto

Tämä Helsingin tarinan alustava raporttirunko on tehty Kansallinen kaupunkipuistoselvityksen ensimmäisessä vaiheessa. Tarkoitus on, että tämä tarinarunko jalostuu eteenpäin selvitysprosessin kuluessa. Esiselvitysvaiheessa tarinan valmistelussa törmättiin usein puiston rajauskysymykseen, ja todettiin, että tarinatyötä on helpompi jatkaa siinä vaiheessa kun mahdollisen kansallisen kaupunkipuiston rajausta on selvinnyt. Esiselvitysvaiheessa ei nähty tarkoituksen mukaiseksi saattaa tarinatyötä loppuun, mutta työn avulla tunnistettiin niitä erityisiä arvoja, joita halutaan säilyttää. Tarina tarjoaa alustan tuoda esiin monipuolisesti kaupungin virkistys- ja kulttuuriympäristön kehittämiseksi esitettäviä tavoitteita.

Tarina on osa Helsingin kansallisen kaupunkipuiston perustamisselvitystä. Tarinarunko kokoaa Helsingin historian, kulttuuriympäristön ja kaupunkimaiseman teemoja ja tuo esiin lisäksi ne teemat, jotka ovat nousseet esiin esiselvitysvaiheen työpajatyöskentelyssä. Tarina ilmaisee ne keskeiset helsinkiläiset arvot, jotka halutaan säilyttää kansallisen kaupunkipuiston statuksella. Tarina tuo esiin myös ne arvot, jotka nostavat Helsingin roolin esiin Suomen kansallisten kaupunkipuistojen verkostossa. Helsingin tarinaa on valmisteltu työryhmässä kaupunkilaisten ja kaupungin asiantuntijoiden yhteistyönä. Valmisteluun on saatu ”potkua” työpajoissa ja tilaisuudessa, jossa tarinaa on viety eteenpäin tarinan kerronnan asiantuntijan kanssa. Lisäksi kokeiltiin verkkoalustaa tarinan tuottamisessa.

Aineistoa ovat koonneet ja tuottaneet:

Liisa Kuokkanen–Suomi

Sari Saresto

Petteri Kummala

Sakari Mentu

Markku Heikkinen

Maria Jaakkola

Kaarina Heikkonen

Raisa Kiljunen-Siirola

Juha-Pekka Turunen

KKPH!-liikkeen edustajat

Tarina-työpajaan osallistuneet henkilöt

Mervi Rauhala, Eficode Oy

1. Vantaanjoen kylästä metropoliaksi

Kansallinen kaupunkipuisto kertoo Helsingin tarinaa siitä kuinka Vantaanjoen suualueelle Ruotsin kuninkaan käskystä 1550 perustetusta pienestä kylämäisestä kaupungista tulee Venäjän keisarin käskyllä Suomen suurruhtinaskunnan pääkaupunki, ja josta 100 viimeisen vuoden aikana kehittyä itsenäisen Suomen merellinen, luonnonläheinen ja kansainvälinen yli 600 000 asukkaan pääkaupunki.

Etenkin Helsingin viimeiset kaksi vuosisataa ovat olleet jatkuvan kasvun aikaa: pikkukaupunki on laajentunut Kruununhaan tienoilta koko nykyisen keskustan alueelle ja muuttunut matalasta puukaupungista hahmoltaan yhtenäiseksi kivikaupungiksi. Laidunmaat, teollisuusrakennukset ja pienimittakaavaiset puutalokorttelit ovat väestönkasvun myötä väistyneet uusien asuin- ja liikera kennusten tieltä. Kasvu jatkuu yhä ja kaupunki tiivistyy sen myötä.

Useat Helsingin keskustan tunnusomaiset piirteet ovat peräisin 1800-luvun autonomian ajalta. Kaupunkitaiteellisesti hienovireinen ruutukaava on Helsingin kantakaupungin selkäranka. Se naatintorin ympärille rakennetut julkiset rakennukset muodostavat "Itämeren tyttären" kasvot, sen tärkeimmän julkisivun merelle päin ja Helsingin identiteetin kannalta tärkeän symboliraken nusten keskittymän. Kokonaisuutta täydentävät Kansalliskirjasto ja -arkisto, Suomen pankki, Säätytalo, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Ritarihuone.

Helsingin kaupunkikuvan keskeisiä piirteitä ovat kantakaupungin korkeudeltaan maltillinen (vuo den 1895 rakennusjärjestyksen mukaan korkeintaan viisi kerrosta) ruutukaava-alue puistokatui neen ja aukioineen, keskustan pohjoispuolen 1900-luvulla kaavoitetut alueet (Kallio, Alppiharju- Vallila, Töölö, Meilahti ja Ruskeasu) sekä kaupunkia jäsentävät puistokatut ja puistot (Kaivo- puisto, Tähtitorninmäki, Esplanadit, Bulevardi, Kaisaniemi ja Töölönlahden alue).

Helsingistä tuli suurkaupunki, kun 100 000 asukkaan raja ylittyi 1900-luvun alkuvuosina. Kau punkia alettiin suunnitella järjestelmällisemmin, kun kaupungin ensimmäinen yleiskaava valmis- tui 1911. Laajat viheralueet haluttiin turvata jo tuolloin, kun kaupunginvaltuusto päätti varata Eläintarhan ja Töölönlahtea ympäröivät puistot sekä Reijolan metsäalueen tulevalle Keskuspuis- tolle.

Helsingille tunnusomaisia ja identiteetin kannalta keskeisiä rakentumisen kerrostumia ovat Se- naatintorin empiren ohella 1900-luvun alun jugend, 1920-luvun pohjoismainen klassismi sekä modernismin eri vaiheet 1930-luvulta lähtien. Helsingin ehdoton vahvuus ovat arkkitehtonisia ko- konaisuuksia muodostavat kaupunginosat, parhaina esimerkkeinä historiallinen keskusta, Kata- janokka, Eira, Etu-Töölö, Puu-Vallila, Puu-Käpylä, Taka-Töölö, Olympiakylä, Länsi-Herttoniemi ja Pihlajamäki. Helsingille on ominaista rakennuskannan suhteellisen nuori ikä: 84% rakennuksista on rakennettu toisen maailmansodan jälkeen. Sodanjälkeisen ajan uuden, entistä nopeamman kasvun tuloksena syntyneet lähiöt muodostavat oman kaupunkirakenteellisen kokonaisuutensa.

1.1 Helsingin seutu ennen kaupungin perustamista Vantaanjoen suulle

Helsinki on rakennettu peruskalliolle, jonka kivilajit ovat maailman vanhimpia. Euroopan pääkaupungeista ainoastaan Tukholma sijaitsee yhtä vanhalla kallioperustalla. Jääkauden jälkeen nykyisen Helsingin alueella Jakomäen ja Kivikon korkeimmat kalliot nousivat ensimmäisinä merenpinnan yläpuolelle n. 7800 eaa. Maanpinta nousi nopeasti kivikauden alussa ja mahdollisti asutuksen synnyn ensiksi Vantaan puolelle, sitten merenlahden ja joen rannoille Malminkartanoon ja sen lähistölle. Pronssikautisia tai rautakauden alun hautaröykkiöitä sijaitsee parisenkymmentä pääosin kaupungin rannikoilla kolmessa ryhmässä: Lehtisaari-Meilahti, Kulosaari-Herttoniemi ja Östersundom. Ne on rakennettu muinoin ulkomeren äärelle niemille tai saarille. Metallikausien asutus on muutoin Helsingissä lähes tuntematon.

Helsingin halki kulkevan Vantaanjoen nykyinen uoma löysi paikkansa noin 2000–3000 vuotta sitten, jolloin seudun asukkaat olivat tyypillisiä pyyntikulttuurin edustajia. Rautakauden lopussa sisämaan hämäläiset käyttivät aluetta eränautintaan. Hämäläiskylä oli alkanut nimistötutkimuksen mukaan muodostua Helsingin alueelle ennen valtiovallan ohjaaman ruotsalaisasutuksen tuloa alueelle. Ruotsalainen uudisasutus levisi nopeasti rannikolle sekä Vantaanjoen ja Keravanjoen alajuoksun viljaville rantamaille noin 1100-luvulta lähtien. Vanhin kirjallinen maininta Vantaanjoesta on vuodelta 1351, jolloin virolainen Padisten luostari sai hallintaansa useita tiloja sekä oikeudet kruunun kalavesiin Helsinginjoessa (Helsingå). 1300-luvulla otettiin käyttöön Uudenmaan rannikkoa seurallut Turun ja Viipurin välinen Suuri Rantatie. Seudun keskuksiksi muodostui Suuren Rantatien, Vantaanjoen ja Keravanjoen risteyskohtaan kehittynyt Helsingin pitäjän kirkonkylä.

Helsingin pitäjän liikenteellinen asema vaikutti olennaisesti sen kehitykseen keskiajalla. Sisämaan tieyhteyksien ohella Helsingin pitäjästä kulki laivaväylä Viroon sekä rannikon suuntaisesti. Erityisesti Viroon suuntautuva talonpoikaispurjehdus oli merkittävä elinkeino ja Helsinki oli mm. turkisten, puutavaran, tervan, kalojen ja eläimien viennin keskus. Kaupan avulla siitä tuli Uudenmaan vauraimpia pitäjiä.

Helsingin kaupunki perustettiin Koskelaan eli Forsbyn kylään, joka oli alun perin ruotsalaisasutuksen perustama. Alueet saatiin 25 talonpojalta pakkoluovutuksin ja ostoin. 12. kesäkuuta 1550 kuningas Kustaa Vaasa antoi Rauman, Ulvilan, Tammisaaren ja Porvoon porvareille muuttokäskyn Helsinkiin.

Kohteita: Kivikautinen asutus mm. Kaarelassa Mätäjoen varrella, Vantaanjokilaakso ja Keravanjokilaakso, vanhat kylät ja rälssitilat (mm. Kumpula, Tuomarinkylä, Pukinmäki, Herttoniemi), vanha tiestö

1.2 Kuninkaan Helsinki

1.2.1 Vanha Helsinki 1550–1640

Keskeinen syy Helsingin perustamiselle oli valtiovallan pyrkimys lopettaa talonpoikaispurjehdus ja keskittää kaupankäynti perustettavan kaupungin porvaristolle. Koska kaupunki sijoitettiin kosken äärelle, sai se nimekseen Helsingfors. Kaupungin voimallinen rakentaminen alkoi välittömästi perustamisen jälkeen Kuninkaankartanonsaarella ja Vanhankaupunginkosken länsipuolella. Helsingin varhainen teollistuminen alkoi samaan aikaan Vanhankaupungin ja Arabianrannan ympäristössä.

Kunnianhimoisen alun jälkeen kaupungin kehitys kuitenkin pysähtyi, eikä alueen väkiluku nousut edes tuhanteen. Helsinki jäi lähimmän maaseudun kaupan keskuksiksi, ja suurin osa kaupungin väestöstä oli köyhiä pienkauppiaita, käsityöläisiä, vähävaraisia ja varattomia, jotka saivat

elantonsa viljelysmailtaan kaupungista ja sen lähetyviltä. Helsingillä oli kuitenkin merkittävä sotilaallinen asema, koska täällä lastattiin sotaväkeä, joka myös talvehti kaupungissa. Levottomien olojen ja hankalan satamatilanteen vuoksi kaupunki siirrettiin kilpailukykyisempään paikkaan Vironniemelle 1640-luvulla.

Kohteita: Vanha Helsinki, Kuninkaankartanonsaari, Viikin Latokartano peltoineen, vanhat kylät ja rälssitilat, Vanhankaupunginlahti

1.2.2 Vironniemen Helsinki 1640–1721

Kenraalikuvernööri Pietari Brahe määräsi kaupungin uudeksi paikaksi Vironniemen Töölön kylässä eli nykyisessä Kruununhaan kaupunginosassa. Uusi Helsinki rakennettiin aikakauden ihanteen mukaisesti maastoon sopeutetun ruutuasemakaavan mukaisesti. Kaupunki keskittyi torin ja sataman läheisyyteen. Kaavassa varattiin tilaa julkisten rakennusten lisäksi 600 asuntotontille. Helsingin uusi sijainti mahdollisti hyvät kulkuyhteydet merelle ja kaupunki voitiin myös linnoittaa.

1600-luvun lopun Helsingissä oli neljä kaupunginosaa: Kluuvi, Suo (Kruunuhaan eteläosa), Läntinen Tulli ja Kalastajanmäki (Katajanokka). Pääkatu kulki Aleksanterinkadun paikkeilla ja sen itäpäässä oli kaupungin satama. Kaupungin uusi alkua ei ollut lupaava, sillä tulipalo tuhosi Vironniemen Helsingin 1654. Kaupungissa riehui jälleen tulipalo 1701, ja rutto tappoi kolmasosan helsinkiläisistä 1710.

1700-luvulla Venäjä voimistui ja suuntautui kohti länttä. Suuren Pohjan sodan (1700–1721) eli isovihan aikana 1713 koko Helsinki poltettiin. Sodan aikana venäläiset miehittäjät rakensivat poltettuun Helsinkiin maalinnoituksen ja useita kasarmeja. Kaupunkiin asettui sotilaitten lisäksi kauppiaita, joita varten rakennettiin pieni ortodoksinen kirkko. Rauhan tultua helsinkiläiset palasivat ja ryhtyivät jälleenrakennustyöhön. Varhaisvaiheen Vironniemen Helsingin rakenteista ei jatkuvista tuhoista johtuen ole käytännössä säilynyt juuri mitään.

Kohteita: Nykyinen Senaatintorin, Aleksanterinkadun ja Pohjoissataman (Pohjoisranta) alue, Vanhankirkon puisto (1710 ruttoon kuolleiden hautauspaikka). Läntinen ja Itäinen viertotie, Tervasaari

1.2.3 Itämeren merilinnoitus 1721–1809

Isonvihan jälkeen Helsingissä ei enää asuttu savupiirteissä, mikä teki kaupungista edelläkävijän Suomessa. Uudenkaupungin rauhansopimuksen (1721) jälkeen Helsingin sotapoliittinen asema korostui. Rauhan aikaa jatkui vain parikymmentä vuotta, sillä Pikkuviha 1742–43 keskeytti kaupungin jälleenrakentamistyön. 1742 seurasi uusi venäläisten valloitus, mutta tällä kertaa miehittäjät säästivät kaupungin tuholta. Pikkuvihan jälkeen itäraja oli enää vajaan sadan kilometrin päässä Helsingistä.

Hävityn sodan jälkeen Venäjän uhka oli yhä ilmeinen. Valtakunnan turvaamiseksi Loviisaan ja Svartholmaan perustettiin rajalinnoitus, ja Helsingin edustalle päälinnoitus Viapori. Siitä tuli Ruotsin laivaston kotisatama. Helsinki korotettiin linnoituskaupungin arvoon 20.7.1747, ja Viaporin laivastotukikohdan ja linnoituksen rakentaminen aloitettiin vuonna 1748 Ranskan tukiessa merkittävästi rakentamista.

Ulkomaankauppa ja merenkulku kasvoivat Helsingissä huimasti linnoituksen rakentamisen myötä. Elinkeinoelämä monipuolistui ja kaupunkiin saatiin uutta ammattitaitoa. Lisäksi maaherra A.M. Sprengtportenin käskystä vuonna 1772 Suuri rantatie katkaistiin Helsingin pitäjän kirkonkylän ja Bembölen välistä, ja liikenne määrättiin kulkemaan Helsingin kautta. Viaporin ansiosta Helsingistä tuli 1700-luvun lopulla menestyvä kaupunki. Viaporin aateliset upseerit ja linnoitustöissä

rikastuneet porvarit hankkivat kartanoita kaupungin ulkopuolelta, ja eurooppalainen tapa- ja maisemakulttuuri levisivät kaupunkiin. Kartanot ovat edelleenkin lähiympäristönsä tärkeitä monumentteja ja harvinaisia 1700- ja 1800-lukujen rakennusmuistomerkkejä.

Talouden kasvu 1700-luvun lopulla antoi Helsingin porvaristolle mahdollisuuden rakentaa myös aikaisempaa näyttävämpiä kaupunkitaloja. Sederholmin, Bockin, Burtzin ja Helleniuksen talot Senaatintorin eteläreunalla – Sederholmin taloa lukuun ottamatta kaikki voimakkaasti muuttuneessa 1800-luvun alun asussa – tuovat ajallista syvyyttä kaupungin historialliseen keskustaan. 1700-luvun kaupunkitilasta on aavistus myös Katariinankadun, Sofiankadun ja Helenankadun kapeassa mitoituksessa. Kaupunkikeskustan identiteetin kannalta tärkeä on myös 1600-luvun lopulta alkaen käytössä ollut hautausmaa, joka nykyisin tunnetaan Vanhana kirkkopuistona.

Vuosina 1808–1809 käydyn Suomen sodan taustalla oli Ranskan keisari Napoleonin ja Venäjän keisari Aleksanteri I:n valtapoliittika, joka vei Ruotsin sotaan Venäjää vastaan. Heti sodan alussa Helsinki miehitettiin, ja Viaporin linnoitus antautui neuvottelun jälkeen toukokuussa 1808. Syksyllä 1808 tulipalo tuhosi noin neljäsosan Helsingistä. Suomi liitettiin 1809 autonomisena suuriruhtinaskuntana Venäjän keisarikuntaan.

Kohteita: Suomenlinna (Piperin puisto), Sederholmin talo, kaupungin ulkopuolella sijaitsevat so-tilasvirkatalot ja kartanot puutarhoineen ja puistoineen (mm. Tuomarinkylä, Herttoniemi, Kulo-saari, Puotila, Tullisaari, Stansvik, vanhat tiet)

1.3 Keisarin Helsinki

Keisari Aleksanteri I määräsi Helsingin Suomen suuriruhtinaskunnan pääkaupungiksi 8.4.1812. Helsingissä oli tuolloin noin 3 500 asukasta, Viaporin linnoituksessa hieman enemmän. Aleksanteri halusi Helsingistä pääkaupungin, koska se oli Pietarin läheisyydessä, etäällä Tukholman vaikutuspiiristä ja Viaporin turvaama. Lisäksi tulipalossa tuhoutunut kaupunki oli mahdollista rakentaa kokonaan uudestaan edustavaksi pääkaupungiksi, keisarin vallan symboliksi ja emämaa Venäjän näyteikkunaksi länteen.

Johan Albrecht Ehrenströmin vuosina 1812–1817 laatimassa asemakaavassa uuden pääkaupungin ytimen muodosti arkkitehtonisesti yhtenäinen, monumentaalinen keskusaakio Senaatintori, joka rakennettiin vanhan torin paikalle. Senaatintorin ympärille sijoittuivat Helsingin oloissa ennennäkemättömän suuret julkiset rakennukset: maan hallintopalatsi, yliopisto kirjastoineen ja kaupungin pääkirkko. Helsingin uudelleenrakentamisesta vastaavaksi arkkitehdiksi Ehrenström onnistui houkuttelemaan saksalaisen Carl Ludvig Engelin. Kaikkiaan Engel suunnitteli Helsinkiin yli 30 julkista rakennusta.

Ehrenströmin kaavoittama alue oli rakennettu valmiiksi 1850-luvulle tultaessa, jolloin kaupungissa oli yli 20 000 asukasta. Leveine katuineen ja mataline taloineen Helsingin yleisvaikutelma oli avara ja vaatimaton. Vaurastuminen alkoi kuitenkin hiljalleen näkyä kaupungin ulkoasussa. Tärkeimmät julkiset rakennukset ja varakkaimpien kauppiaitten talot rakennettiin kivistä.

Keskustan puutalovaltainen, matala ruutukaava-alue, joka käsitti 1800-luvun puolivälissä Kruununhaan, Kaartinkaupungin, Punavuoren ja Kampin, muuttui 1870-luvulla alkaneen voimakkaan rakennuskauden myötä tiiviisti rakennetuksi ja tyyliltään mannermaiseksi kivi-kaupungiksi. Keskustan liikerakennukset Aleksanterinkadulla, Esplanadeilla ja Bulevardin varrella rakensivat Helsingin kaupunkimaista identiteettiä. Merelliset korttelijulkisivut Etelärannassa ja Pohjoisrannassa sekä Tähtitorninmäki observatorioineen ovat kaupungin hahmon ja identiteetin kannalta yhtä tärkeitä.

1800-luvun puolenvälin jälkeen Helsinki oli myös nopeasti laajeneva teollisuuskaupunki. Teollisuus ja työväestö asettuivat Pitkäsillan pohjoispuolelle ja kaupungin ranta-alueiden tuntumaan. Kasvava teollisuus tarvitsi myös aikaisempaa parempia liikenneyhteyksiä: vanhat päätiet itään ja länteen päällystettiin 1850-luvulla ja niiden vanhat nimet muutettiin Itäiseksi ja Läntiseksi viertotieksi. Rautatieyhteys avattiin Hämeenlinnaan 1862 ja Pietariin 1870, mikä vilkastutti osaltaan

kaupungin kehitystä. Sörnäisistä tuli maan suurin teollisuuskeskus ja puutavarasatama. Vironniemen rantoja pitkin linjattu satamarata (nykyinen Baana) Töölönlahdelta Eteläsatamaan vihittiin käyttöön 1894. Vuosisadan lopulla Helsinki oli kasvanut Suomen suurimmaksi teollisuuskau-pungiksi. Nykyisin kaupungin 1800-luvun teollisesta perinnöstä muistuttavat ennen kaikkea Sörnäisten teollisuusalueen jäljellä olevat rakennukset.

Teollisuus saastutti kasvavaa kaupunkia. Työväestö tarvitsi raskaan ja likaisen työn vastapainoksi vapaa-aikanaan raitista ilmaa luonnonhelmassa. Työväestön vapaa-ajan viettoa varten perustettiin 1800-luvun lopulla kansanpuistoja: Korkeasaareen avattiin 1880-luvulla Helsingin ensimmäinen saksalaisen mallin mukainen kansanpuisto ja eläintarha. Seurasaaresta tuli kansanpuisto 1889. Myös osa saarista otettiin virkistyskäyttöön ja osaan perustettiin huvilayhdyskuntia, joissa porvaristo vietti kesiään. Huvilaelämä kukoisti paikoin 1800-luvulta 1960-luvulle asti. Saaria käyttivät myös purjehdusseurat ja armeija. Kaivopuistossa sijainnut kylpylaitos muodosti Helsinkiin 1830-luvulla kehittyneen kylpyläkulttuurin keskuksen.

Kohteita: Engelin empirekeskusta, Esplanadi, Bulevardi, Unioninkatu, Kaartinkasarmi ja Kasarmintori, Eteläsatama 1825, Rantatori, Kauppahalli 1889 (Suomen ensimmäinen), Sörnäisten puutavarasatama 1860-luvulla, Kaisaniemi, Lapinlahden sairaala-alue, Hietaniemen hautausmaat, Kaivopuisto, Tähtitorninmäki, Eläintarhan alue, Hakasalmen huvila, Korkeasaari, Seurasaari, Hietalahden telakka 1865, Valkosaarenkarin purjehdusseura NJK:n paviljonki 1885 (uusi palaneen tilalle 1900), Liuskasaari HSS:n laiturit. Linnunlaulun ja Meilahden huvila-alueet sekä kaupungin rajojen ulkopuolella sijaitsevat höyrylaivareittien varrella sijaitsevat merenranta- ja saaristohuvila-alueet, työväestön omat ulkoilualueet Vanhankaupunginlahdella Kivinokka, Lammasaari ja Mölylä.

1.3.1 Kansallisen kulttuurin synty, 1900-luvun vaihde ja alkupuoli

Keisari Nikolai II peruutti Suomen erityisaseman ja perustuslailliset oikeudet helmikuun manifestilla vuonna 1899. Keisarin vallan takuumiehen, Kenraalikuvernööri Bobrikovin surmaamisen (1904) jälkeiset selkkaukset johtivat Helsingissä suurlakkoon 1905. Lopulta uusien rajoitusten menpiteiden, ensimmäisen maailmansodan ja Venäjän vallankumouksen seurauksena Suomi itsenäistyi 1917.

Pääkaupungin väkiluku kasvoi 1900-luvun alussa nopeasti, kun kaupunkiin muutti uusia asukkaita kasvavan teollisuuden tarjoamien työpaikkojen houkuttelemisena. Suomenkielisten osuus ylitti vuosisadan vaihteessa ruotsinkielisten osuuden väestöstä, ja vuoden 1906 alueliitoksen jälkeen Helsinki kasvoi yli 100 000 asukkaan suurkaupungiksi.

Helsingin kivikaupunki valtasi uusia alueita, ja kaupungin laita-alueiden teollisuuskorttelit (Sörnäisten teollisuusalue, Elannon korttelit ja Arabian tehdasalue) laajenivat. Väkiluku kaksinkertaistui joka kahdeskymmenes vuosi, eikä uusille asukkaille pystytty tarjoamaan riittävästi tilaa; Sörnäisten ja Kallion pienissä asunnoissa oli vuosisadan vaihteen jälkeen jopa kymmenen asukasta yhtä huonetta kohden. Asuntopulaa lievitettiin rakentamalla työväenasuntoja Vallilaan ja Käpylään, mutta asuntopula loppui vasta toisen maailmansodan jälkeen. Kaupungin asukkaiden viihtyvyyttä paransivat varhaisimmat siirtolapuutarha- ja kesämaja-alueet. Kaupungin edustan saarille, kuten Villinkiin, Vartiosaareen, Kuusiluotoon ja Lammasaareen rakennettiin loma-asuntoja sekä porvaristolle että työväestölle.

Nuoret kansainvälisesti suuntautuneet arkkitehdit omaksuivat ja sovelsivat 1900-luvun alussa keskieuropalaisia, englantilaisia ja amerikkalaisia tyylivirtauksia rakennus- ja kaupunkisuunnittelussa. Jugendarkkitehtuurin lyhyen aikakauden eri vaiheita edustavat Kansallismuseo, Pohjolan talo, rautatieasema, Kallion kirkko ja Helsingin puhelinyhdistyksen talo sekä Katajanokan ja Eiran huvilakaupungin alueet. Kaupunkisuunnittelun käännekohta – siirtyminen ruutukaavasta taiteellisempaan kaupunkirakentamiseen – oli Etu-Töölön asemakaavakilpailu (1898), jonka poh-

jalta laadittiin uusi asemakaava vuonna 1906. Eiran ja Kulosaaren huvila-kaupunginosien asemakaavat ja Eliel Saarisen toteutumattomaksi jäänyt Munkkiniemi-Haaga-suunnitelma olivat myös aikakauden uuden asemakaavallisen ajattelun mukaisia.

1.4 Itsenäisen Suomen pääkaupunki

1.4.1 Modernisoituva kaupunki

Itsenäistymisen jälkeen jugendhenkinen Helsinki alkoi kansainvälistyä, modernisoitua sekä suomalaistua. Eliel Saarisen Munkkiniemi–Haaga-suunnitelma (1915) ja Bertel Jungin keskuspuisto-suunnitelma (1911) toimivat itsenäisen Suomen pääkaupungin kehittämisen virikkeinä. Saarisen ja Jungin laatimassa ja vuonna 1918 valmistuneessa Suur-Helsinki-suunnitelmassa hahmoteltiin koko kaupungin rakenne esikaupunkeineen. Esikaupunkeja erottivat toisistaan puisto- ja metsävyöhykkeet. Suunnitelmassa varattiin tilaa uusille satamille ja teollisuusalueille, jälkimmäisille erityisesti Itä-Helsingistä. Suunnitelma ei toteutunut sellaisenaan, mutta se vaikutti huomattavasti seuraavien vuosikymmenten asemakaavoitukseen.

1920-luvulla arkkitehtuurissa viljeltiin pohjoismaisen klassismin hengessä antiikin muotoaiheita. Etu-Töölön punatiiliset kerrostalokorttelit, Puu-Käpylän työväenasuntoalue ja Vallilan asuinkerrostalot Mäkelänkadun varressa ovat vaikuttavia esimerkkejä aikakauden kaupunkirakentamisesta. Yksittäisiä 1920-luvulla ja 1930-luvun alussa rakennettuja merkkirakennuksia ovat Työväenopiston päärakennus (1926), Eduskuntatalo (1926–1931), Töölön kirkko (1927–1930), Stockmann (1926–1930) ja Hotelli Torni (1931).

1930-luvun arkkitehtuuria hallitsi kansainvälinen modernismi, funktionalismi. Asemakaavoituksessa funktionalismin periaatteiden mukainen avoin korttelirakenne oli lähtökohtana Taka-Töölön kaavoitukselle. Rakennuksista mainittavia olivat SOK:n Vallilan tuotantolaitokset, Olympiastadionin ensimmäinen rakennusvaihe ja muut olympiarakennukset, Autokompanian kasarmi, Lasipalatsi ja Malmin lentoasema.

1930-luvulla teollisuus väistyi vähitellen kantakaupungista ja uusia alueita muodostettiin täyttömailla Hietalahteen ja Sörnäisten edustalle. Teollisuuden kasvu jatkui 1950-luvulle saakka. Katajanokan kärjestä lähtivät lentoon ensimmäiset vesitasot Tallinnaan ja Tukholmaan, kunnes Malmin lentokenttä avattiin 1936. Urheilu- ja yhdistystoiminta eheyttivät osaltaan sotien jälkeistä hajanaista yhteiskuntaa. Kaupunkilaisten vapaa-aika lisääntyi, joten tarvittiin lisää puistoja sekä urheilu- ja virkistysalueita. Helsingiläisille perustettiin uusia kansanpuistoja, uimarantoja ja siirtolapuutarha-alueita.

Kohteita: Olympiarakennukset, Malmin lentokenttä, kansanpuistot (Mustikkamaa, osa Kivinokkaa, Lauttasaaren eteläkärki, Lammassaari, osa Tullisaarta, Palosaari, Läntinen Pihlajasaari ja Uunisaaret), siirtolapuutarhat (Ruskeasu, Kumpula, Vallila, Herttoniemi, Tali, Oulunkylä), uimarannat (Hietaranta, Mustikkamaa, Pihlajasaari ja Munkkiniemi)

1.4.2 Suuri alueliitos

Sotien jälkeen Helsingissä vallitsi asuntopula. Maaltamuutto ja evakkoväen asuttaminen vauhdittivat sodan jälkeen Helsingin rakentamista. Kantakaupungin pohjoiset osat, erityisesti Kallio ja Alppila, tiivistyivät ja kivirakennusten osuus rakennuskannasta kasvoi. Vuoden 1946 suuressa alueliitoksessa Helsingin pinta-ala moninkertaistui. Helsinkiin liitettiin mm. Haagan kauppala, Huopalahden, Lauttasaaren ja Kulosaaren huvilayhteiskunnat sekä Helsingin pitäjistä suuria maa-alueita. Liitetyillä alueilla sijaitsi useita kartanoita ja tiloja peltoineen ja metsineen. Kantakaupungin uudet asuinalueet Meilahdessa ja Ruskeasuolla rakentuivat sotaa edeltävän ajan

avoimen korttelirakenteen pohjalta. Lähiöt syntyivät alueliitosten jälkeen uusille kaupunkiin liitetuille alueille. Maunula, Pohjois-Haaga, Munkkivuori, Länsi-Herttoniemi ja Roihuvuori ovat lähiöistä varhaisimpia ja niiden rakennuskanta on suureksi osaksi elementtitekniikkaa edeltävältä ajalta. Nämä ns. metsälähiöt rakennettiin luonnonmuotoja noudattelevien asemakaavojen mukaisesti kerrostalovaltaisiksi, mutta mittakaavaltaan ihmisläheisiksi asuinalueiksi olemassa olevaa luontoa kunnioittaen.

Olympialaisten vaikutus koko Helsingin kehittämiseen oli merkittävä. Vuoden 1940 olympialaisiin tarkoitettujen liikuntapaikkojen ja asuntojen rakentaminen jatkui sodan jälkeen lopulta vuonna 1952 toteutuneisiin olympialaisiin asti ja osin vielä sen jälkeenkin. Kisajärjestelyiden ja uutta aikaa henkivien olympiarakennusten kautta kansainväliselle yleisölle onnistuttiin luomaan Helsingistä ja koko Suomesta moderni ja edistysellinen mielikuva.

Maaltamuutto ja kaupunkilaisten vaurastuminen vauhdittivat 1960- ja 1970-luvulla lähiöiden rakentamista Helsingin uusille liitosalueille. Kaupungin maa-ala kasvoi jälleen merkittävästi, kun Vuosaari liitettiin Helsinkiin 1966. Vapaa-ajan Helsingissä tarvittiin yhä enemmän virkistys- ja ulkoilualueita kasvavan väestön käyttöön. Urheiluseurojen erikoistuen eri urheilulajeihin, tavallinen helsinkiläinen alkoi harrastaa omatoimisesti kuntoliikuntaa kaupungin rakentamalla ulkoilupuolilla ja uusissa uimahalleissa. Kaupungin tiivistyessä 1980-luvulla herättiin toden teolla arvostamaan ja suojelemaan vähenevää kaupunkiluontoa.

Elementtitekniikan myötä myös asuntoarkkitehtuurin ja lähiörakentamisen luonne muuttui 1960-luvulla. Pyrkimys suurempaan tehokkuuteen ja edullisempiin rakennuskustannuksiin vaikuttivat ympäristön laatuun. Arkkitehtonisen kokonaislaadun ja tuotantorationalismin tasapainoisin lopputulos on Pihlajamäki, joka on edustavin esimerkki uusista lähiöistä. Yhdyskuntarakenteen muuttumiseen vaikuttivat myös liikenteen tehostuminen ja vähittäiskaupan siirtyminen ostoskeskukseen ja myöhemmin kauppakeskuksiin. Itäkeskus on tämän kehitysvaiheen eräänlainen kiteytyminen.

Kantakaupungin asuin- ja liikerakennusten uusiminen toi 1960-luvulta lähtien rakennussuojelun ensimmäisen kerran julkisen keskustelun piiriin. Keskustelu kiteytyi Alvar Aallon Katajanokalle suunnittelemaan Enso-Gutzeitin pääkonttoriin, joka yhä, yli viisikymmentä vuotta valmistumisen jälkeen, esiintyy piittaamattoman purkamisen vertauskuvana. Suuri osa kantakaupungin merkittävistä julkisista rakennuksista (Rautatalo, Kulttuuritalo, Akateemisen kirjakaupan talo, Kaupunginteatteri, Finlandia-talo, Kansallisooppera ja Kiasma) on rakennettu 1900-luvun jälkipuolella.

Kohteita: Olympialaisrakennukset, siirtolapuutarhat (Marjaniemi, Itä-Pakila, Klaukkalanpuisto), kesämaja-alueet, uudet virkistys- ja ulkoilualueet, uimarannat ja liikuntapaikat (Pirkkola), ulkoilu- ja pyöräilyreitit, leikkipuistot, kolme luonnonsuojelualueita: Tiiraluoto (1948 yksityinen), Vanhan kaupunginlahti (1959 valtio, 1962 ja 1987 kaupunki), Kallahdenharju (1973 yksityinen, 1990 kaupunki), 1980-luvulla: Pitkälampi, Haltiala, Niskala, Mustavuori-Porvarinlahti, 1990-luvulla lintusäärien rauhoittaminen ym.

1.4.3 Monikulttuurinen Helsinki

Uudella vuosituhannen myötä Helsinki on kehittynyt hallinto-, yliopisto- ja palvelukaupungiksi sekä liike-elämän keskeiseksi. Vanhojen satama-alueiden rakentaminen merellisiksi asuntoalueiksi, metsälähiöiden rakentamisen sijaan, muuttaa kaupunkikuvaa merkittävästi. Helsinki on palaamassa takaisin aidoksi merenrantakaupungiksi, jollaisena se on vuosisatoja toiminut. Joukko-liikennettä ja pyöräilyä suositaan ja yksityisautoilua pyritään karsimaan. Tämä tekee kaupungilla liikkumisen aiempaa miellyttävämmäksi. Maahanmuutto lisää kaupungin kansainvälisyyttä ja Helsingin kaupunkikulttuuri on muuttunut entistä monikulttuurillisemmaksi ja elävämmäksi. Ranta-alueiden varaaminen erilaisille virkistystoiminnoille (rantabulevardit, julkiset laiturit, ravintolat, kylpyläsaunat, erilaiset vesiliikuntamahdollisuudet) lisää osaltaan kaupungin asuttavuutta, houkuttelevuutta turistien silmissä ja elinvoimaa. Viimeisimmäksi ovat tulleet vanhat sotilassaa-ret, jotka ovat avautuneet muutaman viimeisen vuoden aikana helsinkiläisten virkistyskäyttöön.

Kohteita: Harakka, Baana, Allas, Kaivopuistonrantatie, Hernesaarenranta, Aurinkolahdenranta, Vallisaari ja Kuninkaansaari, Kuivasaari, Isosaari, luonnonsuojelualueet (Natura- ja Metso-kohteet?)

2. Helsingin maisema ja maisemakulttuuri

2.1. Helsingin maiseman ominaispiirteet

Helsinki on vihreä ja merellinen kaupunki. Viheralueet peittävät lähes 40 % sen maapinta-alasta. Kokonaispinta-alasta on suurin osa merialuetta saarineen, ja merenrannat liittyvät saumattomasti viheraluerakenteeseen. Myös rantaviivan ja saariston luonnonmukaisuus saavat aikaan vehreää yleisilmettä. Luonnonkalliot, uimarannat ja tiivis kaupunkikeskusta ovat rinnakkain.

Suurmaisema, johon kaupunki on syntynyt, määrittää sen ominaispiirteitä. Helsingin keskustan ja vanhimman yhtenäisen kaupunkirakenteen sijainti Suomenlahteen työntyvällä niemellä graniittikallioiden lomassa tarjoaa luontevan lähtökohdan säteittäiselle kaupunki- ja viheraluerakenteelle.

Suurmaisema kaupunkirakenteen pohjana

Suurmaiseman muodostavat graniittikallioiden hallitsevat selänteet ja kallioisten moreenimäkien täplittämät jokilaaksot niiden välissä. Se toimii viitekehyksenä myös viheraluerakenteelle, joka on syntynyt seurailleen maisemallisia lähtökohtia kuten jokilaaksoja, hankalasti rakennettavia jyrkkiä selännealueita tai saariketjuja. Tietoinen suunnittelu on luonnollisesti myös rikkonut tätä kaavaa; sekä yläköäalueita että laaksomaisemaa sisältävä Keskuspuisto on syntynyt sen tuloksena, ja toisaalta ruutukaavaa on sovitettu myös varsin mäkiseen maastoon (Etu-Töölö, Kaartinkaupunki). Alkuperäinen kalliomaisema on keskustan alueella paikoin yhä nähtävissä (Esim. Temppeliaukiolla Töölössä).

Kaupunki jakautuu maisemaltaan karkeasti pohjoiseen, metsäiseen osaan ja eteläiseen osaan, jota hallitsee merellisyys. Julkinen rantaviiva sekä virkistyskäytössä olevat saaret ja venereitit tekevät mahdolliseksi tarkkailla kaupunkisilhuettia mereltä päin, jolloin merellisyys korostuu jokapäiväisessä tilakokemuksessa. Kaupunkirakenne myös mahdollistaa urbaanin vihreyden kokemuksia ja kestävän liikkumisen. Tiiviisti rakennetut alueet ja yhteen kytkeytynyt virkistysverkosto tarjoavat kävely- ja pyöräilymahdollisuuksia. Rakentamisen mittakaava ja lyhyet etäisyydet viheralueille ja palveluihin vaikuttavat viihtyisyyteen ja toimivuuteen. Idän ja lännen luontevana maisemallisena rajana toimii Vantaanjoki sekä Kruunuvuorenselän ja Vanhankaupunginlahden muodostama vesialuekokonaisuus, joka jatkuu Viikin peltoaukeille. Ne rajautuvat puolestaan kallioisiin yläkömaisemiin idässä.

Kaupunkikuva ja kaupunkimaisema

Helsingin kaupunkikuva muodostuu jäätikön kuluttaman kallioperän aikaansaamien mäkien ja saarten/niemien sarjan, tunnusomaisen havumetsän ja tähän viitekehykseen rakentuneen, pääosin modernistisen arkkitehtuurin yhdistelmästä. Suurimmat saaret on yhdistetty mantereeseen, kantakaupungissa täytöillä (mm. Jätkäsaaren ja Kalasataman saaret), ja esikaupunkien suuret saaret (mm. Kulosaari, Laajasalo, Tammisalo, Lehtisaari, Kuusisaari) silloilla. Maisemarakenne on näkyvissä kaupunkirakenteessa, korkeimpia mäenhuippuja korostavat julkiset rakennukset (Observatorio, vesitornit), historialliset puistot (Tähtitornivuori, Eläintarha) tai puistometsät, joista aukeaa näkymiä ympäröivään maisemaan. Tiivis kaupunkirakenne kohtaa vesirajan, ja alkupe- räistä kalliomaisemaa luonnonrantoineen löytyy vielä kaupungin keskustasta.

Kaupunkimaisemaa hallitsee melko tasainen ja matalahko kaupunkisilhuetti, josta keskustan alu- eella nousevat merkittävät maamerkit. Tämä kokonaisnäkyvä on jonkin verran muuttumassa ajankohtaisten korkean rakentamisen hankkeiden myötä. Esikaupunkeja kohti mentäessä metsä- syys ja toisaalta monipuolistuvat rakentamisen typologiat korostuvat. Kaupungin rakentumisen "vuosirenkaat" näkyvät kaupunkimaisemassa arkkitehtuurin ja sitä ympäröivän julkisen tilan muut- tumisena yhä myöhemmin rakennetuksi keskustasta pois päin mentäessä. Poikkeuksena tästä ovat kartano- ja huvilamiljöiden ja perinnebiotooppien saarekkeet.

2.2. Viheraluejärjestelmä, vihersormet ja sinikämmen

Helsingin ominaispiirteisiin kuuluu viheralueiden suuri määrä, monimuotoisuus ja metsäinen luonne. Merelliseen "sinikämmeneen" saumattomasti liittyvä vihersormirakenne on eheydessään ja jatkuvuudessaan ainutlaatuinen ominaispiirre maailman kaupunkien joukossa. Ajallisesta ker- roksellisuudesta, metsäisyydestä ja merellisyydestä syntyy tärkeä osa kaupungin identiteettiä. Vi- her- ja virkistysaluekokonaisuus on verkostomainen ja monipuolinen, ja viheralueet ovat myös jakautuneet melko tasaisesti ympäri kaupunkia.

Viheraluejärjestelmä perustuu vihersormiin. Niiden välissä on liikuntapuistoja, asukkaiden lähi- puistoja ja kaupunkimetsiä sekä kalliomaisemia. Lähipuistot ovat tyypillisesti suhteellisen pieniä, mutta säteittäiset vihersormet suhteellisen suuria, ja yhdessä ne muodostavat nykyiselläänkin melko hyvin yhteen kytkeytyneen verkoston.

Helsingin viheralueiden kokonaistarjonta on monipuolinen eri näkökulmista. Historiallinen kerrok- sellisuus ja maisematilallinen vaihtelevuus luonnehtivat viheralueita metsistä urbaaneihin tasku- puistoihin, maisemapelloista siirtolapuutarhoihin, uimarannoista ja urheilun suorituspaikoista luonnonsuojelualueisiin.

Maiseman kulttuuriperintö huvilapuutarhoista kansanpuistoihin ja historiallisista julkisista puis- toista lähiömetsiköihin on osa kaupungin ominaisluonnetta. Helsingin alueelle ja sen kullekin osa- alueelle ominaiset viheralueetypit ovat olennainen osa kaupungin ominaispiirteitä. Monimuotoinen luonto, johon kuuluu rakennettujen puistojen luonnonpiirteet, hoidettu kaupunkimetsä, vihreä infra ja luonnonrannat, tarjoaa elämyksiä ja joustavuutta ympäristön muutoksissa.

Viherverkoston rungon muodostavat säteittäiset, mereltä metsiin ulottuvat laajat vihervyöhykkeet eli Vihersormet, merellisen Helsingin saaristo, rannat ja vesialueet eli Sinikämmen sekä tulevai- suudessa myös kehitettävät poikittaiset viheryhteydet eli Viherlinjat.

Vihersormet

Viheraluejärjestelmän rungon ja selkärangan muodostavat säteittäiset vihersormet, jotka ulottuvat merenrannalta kaupungin rajalle ja ylikin metsämaisemaan, ja ovat olleet rakennetta muodostava elementti kaupunkisuunnittelussa 1970 Yleiskaavasta lähtien. Keskuspuisto ja säteittäinen viheraluejärjestelmä sai alkusysäyksen jo Töölönlahden suunnitelmissa 1910-luvulla silloisen kaupungin rajojen puitteissa, ja laajentui alueliitosten jälkeen uudelle kaupunkialueelle.

Vihersormet seuraavat joko luonnonelementtiä kuten jokilaaksoa tai symbolista kokonaisuutta kuten Keskuspuisto. Merialue ja saaristo muodostavan toisen laajan kokonaisuuden, joka yhdistää vihersormet toisiinsa.

Vihersormet edistävät monimuotoisuutta, koska kullakin ”sormella” on erityisluonteensa sen mukaan, miten ne sijaitsevat maisemassa ja kaupunkirakenteessa. Länsipuisto sijaitsee pienipiirteisessä jokilaaksossa, Keskuspuisto pääosin kumpuilevalla metsäselänteellä ja Helsingipuisto osin alavassa maaperältään savisessa Vantaanjokilaaksossa ja osin merialueella. Viikki-Kivikon vihersormi myötäilee Kivikon selännereunaa, joka muodostaa voimakkaan kontrastin Viikin viljelymaisemalle. Itä-Helsingin kulttuuripuistossa yhdistyy merellinen ympäristö huvila- ja kartanoalueisiin. Vuosaaren ulkoilupuistossa yhdistyvät merellisyys, uusi urbaani kanavaranta, kartanoympäristö ja täyttömäestä muovattu ulkoilualue.

Vihersormiin on myös keskittynyt merkittävä osa Helsingin luokitelluista luonnon ja kulttuurihistorian sekä maisemakulttuurin arvoista ja ne ovat itsessään erittäin merkityksellisiä. Suurin osa ulottuu kantakaupungin ns. maisemalliseen keskustaan⁴⁴ jossa niillä on yhteys toisiinsa. Östersundomin alueella, erityisesti Sipoonkorvella tulee jatkossa olemaan tärkeä merkitys osana Helsingin viheraluerakennetta. Vihersormet jatkuvat myös kaupunginrajojen yli seudulle yhtyen naapurikaupunkien viherverkostoon ja seudulliseen viherkehään.

Vihersormet ovat yhteydessä toisiinsa kaupunginosapuistojen, bulevardien, kävely-yhteyksien, merenrantapromenadien, kapeiden luontokaistaleiden, vihervöiden ja viherkäytävien välityksellä ja palvelevat virkistystä ja ulkoilutoimintoja samoin kuin arjen yhteyksiä kouluihin, ostosalueisiin ja työpaikkoihin. Suurimmat toimivat myös ekologisina käytävinä.

Valitettavasti vihersormien jatkuvuus ei ole kaikilta osin selkeä, ja niitä halkovat kehätiet vähentävät niiden yhtenäisyyttä ja puoleensavetävyyttä. Nämä tiet ovat kuitenkin olennaisimpia yhteyksiä kaupungin eri osien välillä ja niiden tehokkuus liikennekäytävinä julkiselle liikenteelle vahvistaa kestävyysstrategioita toisilla tavoin. Yhteensovittamista tarvitaan, jotta kummallakin toiminnolle on tilaa kaupungissa, vihreydelle ja virkistykselle sekä liikkuvuutta edistävillä ratkaisuille. Kävely- ja pyöräily-yhteyksien jatkuvuus on kuitenkin mahdollistettu yhdistävien siltien avulla, jotka toimivat talvisin myös hiihtolatuverkoston osina. Silloilla ja alikuluilla on tärkeä merkitys vihersormien hahmottumiselle yhtenäisinä kaupunkirakenteessa.

Vihersormia on ns. vanhan Helsingin alueella kuusi kappaletta, ja niitä täydentää Östersundomin alueen viherverkosto. Vihersormet lännestä itään ovat: **Länsipuisto** eli läntisin vihersormi on Mätäjoen vartta ja Seurasaarenlahden rantoja seuraileva Strömberginpuiston ja Seurasaaren kaltaisten vetovoimakohteiden helminauha, reittien yhdistämä kokonaisuus.

Keskuspuisto Helsingin metsäisenä, kivikaupungista korpeen ulottuvana selkärankana ja **Helsingipuisto** katsauksena Helsingin monimuotoisiin syntymaisemiin sulautuvat saumattomasti toisiinsa muodostaen Helsingin sisäisen sini-viherkehän. Keskuspuisto on luontoa ja kulttuuria yli satavuotisessa jatkumossa Töölönlahdelta Pitkäkoskelle. Helsingipuisto kokoaa perihelsinkiläiset virkistysmaisemat yhteen Haltialasta Harmajalle. Kuninkaankartanonsaari ja Vanhankaupunginkoski muodostavat nivelen ja ydinalueen, jonka pohjoispuoli on joki- ja eteläpuoli merimaisemaa. **Viikki-Kivikko**-vihersormella peltola-keudet kohtaavat kalliorinteen näköalapaikkoineen.

Itä-Helsingin kulttuuripuisto on kooste Helsingin huvilakulttuurin historiaa ja hahmottuu kartanoiden ja kapeiden merenlahtien kierroksena. Uutelasta Vuosaaren huipulle ulottuva **Vuosaaren ulkoilupuisto** liittyy tulevaisuudessa luontevasti **Östersundomin** viher- ja ranta-alueiden verkostoon. Vuosaarella on monipuolista maisemaa ja korkeuseroja, rantakallioista vanhaan ja uuteen kulttuurimaisemaan sekä metsäalueisiin. *Östersundomin viherverkosto ulottuu Lintuvesiltä Sipoonkorpeen, koostuen* yhdestä suuresta vihersormesta ja useasta pienemmästä yhteydestä, jotka yhdistävät Östersundomin lintuvesien ja Mustavuoren lehdon Natura- ja suojelualueet Sipoonkorven laajoihin metsä- ja suojelualueisiin. Myös Itä-Helsingin kulttuuripuisto ja Vuosaaren ulkoilupuisto yhdistyvät Östersundomin viherverkostoon.

Merellisyys ja sinirakenne

Vesimaisema on tärkeä osa Helsingin identiteettiä. Se sekä tarjoaa moniaistisia elämyksiä että toimii monimuotoisena elinympäristönä. Helsingin saaristo jakautuu sisälahtien, selkävesien, ulkosaariston ja avomeren vyöhykkeeseen.

Helsingin edustalla on myös ainutlaatuinen merellinen Helsingin kansallismaisema ja maailmanperintökohde Suomenlinna ja monia kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Saariston kasvillisuus vaihtelee karun ulkosaariston alkuperäislajeista satoja vuosia suljettuina olleiden puolustusvoimain saarien monipuoliseen kasvillisuuteen erilaisine tulokaslajeineen. Myös vedenalainen maisema tarjoaa paljon nähtävää.

Kaksi kolmasosaa Helsingin pinta-alasta on merta. Kaupungissa on yli 200 kilometriä rantaviivaa mantereella ja valtaosa siitä on yleisessä käytössä, samoin kuin suurin osa 315:sta saaresta, joista suurimmat ovat vasta avautumassa yleiseen käyttöön. Tässä suhteessa Helsinki poikkeaa useimmista ulkomaisista ja suomalaisista kaupungeista. Merenrantakaupungeilla on harvoin vastaavaa saaristoa näin lähellä mannerrantaa.

Helsingin merenranta jakautuu kantakaupungin rakennettuun urbaaniin rantaan (50 km) sekä esikaupunkialueiden pääosin rakentamattomiin rantoihin. Pitkin rantaviivaa löytyy tasaisin välein yleisiä uimarantoja sekä venesatama-alueita palveluineen. Helsingin itäpuolelle vuonna 2009 liitetyn Östersundomin ranta-alueet poikkeavat luonteeltaan muun Helsingin rannoista siinä, että ne ovat pääosin joko Natura 2000 -lennustonsuojelualueita tai yksityisomistuksessa olevia alueita.

Verrattuna Tukholman tai Espoon sokkeloiseen ja saaristaiseen merenrantaan aukeaa pääkaupunki avomereltä pienten saarten välistä katsottuna hienona rakennettuna silhuettina. Espoossa on rakennettu lähes koko kaupungin rantaviivan pituinen virkistysreitti, mutta Helsingin kantakaupungin merenrannoilla on enemmän palveluita. Toisaalta Espoon saaristo on helpommin lähestyttävissä julkisella veneliikenteellä kuin Helsingin saaristo, jonka palveluja tulisikin vastaisuudessa kehittää.

Tämä ns. sinirakenne, johon kuuluvat merenrannan ja saariston vesialueiden lisäksi myös sisälahdet, joensuut, jokilaaksot ja koskipaikat, purot sekä kosteikot, lisää kaupungin elämyksellisyyttä sekä tarjoaa monia virkistyspalveluja ja toimintamahdollisuuksia. Osalla sinirakennetta on potentiaalia myös hulevesien käsittelyyn ja viivytykseen.

Venesatamat ja uimarannat ovat tärkeä osa ulkoilmaelämää merenrantakaupungissa. Helsingissä on tusina valvottua rantaa ja lukematon määrä valvomattomia. Avantouinnin lisääntyvä suosio on muuttanut niistä monien käytön ympärivuotiseksi.

Rantoja seurailevan ulkoilureitin täydentäminen kattavaksi, ja saariston virkistysmahdollisuuksien täysipainoinen hyödyntäminen jakaisivat mantereella olevien virkistysalueiden käyttöpainetta ja tarjoaisivat houkuttelevan vaihtoehdon meren äärellä virkistytymiseen kaikkina vuodenaikoina.

Metsäisyys ja vehreys

Kaupunkimetsät ovat Helsingille tunnusomainen piirre. Metsien osuus on runsas 20 % kaupungin maapinta-alasta, kun se Keski-Euroopan kaupungeissa on keskimäärin 12 %. Metsät ovat aktiivisen kasvupaikkatyyppien monipuolisuuden ja kaupunkimetsänhoidon tuloksena luontoarvoiltaan monimuotoisia.

Pohjois-Helsingin tuoreet kangasmetsät ja lehtomaiset kankaat ovat kuusivaltaisia kun taas karummat metsätyypit sijaitsevat Itä-Helsingissä ja niiden pääpuulajina on mänty. Eniten metsiä on Helsingin pohjois- ja itäosissa. Aivan luonnontilaisia metsiä ei enää Helsingissä ole. Vanhan metsän osuutta on tietoisesti lisätty, mikä toisaalta aiheuttaa metsien uudistamispaineita, jotta metsien virkistyskäyttöarvo ja elinvoimaisuus pysyisivät hyvänä jatkossakin. Luonnon arvoiltaan arvokkaimmat metsäkohteet on suojeltu. Metsien hoidossa on tehty aktiivista yhteistyötä asukkaiden ja järjestöjen kanssa.⁴⁶

Monipuolista maisemaa

Helsingin viheraluetarjonnalle on ominaista monipuolisuus historiallisista taskupuistoista laajoihin kaupunkimetsiin ja siirtolapuutarhoihin. Virkistysverkosto muodostuu lähipuistoista, liikunta- ja virkistyspalveluista, kaupunginosapuistoista, laajoista seudulle jatkuvista viheralueista metsineen, vetovoimaisista rannoista ja saaristosta sekä monimuotoisesta kaupunkiluonnosta. Rakennetun ympäristön historialliset kerrostumat ja helsinkiläinen maisema luovat pohjan elämyksellisen pääkaupungin kehittämiseksi.

Helsinginniemielle sijoittuu suurin osa historiallisista puistoista ja aukioista. Saaria ja merenrantaa täplittävät historialliset kartanot ja huvilat puutarhoineen, erityisesti kaupungin itäosissa.

Lukuisat hautausmaat, siirtolapuutarhat ja puutarhamaiset asuinalueet täydentävät viheralueverkostoa. Yhdeksän siirtolapuutarhaa mökkeineen ja viljelypalsta-alueita lukuisine palstoineen tarjoavat viljelymahdollisuuksia kaupungin rajojen sisäpuolella.

Kaupungin alueella on myös 50 luonnonsuojelualuetta, jotka pääosin ovat todella pieniä, vain seitsemän on yli 10 hehtaarin suuruista. Kaupungin kolmeen merelliseen Natura-alueeseen kuuluu yhteensä 920 hehtaaria lähinnä ruovikko- ja vesialuetta. Vantaanjoki on kaupungin uusin suojeltava Natura-alue. Useimmat luonnonsuojeluohjelmissa olevat biotoopit Helsingin alueella ovat valtakunnallisesti harvinaisia merenrantaniittyjä tai lehtipuuvallaisia biotooppeja.⁴⁷

Ilmasto ja valkorakenne

Ilmaston johdosta vuodenajat rikastavat Helsingin virkistysmahdollisuuksia. Sini- ja viherrakenteen lisäksi meillä on myös ns. valkorakenne, eli niinä talvina, kun meri jäätyy, virkistykseen sopiva pinta-ala laajenee huomattavasti. Meren jäällä kävely, hiihto ja luistelu sekä uudet lajit kuten vaikkapa purjekelkkailu lisäävät suosiotaan ja tekevät useammalle mahdolliseksi ottaa Helsingin maisemaa haltuun mereltä päin kuin veneily, joka useista venepaikoista huolimatta on edelleen harvojen hupia ja vesireitistön puutteellisuuden vuoksi melko rajallista niille, joilla ei ole omaa venettä.

Ilmaston lämpeneminen saattaa tosin muuttaa tätä tilannetta siten, ettei sen varaan voi laskea Helsingin virkistysalueiden riittävyttä.

2.3 Maisemakulttuuri Helsingissä

Kerroksellisuus ja identiteetti

Kerroksellinen maisema on tärkeä osa helsinkiläistä identiteettiä. Helsingin esihistorialliset paikat ja kohteet ovat varhaisinta kulttuurihistoriallista kerrostumaa. Keskiaikainen asutus, pellot ja vanha tiestö näkyvät yhä maisemassa. Kaupunki perustettiin Vantaanjoen suulle 1550 ja siirrettiin Vironniemelle 1640. Suomenlinnan rakentuminen 1700-luvulla oli tärkeä vaihe rakennus- ja kaupunkikulttuurin synnyssä. Eri aikoina syntyneet maa- ja merilinnoitukset muodostavat oman näkyvän maisemaelementtinsä eri puolilla Helsinkiä.

Kaupungin kasvun vaiheet näkyvät kerroksina, joita on tuottanut vaihteleva suhtautuminen ympäristöön niin kaavoituksessa kuin puistosuunnittelussakin. Esimerkiksi Helsingin huomattavan vehreä yleisilme ei ole sattumaa tai hallitsemattoman kaupunkikehityksen tulosta, vaan tietoisien linjausten ja kaavoitusta ohjaavien kaupunkisuunnitteluideologioiden tulosta. Kaupunginosat ovat rakentuneet vuosikymmenten tavoin kantakaupungin sisäkehältä ulkokehälle kunkin ajan suunnitteluhanteita noudattaen, tavoitellen kulloinkin vallalla olevan käsityksen mukaisesti hyvää ympäristöä.

Julkiset ulkotilat luovat tunnistettavuutta. Helsinki tunnetaan merkittävistä perinteisistä kohtaamispaikoistaan ja toisaalta asuinalueiden paikallishistoria synnyttää niille identiteettiä. Käytettävät ulkotilat juurruttavat asukkaita lähiympäristöönsä, ja niistä syntyy kokemusten kautta merkityksellisiä paikkoja. Maamerkit eri aikakausilta, historiallisten tapahtumien paikat, taiteen ja monumenttien muodossa julkisessa tilassa näkyväksi tuleva henkilöhistoria sekä erilaisia tyyliuuntia edustavat viherympäristöt ja rakennettu ympäristö muodostavat kokonaisuuden, josta voi lukea ajan kulumista ja merkkejä kunakin aikana merkittävänä pidetyistä arvoista. Myös kasvillisuus iäkkäine puineen ja kullekin ajalle tyypillisine lajistoineen on osa historiallista kerroksellisuutta.

Eri aikakausien suunnitteluhanteet ja -ratkaisut sekä vapaa-ajanvieton muodot ovat jättäneet jälkensä helsinkiläiseen maisemakuvaan. Varsinainen puisto- ja puutarhakulttuuri Helsingin seudulla yleistyi 1700-luvulta alkaen. Helsingin kulttuurimaisemassa näkyy ajallinen kerrostuma erilaisia kulttuurihistoriallisesti, asemakaavahistoriallisesti, puutarhataiteellisesti, kaupunkikuvallisesti sekä helsinkiläisen puutarhakulttuurin kannalta arvokkaita Helsingille identiteettiä antavia viheralueita. Ne ovat kartanoympäristöjä, huvilapuutarhoja, kaupunkipuistoja ja -aukioita, kansanpuistoja, liikuntapuistoja, siirtolapuutarhoja ja monia vehreitä asuinympäristöjä. Lisäksi Helsingissä on paljon eri aikakausia edustavia helsinkiläisen maisemakulttuurin kannalta arvokkaita kohteita kuten Suomenlinna, kasvitieteellisiä puutarhoja, hautausmaita, puutarhataiteellisesti arvokkaita julkisten rakennusten ympäristöjä ja kasviarboreskenseja. Kulttuurihistorialliset ympäristöt, mukaan lukien ranta-alueiden ja saaristomaiseman rikas kulttuurihistoria, muodostavat Helsingille ominaisen tärkeän imagotekijän.

Maisemakulttuuri näkyvänä historiana

Kartanomiljööt

Kartanoympäristöt peltoalueineen ovat merkittävä osa Helsingin vanhinta kulttuurimaisemaa. Kaikkiaan Helsingissä on 26 merkittävää kulttuurihistoriallisesti huomionarvoista kartano- ja tilakeskusympäristöä. Kartanot sijoituivat Helsingin maisemarakenteen kannalta keskeisille paikoille, jokilaaksoihin ja merenrannoille. Suomenlinnan upseerien vaikutuksesta erityisesti itä- Helsingissä on paljon merellisiä kartanoympäristöjä, mitä voidaan pitää helsinkiläisenä erityispiirteenä. Kartanoihin liittyy paljon sekä valtakunnallisesti että helsinkiläisittäin mielenkiintoista henkilöhistoriaa ja ne ovat toimineet monien historiallisten tapahtumien näyttämönä ja kulttuuriväen suosittuina kesäisinä kohtauspaikkoina. Puutarhakulttuuri kukoisti kartanoissa 1700-luvulta lähtien. Kansainväliset puutarhataiteen vaikutteet levisivät Suomenlinna upseerien välityksellä kartanoympäristöihin. Kartanoihin liittyi usein geometriseen tyyliin suunniteltu rakennuksen lähiympäristön puutarha ja laajempi maisematyylinen promenadipuisto. Kartanopuistojen ohella Helsingin lähialueiden varhaisimpia yksityispuutarhoja olivat mm. Piperin puisto Suomenlinnassa ja Edbomin puutarha Kaisaniemessä.

Maisemapuistot

Ensimmäiset julkiset puistot syntyivät 1800-luvulla. 1800-luvun helsinkiläispuistojen esikuvat löytyivät lähinnä englantilaisista ja ranskalaisista kaupunkipuistoista. Keski-Euroopan ahtaasti asutuissa kaupungeissa jo tiivis kaupunkirakenne ja hygieeniset olot edellyttivät puistoja. Helsingissä eivät puistojen sosiaaliset ja kaupunkirakenteelliset funktiot olleet yhtä korostetut, vaikka julkisten puistojen syntyyn vaikuttiakin filantropia. *J.A. Ehrenströmin* vuonna 1812 laatimassa asemakaavassa puistokatujen ja puurivien merkitys oli paitsi kaupunkikuvallinen myös kaupungin paloturvallisuuden kannalta keskeinen. Laajempia maisemapuistoja perustettiin yksityisten valvutuneiden henkilöiden kuten esimerkiksi tupakkatehtailija *Henrik Borgströmin* aloitteesta. Puistoihin liittyi usein liiketoimintana kylpylä- tai kahvilayrittämistä. Puistot sijoituivat maisemallisesti hienoille paikoille meren tai merenlahtien äärelle. Puistot ravintoloihin olivat kaupunkilaisten tapaamispaikkoja. Kesäisiin puistoharrastuksiin kuuluivat mm. soutelu, keilailu, kroketti, kesäivolit, musiikki- ja teatteritilaisuudet. Talvisin puistoissa harrastettiin luistelua ja kelkkailua.

Puutarhataiteen kultakaudeksi Helsingissä voidaan kutsua aikaa 1800-luvun lopulta aina 1930-luvulle asti. Tuolloin Helsinkiin ja sen ympäristöön suunniteltiin suuri joukko puutarhataiteellisesti korkeatasoisia puistoja, ja Helsingin saaristoon nousi paljon ammattisuunnittelijoiden suunnittelemissa näyttäviä huvilapuutarhoja. Puisto- ja puutarhakulttuuria arvostettiin. Monet yksityiset puistoalueet siirtyivät kaupungin haltuun ja vapaa-alueiden suunnittelusta tuli kaupungin viranomaisten tehtävä. Varsinainen kunnallinen puistopolitiikka alkoi, kun *Svante Olsson* nimitettiin Helsingin ensimmäiseksi kaupunginpuutarhuriksi vuonna 1889. Vielä 1900-luvun alussa kaupunkipuistot suunniteltiin Keski- Euroopan esikuvien mukaan edustuspuistoiksi, missä loistokkaat istutusryhmät ja eksoottinen kasvillisuus kuuluivat puistoympäristöön. Puistotoimintoihin kuului rauhallinen kävely puistokäytävillä sekä istutuksista, puistonäkymistä ja näköaloista ihailu.

Huvilakulttuuri

Kesähuvila-asutus ja huvilapuutarhat olivat varakkaamman kansanosan vapaa-ajan vieton maisemaa jo 1800-luvun lopulta lähtien. Helsingin ensimmäiset huvilat rakentuivat Töölönlahden, Eläintarhanlahden ja Meilahden ympäristöön 1870-luvulta alkaen. Myös saaristo alkoi kutsua liikenneyhteyksien parannuttua ja monet virkamiehet ja kauppiaat hankkivat perheilleen kesänviettopaikkoja Laajasalosta, Vuosaaresta, Vartiostaaresta ja Villingistä. Kartanoiden esikuvien mukaisesti kesähuviloille perustettiin näyttäviä puutarhoja. Puutarhaan suhtauduttiin romanttisen ihannoivasti. Luonnon kaunistamisen ja jalostamisen katsottiin kasvattavan ja jalostavan myös ihmistä. 1920–30-luvulla huvilapuutarhoja suunnittelivat monet tunnetut puutarha-arkkitehdit kuten *Paul Olsson* ja *Bengt Schalin*. Puutarhojen suunnittelussa vaikuttivat kansainväliset puutarhataiteen tyyli-suunnat ja Helsingin seudun monet huvilapuutarhat rakenteineen, rakennelmineen ja eksoottisine kasveineen olivat loistokkaita taidepuutarhoja.

Reformipuistot ja liikunta-alueet

1800-luvun lopulla alkanut teollistuminen ja voimakas muuttoliike kasvattivat Helsingin nopeasti yli sadantuhannen asukkaan pääkaupungiksi. Viheraluetyypeiksi edustavien kaupunkipuistojen rinnalle vakiintuivat toiminnalliset leikki- ja urheilualueet, siirtolapuutarhat ja kansanpuistot. Kaupunki laajeni myös alueellisesti. Helsingin ensimmäinen asemakaava-arkkitehti Bertel Jung laati kaupungin kasvun pohjaksi yleissuunnitelman, jossa hän jätti kaupungin keskelle kaupunkia hal- kovan, Töölönlahdelta alkavan, laajan puistovyöhykkeen. Helsingin rakennuskonttori määritteli vuonna 1911 Bertel Jungin keskuspuistoehdotuksen käsittelyn yhteydessä puiston muuttuneen funktion seuraavasti:

"Kun entisaikojen puistot ensisijassa palvelivat joidenkin harvojen etuoikeutettujen henkilöiden ylellisyydentarvetta, tulevat ne nyt ennen aavistamattomassa määrin muodostumaan tärkeäksi elämäntekijäksi kaupunkiyhdyskuntien sadoille tuhansille asukkaille ja edustamaan syvien rivien raskautetuille joukoille sitä luontoa, joista kaupungin muurit ovat heidät ainiaaksi eristäneet." (Åst-röm 1956)

Vuosisadan vaihteessa puistojen toimintojen kehittäminen tuli ajankohtaiseksi ja moneen puis- toon, mm. Kaisaniemeen sijoitettiin urheilu- ja pelikenttiä. Svante Olssonin vuonna 1914 suunnit- telema Eläintarha on ensimmäinen varsinainen urheilupuisto Helsingissä. 1930-luvulla liikunta- alueiden suunnittelu sai vauhtia Helsinkiin suunnitteilla olleiden Olympialaisten vuoksi. Helsinkiin rakennettiin mm. Olympiastadion, Uimastadion, Soutu- ja melontastadion sekä Käpylän urheilu- puisto. Kisapaikkojen rakentamista jatkettiin sodan jälkeen vuoden 1952 Olympialaisiin. Aluelii- tostien yhteydessä lähiöihin rakennettiin kaupunkilaisille puistojen ohella urheilupuistoja kenttineen ja luistinratoineen sekä hyppymäkineen. 1960-luvulla perustettiin erillinen urheilu- ja ulkoiluvi- rasto vastaamaan kaupunkilaisten liikunta- ja ulkoilutoiminnasta.

Kansanpuistot

Kansanpuistot syntyivät merellisiksi vapaa-ajanviettoalueiksi, kun myös työväestölle alettiin etsiä kesäisiä virkistysmahdollisuuksia kaupungin niemeä ympäröivästä saaristosta. Ensimmäisenä kaupunkilaisten käytössä ollut Korkeasaari nimettiin kansanpuistoksi jo vuonna 1884 ja Seura- saari vuonna 1889. Vähitellen kansanpuistoaate yleistyi ja Helsingin niemeä kiertäviin saariin ja Kivinkkaan kehittyi erityisesti työväestölle suunnattuja kesäretkeilyalueita. Kansanpuistot tarjosi- vat monenlaista virkistystoimintaa ja telttailu oli sallittua viikonloppuisin. Myöhemmin monesta alu- eesta kehittyi pysyviä loma- ja mökkialueita.

Puutarhakaupunginosat

1900-luvun alun tiivistyvä kaupunkirakenne toi mukanaan niin terveydellisiä kuin ympäristöhygiee- nisiä ongelmia. Englannista Suomeen levinnyt puutarhakaupunkiaate nähtiin yhtenä ratkaisuna teollistumisen ja kivi-kaupungin aiheuttamiin sosiaalisiin ja terveydellisiin ongelmiin. Ahtaista asunto-oloista pyrittiin eroon ja kaupunkisuunnittelun esteettiset tavoitteet pyrittiin yhdistämään sosiaaliseen näkökulmaan. Ensimmäisen puutarhakaupunkiaatetta henkivän asemakaavan laati vuonna 1916 Helsingin kaupungin silloinen asemakaava-arkkitehti Bertel Jung kaupungin rajojen ulkopuolelle Kulosaareen. Birger Brunilan ja Otto-livari Meurmanin laatimien asemakaavojen poh- jalta rakentui 1920-luvulla pientalovaltaisia puutarhakaupunkimaisia asuinalueita Kumpulan karta- non maille Käpylään, Kumpulaan ja Toukolaan. Yhtenäisimmin puutarhakaupunkiaatetta toteutet- tiin Puu-Käpylässä. Brunilan ollessa asemakaava-arkkitehtinä 1917–1948 kaupunkisuunnitte- lussa painottui kaupunkivihreän kaupunkikuvallinen ja sosiaalinen merkitys. Hän vastasi myös monien Helsingin keskeisten puistojen suunnittelusta. Brunilan suunnittelema puistoalueita löytyy mm. Kaisaniemestä, Käpylästä, Vallilasta ja Töölöstä. Hänen asemakaavoittamansa alueet ovat edelleen Helsingin vehreimpiä ja puutarhakulttuurin kannalta arvokkaita asuinalueita.

Klassismi

Puistojen ja puutarhojen muotokieli oli vielä 1930-luvun alussa klassismin tyyli- ihanteiden mukai- sesti muotopuutarhapainotteinen. Keskeisimpiä tämän aikakauden tyyli-ihanteiden mukaan suun- niteltuja puistoja ovat mm. Ola Mannströmin suunnittelema Topeliuksen puisto, Hesperian espla-

nadi ja mm. monet Käpylän puistot. Arkkitehtoninen puutarhatyyli väistyi hiljalleen 1930-luvun lopulla uusien funktionalististen tyylivirtausten myötä ja luontoa osana kaupunkiympäristöä alettiin arvostaa.

Siirtolapuutarhat

Siirtolapuutarha-aate levisi Keski-Euroopasta Suomeen 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Muutoliike kasvatti kaupunkeja, ja suurin osa kaupunkilaisista oli ensimmäisen tai toisen polven kaupunkilaisia. Siirtolapuutarhapalsta oli pala maata kaupungissa, ja se kytki uudet kaupunkilaiset maalaisiin juuriinsa. Helsingin ensimmäinen siirtolapuutarha perustettiin ruotsinkielisten yhdistysten toimesta Ruskeasuolle vuonna 1918. Kunnallisena hankkeena siirtolapuutarhatoiminta yleistyi Helsingissä varsinaisesti vasta kymmenisen vuotta myöhemmin, kun siirtolapuutarhatoiminta Kumpulassa käynnistyi vuonna 1926. Helsinkiin perustettiin 30 vuoden aikana kahdeksan siirtolapuutarhaa. Ensimmäiset siirtolapuutarhat suunniteltiin arkkitehtonisen, geometrisen puutarhatyylin hengessä. 1930-luvulla siirtolapuutarhojen suunnittelussa alkoi painottua enemmän toiminnallisuus ja tarkoituksenmukaisuus. Siirtolapuutarhoja suunnittelemassa olivat mm. asemakaava-arkkitehti Birger Brunila ja puutarhaneuvoja Elisabeth Koch.

Modernismi ja metsäkaupunki

Helsingin maapinta-ala kasvoi moninkertaiseksi vuoden 1946 alueliitosten myötä. Lähiörakentamisella pyrittiin ratkaisemaan sodan jälkeistä asuntopulaa. Asemakaava-arkkitehti Birger Brunila määritteli kaupungin kasvun pohjaksi laatimassaan yleiskaavassa myös Helsingin viheraluerakenteen linjaukset, jota nykyinen Helsingin viheraluerakenne pitkälti noudattelee. Hän visioi kaupungin kasvua vuonna 1946 seuraavasti:

"Kaupunki kasvaa, mutta se ei voi kasvaa tiheästi asutuksi ylikansoitetuksi ahtaaksi kivikaupungiksi, vaan sen tulee pikemminkin muodostaa orgaaninen avoin yhteiskunta, jolla on läheinen yhteys luontoon, ja kaupunki, jossa asukkaat voivat viihtyä ja kokea elämäniloa." (Brunila 1947)

Asuinalue-suunnittelussa ja rakentamisessa toteutuivat funktionalismin ihanteet avoimesta metsäkaupungista. Kallioiseen metsämaastoon rakentuville uusille asuinalueille oli tyypillistä maastonmuotoja myötäilevät kadut ja rakennukset ja avoin korttelirakenne. Luonnonmaisemasta tuli myös puistosuunnittelussa keskeinen teema.

Puistosuunnittelu siirtyi asemakaavaosastolta rakennusviraston puisto-osastolle Bengt Schalinin tullessa Helsingin kaupunginpuutarhuriksi vuonna 1946. Puistorakentamisen painopiste siirtyi keskustoista esikaupunkeihin. Lähileikkipaikoista ja laajemmista urheilualueista hyppymäkiin tuli olennainen osa asuinympäristöä. Helsingin puistoissa käynnistyi vuodesta 1946 lähtien ohjattu leikkitoiminta ja talvisin kelkkamatkat, hiihtoladut, luistinradat ja napakelkat ilmestyivät puistoihin.

Kompaktikaupunki ja maisemasuunnittelu

1960-luvulla laaja-alaisesta maisemasuunnittelusta tuli osa kaupunkisuunnittelua. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto perustettiin vuonna 1964, ja virastoon palkattiin oma maisema-arkkitehti. Maisematoimisto perustettiin 1970-luvun alussa. Asuinalueiden suunnittelun pohjaksi laadittiin laajempia maisemaselvityksiä, missä maisemarakenteen pohjalta selvitettiin alueen topografiaa, maaperää, pienilmastoa, vesi-olosuhteita ja kasvillisuutta sekä kasvullinen potentiaali uusien asuinalueiden ympäristön kehittämiseksi.

1970-luvulla sisäasianministeriön kaavoitus- ja rakennusosasto antoi tarkkoja asemakaavoitukseen ja osayleiskaavoitukseen liittyviä ohjeita asuin ympäristön ja leikkialueiden suunnittelusta. Asuin ympäristön suunnitteluohjeissa virkistysalueet oli mitoitettu tontti- ja korttelikohtaisesti asukasmäärään saavutettavuuteen nähden tietyn suuruisiksi. Kaupunginosan tai asuntoalueen läheisyyteen tuli kaavoittaa laajempi toiminnoiltaan monipuolinen aluepuisto. Asuinalueiden viher- ja virkistysalueiden tuli muodostaa viheralueverkosto. Normien mukaisesta virkistysalue-suunnittelusta tuli yleinen käytäntö 1970-luvulla.

Uusi maisema-arkkitehtuuri

Uusille rakentuville alueille laadittavat suunnitelmat luovat oman kerroksensa helsinkiläiseen maisemakulttuuriin, ja sitä tarkastellaan tulevaisuudessa osana historiallista jatkumoa. Tästä kulttuurista erottunee aikanaan piirteitä, joiden perusteella sitä voi luonnehtia. Tämänhetkistä keskustelua sävyttävät ainakin ympäristövastuullisuuden teemat, sekä kestävä liikumisen mahdollistava, kävelymyönteinen ympäristö kaupunkirakenteen ja – maiseman tavoitteena. 80- ja 90-luvulla Helsinkiin rakentui uusia esikaupunkeja ja kantakaupungin liepeille uusia asuinalueita, ja pidettiin ensimmäisiä kansainvälisiä suunnittelukilpailuita uusien ideoiden löytämiseksi. 2000-lukua ovat luonnehtineet entisille satama-alueille syntyvien, uusien merellisten kaupunginosien (Jätkäsaari, Kalasatama, Kruunuvuorenranta) sekä niihin kuuluvien julkisten ulkotilojen kaavoittaminen, suunnittelu ja rakentuminen. Myös arvoympäristöjen kunnostaminen ja esikaupunkien elävöittäminen ovat olleet olennainen osa ammattialan toimintaa.

3. Meri ja kaupunkiluonto lähellä - Urbaanin rannikkokohinmisen luonto

Riitta:

Jääkausi muotoili pohjan Helsingin luonnon kehitykselle. Mannerjää rouhi kallioita, kuljetti lohka-reita ja irrallisia maalajeja kasaten niitä moreeneiksi. Jäätikön sulamisvedet siloittivat kallioita ja muodostivat hiidenkirnuja. Vantaanjoesta muodostui merkittävä vesien purkautumisväylä, joka jäi olemaan ja virtaa vieläkin noin 3000 vuotta sitten vakiintuneessa uomassaan. Joella on ollut merkittävä rooli Helsingin synnylle ja kehitykselle.

Teemat, helsinkiläiset piirteet, arvot – sisältöä koskevat tavoitteet

Urbaanin rannikkoihmisen luonto

Missä ovat paikat, joiden luonto ja maisema on herättänyt tunteita ja herkistänyt aisteja?

Helsinkiläisellä urbaanilla rannikkoihmisellä on omat tapansa olla ja kokea luontoa. Saaria, rantoja, puistoja ja metsiä on tarjolla ympäriinsä. Niiden vaihtelu luo kauneutta ja pitää yllä luonnon monimuotoisuutta. Luonnossa voi liikkua tai hiljentyä – yksin tai muiden kanssa. Perinteet ovat pitkät. Aiemmin purjehdittiin, kalastettiin, poimittiin marjoja, hiihrettiin ja patikoitiin perustoimeentulon hankkimiseksi. Nykyään samoja asioita tehdään harrastuksesta. Syvällä ihmisessä muutos on ollut hidas. Perinteiset tavat toimia luonnossa rentouttavat ja virkistävät.

Merellä on ollut ratkaiseva merkitys Helsingin synnyssä ja kehityksessä. Aikojen alussa luonnon vaikutus ihmiseen oli suuri. Ensimmäiset asukkaat saapuivat alueelle vesiteitse. He olivat hylkeen ja peuran pyytäjiä ja asettuivat asumaan jokien varsille. Jokivarsien viljavat savimaat mahdollistivat myöhemmin myös maanviljelyn. Urbaanin rannikkoihmisen tapa kokoa kaupunkinsa on laajentunut kivikaudesta. Edelleen helsinkiläiset kuitenkin haluavat oleskella ja liikkua rannoilla ja vesillä. Mahdollisuudet siihen ovat hyvät, onhan kaupungin pinta-alasta 2/3 merta, ja saaria ja luotoja on yhteensä noin 400.

Saastumisen kautta parempaa ympäristöä

Ihmisen vaikutus luontoon alkoi näkyä Helsingin kaupungistumisen myötä 1800-luvun alkupuolella. Silloin alkoi saastuminen. 1800-luvun alussa asukkaita oli vain noin 3000 ja viljelymaita raivattiin mutta käsityöläisiä ja kauppiaita oli jo suhteellisen paljon. Kun teollistuminen toden teolla alkoi 1800-luvun puolivälissä, asukkaiden määrä alkoi kasvaa nopeasti ja rakentaminen kiihtyi. Rakennusten väliin jätettiin vain kapeita metsäkaistoja. Ilman ja veden laatu heikkeni, jätevedet kulkivat ojissa ja kanavissa ja päätyivät yleensä merenlahtiin. Maaseudulta muuttaneille uusille asukkaille luonnossa liikkuminen oli kuitenkin entuudestaan tuttua. Tässä vaiheessa alettiin ymmärtää viheralueiden ja liikunnan merkitys terveellisuuden ja viihtyisyyden kannalta. Terveellisyys tarkoitti silloin myös tartuntatautien leviämisen ehkäisyä. Siinä auttoivat asutuksen väliin jäävät viheralueet ja jäte- ja jätevesihuollon kehittäminen.

Pitkän kiistelön jälkeen 1870-luvulla Helsingissä päätettiin ryhtyä rakentamaan kunnallista vesijohto- ja viemäriverkostoa. Juomavettä otettiin omista kaivoista vuoteen 1876 saakka, jolloin alettiin käyttää Vantaanjoen vettä alueilla, joilla vesijohtoverkosto oli valmistunut.

Viemäriverkoston rakentamisen tavoitteena oli kaupungin perustan kuivattaminen, kulautien ehkäisy ja vesiensuojelu. Asukkaiden hyvinvointia haluttiin näin parantaa korkeista kustannuksista huolimatta. Kuoppakäymälöistä haluttiin päästä eroon mutta toisaalta myös käymäläjätevesien johtamista mereen vastustettiin. Vuoden 1895 rakennusjärjestyksessä vesikäymälöiden rakentaminen lopulta hyväksyttiin. Viemäriverkon rakentamisen jälkeenkin jätevedet laskettiin edelleen merenlahtiin. Töölönlahteen laskeva viemäri valmistui 1878, ja lahti oli hyvin saastunut. Uimahuoneita rakennettiin eri puolille kaupunkia mutta osa niistä jouduttiin sulkemaan samean ja haisevan veden vuoksi. Samoin kävi pyykinhuuhteluhuoneille. Tämän johdosta pesijättäret järjestäytyivät ammattiosastoksi toimimaan puhtaamman veden puolesta. Pian muutkin naisjärjestöt ja esimerkiksi uimaseurat lähtivät mukaan toimintaan.

Vuonna 1900, kun kantakaupungin väkiluku oli noin 72 000 henkeä, alettiin tutkia uima-vesien laatua. Pian tutkimukset laajenivat muihinkin keskeisiin rantavesiin. Kantakaupungin lähivedet todettiin laadultaan välttäviksi tai huonoiksi. Syynä olivat kymmenet kunnalliset ja tehtaiden viemärit. Suojelutoimiin ryhdyttiin vasta kun saastuminen oli useaan kertaan todettu. Jätevesien puhdistamisen suunnittelu aloitettiin 1900-luvun alussa ja ensimmäinen biologinen jätevedenpuhdistamo rakennettiin Alppilaan vuonna 1910. Tästä voidaan katsoa käytännön vesiensuojelun alkaneen Helsingissä.

1940-luvulla Helsingissä pidettiin vielä lehmiä ja muita kotieläimiä laitumilla. Viikin avarat pelto- ja laidunniittyalueet tarjosivat pesä- ja ruokapaikkoja hyvin runsaalle ja monimuotoiselle linnustolle. Linnusto puolestaan houkutteli tutkijoita ja harrastajia alueelle. Heidän muistiinpanojaan pidetään nykyisen lintutieteellisen tutkimuksen alkuna. Nyt Viikin rantaniittyjen hoidon tavoitteena on tarjota linnuille yhtä hyvä elinympäristö kuin 40-luvulla. Hoitotoimet ovat tuottaneet hyvää tulosta mutta 40-lukua vastaavaan tilanteeseen ei ole päästy. Viikin niityt ja kosteikot ovat kuitenkin kansainvälisesti merkittävä lintujen pesimä- ja levähdysalue. Myös pitkään melkein pesimälinnuton Töölönlahti on veden kirkastumisen vuoksi nyt monilajisempi.

Usean jätevedenpuhdistamon hajautettu järjestelmäkin osoittautui myöhemmin ongelmalliseksi, koska puhdistetut jätevedet laskettiin rantavesiin. Jätevesien laskeminen mataliin lahtiin loppui vasta vuonna 1994, kun otettiin käyttöön Viikinmäen keskusjätevedenpuhdistamo. Sieltä kaikki puhdistetut jätevedet johdetaan meriviemäriä pitkin kahdeksan kilometrin päähän ulkosaaristoon Katajaluodon eteläpuolelle. Rantavesien laatu onkin parantunut huomattavasti viime vuosikymmenten aikana, koska rehevöittävän typpiravinteiden määrä niissä on vähentynyt. Pohjanläheisessä vedessä on kuitenkin edelleen runsaasti fosforia. Ajoittain fosforia kumpuaa myös pintavesiin ja aiheuttaa leväkukintoja.

Sekä pinta- että pohjanläheisen veden lämpötila merialueella on kasvanut parilla asteella 1970-luvulta nykypäivään. Samalla suolapitoisuus on laskenut, mikä vaikuttaa monien eliöiden levinneisyyteen. Suolaisuuden laskun arvioidaan jatkuvan ilmastomuutoksen edetessä. Levämäärien kasvaessa pintavesi samentui 1970-luvulta 2010-luvun loppuun saakka. Sen jälkeen merivesi on hieman kirkastunut.

Luonnonläheisestä pikkukaupungista luontopääkaupungiksi

Luontomme monimuotoisuudesta saamme olla kiitollisia jääkaudelle, joka muovasi kallio- ja maaperäämme. Kallioperä on vanhaa, eroosio on paljastanut sen nuorempien kivilajien alta. Irtain maaperä sen sijaan on muodostunut viimeisen jäätiköitymisen aikana ja sen jälkeen jäätikön sulamisvaiheessa. Jäätikön vetäytyessä noin 12 000 vuotta sitten alueelle levisi ensimmäisenä kasvillisuus ja pian sitä seurasivat eläimet ja ihmiset.

Parhaiten jääkauden jäljet näkyvät silokallioina ja harjuina. Rannan läheiset silokalliot ovat pysyneet kasvittomina ja niiden uurteet ovat helposti nähtävissä. Kallioiden yleisimpiä kasvillisuustyppejä ovat mäntymetsät sekä niityt ja kedot. Hienoimmat harjumme ovat Tahvonlahdenniemi ja Kallahdenniemi. Hiekkamaiden tyypillisin kasvi on mänty. Mielenkiintoisia ovat myös harjusaaret ja harjujen vedenalaisten osien luontotyytit, kuten esimerkiksi vedenalaiset meriajokasniityt. Leimaa-antavaa Helsingille on savi- ja kalliomaiden vaihtelu. Myös moreenia on monin paikoin; usein se reunustaa tai peittää ohuena kerroksena kallioita. Turvemaita ei juurikaan ole muualla kuin Vanhan kaupunginlahden lintuveden kosteikkoalueella.

Kuningattaren kannas Kallahden harjun Natura 2000 -alueella on Helsingin hienoimpia ja laajimpia jokseenkin luonnontilaisina säilyneitä merenrantaluontokokonaisuuksia. Se on edustava näyte Suomenlahden pohjoisrannikon merenrantaluonnosta. Siihen kuuluu matalakasvuisten merenrantaniittyjen lisäksi matalia dyynejä, niittyjä, männiköitä, ajoittain paljastuvia vesialueen matalikkoja sekä Kuningattaressa kivikko-, kallio- ja kasautumisrantoja. Rantaniittytyyppien laaja kirjo ulottuu vesirajan tuntuman niityistä ylemmän rannan kuivempiin niittyihin. Kohteen merenrantakasvisto on hyvin monipuolinen ja sisältää useita Helsingissä harvinaisia lajeja.

Helsingin aarre ovat reheväkasvuiset lehtometsät. Niiden näkyvimpänä tunnusmerkkinä ovat jalot lehtipuut ja suuret saniaiset. Rehevimmät kangasmetsät ovat kuusta ja mustikkaa kasvavat tuoreet kankaat. Kuivemmilla kankailla tyypillisinä lajeina kasvaa puolukkaa tai kanervaa ja karuilla kankailla jäkälää. Vuosaaren erikoisuuksia ovat vulkaaniset kivilajit ja niihin liittyvät kalkkikivet, jotka lisäävät kasviston monipuolisuutta esimerkiksi Mustavuorella.

Haltialasta Malmille ulottuu laaja savialue. Aikoinaan sinne on raivattu peltoja ja puutarhoja. Peltoja edelleen mutta joillekin niistä on myös rakennettu ja osa on viheralueina. Haltialassa on yli 300 hehtaarin laajuinen metsäalue, josta osa on rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla. Metsäalueen keskellä on aarnimetsä, jonka puusto on saanut kehittyä koskemattomana 1930-luvulta alkaen. Myös aarnimetsän läheinen lehtokorpi pyritään palauttamaan luonnontilaan purojen veden ja pohjaveden pintaa nostamalla. Veden pinnan noston seurauksena kuusia on kuollut ja kaatunut, ja tilalle on tullut lehtipuiden taimia. Ennallistaminen on päässyt hyvin alkuun. Keväisin sirittäjän ääni kuuluu muun linnunlaulun ohessa kaikkialla Haltialan metsässä. Sirittäjä viihtyy erityisen hyvin alueen koivua kasvavissa rehevissä kuusimetsissä.

Metsälinnusto on kaupungin kasvaessa menettänyt paljon elinympäristöään. Sen vastapainona kaupunkimetsät ovat varovaisen metsänhoitotavan vuoksi iältään ja laadultaan hyviä. Myös lahoppua ja tikankoloja tarvitseville linnuille on elintilaa varsinkin ydinmetsissä. Esimerkiksi pyy, puukiipijä, pikkusieppo ja

idänuunilintu viihtyvät vakituisesti sekä Haltialassa että Mustavuorella. Vanhastaan erämaalintuina pidetyt lajit myös kaupunkilaistuvat. Helsingin viheralueilla on Suomen tihein **kanahaukka**kanta. Haukat pesivät luonnonympäristössä, mutta hakevat ison osan saaliistaan kivikaupungista. Paluuta tekeviä metsälintuja ovat myös huuhekaja ja korppi. Palokärki on kaupunkilaistunut jo aikaisemmin. Sepelkyyhky alkaa olla jo yhtä paljon pihojen ja puistojen kuin kuusikoiden asukas. Myös **liito-orava** on levittäytynyt 2010-luvulla koko läntiseen Helsinkiin, metsiin ja puistoihin Topeliuksen puistosta Vantaanjoelle.

Soita Helsingissä on jäljellä niukasti, vaikka ne ovat alun perin olleet alueelle tyypillisiä. Pienialaisia soistumia sen sijaan on edelleen metsissä ja kallioilla. Mäntyä kasvavia rämeitä on eniten ulkosaaristossa, korpia metsäalueilla. Haltialan lehtokorpi on yksi harvinaisimpia ja hienoimpia luontotyyppejämme ja sen rauhoitus luonnonsuojelulain nojalla on vireillä. Avosoiat on hyvin vähän, ja sen vuoksi pienet rauhoitetut Rastilan ja Uutelan nevat on tärkeitä luontotyyppinsä edustajia.

Pohjoisen savialueen viljavien peltojen, metsien ja niittyjen halki virtaa Vantaanjoki, jonka pääuoman vesialue kuuluu Natura 2000 -ohjelmaan siellä esiintyvän vuollejokisimpukan vuoksi. Esiintymä on merkittävin Suomessa. Joessa elää myös saukkoja ja Vantaanjoen suun kalaporras mahdollistaa joidenkin vaelluskalojen pääsyn jokeen. Heti Vantaanjoen suulla on komea Vanhankaupunginkoski. Pohjoisempana on vielä useita matalalampia luonnonkauniita koskiosuoksia rantalehtojen katveessa. Vantaanjoessa elää 34 kalalajia.

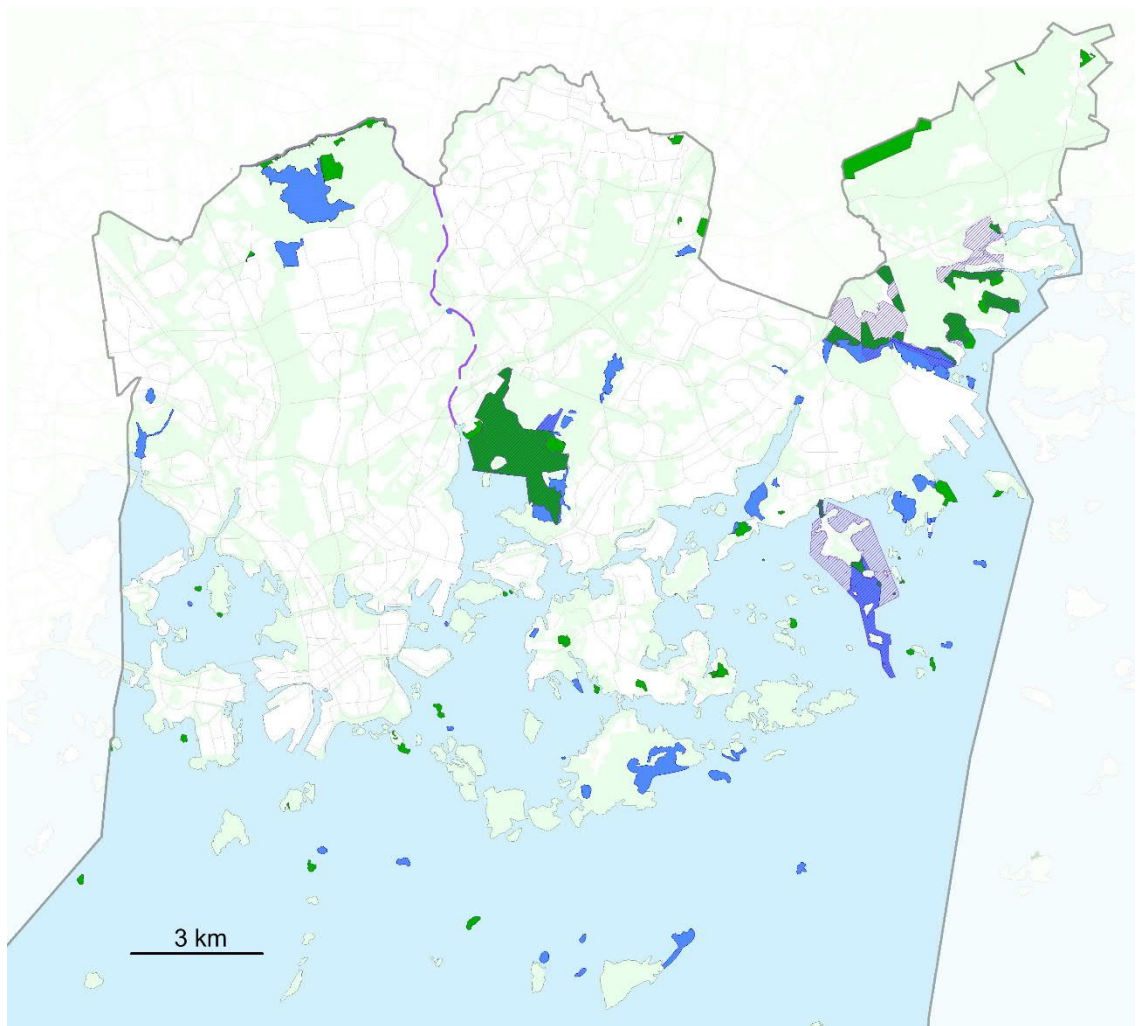
Joet, purot, lammet ja lähteet rikastuttavat maisemaa samalla kun ne ovat tärkeitä elinympäristöjä kasveille ja eläimille. Ne toimivat myös leviämis- ja liikkumisväylinä viheralueelta toiselle. Kaupunkipurouomastoa on voimakkaasti muokattu mutta viime aikoina niitä on alettu luonnonmukaistaa. Esimerkiksi taimen nousee nykyään kudulle Haaganpurolle, Longinojalle, Viikinojalle, Mustapuroille, Krapuojalle ja osittain Mätäjölle ja Mellunkylänpurolle.

Merenrantojen arvokkaimpia luontotyyppejä ovat hiekkarannat, merenrantaniitty ja terveleppälehdot ja kosteikkojen luhdet. Saarten luonto muuttuu sisäsaaristosta ulommas mentäessä. Sisäsaaret ovat usein metsäisiä ja niillä on monimuotoinen kasvillisuus ja myös kulttuurikasvillisuutta. Mitä ulommas mennään, sitä karuimmiksi saaret muuttuvat. Kalliot yleistyvät mutta niiden lisäksi on myös hiekka- ja hietamaita. Kasvillisuus on kuitenkin yleensä monimuotoista pensaikko, nummi-, niitty-, heinikko- ja suokasvillisuutta varsinaisten ranta- ja vesikasvien lisäksi. Puustoa on niukasti ja useimmiten se on mäntyä.

Saaristossa linnusto on kärsinyt vähiten maankäytön tehostumisesta ja hyötynyt eniten suojelualueiden perustamisesta ja metsästyksen rajoituksista. Saariston runsaimpia pesimälintuja ovat naurulokki, kalalokki ja haahka. Monien ennen ihmisarkojen lajien, kuten merikotkan ja merihanhen, ei enää tarvitse pelätä joutuvansa ammutuksi. Suojelualueita kuitenkin tarvitaan taantuvien lajien turvaksi. Karikukon kanta lieenee pienentynyt selvästi alle puoleen 1930-luvulta, mutta syytä tähän ei tiedetä. **Selkälokki** pesii Helsingin saaristossa runsaana ja saa useimpina vuosina myös hyvin poikasia, toisin kuin suuressa osassa Suomea.

Matkailu- ja virkistyskäyttöön on otettu suurimpia saaria. Ne ovat vapaa-ajanviettäjäiden suosiossa. Luonnonsuojeluun on varattu pieniä saaria ja osia suuremmista saarista. Vaikka Suomenlinna on asuttu ja matkailijoiden suosima käyntikohde, on siellä myös mielenkiintoista luontoa, kuten esimerkiksi tulokaslajeja Venäjältä. Myös Harakan saaren saaristomaisemat ovat avaria mantereen läheisestä sijainnista huolimatta. Harakassa toimi pitkään puolustusvoimien kemian koelaitos. Nykyään siellä on luontokeskus venäläisten 1900-luvun alussa rakentamassa kasarmissa. Pihapiirit, vallit, niityt, kedot ja pienet suot tarjoavat kasvupaikkoja monimuotoiselle eliöstölle. Huomattavia saaristossa pesiviä lintulajeja ovat huuhkaja, kuhankeittäjä pikkusieppo ja idänuunilintu.

Luonto ja maisema näyttäytyvät käsikädessä. Maisemat ovat ekosysteemien koteja. Määritelmän mukaan luonnonprosessit kehittävät luonnon maisemia. Jääkauden aikana ja sen sulamisvaiheessa prosessit olivat mittakaavaltaan valtavia. Kehitys kuitenkin jatkuu edelleen ja myös rakennetun ympäristön lomassa. Nykyinen Helsinki kelpaa kansainvälisen tason villiksi urbaaniksi luontopääkaupungiksi. Teollisuus on siirtynyt jo kauan sitten pois keskustasta ja myöhemmin lähes koko Helsingistä. Keskustassa voidaan liikkua lähellä luontoa ja liikkuminen luonnossa onnistuu kaikkina vuodenaikoina. Nähtävää on jo paljon kokeneille mutta myös niille, jotka vasta etsivät ja opettelevat asioita. Luontopääkaupunki-brändi nousee luontevasti helsinkiläisten vahvasta ja syväjuurisesta luontosuhteesta. Sitä emme vielä varmuudella tiedä, miten viisas ja villi urbaani rannikkoihminen elää 100 vuoden päästä? Todennäköisesti kuitenkin edelleen metsistä ja merestä nauttien.

Kartta: Helsingin luonnonsuojelualueet ja luonnonsuojeluohjelmassa rauhoitettaviksi ehdotetut alueet (2016). Tärkeimmät luonnonsuojelualueet ovat Haltialan metsä, Vanhankaupunginlahden lintuvesi, Kallahden harju, Uutelan neva, Mustavuoren lehto, Vantaanjoki sekä useat lintusaaret ja -luodot. Luonnonsuojeluohjelmassa on esitetty myös metsäverkostosuunnitelma metsäisten alueiden välisten yhteyksien turvaamiseksi.

Missä ovat paikat, joiden luonto ja maisema on herättänyt tunteita ja herkistänyt aisteja?

Helsinkiläisellä urbaanilla rannikkoihmisellä on omat tapansa olla ja kokea luontoa. Saaria, rantoja, puistoja ja metsiä on tarjolla ympäriinsä. Niiden vaihtelu luo kauneutta ja luonnon monimuotoisuutta. Luonnossa voi liikkua tai hiljentyä – yksin tai muiden kanssa. Perinteet ovat pitkät. Aiemmin purjehdittiin, kalastettiin, poimittiin marjoja, hiihrettiin ja patikoitiin perustoimeentulon

hankkimiseksi. Nykyään samoja asioita tehdään harrastuksesta. Syvällä ihmisessä muutos on ollut hidas. Perinteiset tavat toimia rentouttavat ja virkistävät.

Merellä on ollut ratkaiseva merkitys Helsingin synnyssä ja kehityksessä. Ensimmäiset asukkaat saapuivat alueelle vesiteitse. He olivat hylkeen ja peurana pyytäjiä ja asettuivat asumaan jokien varsille. Jokivarsien viljavat savimaat mahdollistivat myöhemmin myös maanviljelyn. Urbanin rannikkoihmisen tapa kokoa kaupunkinsa on laajentunut kivikaudesta. Edelleen helsinkiläiset kuitenkin haluavat oleskella ja liikkua rannoilla ja vesillä. Mahdollisuudet siihen ovat hyvät, onhan kaupungin pinta-alasta 2/3 merta ja saaria ja luotoja on yhteensä noin 400.

Saastumisen kautta parempaa ympäristöä

Ihmisen vaikutus luontoon alkoi näkyä Helsingin kaupungistumisen myötä 1800-luvun alkupuolella. Silloin alkoi saastuminen. 1800-luvun alussa asukkaita oli vain noin 3000 ja viljelymaita ravattiin lisää mutta käsityöläisiä ja kauppiaita oli suhteellisen paljon. Kun teollistuminen toden teolla alkoi 1800-luvun puolivälissä, asukkaiden määrä alkoi kasvaa nopeasti ja rakentaminen kiihtyi. Rakennusten väliin jätettiin vain kapeita metsäkaistaleita. Ilman ja veden laatu heikkeni, jätevedet kuljivat ojissa ja kanavissa ja päätyivät yleensä merenlahtiin. Maaseudulta muuttaneille uusille asukkaille luonnossa liikkuminen oli kuitenkin entuudestaan tuttua. Tässä vaiheessa alettiin myös ymmärtää viheralueiden ja liikunnan merkitys terveellisuuden ja viihtyisyyden kannalta. Terveellisyys tarkoitti silloin myös tartuntatautien leviämisen ehkäisyä. Siinä auttoivat asutuksen väliin jäävät viheralueet ja jäte- ja jätevesihuollon kehittäminen.

Pitkän kiistelyn jälkeen 1870-luvulla Helsingissä päätettiin ryhtyä rakentamaan kunnallista vesijohto- ja viemäriverkostoa. Juomavettä otettiin omista kaivoista vuoteen 1876 saakka, jolloin alettiin käyttää Vantaanjoen vettä alueilla, joilla vesijohtoverkosto oli valmistunut.

Viemäriverkoston rakentamisen tavoitteena oli kaupungin perustan kuivattaminen, kulkutautien ehkäisy ja vesiensuojelu. Asukkaiden hyvinvointia haluttiin näin parantaa korkeista kustannuksista huolimatta. Koppakäymälöistä haluttiin päästä eroon mutta toisaalta myös käymäläjätevesien johtamista mereen vastustettiin. Vuoden 1895 rakennusjärjestyksessä vesikäymälöiden rakentaminen lopulta hyväksyttiin. Viemäriverkon rakentamisen jälkeenkin jätevedet laskettiin edelleen merenlahtiin. Töölönlahteen laskeva viemäri valmistui 1878 ja lahti oli hyvin saastunut. Uimahuoneita rakennettiin eri puolille kaupunkia mutta osa niistä jouduttiin sulkemaan samean ja haisevan veden vuoksi. Samoin kävi pyykinhuuhteluhuoneille. Tämän johdosta pesijättäret järjestäytyivät ammattiosastoksi toimimaan puhtaamman veden puolesta. Pian muutkin naisjärjestöt ja esimerkiksi uimaseurat lähtivät mukaan toimintaan.

Vuonna 1900, kun kantakaupungin väkiluku oli noin 72 000 henkeä, alettiin tutkia uimavesien laatua. Pian tutkimukset laajenivat muihinkin keskeisiin rantavesiin. Kantakaupungin lähivedet todettiin laadultaan välttäviksi tai huonoiksi. Syynä olivat kymmenet kunnalliset ja tehtaiden viemärit. Suojelutoimiin ryhdyttiin vasta kun saastuminen oli useaan kertaan todettu. Jätevesien puhdistamisen suunnittelu aloitettiin 1900-luvun alussa. Ensimmäinen biologinen jätevedenpuhdistamo rakennettiin Alppilaan vuonna 1910. Tästä voidaan katsoa käytännön vesiensuojelun alkaneen Helsingissä.

1940-luvulla Helsingissä pidettiin vielä lehmiä ja muita kotieläimiä rantalaitumilla. Viikin avarat pelto- ja niittyalueet tarjosivat pesä- ja ruokapaikkoja hyvin runsaalle ja monimuotoiselle linnustolle. Linnusto puolestaan houkutteli tutkijoita ja harrastajia alueelle. Heidän muistiinpanojaan pidetään nykyisen lintutieteellisen tutkimuksen alkuna. Nyt Viikin rantaniittyjen hoidon tavoitteena

on tarjota linnuille yhtä hyvä elinympäristö kuin 40-luvulla. Hoitotoimet ovat tuottaneet tulosta mutta 40-lukua vastaavaan tilanteeseen ei ole päästy.

Usean jätevedenpuhdistamon hajautettu järjestelmäkin osoittautui myöhemmin ongelmalliseksi, koska puhdistetut jätevedet laskettiin rantavesiin. Jätevesien laskeminen mataliin lahtiin loppui vasta vuonna 1994, kun otettiin käyttöön Viikinmäen keskusjätevedenpuhdistamo. Sieltä kaikki puhdistetut jätevedet johdetaan meriviemäriä pitkin kahdeksan kilometrin päähän ulkosaaristoon Katajaluodon eteläpuolelle. Rantavesien laatu onkin parantunut huomattavasti viime vuosikymmenten aikana, koska rehevöittävän typpiravinteiden määrä niissä on vähentynyt. Pohjanlaheisessa vedessä on kuitenkin edelleen runsaasti fosforia. Ajoittain fosforia kumpuaa myös pintavesiin ja aiheuttaa leväkukintoja.

Sekä pinta- että pohjanlaheisen veden lämpötila on kasvanut parilla asteella 1970-luvulta nykypäivään. Samalla suolapitoisuus on laskenut, mikä vaikuttaa monien eliöiden levinneisyyteen. Suolaisuuden laskun arvioidaan jatkuvan ilmastomuutoksen edetessä. Levämäärien kasvaessa pintavesi samentui 1970-luvulta 2010-luvun loppuun saakka. Sen jälkeen merivesi on hieman kirkastunut.

Luonnonläheisestä pikkukaupungista luontopääkaupungiksi

Luontomme monimuotoisuudesta saamme olla kiitollisia jääkaudelle, joka muovasi kallio- ja maaperäämme. Kallioperä on vanhaa, eroosio on paljastanut sen nuorempien kivilajien alta. Irtain maaperä sen sijaan on muodostunut viimeisen jäätiköitymisen aikana ja sen jälkeen jäätikön sulamisvaiheessa. Jäätikön vetäytyessä noin 12 000 vuotta sitten alueelle levisi ensimmäisenä kasvillisuus ja pian sitä seurasivat eläimet ja ihmiset.

Parhaiten jääkauden jäljet näkyvät silokallioina ja harjuina. Rannan läheiset silokalliot ovat pysyneet kasvittomina ja niiden uurteet ovat helposti nähtävissä. Kallioiden yleisimpiä kasvillisuustyppejä ovat mäntymetsät sekä niityt ja kedot. Hienoimmat harjumme ovat Tahvonlahdenniemi ja Kallahdenharju. Hiekkamaidentyyppillisin kasvi on mänty. Mielenkiintoisia ovat myös harjusaa-ret ja harjujen vedenalaisten osien luontotyytit, kuten esimerkiksi vedenalaiset niityt. Muutoin Helsingille antaa leimaa savi- ja kalliomaiden vaihtelu. Turvemaita ei juurikaan ole muualla kuin Vanhankaupunginlahden lintuveden kosteikkoalueella. Moreenia on jonkin verran monin paikoin; usein se reunustaa tai peittää ohuena kerroksena kallioita.

Vuosaaren erikoisuuksia ovat vulkaaniset kivilajit ja niihin liittyvät kalkkikivet, jotka lisäävät kasviston monipuolisuutta esimerkiksi Mustavuoreessa.

Haltialasta Malmille ulottuu laaja savialue ja myös Viikissä on melko laaja yhtenäinen savialue. Aikoinaan näille raivattiin peltoja ja puutarhoja. Edelleen on peltoja mutta niille on myös rakennettu ja osa niistä on viheralueina.

Helsingin aarre ovat reheväkasvuiset lehtometsät. Niiden näkyvimpänä tunnusmerkinä ovat jalot lehtipuut ja suuret saniaiset. Rehevimmät kangasmetsät ovat kuusta ja mustikkaa ja kasvat tuoreet kankaat. Kuivemmilla kankailla tyypillisinä lajeina kasvaa puolukkaa tai kanervaa ja karruilla kankailla jäkälää.

Soita Helsingissä on jäljellä niukasti, vaikka ne ovat alun perin olleet alueelle tyypillisiä. Pienialaisia soistumia sen sijaan on edelleen metsissä ja kallioilla. Mäntyä kasvavia rämeitä on eniten ulkosaaristossa, korpia metsäalueilla. Haltialan lehtokorpi on yksi harvinaisimpia ja hienoimpia

17.8.2018 LUONNOS

luontotyyppejämme ja sen rauhoitus luonnonsuojelulain nojalla on vireillä. Avosoita on hyvin vähän, ja sen vuoksi pieni rauhoitettu Uutelan neva on tärkeä luontotyyppinsä edustaja.

Merenrantojen arvokkaimpia luontotyyppisiä ovat hiekkarannat, merenrantaniityt ja terveleppä-lehdot ja –luhdet.

Joet, purot, ojat, lammet, lähteet, lähteiköt

Kulttuuriympäristöt: maatalous- ja kartanoympäristöt, puistot

Tärkeimmät luonnonsuojelualueet – esim. karttana: Haltialan metsä, Vanhankaupunginlahden lintuvesi, Kallahden harju, Uutelan neva, Mustavuoren lehto, Vantaanjoki, lintusaaret ja luodot, ...

Luonto ja maisema näyttäytyvät käsikädessä. Nykyinen Helsinki kelpaa kansainvälisen tason vilkiksi urbaaniksi luontopääkaupungiksi. Keskustassakin voi liikkua lähellä luontoa ja liikkuminen luonnossa onnistuu kaikkina vuodenaikoina. Nähtävää on jo paljon kokeneille mutta myös niille, jotka vasta etsivät ja opettelevat asioita. Luontopääkaupunki-brändi nousee luontevasti helsinkiläisten vahvasta ja syväjuurisesta luontosuhteesta. Sitä emme vielä varmuudella tiedä, miten viisas ja villi urbaani rannikkoihminen elää 100 vuoden päästä? Todennäköisesti kuitenkin edelleen metsistä ja merestä nauttien.

Sinivihreä-rakenne

Näkökulma: Helsinkiläisten näkökulma kaupunkiluontoon (ks. 1.työpajan yhteenveto)

Luontopääkaupunki?

Maisema kaupungin synnyn lähtökohtana

Luonnonmaiseman ja kulttuurimaiseman vuoropuhelu

Meri

Valo ja vuodenaajat ja ilmasto

Idän ja lännen vaikutteet

Monimuotoinen luonto lähtökohtana

Kattavuus ja kytkeytyneisyys

Kaupunkilaisia varten suunniteltu kaupunkiluonto

Kaupunkiluonnon terveysvaikutukset – luonnonympäristö on virkistysympäristö

Tavoitteet kaupunkiluonnon monimuotoisuuden säilyttämiselle – ilmastonmuutokseen varautuminen

4. Hyvinvointi ja ympäristötietoisuus (KKPH!-liike)

5. Työpajoissa nousseita teemoja/tämä osa tehdään yhdessä tarinapajan pohjalta

Tämän kohdan asiat voidaan lopuksi siirtää läpileikkaavien teemojen osalta muiden pääotsikoiden alle. Ehdottaisin, että 3. työpajan jälkeen kokoonnutaan ja poimitaan/nostetaan otsikoihin työpajoissa tunnistetut teemat jo mukaan otettujen kansallisen kaupunkipuiston kriteereistä tulevien historia-, kulttuuriperintö-, luonto-, maisemateemojen lisäksi. Hyvinvointi-teema on jo nostettu. Tarinapaja on 11.1.klo 13-16 Laiturilla.

8.1 Luonto- ja maisemateemat

JPn tulkintaa, havaintoja ja yhteenvetoa ensimmäisen työpajan pohjalta

Yksi havainto työpajasta oli että suurin osa keskustelusta ja luontoteeman käsittelystä lähti ihmisen eli siis helsinkiläisen näkökulmasta – ei siis luonnosta itsestään. Eli eri eliölajit, elinympäristöt, luonto itseisarvona nousi toki esiin mutta pääsääntöisesti ihmisen toiminnan näyttämönä, hyvinvoinnin lähteenä, harrastuksen kohteena tai toiminnan tuloksena. Voiko tästä vetää sellaisen linjaavan johtopäätöksen että ”luontotarinaa” kannattaa tuoda esiin erityisesti helsinkiläisten näkökulmasta ja heistä lähtien, ei niinkään eliölajeista, biotoopeista tms lähtien?

Alla on esitetty keskeisimmät työpajassa esiin nousseet teemat otsikkoina ja kursiivilla pohdintaa ja tulkintaa niistä käydystä keskustelusta. Varsinaiset alkuperäiset kirjaukset ovat aina tulkinnan jälkeen jäsentämättömänä sanajoukkona.

”Urbaani rannikkoihminen” eli helsinkiläinen tapa kokea ja olla luonnossa osana kaupunkia

Tässä voisi olla paljon mahdollisuuksia rakentaa tarinaa nimenomaan siitä näkökulmasta miten helsinkiläiset kaupunkiluontoa käyttävät osana arkeaan ja vapaa-aikaansa ja mikä merkitys sillä on vaikkapa hyvinvointiin. Tähän on helppo liittää ajatuksia myös historiasta eli miten helsinkiläisten luontosuhde on muuttunut ja miltä tulevaisuus näyttää. Toinen ilmeinen täydentävä näkökulma on tietysti kokemuksellisuus.

- lajityypilliset tarpeet; luonnossa liikkuminen, inhimillinen ympäristö, hiljentyminen, luonnon tarkkailu ja ihailu, luontoon samaistuminen, terveysvaikutukset ja hyvinvointi, osana luontoa oleminen, luonnon viisaus, luonnossa olemisen ja liikkumisen tavat, ulkoilukaupunki; hyötyliikunta, ulkoilu, kansanhiihto, purjehdus, pyöräily, kävely, vuodenaikojen mukaan vaihtuvat lajit, talvisin meren jäällä liikkuminen, luonnon ja ihmisen hyvän yhteiselon puisto – hyödyttää molempia, Helsinki on purjehduksen mekka, luontokasvatus, piknikpaikat

Luontokokemus – kokemuksellisuus

Tässä tulokulmassa siis helsinkiläinen keskiössä luonnon kokijana ja havainnoitsijana eli luontoa katsotaan helsinkiläisen näkökulmasta ja kokemusmaailmasta eri vuorokauden- ja vuodenaikoina. Tarinan näkökulmasta luonteva tulokulma hahmottaa helsinkiläistä kansallista kaupunkipuistoa; missä ovat paikat ja maisemat jotka ovat herättäneet tunteita, herkistäneet aisteja, missä on koettu asioita voimakkaasti, koettu yhteyttä luontoon jne. Paljon yhtymäkohtia urbaaniin rannikkoihmiseen. Voisi kuvitella että helppo tarkastella muutoksia myös ajassa, sekä menneeseen että tulevaan.

- vuodenaikojen rikkaus; syysvärit, kevään raikas vihreys ja kukkivat puut, kesän monipuolinen värikirjo ja kukkivat keskus-alueet, puutarhaesteetiikka, talven puunrungot, valkoisuus, talvisen valkoisen rakenteen hyödyntäminen, lumi ja jää, kaupunkilaisten luontosuhde; mutkaton, epäselvä, monimutkainen, henkilökohtainen jne, hiljentyminen, epätäydellisyyden hyväksyminen, vain olla ja kokea, vastakohtaisuus; maiseman avaruus – suljetut ympäristöt, hiljaisuus, pimeys, päivittäiset luontokokemukset suoraan kotiovelta, wow –kokemukset, huikeat hetket luonnossa yksin – muiden kanssa, tulevat tarpeet; mitä toimintamuotoja sadan vuoden päästä, lintujen äänet osana luontokokemusta

Meri / vesi – veden tarina

Varsinkin meri nousi esiin vahvana teemana jo kevään aloitustilaisuudessa. Mereen ja veteen tulokulmina liittyy monia etuja tarinankerronnan kannalta; helppo kytkeä historiaan ja kaupungin muodostumiseen ja kehitykseen, vesi keskeisessä osassa kaupunkilaisten virkistäytymistä ja esim eri liikuntamuotoja, keskeinen elementti luonnon kokemisen kannalta, monia mielenkiintoisia asioita vaikkapa vesieläimien tulokulmasta (esim kuuluisat taimenpurot ja niiden uusi tuleminen), vesi eri ilmentymismuodoissaan yhdistää alueita kokonaisuudeksi,

Itämeren tytär. Veden näkökulmasta voisi helposti tarkastella myös helsinkiläisten luontosuhdetta; suruttomasta saastuttamisesta viemäröintiin, jäteveden puhdistamiseen ja vedenlaadun parantamiseen, hulevesien roolin kasvuun ja siihen liittyviin tulevaisuuden ratkaisuihin, ilmastonmuutos.

- mikä muinaisia asukkaita on vetänyt puoleensa Helsingin luonnossa; vesi ja meri kulkureittinä, kalastus, asutuksen historia, vesiliikenne, veden vaikutus luontoon ja kasvillisuuteen, eri tyyppisiin, hulevedet, vapaat luonnontilaiset rannat, puhdas vesi, purot, lähteet, pohjavesi, lammet (suolammet, kluuvilammet, puistolammet, kaivoslammet, soranottolammet), veden virtaus, Vantaanjoki, virtavedet kohtaavat meren, saaristo, saaristolinnut, kalat ja kalastus, muut veden elävät, vaelluskalat, erityisesti meritaimen, painovoimainen luonnonvesien virtaus; yksi luonteva kkp:n yhtenäisyyden rakenteista ja osa kytkeytyneisyyttä

Luontopääkaupunki

Luontopääkaupunkiteemalla voisi olla hyvin oma vahvuutensa matkailun, markkinoinnin ja brändäyksen näkökulmasta. Voisi olla yksi keino nostaa asiaa kansainväliselle tasolle vertailuilla esim muihin pääkaupunkeihin tai niihin kaupunkeihin joiden kanssa Helsinki kilpailee näkyvyydestä ja maineesta. Tähän helppo liittää myös kaupunkilaisten luontosuhdetta "vert. urbaani villi". Samoin kaupunkisuunnitteluun ja kehitykseen liittyvien teemojen kytkeminen onnistuisi helposti, vaikkapa ilmastonmuutokseen varautuminen, kaupunkilaisten terveys ja hyvinvointi ja luonnon merkitys tästä näkökulmasta. Mielenkiintoista myös Helsingin metsien rikkaus ja se miten tähän ehkä vähän yllättävääkin tilanteeseen on tultu eli että juuri maamme pääkaupungista löytyy niin paljon monimuotoisia metsäalueita.

- villiluontoa kaupungin ytimessä, luontoa liikkua kaupungin keskustassa, saapuminen laivalla, jokamiehenoikeudet (marjojen ja sienien poiminta, julkisten alueiden sadonkorjuu) imago ulkomaalaisten silmissä, linnut, kalastus, kaupunkieläimet, flora ja fauna, eläinten ja ihmisten liikkumismahdollisuudet turvataan, Bluegreenqueen; ainutlaatuinen luonto pääkaupungissa, kv. vertailu, luonto osana urbaania ideaa, kestävä ja smart, fiksu kaupunki ei synny teknologialla – tarvitaan luontoa, puistot, vapaa-ajan kulttuuri, rakennettujen puistojen vehreys, kaupunki luonnon rikastuttajana

Kattavuus, kytkeytyneisyys

Olisiko tämä ennemminkin yksi kriteerien täyttymiseen liittyvä ehto ja kehittämisen näkökulma kuin varsinainen tarinan tulokulma?

- jatkuvuus ja rajapinnat, pksseudun viherkehä, maisema ei noudata kunta-rajaa – maisemakokonaisuudet, viherkäytävät, viheralueet – merialueet, retkikohteet, viljelymaisemat; maisemien muutos peltomaisemasta puutarhaksi, saapuminen lentokentältä peltojen halkikartanoympäristöt, Kumpulankartanon laakso, perinnebiotoopit; niityt, hakamaat, ahot

Auringon kierto

Tässä paljon aineksia jotka saattaisivat hyvin sopia teemoina useisiin muihin aiheisiin. Vuoden ja vuorokaudenajat kannattaa tietysti aina muistaa niin sisälöissä kuin esim kuva-aineistoissa jne

- auringon laskut / nousut, vuodenaikojen vaihtelut ja kierto (pohjoismainen erityispiirre), auringon kiertoa seuraava itä – länsi avoimuus joka näkyy kaupunkisuunnittelussa, liittyy myös alueiden kytkeytyneisyyteen ja voitaisiin huomioida kkp runkorakenteessa, tähtitaivas, revontulet, kuutamo

Muutos

- historia; asuttaminen, ketkä tänne asettuivat, kalastajat, kylien synty, kartanoiden synty, maanviljelys, miten luonto on mahdollistanut ihmisen selviytymisen; ruoka, vaatteet ja turkikset, vilja, voi, terva, puu, muutoksen suunta; ajurit ja esteet, nimistö kertoo tarinan; luontonomistö, kulttuurinimistö. nimistön tarina kartalle = kkp:n peruskiviä, urbaani luonto, tulevaisuuden luontopaikat, ruderaatit, villit ja vapaat luontolaikut osana tiivistä kontrolloitua kaupunkia, Miten luonto näkyy kielessä; nimistö ja historia, slangi, myös se miten kieli on muuttunut ja kertoo suhteestamme luontoon, esim ekosysteemipalvelut jne

Luontotyytit ja niiden tarinat

Tämä poikkeaa – ainakin osittain - työpajan ehkä laajemmasta keskustelusta siinä mielessä että puhutaan enemmän luonnosta sinänsä – ilman ihmisen näkökulmaa. Jos halutaan nähdä kaupunkipuiston tarina siitä näkökulmasta, että miten runsas ja monipuolinen luonto Helsingissä on ja miten se esim on kehittynyt kaupunkiolosuhteissa, niin toki näinkin saadaan monipuolinen ja varmasti kiehtova kokonaisuus. Eli mentäisiin enemmän luonto kuin ihminen edellä.

- metsät ja metsän tuntu; kaupunkimetsät talousmetsänhoidon ulkopuolella – kaupunkiluontopotentiaali. Metsän tuntu; laajat yhtenäiset metsäalueet, latvuspeittävyys, lahopuusto, suljettu tila, hiljaisuus, puhdas ilma, synkät kuusikot, arvokkaat luonnonmaisemat; selvitys ehyistä luonnonmaisemista osana kkp hanketta, saarien omaperäinen, rantaluhdat, lehdot, tärkeät lintualueet, miten luonnossa näkyy erilaisten elinkeinojen ja elämäntavan vaikutus, niityt, rantakalliot

Geologia

- avokalliot, jääkauden jäljet, rantakalliot, maaperä, terve monipuolinen maaperä "top soil" suojeltava siemenpankit

Kompassipuisto

- Helsingin sijainti lajiston kannalta itä-länsi, etelä – pohjoinen "solmukohdassa" – kompassipuisto

Teemojen kiteytys:

- luonnonmaisemat
- luontotyytit

17.8.2018 LUONNOS

- muutos, tulevaisuus
- aurinko, valoisuus, pimeys
- vesi joka yhdistää
- luonnollinen Helsinki, helppo saavuttaa, ainutlaatuinen
- aito luontokokemus (elämyksellisyys, meri-metsä, maisemien avoimuus)
- itämeren tytät – metsän poika
- vuodenaikojen merkitys
- viisas, urbaani villi-ihminen
- luonnon käyttö ja kokeminen
- kompassi
- helsinkiläisyys
- aito maaperä
- monimuotoisuus (luontotyytit, metsät, elinkeinot ja kulttuurimaisemat)
- edustavuus (myös rak. ympäristö, kulkeminen)
- eri mittakaavojen huomioiminen lähi/kauko
- symbioosi luonto – kaupunki

Hei!

Olen kyllä aloittanut kirjoittamisen mutta lyhyen luontotarinan teko vie aikaa – pitää hahmottaa monenlaisia asioita: historiaa/ihmisen toiminnan vaikutusta luontoon – luonto pitää näkyä mutta olisi mielestäni tylsää olla kytkevä asioita laajempaan kokonaisuuteen. Valmiiksi se tulee vasta kun kaikki työpajat on käyty läpi. Voin kyllä kertoa siitä mutta ei sitä vielä kannata antaa muiden kommentoitavaksi. (Kaarina)

Historia ja kulttuuriympäristöteemat

Kuninkaan ja keisarien kaupunki

Sulatusuuni, monikulttuurisuus

Kasvien kaupunki

Siirtolapuutrahast

Kansanpuistot

Vahva viljelykulttuuri

Kartanot ja huvilat

Liikenne ja logistiikka

Keskiaikainen Helsinki

Pääkaupunki

Työläisten kaupunki

Sodan kaupunki

Hyvinvointi

Laajeneva kaupunki

Puutarhakulttuuri ja taide

Sivistynyt luontosuhde ja ympäristön arvostaminen

Meri

Hyvinvointi – kokemuksellisuus – teemat

Työpaja 23.11.2017 yhteenveto

6. Helsinkiläisiä tarinoita (KKPH!-liike)

Työryhmän ja KKPH!-liikkeen tuottamat tarinat. Tähän haetaan potkua asiantuntijan avustuksella.

7. Kansallisen kaupunkipuiston tarina osana Helsingin brändiä

Helsingin brändin ja matkailuimagon historiaan mahtuu monia vaiheita

17.10.2018 10:05

17.8.2018 LUONNOS

Yksityiset henkilöt ja yhteisöt ovat julkaisseet Helsingistä matkailuesitteitä ja kuvitettuja opaskirjasia jo 1850-luvulta lähtien. Kaupunki aloitti oman esitteiden tuotantonsa 1950-luvulla, ja vuonna 1963 toimintaa ohjaamaan perustettiin Helsingin kaupungin matkailutoimisto, jonka toimintaa jatkaa nykyinen Helsinki Marketing.

Tutkija **Salla Jokelan** artikkelissa Helsinki Quarterly -lehdessä kuvataan ja arvioidaan kaupungin imagon ja brändin kehittymistä vuosikymmenten saatossa. 1930-luvulta alkaen Helsingin eräänlaiseksi sloganiksi oli vakiintunut nimitys Pohjolan valkea kaupunki, jolla viitattiin muun muassa suurkanjon ja muiden rakennusten vaaleaan väriin.

1960–1980-luvuilla Helsingistä puhuttiin matkailumateriaalissa usein Itämeren tyttärenä. Osittain myös pyrittiin myös korostamaan Helsingin ja helsinkiläisten eksoottisuutta Euroopan läntisen ja itäisen kulttuuripiirin leikkauspisteessä.

Ihmiset ja teot ovat uuden kaupunkibrändin ydin

Viime vuosina Helsingin markkinoinnissa on keskitytty uuden kaupunkibrändin luomiseen ja levittämiseen. Vuosina 2015–2016 kehitetty brändikonsepti perustuu kaupunkilaisten ja kaupunkia käyttävien tahojen kanssa käytyyn vuorovaikutukseen, jossa selvitettiin muun muassa Helsingin vahvuuksia ja heikkouksia. Kaupunkilaiset tuotiin keskiöön kaupungin maineen sisältönä ja brändin tekijöinä.

Nykyisessä kaupunkibrändissä on monia yhteyksiä aikaisempaan matkailumarkkinointiin, kuten se, että korostetaan kontrasteja Helsingin luonnossa ja kaupunkikuvassa. Uutta on silti Jokelan mukaan ihmisten ja heidän tekojensa nostaminen brändin ytimeksi.

Lehti esittelee monipuolisesti Helsinki-tutkimusta

Helsinki Quarterly on kaupungin julkaisema lehti, johon kootaan vuosittain tuoretta Helsinkiä koskevaa tutkimus- ja tilastotietoa eri aiheista englannin kielellä. Suomen- ja ruotsinkielisenä lehti ilmestyy nimellä Kvartti, ja vuodessa julkaistaan yhteensä neljä numeroa. Lehden artikkelit ovat luettavissa verkkolehdestä www.kvartti.fi.

Helsinki Quarterly -lehden uusimmassa numerossa käsitellään lisäksi lasten määrän kasvua Helsingissä, joka on viime vuosina keskittynyt kantakaupunkiin, sekä pitkän aikavälin muutoksia kaupunkilaislasten itsenäisessä liikkumisessa. Muita aiheita ovat länsimetron vaikutus asuntojen hintoihin metroasemien lähistössä, yritysten maantieteellisen sijainnin yhteys työvoiman liikkuvuuteen, Helsingin ennätyksellinen matkailuvuosi sekä uuden kaupunkiaktivismiä tuomat mahdollisuudet ja haasteet kaupunginhallinnon toiminnalle.

Helsinki Quarterly 2018 -lehden artikkelit:

[Koko lehti](#)

Salla Jokela: [The development of Helsinki's city brand](#)

Pekka Mustonen: [Helsinki tourism enjoys a record-breaking year – but what next?](#)

Pasi Mäenpää & Maija Faehnle: [Urban civic activism: solutions for the governance of a self-organising urban community](#)

Tamás Lahdelma: [Geographical proximity and employee mobility in the Helsinki Metropolitan Area](#)

Oskari Harjunen: [Housing market has already anticipated the effects of the West Metro](#)

Ari Niska: [Number of children on the rise particularly in Inner Helsinki](#)

Veera Moll: [From city streets to suburban forests – changing mobility patterns of children in Helsinki](#)

8. Lähdeluettelo

Lähteet:

(Aalto, Seppo. Sotakaupunki. Helsingin Vanhankaupungin historia 1550 -1639. Otava 2012.)

Aalto, Seppo. Vanha Helsinki, kansainvälinen sotakaupunki? Helsingin kaupungin tietokeskuksen neljännesvuosijulkaisu, Kvartti 3/2012, s. 52-63.

APOLI. Helsingin arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 2010. Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston julkaisu 2010.

Esikaupunkialueiden yleiskaava, liiteraportti 7: Rakennetun ympäristön suojeleminen. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleiskaavaosaston julkaisuja YB:14/78. Muutettu 10.6.1980.

(Helsingin kaupungin historia. Osat I-IX)

Helsingin historia vuodesta 1945. Osat 1-4. 1997-2012.

17.8.2018 LUONNOS

Helsingin kadun nimet. Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Toinen korjattu painos. Helsinki 1981.

Helsingin kestävä viherrakenne. Miten turvata kestävä viherrakenne ja kaupunkiluonnon monimuotoisuus tiivistyvässä kaupunkirakenteessa. Kaupunkiekologinen tutkimusraportti. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:27

Helsingin viher- ja virkistysverkoston kehittämissuunnitelma, VISTRA OSA II. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston selvityksiä 2016:2

Helsinkipuisto - yleissuunnitelma. Heinänen Jouni. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 2012:2.

Hietala, Marjatta & Helminen, Martti. Helsingin kehitys vuodesta 1550. Teoksessa Hietala, Marjatta & Helminen, Martti & Lahtinen, Merja (toim./eds.). Helsinki – Helsingfors, Historiallinen kaupunkikartasto – Historic Towns Atlas. Helsingin kaupungin tietokeskus/Kaupunginarkisto. Hämeenlinna 2009. s. 9-47.

Hietala, Marjatta & Helminen, Martti & Lahtinen, Merja (toim./eds.). Helsinki – Helsingfors, Historiallinen kaupunkikartasto – Historic Towns Atlas. Helsingin kaupungin tietokeskus/Kaupunginarkisto. Hämeenlinna 2009.

Kaupungin muutos ja kulttuuriympäristöt, Helsingin yleiskaava. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:17.

Kervanto Nevanlinna, Anja. Helsingin kaupunkirakentamisen suuri kaari 1945-2010. Helsingin kaupungin tietokeskuksen neljännesvuosijulkaisu, Kvartti 3/2012, s. 41- 51.

Kervanto Nevanlinna, Anja. Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945-2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4, 2012)

Klinge, Matti. Helsinki pääkaupunkina. Helsingin kaupungin tietokeskuksen neljännesvuosijulkaisu, Kvartti 3/2012, s. 6-11.

17.8.2018 LUONNOS

Klinge, Matti. Pääkaupunki, Helsinki ja Suomen valtio 1808-1863. ?

Kurjensaari, Matti. Helsingin tarina. Helsingin kaupungin julkaisu. Helsinki 1962. Joukkoristiside (160 000 kpl), joka jaettiin aikoinaan jokaiseen helsinkiläiseen talouteen.

Lampinen, Marja-Liisa & Uuksulainen, Olli & Karlsson, Viggo. Helsinki ilmakuvin. Keuruu 1983.

Lönnqvist, Bo & Rönkkö, Marja-Liisa. Helsinki, kuninkaankartanosta Suomen suurkaupungiksi. Helsinki 1988.

Nikula, Riitta. Helsingin rakentamisen politiikat. APOLI. Helsingin arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 2010. Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston julkaisu 2010, s.14 - 32.

Schulman, Harry. Helsingin kehityskuva. Teoksessa Söderström, Panu & Schulman, Harry & Ristimäki, Mika. Pohjoiset suurkaupungit. Yhdyskuntarakenteen kehitys Helsingin ja Tukholman metropolialueilla. SYKE:n julkaisu 2. 2014. s. 38-61.

Schulman, Harry. Maankäyttö- ja rakentuminen. Teoksessa Hietala, Marjatta & Helminen, Martti & Lahtinen, Merja (toim./eds.). Helsinki – Helsingfors, Historiallinen kaupunkikartasto – Historic Towns Atlas. Helsingin kaupungin tietokeskus/Kaupunginarkisto. Hämeenlinna 2009. s.48-73.

Törrönen, Sirpa. Maisema-analyysi - Helsinki, maisema-analyysin teoriaa ja Helsingin maisema-analyysi. Aalto-yliopiston teknillisen korkeakoulun diplomityö 18.5.2010.

Vihreä ja merellinen Helsinki, VISTRA OSA 1: Lähtökohdat ja visio. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston selvityksiä 2013:4

Westö, Kjell. Helsingin sielu. APOLI. Helsingin arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 2010. Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston julkaisu 2010, s.35 – 49.

Kuvailulehti

Tekijä(t)	Esiselvityksen työryhmä
Nimeke	Helsingin kansallisen kaupunkipuiston esiselvitys; Vuorovaikutuspilotti; Liiteraportti 1
Sarjan nimeke	Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön aineistoja
Sarjanumero	2020:5
Julkaisuaika	2020
Sivuja	35
Liitteitä	4
ISBN	978-952-331-748-2 (verkkoversio)
ISSN	2489-4257 (verkkoversio)
Kieli, koko teos	Suomi

Tiivistelmä:

Raportissa kuvattu Helsingin kansallisen kaupunkipuiston valmisteluun kuulunut vuorovaikutuspilotti on ollut osa Helsingin uutta osallisuus- ja vuorovaikutusmallia. Pilotissa järjestettiin verkkokysely, Sitran Erätauko-mallin dialogi ja siihen pohjautuva verkkokeskustelu, työpajoja, erityinen tarina-työpaja sekä avattiin työryhmätyö kansalaisliikkeen edustajille. Raportti kuvaa vuorovaikutuksen ja viestinnän toteutusta, onnistumista ja merkitystä asian valmistelussa.

Avainsanat	Vuorovaikutus, viestintä, dialogi, verkkokeskustelu, Helsingin kansallinen kaupunkipuisto

Helsinki

Kaupunkiympäristön toimiala huolehtii Helsingin kaupunkiympäristön suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta, rakennusvalvonnasta sekä ympäristöön liittyvistä palveluista.